

Selvitys opettajankoulutuksen rakenteesta yliopistoissa

Jouni Pursiainen,
Jarmo Rusanen, Eva Maria Raudasoja,
Riitta Nurkkala, Terttu Kortelainen,
Sauli Partanen ja Ilkka Peuna

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:11

Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:11

Selvitys opettajankoulutuksen rakenteesta yliopistoissa

Jouni Pursiainen, Jarmo Rusanen, Eva Maria Raudasoja, Riitta Nurkkala,
Terttu Kortelainen, Sauli Partanen ja Ilkka Peuna

Opetus- ja kulttuuriministeriö

ISBN: 978-952-263-627-0 (PDF)

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2019

Kuvailulehti

Julkaisija	Opetus- ja kulttuuriministeriö	16.5.2019	
Tekijät	Jouni Pursiainen, Jarmo Rusanen, Eva Maria Raudasoja, Riitta Nurkkala, Terttu Kortelainen, Sauli Partanen ja Ilkka Peuna		
Julkaisun nimi	Selvitys opettajankoulutuksen rakenteesta yliopistoissa		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:11		
Diaarinumero	53/240/2018	Teema	koulutus
ISBN PDF	978-952-263-627-0	ISSN PDF	1799-0351
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-627-0		
Sivumäärä	160	Kieli	suomi
Asiasanat	opettajakoulutus, yliopistot		
Tiivistelmä	<p>Selvitys liittyy hallitusohjelman Osaamisen ja koulutuksen alueen peruskoulun uudistamisen kärkihankkeen, Uusi peruskoulu -ohjelman ja Opettajankoulutusfoorumin laatiman Opettajankoulutuksen kehittämissuunnitelman tavoitteiden toimeenpanoon. Tarkastelu kohdistuu opettajakoulutuksen yksikkörakenteeseen, opettajakoulutusta antavan henkilöstön tehtäviin, tieteelliseen profiiliin ja julkaisutoimintaan, tutkintoihin ja muihin opettajankelpoisuuden antaneisiin suorituksiin sekä yliopistojen sisäiseen yhteistyöhön opettajakoulutuksessa.</p> <p>Yliopistoissa ei ole yhtenäistä tapaa määritellä, mitkä opettajien tehtävät kuuluvat opettajakoulutukseen. Myös opettajakoulutusta koskeva tilastotieto on puutteellista. Tällä hetkellä opettajankelpoisuuden antavista maisterintutkinnoista lähes puolet on aineenopettajantutkintoja.</p> <p>Raportissa nostetaan esille rakenteellisia haasteita, joiden ratkaiseminen vaatisi yliopistotason kokonaistarkastelua. Pitäisi tunnistaa nykyistä paremmin opettajakoulutuksen tehtävissä toimivat henkilöt, selkiyttää opiskelijavalintaa sekä pedagogisten opintojen ja opetettavien aineiden sisältöjä. Myös opettajakoulutusta antavien yksiköiden välistä yhteistyötä voisi tiivistää. Valtakunnallisesti opettajakoulutuksen vetovoimaisuuden ylläpitäminen ansaitsee huomiota.</p> <p>Päivitetty 16.5.2019.</p>		
Kustantaja	Opetus- ja kulttuuriministeriö		
Julkaisun jakaja/myynti	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Undervisnings- och kulturministeriet	16.5.2019	
Författare	Jouni Pursiainen, Jarmo Rusanen, Eva Maria Raudasoja, Riitta Nurkkala, Terttu Kortelainen, Sauli Partanen och Ilkka Peuna		
Publikationens titel	Utredning om lärarutbildningens struktur vid universiteten		
Publikationsseriens namn och nummer	Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2019:11		
Diarienummer	53/240/2018	Tema	Utbildning
ISBN PDF	978-952-263-627-0	ISSN PDF	1799-0351
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-627-0		
Sidantal	160	Språk	finska
Nyckelord	lärarutbildning, universitet		
Referat	<p>Utredningen anknyter till genomförandet av regeringsprogrammets spetsprojekt för grundskolereformen inom området Kompetens och utbildning, programmet Den nya grundskolan och utvecklingsprogrammet för lärarutbildningen, som har utarbetats av Lärarutbildningsforumet. Studien behandlar lärarutbildningens enhetsstruktur, personalens uppgifter, den vetenskapliga profilen och publikationsverksamheten, examina och andra prestationer som ger lärarbehörighet samt universitetens samarbete kring lärarutbildningen.</p> <p>Universiteten har inga enhetliga förfaranden för att fastställa vilka läraruppgifter som hör till lärarutbildningen. De statistiska uppgifterna om lärarutbildningen är bristfälliga. För närvarande är nästan hälften av de magisterexamina som ger lärarbehörighet ämneslärarexamina.</p> <p>Rapporten lyfter fram strukturella utmaningar som kräver en övergripande översyn på universitetsnivå för att kunna lösas. De personer som arbetar med uppgifter inom lärarutbildningen bör identifieras bättre och antagningen av studerande, innehållet i de pedagogiska studierna och de ämnen som undervisas förtydligas. Samarbetet mellan de enheter som ger lärarutbildning kan intensifieras. Det är värt att fästa vikt vid att upprätthålla lärarutbildningens dragningskraft på nationell nivå.</p> <p>Uppdaterad 16.5.2019.</p>		
Förläggare	Undervisnings- och kulturministeriet		
Distribution/ beställningar	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Description sheet

Published by	Ministry of Education and Culture	16th May 2019	
Authors	Jouni Pursiainen, Jarmo Rusanen, Eva Maria Raudasoja, Riitta Nurkkala, Terttu Kortelainen, Sauli Partanen and Ilkka Peuna		
Title of publication	Report on the structure of teacher training at universities		
Series and publication number	Publications of the Ministry of Education and Culture, Finland 2019:11		
Register number	53/240/2018	Subject	Education
ISBN PDF	978-952-263-627-0	ISSN (PDF)	1799-0351
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-263-627-0		
Pages	160	Language	Finnish
Keywords	Teacher training, teacher education, universities		
Abstract	<p>This Report examines the implementation of the objectives set out in the following programmes: the Key Project for reforming comprehensive education, which is part of the Knowledge and Education priority outlined in the Government Programme, the New Comprehensive School programme, and the Teacher Training Development Programme established by the Teacher Training Forum. The analysis focuses on the following areas: teacher training unit structure, duties of the staff delivering teacher training, scientific profile and publication activities, degrees and other attainments that entitle the holder to a teaching qualification, and internal cooperation in teacher training at universities.</p> <p>Universities do not have a uniform method for defining which duties of teachers should be covered in teacher training. Statistical data on teacher training is also deficient. Currently, subject teaching degrees constitute nearly half of the Master's degrees that entitle the holder to a teaching qualification.</p> <p>The Report highlights structural challenges that would require a comprehensive university-level review to address them. Such questions include better identification of the individuals working in teacher training positions, simpler student admission procedure, and clearer content of pedagogical studies and of the subjects taught. The units providing teacher training could improve their cooperation. Nationally, the efforts to maintain an attractive teacher training provision would merit attention.</p> <p>Updated 16th May 2019.</p>		
Publisher	Ministry of Education and Culture, Finland		
Distributed by/ publication sales	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Johdanto	9
1.1	Yleistä.....	9
1.2	Hankkeen tavoitteet	10
1.3	Miten hanke toteutettiin	11
1.4	Raportin rakenne ja määritelmiä.....	12
2	Opettajakoulutuksen rakenteita	13
2.1	Mitä on opettajakoulutus?.....	13
2.2	Opettajankoulutusfoorumi.....	15
2.3	Kampusrakenne	16
2.4	Opettajankoulutuksen hallinnollinen organisoituminen	17
2.5	Opettajankoulutuksen sisällöllinen organisoituminen.....	28
2.6	Opettajankoulutuksen opiskelijavalinta.....	39
2.7	Opettajan pedagogiset opinnot ja opettajankelpoisuudet	42
3	Koulutusohjelmakohtaista tarkastelua	52
3.1	Varhaiskasvatuksen opettaja (lastentarhanopettajakoulutus).....	52
3.2	Luokanopettajakoulutus.....	57
3.3	Erytispedagogiikka ja erityisopettajakoulutus	61
3.4	Yleinen kasvatustiede ja aikuiskasvatus.....	64
3.5	Aineenopettajakoulutus.....	67
3.6	Kaksoiskelpoisuudet.....	82
3.7	Opinto-ohjaajakoulutus.....	85
3.8	Ohjattu opetusharjoittelu ja harjoittelukoulut	87
3.9	Yhteistyö ammatillisen opettajakoulutuksen kanssa.....	100
4	Henkilöstörakenne ja tutkimus	103
4.1	Henkilöstörakenne	103
4.2	Professuurit ja apulaisprofessuurit	104
4.3	Lehtorit ja yliopistonlehtorit.....	109
4.4	Tutkimuksen profiili.....	115
4.5	Tohtorikoulutus.....	122
4.6	Tutkimusrahoitus	124

5 Bibliometrinen tarkastelu	126
5.1 Kokonaiskuva aineistosta	126
5.2 Yliopistokohtainen tarkastelu	135
6 Loppupäätelmiä	148
Liitteet	148
Liite 1. Ennakkotieto 26.11.2018 sekä kysymykset.....	151
Liite 2. Förhandsinformation 26.11.2018.....	154
Liite 3. Selvitykseen osallistuneet henkilöt.....	157

1 Johdanto

1.1 Yleistä

Opetus- ja kulttuuriministeriö haluaa selvittää opettajankoulutuksen virka- ja osaamisrakenteen tilanteen ja meneillään olevien muutosten vaikutukset. Selvitys liittyy hallitusohjelman Osaamisen ja koulutuksen alueen peruskoulun uudistamisen kärkihankkeen, Uusi peruskoulu -ohjelman ja Opettajankoulutusfoorumin laatiman Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman tavoitteiden toimeenpanoon. Edellinen ministeriön tilaama yliopistojen opettajankoulutusta koskeva UNIFI ry:n toteuttama rakenteellinen selvitys on tehty vuonna 2015¹, mutta vuonna 2014 valmistui myös Opetushallituksen tekemä Opettajankoulutuksen tilannekatsaus.² Tämä selvitys keskittyy vuoden 2015 jälkeiseen aikaan, vaikka aineistojen aikaikkuna on joiltakin osin laajempi. UNIFIn selvitystyö koski opettajankoulutuksen ohella myös kasvatustieteitä laajemmin. Tämän selvityksen rinnalla valmistuu myös ammatillisen opettajankoulutuksen rakenteellinen selvitystyö³.

Selvityksen ohjausryhmänä toimii Opettajankoulutusfoorumin⁴ työvaliokunta, jonka kokouksissa selvityksen tekijä on sitoutunut esittelemään loppuraportin.

Tässä raportissa tarkastellaan yliopistojen opettajankoulutukseen liittyvää tehtävärakennetta, tutkimusalueita, tutkintoja, opintosuorituksia, opiskelijamääriä ja julkaisutoimintaa. Lähtökohtaisesti selvitystyön toteutuksen ja sen raportoinnin tuli sisältää ainakin seuraavat kokonaisuudet:

1 Jakobsson, M. & Huusko, M. (2015). Kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen rakenteellinen kehittäminen. UNIFI. Saatavilla: http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2014/10/Rake-raportti_valmis191015.pdf. Viitattu 13.2.2019

2 Mahlamäki-Kultanen et. al., Opettajankoulutuksen tilannekatsaus, Opetushallitus, Muistiot 2014:4 (www.oph.fi/julkaisut).

3 Liljeroos, J., Lyytinen, A., Mykkänen, M., Pekkola, E. & Kosonen, J., Ammatillinen opettajankoulutus Suomessa: reunaehdot, rakenteet ja profiilit. Julkaisematon raporttiluonnos OKM:lle, 15.1.2019

4 <https://minedu.fi/opettajankoulutusfoorumi>

1. Raportti, jossa esitellään opettajankoulutuksen uudistamisen ja arvioinnin sekä kehittämistyön ja opettajankouluttajien edustamien tiedon- ja tutkimusalojen kannalta relevantteja havaintoja, tuloksia ja suosituksia, esimerkiksi millaisia erilaisia tiedon- ja tutkimusaloja opettajankoulutusta antavissa yksiköissä on ja mitkä painottuvat?
2. Osaamiskartta yliopistojen virkarakenteesta, opettajankoulutukseen osallistuvien professoreiden ja yliopistonlehtoreiden ja muun henkilöstön tutkimus- ja tiedon alueista.
3. Taulukko, jossa esitellään opettajankoulutusyksikön järjestämien kurssien jakautuminen opintopisteillä mitattuna eri tiedon- ja tutkimusalueille sekä kurssien opiskelijamäärät.

Tarkemmat yksityiskohdat sovittiin yhteistyössä tilaajan ja selvityksen tekijän kesken. Jotkin kysymyksenasettelut jouduttiin rajaamaan tarkastelun ulkopuolelle, koska tarvittavan tiedon hankinta osoittautui haastavaksi. Esimerkiksi kokonaisuuden 3 tarkastelu olisi vaatinut yksityiskohtaista tietoa yliopistojen opetussuunnitelmien kurssikuvauksista.

Tässä raportissa tutkinto- ja opintosuoritustiedot ovat VIRTAn opintotietojärjestelmästä.⁵ VIRTAn kokoaa yhteen tietoja korkeakoulujen opintotietojärjestelmistä. VIRTAn järjestelmän tiedoista toimitetaan korkeakoulujen tutkintotiedot Tilastokeskukselle ja samoja tietoja käytetään myös OKM/Vipunen raportoinnissa. Tilastokeskukselle ja Vipuseen menevän tutkintopoiminnan lisäksi VIRTAn järjestelmästä poimitaan laajemmin opettajien pätevyystietoja. Kelpoisuuksien ja tutkintojen poiminnassa on eroja, jotka heijastuvat tähän raporttiin.⁶ Yliopistoilta saadun palautteen perusteella VIRTAn järjestelmästä saaduissa tiedoissa oli puutteita, joihin viitataan asiaankuuluvissa yhteyksissä. Vipusen⁷ tietoja käytetään tässä raportissa vain valikoidusti. Vipusen ja VIRTAn järjestelmän tiedot eivät aina olleet yhtäpitäviä keskenään.

1.2 Hankkeen tavoitteet

Tavoitteena on selvittää opettajankoulutusta tarjoavien yksiköiden tehtävärakennetta, asiantuntijoiden osaamisprofiileja sekä tutkintovaatimuksissa edellytettävää ja saavutettavaa osaamista ja tiedonalapainotuksia. Lisäksi esiin nostetaan opettajankoulutuksen

⁵ VIRTAn opintotietopalvelu. Korkeakoulujen valtakunnallisen tietovarannon VIRTAn opintotietopalvelu <https://confluence.csc.fi/display/VIRTA/VIRTA-Opintotietopalvelu>

⁶ Henkilökohtainen tiedonanto, Jukka Haapamäki 27.3.2019

⁷ Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. <https://vipunen.fi/fi-fi>. Viitattu 13.2.2019.

uudistamisen ja arvioinnin sekä kehittämistyön kannalta relevantteja havaintoja, tuloksia ja johtopäätöksiä.

Raportissa vastataan seuraaviin kysymyksiin:

- Millainen on opettajankoulutusta tarjoavien yksiköiden ja aine-
laitosten virkarakenne?
- Miten professuurit ja opettajankoulutuksen henkilöstön virat on
määritelty?
- Millaisia tiedon- ja tutkimusaloja, kasvatustieteen ja lähitieteiden
osa-alueita opettajankoulutusyksiköiden professorit, apulaisprofes-
sorit, yliopistonlehtorit, lehtorit, yliopisto-opettajat, tutkijatohtorit ja
tohtorikoulutettavat edustavat?
- Millaisia painotuksia (esim. suuntautumisvaihtoehdot) eri opettajan-
koulutusyksiköillä on? Mitkä ovat yksiköiden tutkimuksen painopisteet?
- Millaista asiantuntemusta tutkintovaatimusten mukainen opetus
edellyttää?
- Millaisia uusia osa-alueita esimerkiksi kehittämishankkeiden myötä
on noussut esiin viime vuosien aikana?
- Miten tilanne on muuttunut viime vuosina? (vrt. UNIFI:n kasvatuser-
alan rakenteellinen selvitys 2015)

1.3 Miten hanke toteutettiin

Oulun yliopiston tarjous hankkeesta tehtiin OKM:lle 29.10.2018 ja päätös hankkeen toteutamisesta Oulussa saatiin OKM:stä 12.11.2018.

Ennakkoviesti Opettajankoulutusta järjestävien yliopistojen opetuksesta vastaaville vararehtoreille (UNIFI-vararehtorit) sekä opiskelun ja koulutuksen palveluista vastaaville johtajille (OHA-forum) lähetettiin 26.11.2018. Viestissä olivat mukana kysymykset, joihin pyydettäisiin vastauksia myöhemmin Webropol-kyselyinä.

Ennakkoviestissä yliopistoja pyydettiin myös nimeämään vastaajat 28.11.2018 mennessä. Sähköinen Webropol-kysely avattiin 29.11.2018 ja vastauksia kyselyyn pyydettiin viimeistään 7.12.2018. Vastausten perusteella laadittu koonti lähetettiin yliopistoille tiedoksi, minkä jälkeen yliopistot voivat tehdä tarkistuksia ajalla 10–12.12.2018. Kyselyyn vastasi alun perin useampi henkilö kustakin yliopistosta, mutta ko. lisäajalla yliopistot mm. yhtenäistivät vastauksiaan.

Vastausten täsmentämistä varten toteutettiin erikseen haastattelut kunkin opettajankoulutusyksikön dekaanille tai varadekaanille sekä erikseen harjoittelukoulujen rehtoreille. Haastattelut toteutettiin ajalla 3–11.1.2019. Raporttiluonnos lähetettiin 20.2.2019 kommentoitavaksi ja 21.3.2019 vielä oikoluettavaksi yliopistoille mm. numerotietojen puutteiden tunnistamiseksi. Taulukoihin on saattanut jäädä virheitä, mutta katsoimme, että ne mahdollisesti vajavaisinakin antavat hyödyllisen kokonaiskuvan opettajankoulutuksen eri osa-alueista.

1.4 Raportin rakenne ja määritelmiä

Raporttiluonnos OKM:lle tehtiin 24.1.2019, jonka kokonaisuutta täsmennettiin 11.2.2019 valmistuneeseen luonnokseen. Valmis raportti luovutettiin opetus- ja kulttuuriministeriölle 28.3.2019 ja esiteltiin Opettajankoulutusfoorumille 16.4.2019.

Raportissa käsiteltävät teemat perustuvat em. kyselyyn ja toteutettuihin haastatteluihin, sekä VIRTasta ja Vipusesta koottuihin tietoihin. Lisäksi kasvatusalan professorien tutkimuksesta tehtiin bibliometrinen tarkastelu koskien julkaisuja vuosilta 2015–18. Julkaisumäärien lisäksi julkaisuja tarkasteltiin JUFO-luokittelun valossa ja niistä kartoitettiin yliopistotain yleisimmät asiasanat.

Tässä raportissa opettajankoulutuksella tarkoitetaan perus- ja esiopetuksen, lukion, ammatillisen sekä vapaan sivistystyön ja taiteen opettajien koulutusta. Näistä kahta viimeistä tarkastellaan kuitenkin vain osittain ja esimerkiksi Taideyliopisto ei kuulunut alkuperäiseen tehtävän määrittelyyn. Opettajankoulutusta määrittävät useat säädökset, joita tarkastellaan tarkemmin luvussa 2.4.1.

Kun kyseessä on rakenteellinen selvitys, raportissa ei käsitellä esimerkiksi opetussuunnitelmista nousevia sisällöllisiä teemoja. Näitä ajankohtaisia aihepiirejä olivat esimerkiksi itseohjautuvuus ja ilmiöpohjainen oppiminen.

2 Opettajakoulutuksen rakenteita

2.1 Mitä on opettajankoulutus?

Kun tehtävänä on ”Selvitys opettajankoulutuksen rakenteesta yliopistoissa”, joutuu kysymään mitä tarkoittaa opettajankoulutus? Missä määrin on kyse opiskelijalle annettavista pedagogisista valmiuksista ja missä määrin substanssiosaamisesta? Miten määritellään opettajaopiskelija tai opettajankouluttaja? Organisaatiotasolla vastaava kysymys kohdistuu esimerkiksi tiedekuntiin: mitkä niistä toteuttavat opettajankoulutusta?

Tämän raportin lähtökohta on, että opettaja tarvitsee sekä opetustaitoa että substanssiosaamista. Sitä, minkä verran kumpaakin tarvitaan, ei käsitellä, mutta oletuksena on, että määräsuhteet riippuvat opettajan tehtävästä: varhaiskasvattajan ja lukion matematiikan opettajan työ on erilaista. Opettajankoulutusta antavan henkilökunnan määrittelyminen vaatii kannanottoa edellä kuvattuihin kysymyksiin ja lähtökohtaisesti saman määrittelyn tulisi koskea kaikkia opettajankoulutukseen osallistuvia tiedekuntia ja yksiköitä. Asiaa voisi lähestyä kahdesta suunnasta, joista kumpikin vaatii paljon taustatietoja:

1. Tehtävien määrittelyn kautta: tällöin tarvitaan yhteinen ja systemaattinen tapa määrittellä ja kirjata henkilökunnan opettajakoulutustehtävät, jotka voivat olla hallinnollisia, liittyä pedagogisiin opintoihin tai aineenhallintaan.
2. Opintojaksojen kautta: luetellaan opettajakoulutettavien ohjelmaan kuuluvat pedagogisiin opintoihin tai aineenhallintaan liittyvät opintojaksot ja määritellään niiden opettajat opettajankouluttajiksi, joko kokonaan tai jollakin osuudella.

Kaikissa yliopistoissa opettajankoulutuksesta organisoinnista vastaa tiedekuntatason yksikkö (Taulukko 2.1.1.). Niiden henkilökuntaa tarkastellaan kategorisesti opettajankouluttajina, kuitenkin ilman harjoittelukouluja ja joitakin muita tiedekuntien alaisia yksiköitä.

Ainetiedekuntien henkilökuntaa ei luokitella tässä raportissa opettajankoulutusta antavaksi. Tämä johtuu edellä kuvatuista määrittelyongelmista:

1. Yliopistoissa ei ole yhtenäistä tapaa määrittellä opettajien tehtäviä opettajankoulutukseen kuuluviksi. Kun yliopistoilta pyydettiin opettajankoulutusta antavan henkilöstön lukumääriä ja toimenkuvia, vain yksi yliopisto otti huomioon ainetiedekunnissa annettavaa opettajankoulutusta, ilmoittaen henkilökunnan, joiden tehtäviin opettajankoulutus oli määritelty.
2. Miten määritellään opettajankoulutukseen kuuluva opetus? Millainen kontribuutio opettajankoulutukselle on sellaisella yliopiston opettajalla, joka opettaa oman oppiaineensa opintojaksoa, jolle osallistuvat sekä opettajankoulutettavat, että muut saman alan opiskelijat. Määrittelyongelma koskee lähinnä aineenopettajankoulutusta, mutta myös opettajankoulutusyksiköitä. Esimerkiksi yleisen kasvatustieteen opettajan kurssilla voi olla sekä opettajankoulutettavia että muita kasvatustieteen opiskelijoita. Opettajankoulutuksen näkökulmasta opettaja on samassa asemassa kuin ainetiedekunnassa toimiva kollegansa.

Taulukko 2.1.1. Opettajankoulutuksen luokittelua yliopistoittain (Lähde: kysely yliopistoille 2018).

	Tiedekunnat	Muut yksiköt
HY	Kasvatustieteellinen tiedekunta	Kasvatustieteiden osasto Harjoittelukoulut
ISY	Filosofinen tiedekunta	Kasvatustieteiden ja psykologian osasto Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto Itä-Suomen yliopiston harjoittelukoulu
JY	Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta	Kasvatustieteiden laitos Opettajankoulutuslaitos Psykologian laitos Jyväskylän normaalikoulu Kokkolan yliopistokeskus Chydenius (erillislaitos)
LY	Kasvatustieteiden tiedekunta	Harjoittelukoulu
OY	Kasvatustieteiden tiedekunta	Oppiminen ja oppimisprosessit -tutkimusyksikkö Opettajat, opettaminen ja kasvatusyhteisöt -tutkimusyksikkö Kasvatuksen arvot, aatteet ja yhteiskunnalliset kontekstit -tutkimusyksikkö Oulun yliopiston harjoittelukoulut
TAU	Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta	Tampereen yliopiston normaalikoulu
TY	Kasvatustieteiden tiedekunta	Kasvatustieteiden laitos Opettajankoulutuslaitos Turun normaalikoulu Rauman normaalikoulu
ÅA	Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunta	Vaasan harjoittelukoulu

Harjoittelukoulut kuuluvat opettajankoulutuksen organisoinnista vastaavaan tiedekuntaan ja niillä on edustaj(i)a tiedekunnan ylimmässä päätöksentekuelimessä. Harjoittelukoulujen edustus päätöksenteossa kuitenkin vaihtelee yliopistoittain. Harjoittelukoulujen budjetit ovat erillään tiedekunnan muusta budjetista, koska niiden rahoituksen perusta on erilainen kuin muulla yliopistoissa annettavalla koulutuksella.

Pedagogiset opinnot ovat ehkä tunnusomaisin piirre kaikelle opettajankoulutukselle. Aineenopettajakoulutuksessa opetettavien aineiden aineenhallinta kuuluu ainetiedekuntien koulutustehtäviin. Käytännöt siitä, miten vuorovaikutus opettajakoulutusyksiköiden ja ainetiedekuntien välillä tapahtuu, vaihtelevat kuitenkin suuresti.

2.2 Opettajankoulutusfoorumi

Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut vuonna 2016 Opettajankoulutusfoorumin uudistamaan opettajien perus-, perehdyttämisen- ja täydennyskoulutusta. Opettajankoulutusfoorumin laatima Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma linjaa tavoitteet ja toimenpiteet, joilla suomalainen opettajankoulutus säilyy vahvana, vetovoimaisena ja kansainvälisesti arvostettuna. Kehittämisohjelman tavoitteiden toteutumista edistetään opettajankoulutuksen kehittämissankkeissa. Opettajankoulutusfoorumin tehtävänä on laatia opettajankoulutuksen kehittämisohjelma opettajien perus-, perehdyttämisen- ja täydennyskoulutuksen uudistamiseksi, edistää ohjelman toimeenpanoa sekä käsitellä opettajankoulutuksen ja sitä koskevan tutkimuksen ajankohtaiskysymyksiä. Opettajankoulutusfoorumi on mm. jakanut erityisavustuksia korkeakouluille opettajankoulutuksen kehittämissankkeisiin vuosina 2017–18 (Taulukko 4.6.2.).

Opettajankoulutusfoorumin puheenjohtajana on toiminut professori Jari Lavonen Helsingin yliopistosta ja varapuheenjohtajana johtaja Seija Mahlamäki-Kultanen Hämeen ammattikorkeakoulusta. Foorumissa oli mukana kaikkiaan 55 jäsentä.⁸ Opettajankoulutusfoorumin laajassa yhteistyössä laatima Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma julkistettiin 13.10.2016⁹. Kehittämisohjelman kuusi strategista linjausta määrittävät suunnan suomalaiselle opettajankoulutukselle ja opettajien uranaikaiselle osaamisen kehittämiselle. Visiona on luoda yhdessä parasta osaamista maailmaan. Opettajankoulutuksen kehittämisohjelman toimeenpanoa ja sen tavoitteiden toteutumista edistetään yhteensä 45 korkeakoulujen koordinoimassa opettajankoulutuksen kehittämissankkeissa. Hankkeissa kehitetään

8 https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/1410845/opettajankoulutusfoorumi-uudistamaan-opettajien-perus-ja-taydennyskoulutusta. Viitattu 19.2.2019.

9 Husu, J. & Toom, A. (2016). Opettajat ja opettajankoulutus – suuntia tulevaan. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/75552>. Viitattu 13.2.2019.

kaikkia eri opettajankoulutuksia aina varhaiskasvatuksesta ammatilliseen opettajankoulutukseen (Taulukko 4.6.2.).

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) sai opetus- ja kulttuuriministeriöltä tehtäväkseen arvioida Opettajankoulutusfoorumin toimintaa ja Opettajankoulutuksen kehittämissohjelman toteutumisen vuoden 2018 loppuun mennessä. Opettajankoulutusfoorumin työn arviointiraportti valmistui joulukuussa 2018¹⁰. Kehittämissohjelmassa ei ole erikseen nostettu esimerkiksi ohjattua opetusharjoittelua arvioinnin tai kehittämisen kohteeksi, vaan näkökulma on laajempi ja tarkastelun kohteena on valtakunnallisen opettajankoulutusfoorumin toiminta ja vaikuttavuus. Raportissa esitellään arvioinnin tulokset sekä suositukset opettajankoulutuksen uudistamistyön jatkamiseksi kansallisella tasolla, opettajankoulutusyksiköissä ja paikallisella tasolla. Opettajankoulutusfoorumin toimikausi ja kehittämissohjelman toteutuksen arviointi päättyivät 12/2018, mutta parhaillaan uusi Opettajankoulutusfoorumi on aloittamassa toimintaansa.

2.3 Kampusrakenne

Opettajankoulutus on volyymiltaan laajaa ja maantieteellisesti kattavaa. Kasvatustieteellisen alan tiedekuntia ja opettajakoulutusta antavia yksiköitä on kahdeksassa yliopistossa: Helsingin (HY), Itä-Suomen (ISY), Jyväskylän (JY), Lapin (LY), Oulun (OY), Tampereen (TAU), Turun (TY) yliopistot ja Åbo Akademi (ÅA). Näiden lisäksi raportissa sivutaan myös Aalto-yliopiston ja Taideyliopiston roolia opettajankoulutuksessa. Vuoden 2015 jälkeen toteutuneita merkittäviä opettajankoulutukseen vaikuttavia muutoksia mainittujen kahdeksan yliopiston kampuksilla ovat:

1. Itä-Suomen yliopisto: Savonlinnan kampuksen siirtyi Joensuuhun elokuussa 2018.
2. Lapin Yliopisto: Lapin Ammattikorkeakoulun kanssa on muodostettu strateginen yhteenliittymä (LUC), joka kattaa myös Kemin ja Tornion alueet. Yhdistymisprosessi on alkanut jo aiemmin ja jatkuu edelleen.
3. Oulun yliopisto: Oulun ammattikorkeakoulun muutto Oulun yliopiston kampukselle vuonna 2020.
4. Tampereen yliopisto (TAU): Tampereen yliopisto (TaY), Tampereen teknillinen korkeakoulu (TTY) ja Tampereen ammattikorkeakoulu

10 Niemi, H., Erma, T., Lipponen, L., Pietilä, M., Rintala, R., Ruokamo, H., Saarivirta, T., Moitus, S., Frisk, T., Stylman, V., & Huhtanen, M. (2018). Maailman parhaiksi opettajiksi, Vuosina 2016–2018 toimineen Opettajankoulutusfoorumin arviointi. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Julkaisut 27:2018.

(TAMK) muodostivat uuden Tampereen yliopiston 1.1.2019. Tässä raportissa käytetään lyhenteitä TAU ja TaY riippuen ajasta ja asiayhteydestä.

5. Tampereen yliopisto: Tampereen yliopiston normaalikoulun lukio on sijoitettu yliopiston kampukselle.
6. Åbo Akademin varhaiskasvatuskoulutus muutti Pietarsaaresta Vaasaan kesäkuussa 2018.

Opettajakoulutusta on yhteistyösopimuksin Aalto-yliopistossa (HY). Yliopistojen opettajakoulutusta toteuttavat lisäksi Turun yliopiston Opettajankoulutuslaitos Raumalla ja Jyväskylän yliopisto Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa. Åbo Akademin erikoisuutena on vastuu ruotsinkielisestä ammatillisesta opettajakoulutuksesta, yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa laajassa verkostossa.

2.4 Opettajankoulutuksen hallinnollinen organisoituminen

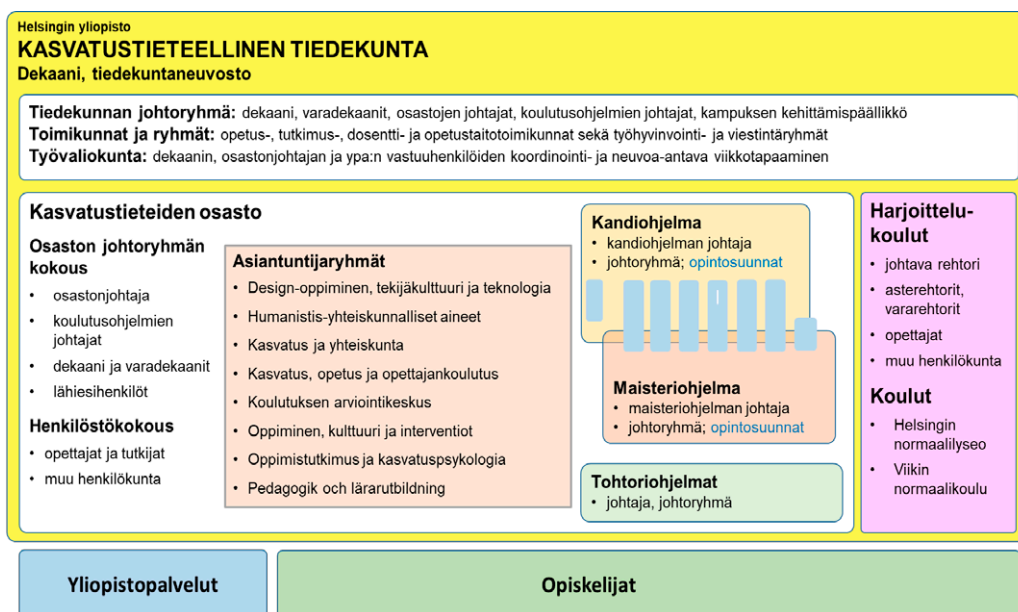
2.4.1 Yliopistojen yleisiä hallinnollisia rakenteita

Opettajankoulutuksen sisäinen rakenne vaihtelee yliopistoittain ja rakenteita on myös uudistettu viime vuosina, joten on paikallaan kuvata lyhyesti, millaisessa hallinnollisissa ympäristöissä opettajakoulutusta annetaan. Jo UNIFIn raportissa 2015 todettiin, että yliopistossa tulisi olla opettajakoulutuksen yhteistyöelin, jonka tehtäviin tulisi kuulua opettajakoulutuksen laadun ja volyymin seuranta sekä alan ohjaaminen tiedekuntien tukena. Kaikissa yliopistoissa on toimielimiä, virallisia tai epävirallisia, joiden tehtävänä on yhteistyö tiedekuntien välillä opettajakoulutukseen liittyvissä asioissa.

2.4.2 Helsingin yliopisto

Helsingin yliopistossa toteutettiin vuosina 2016–17 toimintarakenteen uudistus ja samanaikaisesti myös iso koulutus uudistus (”iso pyörä”). Tällöin mm. luovuttiin laitoserakenteesta ja siirryttiin tiedekuntapohjaiseen toimintamalliin. Tiedekuntia on kaikkiaan 11. Koulutus tapahtuu koulutusohjelmissa, joiden perustamisesta ja lakkauttamisesta päättää rehtori. Jokaisella koulutusohjelmalla on vastuutiedekunta.

Kasvatustieteellisessä tiedekunnassa (dekaani, 3 varadekaania ja 18-jäseninen tiedekuntaneuvosto) on kaksi osastoa: Kasvatustieteiden osasto (oma johtaja) ja Normaalikoulutus (Helsingin normaalilyseo ja Helsingin yliopiston Viikin normaalikoulu, yhteinen johtava rehtori). Kasvatustieteiden osastoon kuuluu tutkimusyhteisöjä sekä yksiköitä ja verkostoja kuten Yliopistopedagogiikan keskus HYPE, tutkimusverkosto CICERO Learning ja JustEd (Justice through Education in the Nordic countries).

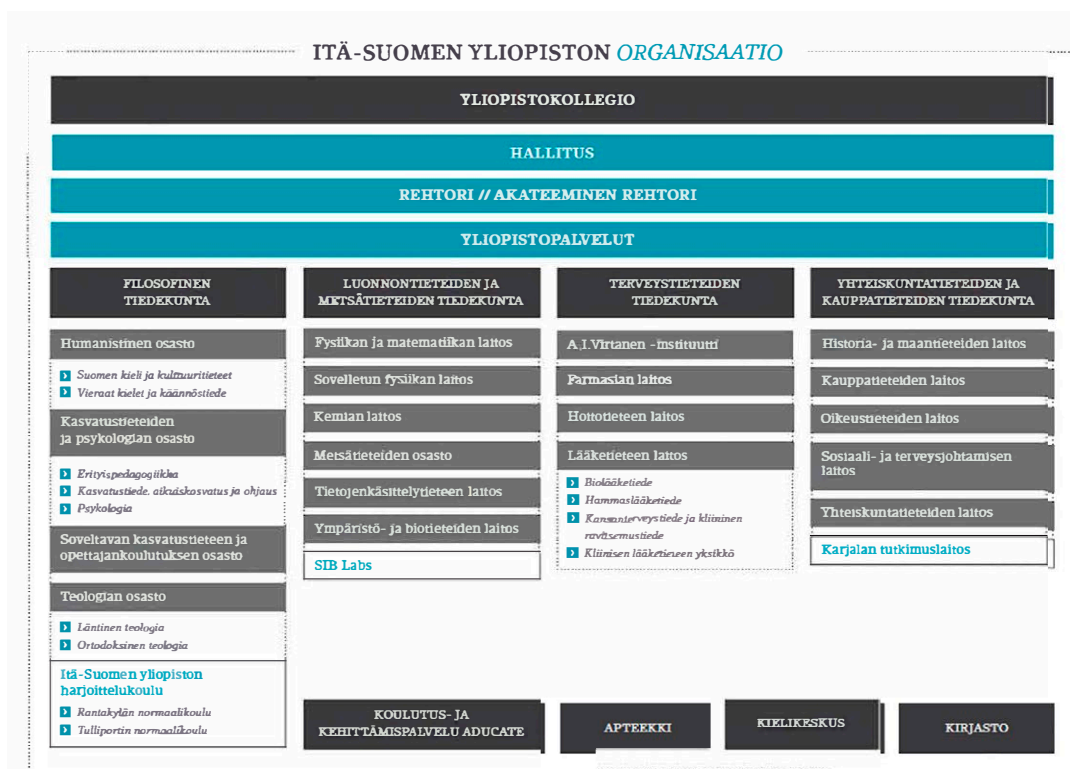

Kuvio 2.4.1. Helsingin yliopiston Kasvatustieteellinen tiedekunta

Kasvatustieteiden kandiohjelma on yliopiston suurin koulutusohjelma (vuosittainen sisäänotto noin 550 opiskelijaa). Kasvatustieteiden maisteriohjelman laskennallinen vuosittainen sisäänotto on noin 400 opiskelijaa, joista suurin osa tulee suoraan kasvatustieteiden kandiohjelma. Kasvatustieteiden maisteriohjelman vastuualueelle kuuluvat myös opettajan pedagogiset opinnot, joiden osalta koulutusohjelma tekee yhteistyötä Helsingin yliopiston kuuden muun tiedekunnan ja Aalto-yliopiston kanssa. Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulun kuvataidekasvatuksen koulutusohjelman opiskelijat suorittavat opettajan pedagogiset opinnot yhteistyösopimukseen perustuen Helsingin yliopistossa.

2.4.3 Itä-Suomen yliopisto

Itä-Suomen yliopiston uudessa rakenteessa opettajankoulutuksen kannalta keskeinen on Filosofinen tiedekunta, johon kuuluu neljä osastoa: Humanistinen osasto, Kasvatustieteiden ja psykologian osasto (KAPSY), Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto (SKOPE) sekä Teologian osasto. Näistä KAPSY ja SKOPE antavat kasvatustieteellisten alojen koulutusta. Tiedekuntaan kuuluvat myös Rantakylän ja Tulliportin normaalikoulu. Aineenopettajakoulutukseen osallistuvat lisäksi Luonnontieteiden ja metsätieteiden tiedekunta sekä Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Savonlinnan kampuksen siirtyminen Joensuuhun elokuussa 2018 aiheutti luonnollisesti muutoksia opettajankoulutuksessa.

Kuvio 2.4.2. Itä-Suomen yliopiston organisaatio

2.4.4 Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopistossa on kuusi tiedekuntaa: Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta (HYTK), Informaatioteknologian tiedekunta (ITK), Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta (KPTK), Liikuntatieteellinen tiedekunta (LTK), Matemaattis-luonnontieteellinen tiedekunta (MLTK) ja Jyväskylän yliopiston kauppar korkeakoulu (JSBE). Näistä vain kauppar korkeakoulu ei liity opettajankoulutukseen. Yliopiston tasolla on tehty johtamisjärjestelmän muutoksia, jonka seurauksena kaikissa tiedekunnissa tulee olla koulutuksesta vastaava varadekaani. Osalla laitoksista/yksiköistä on tämän lisäksi nimetty varajohtaja, jonka vastuulla on pedagoginen kehittäminen tai erillinen nimetty pedagoginen asiantuntija. Opettajankoulutus kuuluu koulutuksesta vastaavan vararehtorin alaisuuteen tukena koulutusneuvosto, johon kuuluvat tiedekuntien koulutuksesta vastaavat varadekaanit.

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnassa (KPTK) on neljä yksikköä: Kasvatustieteiden laitos, Opettajankoulutuslaitos, Psykologian laitos ja Normaalikoulu. Tiedekuntaan kuuluu seuraavia keskuksia/osaamiskeskitymiä: Ihmistieteiden metodikeskus – IHME, Monitieteinen aivotutkimuskeskus (CIBR), Oppimisen ja opetuksen keskus (CLT), Lapsi- ja perhetutkimuksen keskittymä, Koulutusjohtamisen instituutti ja Psykoterapian opetus- ja tutkimuslinikka.

Aineenopettajankoulutuksen opiskelijat tulevat neljästä tiedekunnasta (Matemaattis-luonnontieteellinen, Humanistis-yhteiskuntatieteellinen, Informaatioteknologian ja Liikuntatieteellinen), ja he suorittavat opettajan pedagogiset opinnot KPTK:ssa.

Kuvio 2.4.3. Jyväskylän yliopiston organisaatio

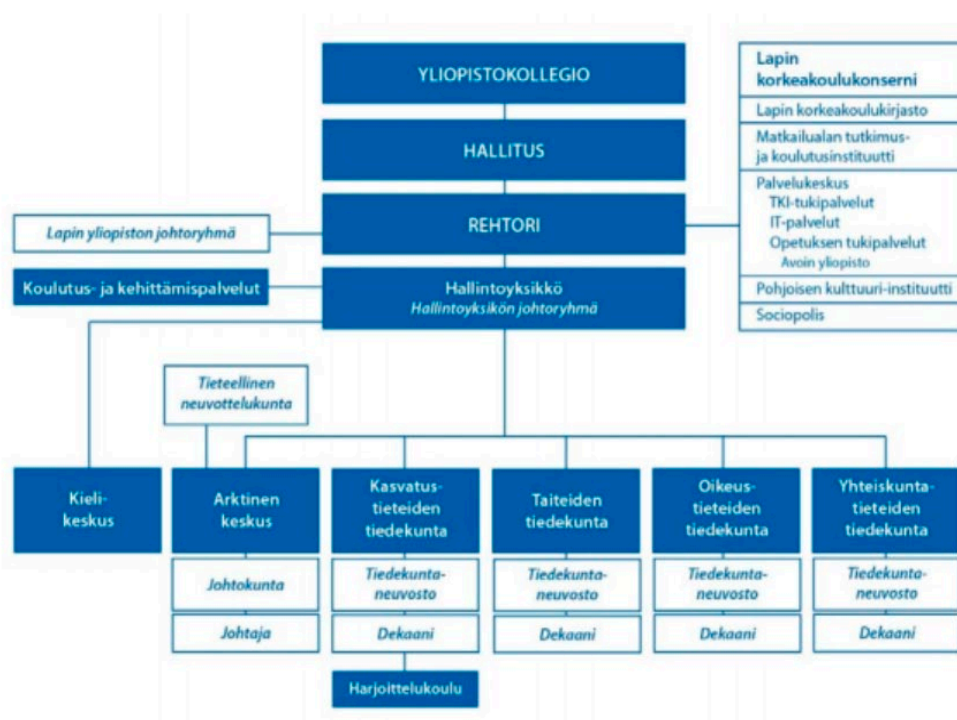
Kokkolan yliopistokeskus Chydenius on opettajankoulutusta antava erillislaitos. Erytis-opettajan opintoihin ei ole otettu opiskelijoita vuoden 2016 jälkeen, mutta luokanopettajien aikuiskoulutuksena kasvatustieteen kandidaatin (KK) ja kasvatustieteen maisterin (KM) tutkintoihin johtava koulutus jatkuu edelleen: 2018 aloituspaikkamäärä kasvoi 45:een.

2.4.5 Lapin yliopisto

Lapin Yliopiston ja Lapin Ammattikorkeakoulu muodostavat strategisen yhteenliittymän (LUC), jossa ovat mukana myös Kemin ja Tornion alueet. Konserniyhteistyöllä halutaan vahvistaa yhteiskunnallista vaikuttavuutta, parantaa valmistuvien opiskelijoiden työllistymistä sekä helpottaa työelämään siirtymistä.

Lapin yliopiston neljästä tiedekunnasta Kasvatustieteiden tiedekunta vastaa opettajankoulutuksesta ja opettajan pedagogisista opinnoista. Taiteiden tiedekunnassa on kuvataidekasvatuksen aineenopettajakoulutusta. Harjoittelukoulun yhteistyötä Kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa on perustettu edistämään harjoitteluiden ohjausryhmä, johon jäsenet

on nimetty sekä tiedekunnasta että harjoittelukoulusta. Ohjausryhmän tehtävänä on suunnitella ja koordinoida opetusharjoitteluita sekä niihin kytkeytyviä opintoja.

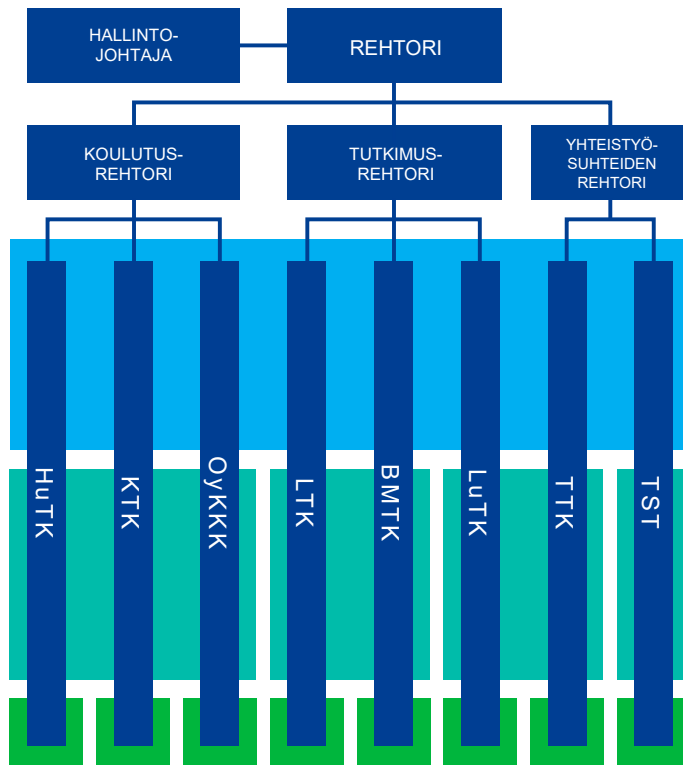

Kuvio 2.4.4. Lapin yliopiston organisaatio

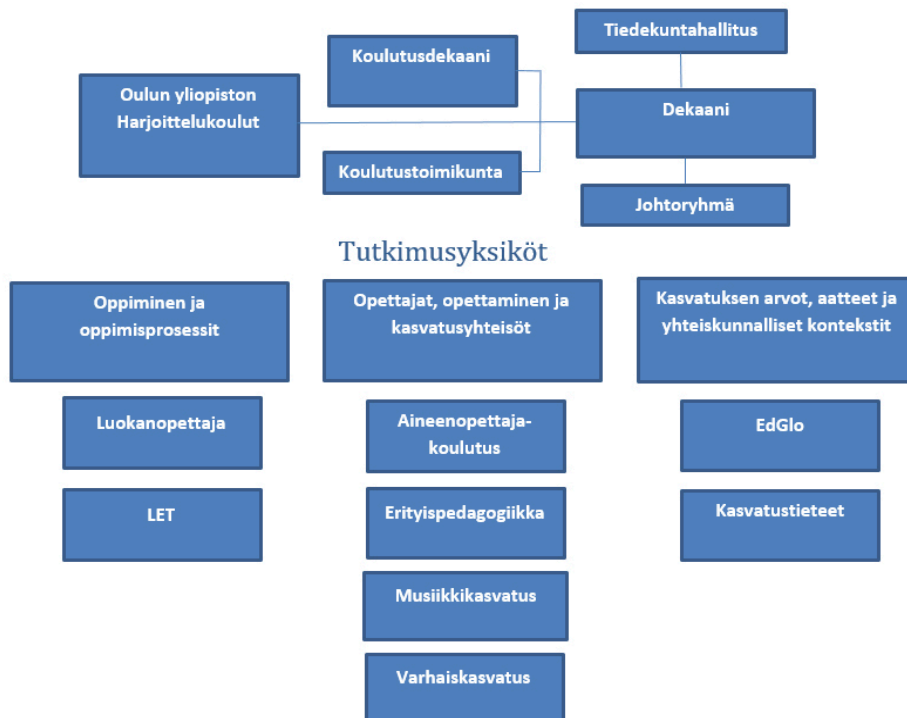
2.4.6 Oulun yliopisto

Oulun yliopistossa on kahdeksan tiedekuntaa, joista Kasvatustieteiden tiedekunnan ohella aineenopettajakoulutuksen vastuuta kantavat Humanistinen, Luonnontieteellinen ja Teknillinen tiedekunta. Kasvatustieteellisessä tiedekunnassa ei ole laitosrakennetta ja tutkimuksesta vastaavat kolme tutkimusyksikköä: 1) Oppiminen ja oppimisprosessit, 2) Opettajat, opettaminen ja kasvatusyhteisöt sekä 3) Kasvatuksen arvot, aatteet ja yhteiskunnalliset kontekstit. Oulun ammattikorkeakoulun muutto samalle kampukselle vuoden 2020 alussa ei liity tähän hallinnolliseen rakenteeseen, mutta avaa uusia yhteistyömahdollisuuksia tulevaisuudessa. Opettajankoulutus kuuluu koulutuksesta vastaavalle vararehtorille ja sitä koordinoivat Koulutusneuvosto ja koulutusrehtorin nimittämä Koulutuksen johtoryhmä, johon kuuluvat mm. tiedekuntien koulutusdekaanit. Vuonna 2017 laaditun Opettajankoulutuksen strategian on Koulutuksen johtoryhmä käsitellyt ja hyväksynyt. Lisäksi yliopistossa on koulutusrehtorin nimeämä Opettajankoulutuksen johtoryhmä, jossa on edustus kaikista opettajia kouluttavista tiedekunnista (Kasvatustieteiden tiedekunta, Luonnontieteellinen tiedekunta ja Humanistinen tiedekunta, joista on myös opiskelijaedustajat),

normaalikoulusta ja Täydentävien opintojen kesuksesta (TOPIK). Tehtävänä on varmistaa opettajankoulutuksen laatu ja tuloksellisuus. Johtoryhmä tukee koulutusrehtoria ja muita koulutuksen toimielimiä niiden tehdessä opettajankoulutukseen vaikuttavia päätöksiä.

Kuvio 2.4.5. Oulun yliopiston matriisirakenne.

Kuvio 2.4.6. Oulun yliopiston Kasvatustieteiden tiedekunta.

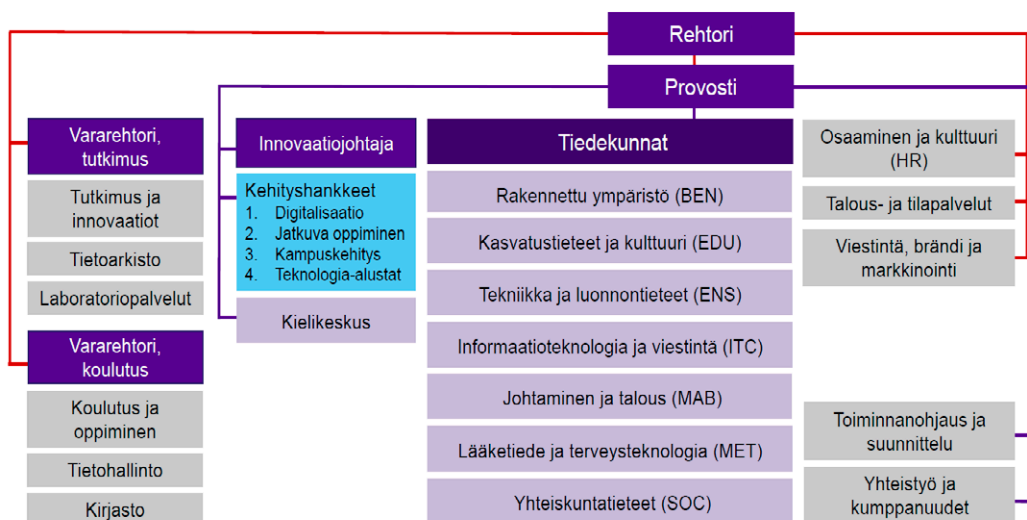
Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan harjoittelukouluna toimii Oulun normaalikoulu (ONK). Normaalikoulun edustaja on tiedekuntahallituksessa, johtoryhmässä ja koulustustoimikunnassa. Lisäksi kasvatustieteiden tiedekunnan tiloissa toimii LASTU, avoin päiväkotiki, joka on Oulun kaupungin varhaiskasvatusverkostossa olevan Sampolan päiväkodin yksikkö. Sekä Lastu että Sampola toimivat ”pikku-norssina” erityisesti varhaiskasvatuksen opettajaksi opiskelevien harjoittelupaikkana sekä ovat osa kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimusinfrastruktuuria.

2.4.7 Tampereen yliopisto

Vuonna 2015 käynnistyi Tampere3-korkeakoulu-yhteisön yhteinen Kasvatus ja opetus -työprosessi, joka on rakentanut yhteistä perustaa kaikille Tampere3-opettajankoulutuksille. Yhteistyön kantavana voimana on ollut jatkuva dialogi (Tampereen yliopiston, Tampereen teknillisen yliopiston ja Tampereen ammattikorkeakoulun kesken) kasvatuksen ja koulutuksen tilasta, arvoista, yhdenvertaisuuden toteutumisesta sekä kasvatusyhteisöjen toimintakulttuureista ja yhteiskuntasuhteista.

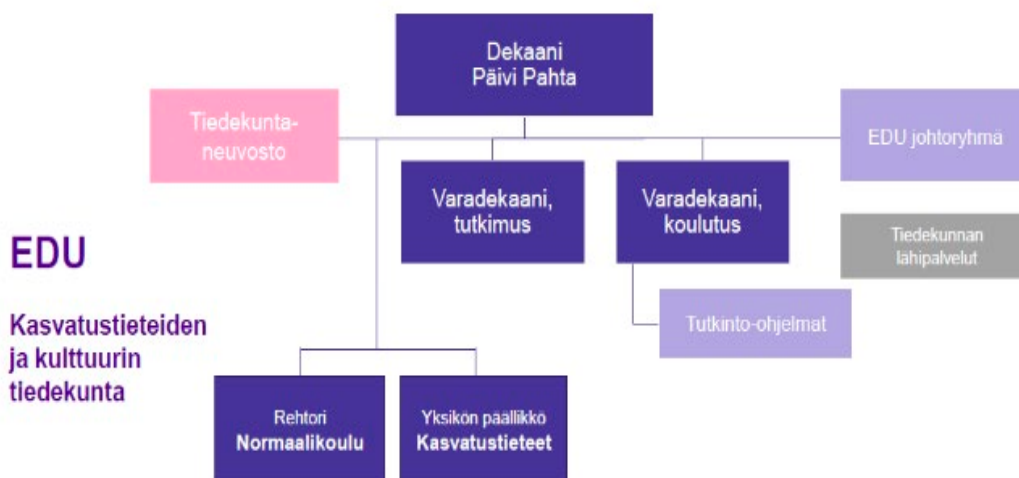
Tampereen yliopiston opettajankouluttajien yhteinen opetussuunnitelmatyö aloitettiin vuonna 2016 tiedonkeruulla nykytilan analysoimiseksi sekä keskustelutilaisuuksilla opettajankoulutusten arvopohjan ja kasvatusalan tulevaisuuden osaamisten määrittämiseksi.

Vuosien 2017–2018 aikana on koulutuskokonaisuuksien tavoite- ja osaamistavoitteista edetty kohti opintokokonaisuus- ja opintojaksokohtaisia suunnitelmia. Uusi Tampereen yliopiston opetussuunnitelma käynnistyy lukuvuoden 2019 alusta.

Kuvio 2.4.7. Tampereen yliopiston organisaatio

Uudessa Tampereen yliopistossa (TAU) on seitsemän tiedekuntaa: Informaatioteknologian ja viestinnän tiedekunta (ITC), Johtamisen ja talouden tiedekunta (MAB), Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta (EDU), Lääketieteen ja terveysteknologian tiedekunta (MET), Rakennetun ympäristön tiedekunta (BEN), Tekniikan ja luonnontieteiden tiedekunta (ENS) ja Yhteiskuntatieteiden tiedekunta (SOC). Kasvatustieteellistä ja kulttuurin tiedekuntaa johtaa tiedekuntaneuvosto ja dekaani. Dekaanilla on apuna johtoryhmä. Normaalikoulu on osa tiedekuntaa.

Kuvio 2.4.8. Tampereen yliopiston Kasvatustieteiden ja kulttuurin tiedekunta.

Aineenopettajakoulutus toteutetaan tiiviinä kolmikantayhteistyönä Tampereen yliopiston normaalikoulun, kasvatustieteiden tiedekunnan ja muiden tiedekuntien (kaikki mukana jollakin tavalla, vähiten BEN) kanssa. Organisoinnista vastaa yliopistotason työryhmä, jota vararehtori vetää. Aineenopettajakoulutuksen koordinaattorin tehtävänä on tukea kolmikannan yhteistyörakenteita, luoda vaihtoehtoisia opettajan kelpoisuuden mahdollisuuksia ja varmistaa opintojen sujuvuutta.

Yliopiston sisäiset ainedidaktiset työryhmät (oppiaineen vastuunopettaja, opintopäällikkö, normaalikoulun ohjaava opettaja, didaktiikan yliopistonlehtori sekä koordinaattori) varmistavat tiedonkulun kolmikannassa ja vastaavat opetuksen kehittämisestä siten, että opiskelijan opintopolusta muodostuu mahdollisimman koherentti kokonaisuus.

2.4.8 Turun yliopisto

Turun yliopistossa toimii seitsemän tiedekuntaa, joista Kasvatustieteiden, Humanistinen, Yhteiskuntatieteellinen sekä Luonnontieteiden ja tekniikan tiedekunnat ovat suurimmassa roolissa opettajankoulutuksessa.

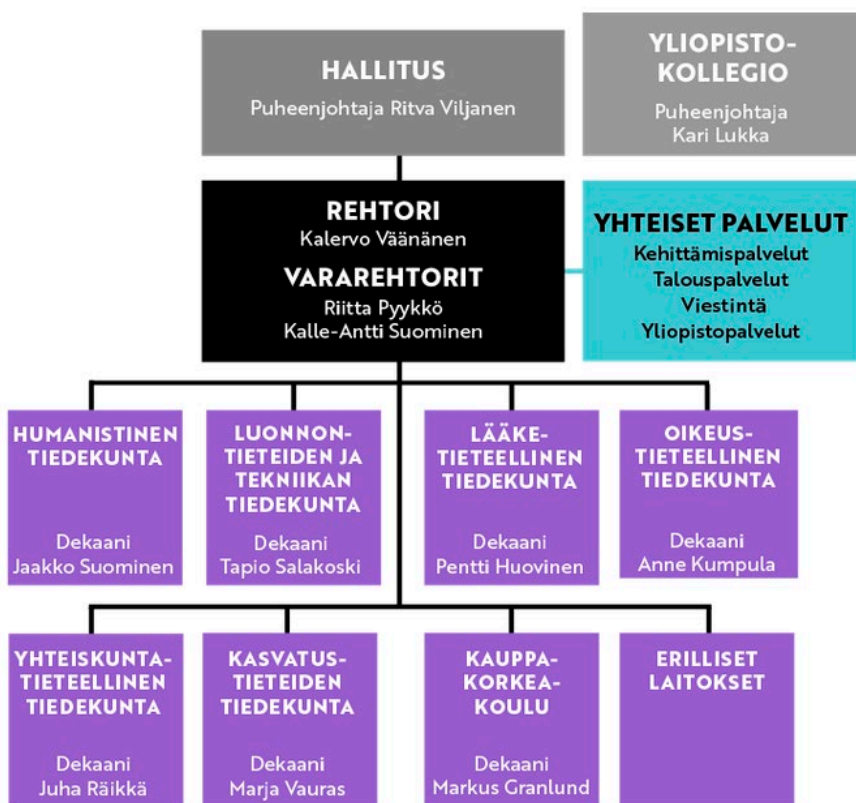
Kasvatustieteiden tiedekunnassa toimi neljä yksikköä:

1. Opettajankoulutuslaitos (toimii kahdella kampuksella, Turussa ja Raumalla),
2. Kasvatustieteiden laitos (sisältää osittain myös opettajankoulutusta: erityisopetus),
3. Turun normaalikoulu (sijaitsee Turussa Varissuolla n. 5 km:n päästä yliopistokampukselta) ja

4. Rauman normaalikoulu (sijaitsee Raumalla OKL:n tilojen yhteydessä eli Rauman kampusalueella).

Tiedekuntaan kuuluvat myös Elinikäisen oppimisen ja koulutuksen tutkimuskeskus CELE ja Oppimisen ja opetuksen tutkimuskeskus CeRLI.

Opetusharjoittelusta käytännössä vastaavilla Turun ja Rauman normaalikouluilla on edustaja ja varaedustaja tiedekunnan johtokunnassa. Normaalikouluilla on hiukan eri roolit, mitä selittävät koko ja toiminnan laajuus. Turun normaalikouluun kuuluvat lukio, IB-lukio ja kansainvälinen koulu, minkä lisäksi Varissuon alueen monikulttuurisuus näkyy maahanmuuttajataustaisten oppilaiden enemmistönä. Rauman normaalikoulun oppilasmäärä on noin neljäsosa Turun oppilasmäärästä, siellä on taito- ja kielipainotteiset linjat, mutta ei esimerkiksi lukiota.

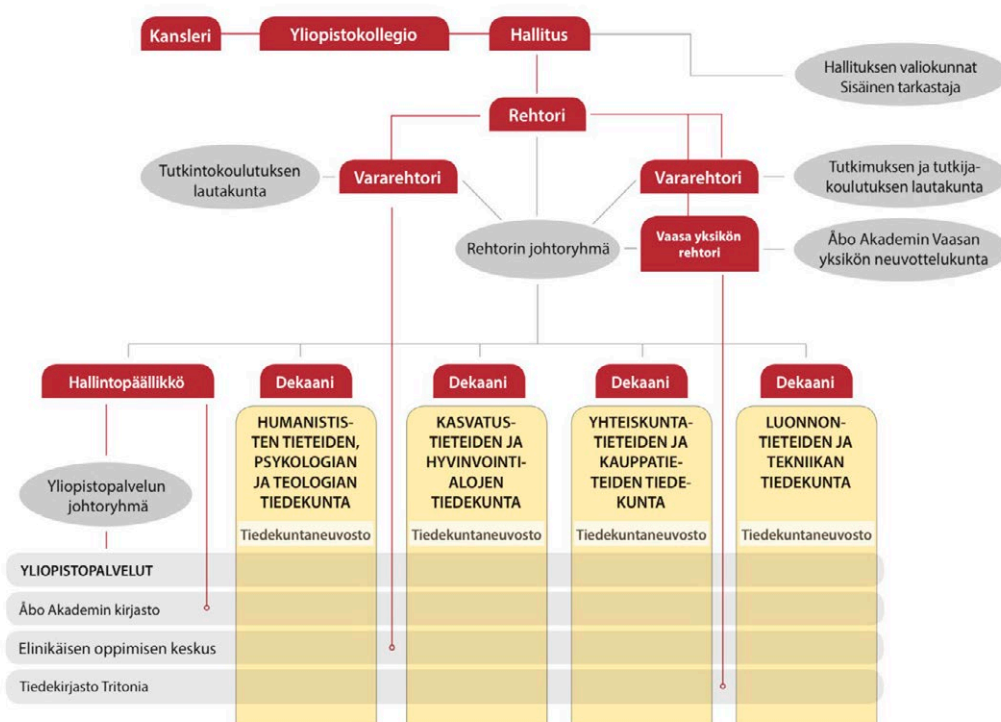

Kuvio 2.4.9. Turun yliopiston organisaatio

2.4.9 Åbo Akademi

Åbo Akademiilla on neljä tiedekuntaa. Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunnan lisäksi myös muut kolme tiedekuntaa, humanististen tieteiden, psykologian ja teologian tiedekunta, yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta sekä luonnontieteiden ja tekniikan tiedekunnat osallistuvat opettajankoulutukseen.

Rehtori on asettanut työryhmän, jossa on ainetiedekuntien edustajia, pedagogeja, ainedidaktikkoja, ohjaajia Vaasan harjoittelukoulusta sekä aineenopettajaopiskelijoita. Åbo Akademiassa on 21 opetettavaa ainetta, joita työryhmän työ koskee. Työryhmä kokoontuu 2–3 kertaa lukukaudessa ja sen tehtävänä on tehdä aloitteita ja ehdotuksia opettajankoulutuksen kehittämisestä. Pietarsaaresta siirtyi varhaispedagogiikan kampus Vaasaan syksyllä 2018, yhteensä 100 opiskelijaa.

Kuvio 2.4.10. Åbo Akademin organisaatio.

2.5 Opettajankoulutuksen sisällöllinen organisoituminen

2.5.1 Säädosperusta

Opettajankoulutuksen sisällöllinen määrittely edellyttää muutamien säädösten tarkempaa tarkastelua rinnakkain. Opettajien kelpoisuuksista säädetään erikseen **asetuksessa opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998)**. Varhaiskasvatuksen henkilöstöä koskeva varhaiskasvatustilaki on uudistunut. Uusi varhaiskasvatustilaki (540/2018) tuli voimaan 1.9.2018.¹¹

Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista (794/2004)¹² määrittelee yliopistojen koulutusalat, tutkintojen nimet sekä yliopistot, joissa tutkintoja voidaan suorittaa. Kyseinen asetus yliopistojen tutkinnoista määrittelee myös sen, että opettajankoulutuksen opintoja voidaan sisällyttää kasvatustieteen kandidaatin ja maisterin tutkintoihin, muihin soveltuviin alempiin ja ylempiin korkeakoulututkintoihin tai erillisinä suoritettaviin opintoihin tutkinnon suorittamisen jälkeen.

Valtioneuvoston tutkintoasetuksen 19§ mukaan opettajankoulutuksen opintoja ovat

1. varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot;
2. perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot, jotka antavat ammatillisia valmiuksia perusopetuslain (628/1998) 11§:n mukaan perusopetuksen oppimäärään kuuluvien kaikille yhteisten aineiden opettamiseen;
3. erityisopetuksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot
4. oppilaanohjauksen ja opinto-ohjauksen tehtäviin ammatillisia valmiuksia antavat opinnot;
5. opettajan pedagogiset opinnot, jotka ovat didaktisesti painottuneita ja ohjattua harjoittelua sisältäviä kasvatustieteellisiä opintoja ja jotka voivat suuntautua erityisesti perusopetuksen, lukion, ammatillisen koulutuksen tai aikuiskoulutuksen tehtäviin; sekä
6. aineenopettajan koulutukseen kuuluvat opettavan aineen opinnot, jotka ovat perusopetuksen, lukion tai muun koulutuksen opetukseen kuuluvan oppiaineen hallintaa edistäviä opintoja.

¹¹ Uusi varhaiskasvatustilaki (540/2018). <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20180540>

¹² Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista (VNA 794/2004). <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2004/20040794>.

Kohdissa 1–5 tarkoitetut opinnot ovat vähintään 60 opintopisteen laajuisia opintoja, joita järjestävät ne yliopistot, joilla on kasvatustieteellisen alan koulutusvastuu. Kohdassa 6 tarkoitettuja aineenopettajan koulutukseen kuuluvia opetettavan aineen opintoja ovat ylemmän korkeakoulututkinnon pääaineessa tai siihen rinnastettavassa kokonaisuudessa perus-, aine- ja syventävät opinnot sekä muussa oppiaineessa tai siihen rinnastettavassa kokonaisuudessa perus- ja aineopinnot.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä (OKMA 1451/2014)¹³ määrittelee ne koulutusalat, joilla yliopistojen on järjestettävä alemman ja ylempään korkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta eri koulutusaloilla eli myös kasvatustieteellisellä alalla. Lisäksi asetus määrittelee tarkemmin opettajankoulutuksen koulutusvastuun jakautumisesta kasvatustieteellisellä alalla. Tämä koulutusvastuuasetus (ks. liite 5) muodostaa opettajankoulutuksen sisällölliselle tarkastelulle hyvän lähtökohdan, vaikka sen rinnalla tulee tarkastella samanaikaisesti tutkintoasetusta. Valtioneuvoston asetus yliopistojen tutkinnoista säätää myös perusopetuksessa ja lukiokoulutuksessa opetettavien aineiden järjestämisestä, sillä yliopiston on järjestettävä opetettavien aineiden opintoja perusopetuksen ja lukiokoulutuksen tuntijaossa vahvistetuissa oppiaineissa niillä koulutusaloilla ja aloilla, joilla yliopistolle on säädetty koulutusvastuu yliopistojen tutkinnoista ja erikoistumiskoulutuksista annetussa valtioneuvoston asetuksessa (VNA 794/2004).

13 Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä (OKMA 1451/2014).
<http://finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141451>

Taulukko 2.5.1. Koulutusvastuuasetus 2014 (OKMA 1451/2014) yliopistojen koulutusvastuun täsmentämisestä.

Koulutus	HY	ISY	JY ^{a)}	LY	OY	TaY	TY	ÅA
Kasvatustieteellinen koulutusala ja opettajankoulutus								
Kasvatustieteet	X	X	X	X	X	X	X	X
Erytispedagogiikka	X	X	X		X		X	X
Kotitaloustiede	X	X						X
Käsityötiede	X	X					X	X
Musiikkikasvatus					X			
Opettajankoulutus								
Lastentarhanopettajakoulutus	X	X	X		X	X	X	X
Luokanopettajakoulutus	X	X	X	X	X	X	X	X
Kotitalouden aineenopettajakoulutus	X	X						X
Käsityön aineenopettajakoulutus	X	X					X	X
Musiikin aineenopettajakoulutus					X			
Erytisopettajakoulutus	X	X	X		X		X	X
Opinto-ohjaajakoulutus		X	X					X
Opettajan pedagogiset opinnot	X	X	X	X	X	X	X	X
Ruotsinkielinen ammatillinen opettajankoulutus								X

a) Jyväskylän yliopistossa musiikkikasvatus on humanistis- yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa.

Opettajankoulutuksen opintoja koskevista opetuksesta perittävistä maksuista on säädetty erikseen. Valtioneuvoston asetus yliopistojen toiminnassa perittävistä maksuista (VNA 1082/2009)¹⁴ määrää opetuksesta perittävistä maksuista, että Yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) 19 §:ssä tarkoitetut opettajankoulutuksen opinnot, jos ne suoritetaan erillisinä opintoina, ovat kuitenkin opiskelijalle maksuttomia. Muista opiskelijalle myönnettyistä rajatulla oikeudella suoritettavista yliopisto-opinnoista tai muutoin erillisinä opintoina suoritettavista opinnoista ilman tutkinnonsuorittamisoikeutta, yliopisto saa periä opiskelijalta näistä opinnoista enintään 15 euroa opinto-oikeuden kuuluvalta opintopisteeltä.

Taulukossa 2.5.1. on tiivistetty Koulutusvastuuasetuksen sisältö kasvatustieteiden ja opettajankoulutuksen osalta. Esimerkiksi humanististen ja luonnontieteellisten alojen aineenopettajankoulutus näkyy tässä taulukossa vain otsikolla ”opettajan pedagogiset opinnot”.

Kunkin yliopiston koulutusvastuita on syytä katsoa useammasta lähteestä. Esimerkiksi musiikkikasvatus kasvatustieteeseen kuuluvana koulutusvastuuna on Oulun yliopistossa, mutta Jyväskylässä sama koulutusvastuu on humanistis-yhteiskuntatieteellisellä alalla ja

¹⁴ Valtioneuvoston asetus yliopistojen toiminnassa perittävistä maksuista (VNA 1082/2009)
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20091082>

Taideyliopistoon musiikkitiede ja musiikkikasvatus kuuluvat luonnollisena osana. Lisäksi musiikinopettajankelpoisuuden voi suorittaa sivuaineena muutamassa muussakin yliopistossa. Musiikin aineenopettajakoulutusta tarkastellaan luvussa 3.5.5.

2.5.2 Helsingin yliopisto

Helsingin yliopiston koulutusvastuu opettajankoulutuksessa on laaja ja opettajankouluttajana yliopisto on virallisesti kolmikielinen. Ruotsinkielisen koulutuksen tarpeeseen ja työnjakoon Turun ja Helsingin välillä kiinnitettiin huomiota vuoden 2015 raportissa. Nykyisin ruotsinkielinen opetus Helsingissä koskee luokanopettajakoulutusta, varhaiskasvatusta, aineenopettajan koulutusta sekä yleistä ja aikuiskasvatustiedettä. Monikielisyyteen ja monikulttuurisen osaamiseen on keskitetty voimavaroja. Opettajankoulutusta on tarjolla ruotsin kielellä varhaiskasvatuksen opettajan ja luokanopettajan opintosuunnissa ja lisäksi opettajan pedagogiset opinnot on mahdollista suorittaa ruotsin kielellä. Ruotsinkielisen koulutuksen laajentuminen on ollut mahdollista aktiivisen varainhankinnan ja lahjoitusten myötä. Ruotsinkielisen koulutuksen taustalla on Helsingin yliopiston virallinen asema kolmikielisenä yliopistona.

Kasvatustieteiden kandidiohjelmassa on seitsemän opettajankoulutusta antavaa opintosuuntaa (luokanopettaja; klasslärare; varhaiskasvatuksen opettaja; lärare inom småbarnspedagogik; kotitalousopettaja; käsityönopettaja; erityisopettaja). Kasvatustieteiden maisteriohjelmassa opettajankoulutukseen suuntautuneita opintosuuntia on viisi (luokanopettaja; klasslärare; kotitalousopettaja; käsityönopettaja ja erityisopettaja). Lisäksi maisteriohjelman vastuulle kuuluvat aineenopettajakoulutuksen pedagogiset opinnot. Kasvatustieteiden maisteriohjelmassa on kuusi suomenkielistä ja kaksi ruotsinkielistä opintosuuntaa.

Lisäksi kasvatustieteellisessä tiedekunnassa käynnistyy 1.8.2020 kansainvälinen englanninkielinen maisteriohjelma Master's Programme in Changing Education/ Magisterprogrammet i utbildning iförändring/ Muuttuvan kasvatuksen ja koulutuksen maisteriohjelma. Tätä silmällä pitäen tiedekuntaan on rekrytoitu kansainvälisiä tutkijoita.

Kasvatustieteellisen tiedekunnan perustutkintoon johtava koulutus järjestetään kasvatustieteiden kandidiohjelmassa ja kasvatustieteiden maisteriohjelmassa <https://www.helsinki.fi/fi/ohjelmat/kandi/kasvatustieteiden-kandiohjelma-ja-maisteriohjelma>.

Helsingin yliopiston tutkintoja ja opintoja koskevien linjausten mukaan (voimassa 1.8.2017 lähtien) opettajan pedagogiset opinnot (60 op) sisältyvät kokonaisuudessaan maisterin tutkintoon lukuun ottamatta kasvatustieteiden sekä psykologian koulutusohjelmia, joissa opettajan pedagogiset opinnot voidaan jakaa kandidaatti- ja maisteriohjelman opetussuunnitelmiin. Opettajan pedagogisiin opintoihin voi kuitenkin hakea aikaisemmin ja ne

voi suorittaa kahden vuoden aikana. Ainetiedekuntien opiskelijat suorittavat opettajan pedagogiset opintonsa osana omaa maisterin tutkintoaan. Opinnot suoritetaan kasvatustieteellisessä tiedekunnassa. Varhaiskasvatuksen opettajat suorittavat 35 op opettajan pedagogisista opinnoista osana kandidaatin tutkintoaan. Ne opiskelijat, jotka jatkavat opintojaan maisteriohjelmassa varhaiskasvatuksen opintosuunnassa, voivat suorittaa loput 25 op osana maisterin tutkintoaan ja saavat näin laaja-alaisen opettajan kelpoisuuden. Lisäksi kasvatustieteellinen tiedekunta järjestää tutkinnon jo suorittaneille erilliset opettajan pedagogiset opinnot (60 op), erilliset erityisopettajan opinnot (60 op) ja erilliset perusopetuksessa opettavien oppiaineiden monialaiset opinnot (60 op). Lähtökohtaisesti kasvatustieteellinen tiedekunta antaa vain sellaista opetusta, jota ei ole tarjolla muissa tiedekunnissa.

2.5.3 Itä-Suomen yliopisto

Itä-Suomen yliopiston koulutusvastuu on myös laaja, sisältäen mm. opinto-ohjaajakoulutuksen. Kasvatustieteiden ja psykologian osastolla (KAPSY) kasvatustieteellisiä aloja ovat aikuiskasvatustiede, erityispedagogiikka, kasvatustiede ja ohjausala. Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osastolla (SKOPE) toteutetaan opettajankoulutusta laaja-alaisesti sisältäen eri opettajaryhmien koulutusta. Osastosta valmistuvat varhaiskasvatuksen, luokanopettajan sekä käsityötieteen ja kotitaloustieteen opettajat. Lisäksi toteutetaan aineenopettajien pedagogiset opinnot humanistisen, luonnontieteiden, matematiikan, osin yhteiskuntatieteellisen ja teologisen alan opiskelijoille sekä aikuisopettajan pedagogiset opinnot. KAPSYn osalta varsinaista opettajankoulutusta annetaan erityispedagogiikan ja ohjauksen oppiaineissa, joskin mahdollisuuksia tehdä opettajan pedagogisia opintoja on pyritty laajentamaan. Osastossa on myös psykologian koulutus. Osastojen välillä tehdään yhteistyötä kasvatustieteen opetuksessa, tutkimusmenetelmäopetuksessa, tutkimuksessa ja jatkotutkintokoulutuksessa ja erityisesti yleissivistävän koulun opettajankoulutuksessa (mm. kasvatustieteellisten alojen yhtenäisemmän kandidaatintutkinnon kehittäminen, alkaen syksystä 2018)

Savonlinnan kampukselta siirtyivät Joensuuun elokuusta 2018 alkaen luokanopettajan, kotitalousopettajan, käsityönopettajan ja lastentarhanopettajan koulutukset. Savonlinnan kampuksen OpeART-koulutusohjelma lakkautettiin siten, että viimeiset opiskelijat kyseiseen koulutukseen valittiin 2017 ja taito- ja taideaineet säilyivät uudenmuotoisena koulutuksen painoalana uudistetussa opetussuunnitelmassa 2018.

2.5.4 Jyväskylän yliopisto

Jyväskylän yliopiston laaja vastuu sisältää seuraavia koulutusaloja: luokanopettajan koulutus, varhaiskasvatuksen koulutukset, erityispedagogiikan koulutukset, aikuiskasvatustiede, ohjausala, koulutusjohtaminen, aineenopettajakoulutus (luonnontieteiden,

informaatioteknologian, humanististen ja yhteiskunnallisten alojen aineenopettajat sekä liikunnanopettajat), terveystieteiden opettajien koulutus ja aikuiskouluttajien koulutus (APO). Kotitalouden ja käsityön aineenopettajakoulutusta ei ole Jyväskylässä.

Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnassa (KPTK) suurimmat muutokset aikaisempaan ovat:

1. Vaasan kielikoulutus siirtyi Jyväskylään
2. Samalla käynnistettiin uusi kielitietoisuutta ja monikielisyyttä tukeva pedagogiikka -koulutus (KIMO) syksystä 2018 alkaen. Kasvatustieteen puolella se on varhaiskasvatuksen ja luokanopettajakoulutuksen suuntautumisvaihtoehto.
3. Varhaiskasvatuksen opettajien aloituspaikkoja on lisätty.
4. Uutena hakukohteena erityispedagogiikan maisteriohjelma vuodesta 2017 alkaen.

Kasvatustieteiden yksikkö tekee yhteistyötä Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen ja yliopiston muiden tiedekuntien kanssa. Aineenopettajakoulutus yhteistyössä matemaattis-luonnontieteellisen tiedekunnan, informaatioteknologian tiedekunnan, liikuntatieteellisen tiedekunnan ja humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan kanssa jatkuu lukuun ottamatta biologian aineenopettajakoulutusta (viimeinen sisäänotto 2016).

Humanistis-yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa vuonna 2017 kielten aineenopettajien hakukohteet yhdistettiin kahdeksi hakukohteeksi, joissa 1) pääaineena englanti, ranska, ruotsi, saksa tai venäjä tai 2) pääaineena voi olla suomen kieli tai kirjallisuus.

Kieliaineiden koulutusvastuun siirtyminen Vaasasta Jyväskylään koskee käytännössä opettajakoulutusta vain vähän, sillä Vaasassa ei ole ollut aineenopettajien koulutusta. Siirtäminen oli osa molempien yliopistojen profiloitumista: Vaasa suuntaa voimavaroja kauppatieteeseen ja tekniikkaan, Jyväskylä taas vahvisti kielten aluetta osana tutkimuksen ja koulutuksen painoalojaan. Sopimus kattaa kielten koulutusvastuun lisäksi myös kielikylpyopettajien koulutuksen. Jyväskylään kehitettiin (ruotsin kieltä) laajempi kielitietoisuutta ja monikielisyyttä tukeva opettajien koulutus (KiMo-koulutus), jolla on jatkossa laajemmin kysyntää. Siirtymävaiheessa (joka päättyy 2020) Vaasan yliopiston kielikylpyopettajiksi opiskelevat voivat jäädä Vaasaan ja suorittaa opintonsa yhteistyössä Åbo Akademin kanssa.

2.5.5 Lapin yliopisto

Lapin yliopiston opettajakoulutus keskittyy luokanopettajakoulutukseen, kuvataidekasvatuksen aineenopettajakoulutukseen ja erillisiin opettajan pedagogisiin opintoihin. Opetussuunnitelmien uudistamisen yhteydessä on työstetty yhteinen laaja-alainen

kandidaattiohjelma. Myös luokanopettajakoulutuksen kasvatustieteen pääaineopinnot ovat perusopinnot osalta yhteiset muun koulutuksen osalta. Pääaineiden opetustarvetta on myös pohdittu suhteessa muiden yliopistojen ja erityisesti Oulun yliopiston opintoihin: mediakasvatus pääaineena on kohtalaisen "harvinainen"; Lapin yliopiston media-pedagogiikkakeskus tekee tutkimusta, joka tukee sen opettamista yliopistossa. Mediakasvatuksen maisterivaiheen opinnot tarjotaan englanninkielisinä. Aikuiskasvatus on edelleen suosittu pääainevalinta ja se tukee osaltaan aikuiskoulutukseen suuntautuvien erillisten pedagogisten opintojen järjestämistä.

Luokanopettajakoulutuksessa aloitettiin luontokasvatuspainotteinen luokanopettajakoulutus vuonna 2015. Tuolloin luokanopettajakoulutuksen aloituspaikkoja lisättiin 18 (72 -> 90). Profiilia pidetään alueelle sopivana ja selkeänä. Luokanopettajakoulutuksen kestävyys- ja luontokasvatuksen suuntautumisvaihtoehdon koulutuksellisia sisältöjä on kehitetty edelleen. Syksyllä (2018) tehtiin päätös inklusiivisen kasvatuksen ja luonto- ja kestävyyskasvatuksen maisteriohjelmien erillisistä sisäänotoista. Maisteriohjelmissa on hakuväylät sekä opettajiksi opiskeleville että erilliset pelkästään asiantuntijuuteen johtavat opintoväylät. Tavoitteena on integroida mediapedagogiikkaa läpileikkaavaksi luokanopettajakoulutuksessa.

2.5.6 Oulun yliopisto

Oulun yliopiston vastuu on laaja: kotitalous- ja käsityönopettajankoulutus puuttuvat, mutta ainoana Suomessa kasvatustieteen tiedekuntana vastuulla on musiikkikasvatuksen koulutus. Luokanopettajakoulutuksen sisällä Intercultural Teacher Education (ITE) tuottaa Suomessa vaaditun opettajan kelpoisuuden. Lisäksi on syytä nostaa esille kansainväliset maisteriohjelmat Education and Globalisation (EdGlo) ja Learning & Educational Technology Research Unit (LET).

Kasvatustieteiden tiedekunnassa kasvatustieteen aloituspaikkoja on vähennetty samalla kun luokanopettajakoulutukseen ja varhaiskasvatukseen on lisätty aloituspaikkoja. Lisäksi on tehty tutkinto-ohjelmien sisäistä rakenteellista kehittämistä (laaja-alainen opetus- ja kasvatustieteen kandidaattiohjelma) sekä opetussuunnitelmatyötä tutkinto-ohjelmissa, jotka liittyvät opettajankoulutukseen (aineenopettajakoulutus, luokanopettajat, erityisopettajat, varhaiskasvatus ja erityisvarhaiskasvatus sekä kasvatustiede).

Aineenopettajakoulutus on laajaa, kattaen myös humanistiset ja luonnontieteelliset oppiaineet. Aineenopettajan pedagogiset opinnot sijoittuvat 3. vuoden keväälle (30 op) ja 4. vuoden syksylle (30 op), mikä aiheuttaa haasteita pääaineopinnoissa, kuten viiveitä kandidaatin tutkinnon valmistumisessa.

2.5.7 Tampereen yliopisto

Koulutusvastuuasetus on tehty ”vanhan” Tampereen yliopiston (TaY) pohjalta. Siinä vastuulle kuuluvat lastentarhanopettajakoulutus, luokanopettajakoulutus sekä opettajan pedagogiset opinnot.

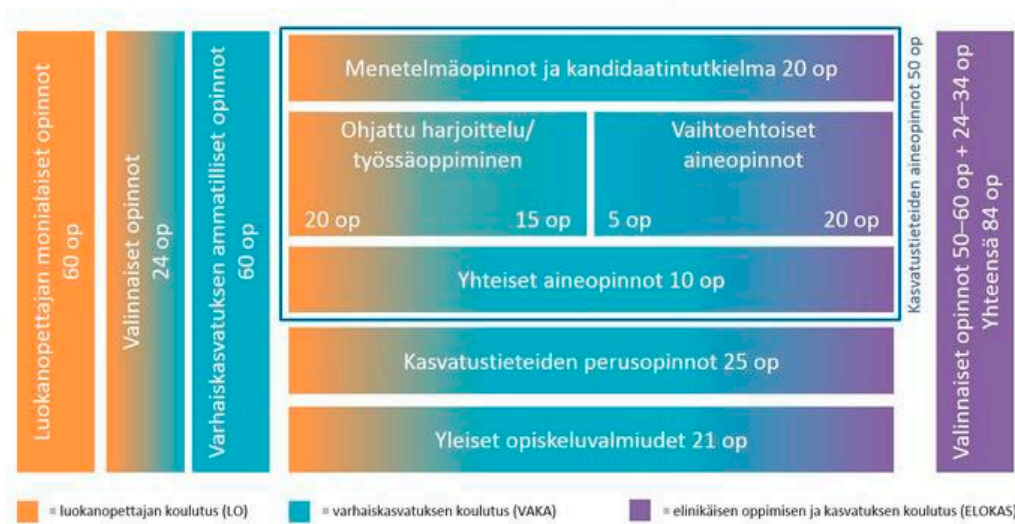
Sittemmin strategisen työn tuloksena on mm.

1. luotu Tampere3-opettajankoulutusyhteisö, joka tuottaa opettajankelpoisuuksia kaikille koulutusjärjestelmän asteille varhaiskasvatuksesta korkea-asteelle yleissivistävään ja ammatilliseen koulutukseen sekä täydentävään koulutukseen
2. tunnistettu Tampere3-korkeakoulu yhteisön opettajankoulutuksen yhteinen profili kansallisesti ja kansainvälisesti vahvana osaamisaan tunnuttuna pedagogiikan, oppimisympäristöjen ja tutkimusmetodien osaamiskeskittymänä.

Laaja-alainen tutkinto-ohjelma 2015–2018 (Kuviot 2.5.1. ja 2.5.2.) koostuu kasvatustieteiden kandidaattiohjelmasta sekä kasvatuksen ja yhteiskunnan tutkimuksen maisteriopinnoista. Tutkinto-ohjelmassa on kolme opettajankoulutuksen opintosuuntaa (hakukohdetta): 1) varhaiskasvatus, 2) luokanopettaja ja 3) aikuiskoulutuksen pedagogiset opinnot. Ja lisäksi aineenopettajakoulutus, joka on sisällöllisesti integroituna tutkinto-ohjelmaan. Maisteriopinnoissa on kolme opintosuuntaa: 1) koulutuksen hallinnan ja koulutuspolitiikan opintosuunta, 2) kasvatuksen, opetuksen ja oppimisympäristöjen opintosuunta, 3) aikuis- ja ammattikasvatuksen opintosuunta.

Tiedekunnan opetussuunnitelmatyössä on viimeisillä suunnittelukierroksilla yhtenäistetty luokan- ja aineenopettajan sekä aikuiskoulutuksen pedagogisten opintojen rakenteita seuraavasti: opettajan pedagogisten opintojen pohjana ovat yhteiset kasvatustieteellisten perusopinnot ja aineopinnot koostuvat kaikille yhteisestä pedagogista ja kasvatustieteellistä asiantuntijuutta tukevista opinnoista. Opintojaksojen toteutuksessa on eriytyvyyttä koulutuksittain. Opetusharjoittelut on nivottu koulutuskohtaisiin opintojaksoihin, jolloin toteutuu käytännön ja teorian integraatio.

Kasvatustieteiden kandidaattiohjelma 2015–2018 KK-tutkinto 180 op

Kuvio 2.5.1. Kasvatustieteiden kandidaattiohjelma Tampereen yliopistossa.

Kaikissa opettajan pedagogisissa hyödynnetään asiantuntijaksi kasvun portfolioita, joka toteutetaan koko opintopolun jatkuvana juonteena. Tässä opettajaopiskelijat reflektoivat ja rakentavat omaa ammatillista identiteettiään ja sanoittavat osaamisensa karttumista. Samalla vahvistetaan sidettä opettavien aineiden, kasvatustieteellisten sisältöopintojen, opetusharjoitteluiden ja ympäröivän yhteiskunnan välillä. Oppimisen ja kasvun tuen ja ohjauksen moniammatillista osaamista on vahvistettu avaamalla erityispedagogiikan opintokokonaisuus myös muiden tiedekuntien opiskelijoille sekä lisäämällä moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden teemoja aineenopettajakoulutukseen, jotta koulutus vastaa entistä paremmin kentän muuttuviin osaamistarpeisiin. Osa opettajan pedagogisista opinnoista toteutetaan yhdessä TAMK:n ammatillisen opettajankoulutuksen kanssa, mikä kannustaa opiskelijoita monitoimijaiseen dialogiin opettajuudesta ja opettajan osaamisesta monimutkaistuvien koulutusten kentillä.

Vuosien 2017–2018 aikana on koulutuskokonaisuuksien tavoite- ja osaamistavoitteista edetty kohti opintokokonaisuus- ja opintojaksokohtaisia suunnitelmia. Työ on käynnissä seitsemässä alatyöryhmässä ja suunnitteilla on esimerkiksi seuraavia yhteishankkeita: Varhaiskasvatus, Erityispedagogiikka, STEM (LUMA) ja aikuiskoulutuksen pedagogiset opinnot. On tunnustettu myös muita kasvatustieteitä hyödyntäviä aloja muissa organisaatioissa (esim. musiikkipedagogiikka, sosionomikoulutus, nuorisotyö, terveystieteiden opettajankoulutus) ja käynnistetty yhteisen synergian hyödyntäminen (esim. terveystieteen opettajaopiskelijat).

Kasvatuksen ja yhteiskunnan tutkimuksen maisteriopinnot 2015–2018 KM-tutkinto 120 op

Opettajan pedagogiset opinnot 60 op (KM-tutkinossa 10–30 op koulutuksesta riippuen); sisältyvät LO-koulutukseen, mahdollisuus hakeutua VAKA-koulutuksessa ja erillinen valinta ELOKAS-koulutuksessa.

Kuvio 2.5.2. Kasvatuksen ja yhteiskunnan tutkimuksen maisteriopinnot 2015–18 Tampereen yliopistossa.

2.5.8 Turun yliopisto

Turun yliopiston koulutusvastuu on laaja ja opettajankoulutuksen merkitys Turun yliopiston tarjoamassa koulutuksessa on vahva. Kasvatustieteiden tiedekunta toimii kahdella kampuksella: Turussa ja Raumalla. Rauman kampuksella on selkeä roolinsa seuraavien opettajankoulutuksen tutkinto-ohjelmien kautta: Luokanopettajan tutkinto-ohjelma (Turku ja Rauma), varhaiskasvatuksen opettajan tutkinto-ohjelma (Rauma), Käsiyön aineenopettajan tutkinto-ohjelma (Rauma) ja Kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisteri-ohjelma (Rauma).

Tiedekunnan kaikki tutkinto-ohjelmat ja koulutuskokonaisuudet toimivat kiinteässä yhteistyössä koko Turun yliopiston puitteissa. Tiedekunta profiloituu yliopiston sisällä kasvatuksen ja koulutuksen asiantuntijana tarjoamalla tutkimusperusteista asiantuntemustaan kaikkeen koulutukseen liittyvään kehittämiseen erityisesti opetussuunnitelma- ja opiskelijavalintatyössä, opintojärjestelmien luonnissa, oppimisympäristöjen ja opetusteknologian uudistamisessa sekä koulutuspolitiikkaan liittyvissä kysymyksissä.

Yhteiskunnallista, jatkuvaa oppimista ja koulutusta palvelevaa tehtäväänsä tiedekunta hoitaa laaja-alaisesti tarjoamalla korkeatasoista täydennyskoulutusta, tekemällä alueen kuntien, oppilaitosten ja yritysten kehitystä palvelevaa merkittävää tutkimusta ja kehittämistyötä sekä tuottamalla sosiaalisia ja koulutuksellisia innovaatioita. Yliopiston rooli yhteiskunnallisena vuorovaikuttajana korostuu kansainvälisessä toiminnassa. Tiedekunnan kansallista ja kansainvälistä profiloitumista ja vaikuttavuutta vahvistavat keskeisesti koulutusvienti ja tutkimusperustainen innovaatiotoiminta. Tätä toimintaa toteutetaan yliopiston perusarvojen – eettisyys, kriittisyys, luovuus, avoimuus ja yhteisöllisyys – mukaisesti. Opettajankoulutuksen osuus Turun yliopiston koulutusvientitoiminnasta on erittäin merkittävä.

Tiedekunta koordinoi kahdeksaa opettajankoulutuksen kehittämishanketta ja on lisäksi partnerina mukana yhtä monessa hankkeessa. Turun yliopistossa järjestetään myös useita opettajien erikoistumiskoulutuksia; Oppiminen ja opettaminen digitaalisissa ympäristöissä (60op), Kouluhyvinvointi (60op), Monikulttuurisuus opetustyössä (60op) sekä Kulttuurinen moninaisuus varhaiskasvatuksessa (30op) yhteistyössä Tampereen, Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistojen kanssa. Lähitulevaisuuden tavoitteena on hyödyntää laajasti opettajankoulutuksen kehittämishankkeita nimenomaan opetuksen kehittämisessä. Kehittämishankkeiden tuloksia hyödynnetään erityisesti opettajankoulutuksen opetussuunnitelmatyössä, jotta niiden anti konkretisoituu käytännön toimintaan ja hankkeiden vaikuttavuus myös niiden päättymisen jälkeen olisi vahva. Tutkinto-ohjelmissa otetaan käyttöön monimuotoisia ja opiskelijoita aktivoivia opetusmenetelmiä. Systemaattista opiskelijapalautetta hyödynnetään koulutuksen kehittämisessä. Opintojen ohjauspalveluja vahvistetaan ja niitä tarjotaan aktiivisesti koko opiskelun ajan.

2.5.9 Åbo Akademi

Åbo Akademin vastuulla on ruotsinkielinen opettajakoulutus. Samalla Åbo Akademi vastaa myös ruotsinkielisestä ammatillisesta opettajankoulutuksesta (Vaasassa). Åbo Akademin opettajankoulutus on monipuolinen, koska Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunta tarjoaa eri tasojen koulutusta ruotsinkieliseen koululaitokseen.

Aineenopettajakoulutuksessa tehdään yhteistyötä muiden tiedekuntien kanssa rehtorin nimeämän työryhmän ohjauksessa. (ainetiedekuntien edustajat, kasvatustieteilijät, ainedidaktikot, ohjaajat Vaasan harjoittelukoulusta ja opiskelijat). Työryhmä tekee aloitteita ja kehitystyötä sekä antaa lausuntoja koskien aineenopettajakoulutusta kaikissa tiedekunnissa. Työryhmää johtaa koulutusohjelman vastuuhenkilö ja ryhmässä on oppiaineen edustaja kustakin 21 aineesta. Ryhmä kokoontuu 2–3 kertaa lukukaudessa.

2.6 Opettajankoulutuksen opiskelijavalinta

2.6.1 Todistusvalinta ja pääsykoe

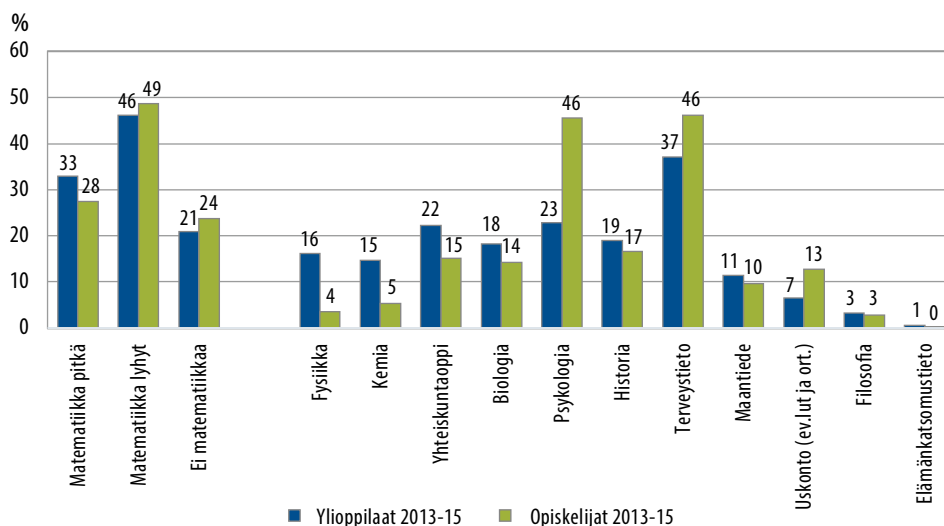
Vuonna 2020 tapahtuu merkittäviä muutoksia yliopistojen opiskelijavalinnoissa. Todistusvalintojen merkitys kasvaa. Muutokset koskevat myös kasvatusalojen opettajankoulutusta, jossa valintojen ensimmäisessä vaiheessa käytetään VAKAVA-kokeen lisäksi todistusvalintaa. Myös valinnan toisessa vaiheessa oleva soveltuvuuskoe muuttuu. Kaikki Suomen opettajankoulutukset (päävalinnat) ovat sitoutuneet yhteisvalintaan, mikä tarkoittaa sitä, että opiskelija voi tulla valituksi opettajankoulutukseen eri yliopistoihin osallistumalla vain yhteen soveltuvuuskokeeseen.

Valintojen toiseen vaiheeseen eli soveltuvuuskokeeseen valitaan hakijoista 60 % ylioppilastodistuksen ja 40 % VAKAVA-kokeen perusteella. Todistusvalinnassa pisteitä voi saada neljästä aineesta, jotka ovat äidinkieli, matematiikka (pitkä tai lyhyt), enintään yksi aine-reaali ja enintään yksi kieli. Vuonna 2020 VAKAVA-koe on aineistokoe.

Soveltuvuuskoetta pilotoidaan 2019 valinnoissa seuraavissa OVET-kehittämishankkeen yhteistyöryhmissä: Helsingin yliopisto, Itä-Suomen yliopisto ja Åbo Akademi; Turun yliopisto ja Jyväskylän yliopisto; Tampereen yliopisto, Oulun yliopisto ja Lapin yliopisto.

Kuviossa 2.6.1. (Kunnari et.al.¹⁵) tarkastellaan kasvatusalalle vuosina 2013–15 valittujen opiskelijoiden matematiikan ja reaaliaineiden ainevalintoja ylioppilaskokeessa, vertailukohtana ylioppilaskokeen kaikki suorittajat samoina vuosina. Matematiikan valinnoista lyhyt matematiikka on yleisin (49 %), kun taas pitkän matematiikan kirjoittajia (28 %) ja ei kumpaakaan matematiikkaa kirjoittaneita (24 %) oli likimain yhtä paljon. Kun uusissa todistusvalinnan perusteissa matematiikka on yksi neljästä pisteitä antavasta oppiaineesta, tämän voi olettaa nostavan (pitkän tai lyhyen) matematiikan kirjoittaneiden suhteellista osuutta todistusvalinnassa, koska kasvatuala on kovan hakupaineen ala. Matematiikkaa kirjoittamattomat hakijat valitaan 2020 todennäköisemmin pääsykokeen kautta.

15 Kunnari, J., Pursiainen, J., Läärä, E., Rusanen, J., Muukkonen, H., "Minkälaisilla ylioppilaskoetuloksilla yliopistoon? Vuosina 2013–2015 kasvatustieteellisiin koulutusohjelmiin valittujen ja opiskelupaikan vastaanottaneiden ainevalinnat ja menestyminen ylioppilaskokeissa", 2019, lähetetty julkaistavaksi.

Kuvio 2.6.1. Kasvatustieteisiin (tutkintonimike kasvatustieteen kandidaatti) valittujen opiskelijoiden tekemät matematiikan valinnat ja kirjoittamat reaaliaineet vuosina 2013–15.

Reaaliaineista terveystieto ja psykologia ovat ylivoimaisesti (46 %) yleisimmät kasvatusalalla. Molemmat ovat ylioppilaskokeen naisvaltaisimpia oppiaineita ja koska kasvatusala on myös hyvin naisvaltainen, näiden välillä voi nähdä sukupuoleen liittyvän yhteyden. Toisaalta sekä terveystiedon, että psykologian voi nähdä myös heijastavan mielenkiintoa nimenomaan kasvatusalalle. Nähtäväksi jää, muuttuuko kasvatusalan opiskelijoiden profiili reaaliaineiden osalta todistusvalinnan myötä ja jos, niin miksi.

On sinänsä mielenkiintoinen kysymys, mikä on äidinkielen ja matemaattisen osaamisen merkitys tai eri reaaliaineiden ja vieraiden kielten merkitys opettajankoulutuksen eri saroilla. Onko merkitys sama vaikkapa varhaiskasvatuksessa, luokanopettajilla tai aineenopettajilla.

2.6.2 Yliopistokohtaisia muutoksia opiskelijavalinnassa

Jo vuoden 2015 raportissa kiinnitettiin huomiota siihen aineenopettajakoulutuksen haasteeseen, että opettajakoulutukseen hakeudutaan eri opintojen vaiheissa ja myös maisterin tutkinnon suorittamisen jälkeen. Yliopistojen käytännöt ja linjanvedot opiskelijavalinnasta ovat vaihtelevia. Käytännössä valinta aineenopettajakoulutukseen on usein valinta opettajan pedagogisiin opintoihin (luku 2.6.). Suoravalinta on laajimmin käytössä taito- ja taideaineissa (liikunta, musiikki, kotitalous, käsityö). Muutoin nähtävissä on pyrkimystä laajempiin valintaryhmiin opetettavissa aineissa. Tällöin opettajaopiskelijat tulevat valituiksi aineensa ryhmässä ja saattavat ohjautua opettajaopintoihin vasta opintojen myöhemmässä vaiheessa.

Helsingin yliopistossa kaikki aineenopettajan pedagogiset opinnot sisältyvät maisterin tutkintoon, mikä selkiyttää opiskelijavalintaa (joka voi tapahtua jo kandidivaiheessa). Opettajan pedagogisten opintojen suorittaminen voidaan jakaa kahden vuoden ajalle. Kaikkiin opettajankoulutuksiin (aineenopettajia lukuun ottamatta) on yhteiset soveltuvuuskokeet.

Itä-Suomen yliopistossa on koulutusten ja niihin hakeutumisen prosessit yhdenmu-
kaistettu vuoden 2015 jälkeen. Vuonna 2017 yhtenäistettiin erityispedagogiikan ja luokanopettajien koulutusten valinnat. Vuodesta 2018 lähtien kaikkiin opettajankoulutuksiin on ollut yhteiset soveltuvuuskokeet. Suoravalintaa sovelletaan käsityönopettajan, kotitalousopettajan ja uskonnon opettajan koulutukseen (läntinen ja ortodoksinen teologia). Luonnontieteiden ja metsätieteiden tiedekunnassa suoravalintaa on matematiikan, fysiikan, kemian ja tietojenkäsittelytieteen opettajakoulutuksessa.

Jyväskylän yliopiston kaikissa tiedekunnissa, joihin liittyy opettajankoulutusta (HYTK, LTK, ITK, MLTK) suoravalinta on laajasti käytössä aineenopettajakoulutuksessa ja kokemukset ovat hyviä. Humanistis-yhteiskuntatieteellisessä tiedekunnassa vieraiden kielten, äidinkielen ja kirjallisuuden ja musiikin aineenopettajat valitaan pääsykokeiden yhteydessä suoraan opettajankoulutukseen, mutta historian opettajaksi hakeudutaan heti ensimmäisen opintovuoden syksyllä. Vuonna 2017 kielten aineenopettajien hakukohteet yhdistettiin kahdeksi hakukohteeksi niin, että toisessa hakukohteessa pääaineena voi olla englantia, ranska, ruotsi, saksa tai venäjä. Toinen aineenopettajien hakukohde on suomen kielen ja kirjallisuuden aineenopettajan linja, jossa pääaineena voi olla suomen kieli tai kirjallisuus. Aineenopettajien koulutuksessa KIMO-koulutus on erillinen hakukohde, kasvatustieteen puolella se on varhaiskasvatuksen ja luokanopettajakoulutuksen suuntautumisvaihtoehto.

Lapin yliopistossa kuvataidekasvatuksen aineenopettajakoulutukseen on suoravalinta. Luokanopettajakoulutuksen aloituspaikkoja on lisätty kahteen otteeseen ja määrä on noussut vuoden 2012 sisäänotosta 26 aloituspaikkaa. Kasvatusalan sisäänottoa on vastavasti pienennetty. Kasvatusalalle opiskelijavalinnat tehdään yhteiseen kandidaattiohjelmaan, jossa pääaine valitaan opintojen aikana.

Oulun yliopistossa Kasvatustieteen aloituspaikkoja on vähennetty ja vastaavasti luokanopettajakoulutuksen aloituspaikkoja lisätty. Tutkinto-ohjelmien sisäistä rakenteellista kehittämistä (laaja-alainen opetus- ja kasvatusalan kandidaattiohjelma) on tehty. Aineenopettajakoulutuksessa aloitti syksyllä 2017 yhteinen matemaattisten ja fysikaalisten tieteiden kandidaattiohjelma, jossa yhtenä hakukohteena on matemaattisten aineiden opettaja.

Tampereen yliopistossa aineenopettajakoulutukseen voi hakeutua opintojen eri vaiheessa eri valintaryhmien kautta. Suoravalinta aineenopettajan pedagogisiin opintoihin on otettu käyttöön yhteishaun matematiikan ja tilastotieteen tutkinto-ohjelman hakukohteessa.

Turun yliopistossa on matematiikan ja luonnontieteiden alan opettajankoulutuksen työryhmä, joka laati aineenopettajankoulutuksen kehittämissuunnitelman ja teki useita ehdotuksia myös koskien opiskelijavalintaa. Ehdotusten toteuttamista koordinoi yhteistyöryhmä, jossa on edustajia opettajankoulutuslaitokselta, luonnontieteiden ja tekniikan tiedekunnasta sekä normaalikoulusta. Myös opiskelijat ovat mukana ryhmässä. Valinta opintoihin järjestetään opettajankoulutuslaitoksen, Turun normaalikoulun ja ainetiedekuntien yhteistyönä, siten että päättäväältä on kasvatustieteiden tiedekunnassa. Opettajan pedagogisten opintojen yksityiskohdat on kuvattu luvussa 2.7.2.

Åbo Akademi: Suurimmat opiskelijavalintaa koskevat muutokset liittyvät yhteistyökuvioihin Vaasan yliopiston kanssa. Jyväskylän yliopistoon siirtyi ruotsin kielen kielikylpykoulutus. Åbo Akademi aloitti sisäänoton kielikylpykoulutukseen 2017 ja 2018. Pietarsaassa aiemmin järjestetty varhaiskasvatuksen koulutus siirtyi Vaasaan ja 2018 lisättiin opiskelijapaikkoja varhaiskasvatukseen. Lisäksi tehtiin hakukohde kasvatustieteiden maisterikoulutukseen. Aiemmin hakukohteita oli 7.

2.7 Opettajan pedagogiset opinnot ja opettajankelpoisuudet

2.7.1 Opettajan pedagogiset opinnot

Opettajan pedagogiset opinnot yhdistävät kaikkia opettajankoulutuksia pois lukien varhaiskasvatuksen opettajankoulutus, joten niitä on hyvä katsoa ennen koulutusohjelmien yksityiskohtaisempia tarkasteluita. Opettajakelpoisuuteen katsotaan kuuluvan sekä pedagogisten valmiuksien (opettajan pedagogiset opinnot) että opetettavien aineiden osaamisen.

Opettajan pedagogisia opintoja voi suorittaa kaikissa tämän selvityksen kohteina olevissa yliopistoissa. Pedagogisten opintojen sisältö vaihtelee eivätkä ne ole yhtenäisiä edes saman yliopiston sisällä, vaan erilaisia versioita voi olla yhdessä yliopistossa jopa yli 10. Toki osa pedagogisista opinnoista on sisällöltään yhteisiä. Opetusharjoittelu on osa pedagogisia opintoja ja sitä tarkastellaan luvussa 3.8.

Ylemmän korkeakoulututkintoon johtavaan koulutukseen voi sisältyä aineenopettajan koulutus, johon kuuluvat yhden tai kahden opetettavan aineen opinnot sekä opettajan pedagogiset opinnot. Opintoja voidaan suorittaa sekä tutkintoon kuuluvina että erillisinä. Osa aineenopettajan koulutukseen kuuluvista opinnoista voidaan suorittaa alemman korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa, joka on ylemmän korkeakoulututkinnon pohjana. Aineenopettajat suorittivat vuonna 2017 yhteensä 2 452 "aineenopettajan pedagogiset opinnot"-opintosuoritusta, jos myös erilliset opettajan pedagogiset opinnot lasketaan mukaan (Taulukko 2.7.3.). Määrä on suurempi kuin valmistuneiden

opettajankelpoisten maisterien määrä (919 vuonna 2017, Taulukko 2.7.2.). Näin tuleekin olla, koska mukana ovat myös sivuainekelpoisuudet ja erilliset opettajan pedagogiset opinnot.

Erilliset opettajan pedagogiset opinnot voi suorittaa kolmella tavalla. Opettajankoulutusyksiköiden antamien **opettajan pedagogisten opintojen** rinnalla ovat **ammattilliset pedagogiset opinnot** ja **yliopistopedagogiset opinnot**, jotka kaikki voivat antaa opettajankelpoisuuden. Tämä tilanne tarjoaa opiskelijalle joustavuutta, mutta mutkistaa tilastointia. Näiden kolmen reitin sisällölliselle tarkastelulle olisi tilausta.

2.7.2 Yliopistokohtainen tarkastelu

Helsingin yliopiston tutkintoja ja opintoja koskevien linjausten mukaan (voimassa 1.8.2017 lähtien) opettajan pedagogiset opinnot sisältyvät kokonaisuudessaan maisteriohjelman opetus-suunnitelmaan lukuun ottamatta kasvatustieteiden sekä psykologian koulutusohjelmia, joissa opettajan pedagogiset opinnot voidaan jakaa kandi- ja maisteriohjelman opetussuunnitelmiin. Ainetiedekuntien opiskelijat suorittavat pedagogiset opinnot kasvatustieteellisessä tiedekunnassa.

Taulukko 2.7.1. Helsingin yliopiston aineenopettajan (AO) pedagogisten opintojen (suomenkielinen koulutus) valintatilasto, eriteltynä tutkinto-opiskelijoihin ja erillisiin opiskelijoihin (Lähde: Helsingin yliopisto 2019)

	2013	2014	2015	2016	2017
AO (Tutkinto)	291	306	275	301	268
AO (Erilliset)	117	134	120	101	107
Yhteensä	408	440	395	402	375

Sekä englanninkieliseen aineenopettajan koulutukseen (STEP) että ruotsinkieliseen aineenopettajan koulutukseen (ÄLU) on voitu valita vuosittain 15–20 tutkinto-opiskelijaa. Opettajan pedagogiset opinnot voi suorittaa erillisinä opintoina tutkinnon suorittamisen jälkeen myös ruotsin- ja englanninkielellä.

Itä-Suomen yliopistossa laadittiin vuonna 2018 yhteiset opettajan pedagogiset opinnot (60 op), jotka toteutetaan sekä KAPSYssa että SKOPEssa. Tämä koskee aineenopettajien pedagogisia opintoja humanistisen, luonnontieteiden, matematiikan, osin yhteiskuntatieteellisen ja teologisen alan opiskelijoille sekä aikuisopettajan pedagogisia opintoja. Opettajan pedagogiset opinnot on yhtenäistetty eri koulutusohjelmissa. Pedagogisten opintojen rakenne uudistettiin 2014 ja vuoden 2018 opetussuunnitelmauudistuksessa ydinrakenne pääosin säilytettiin. Pedagogisissa opinnoissa on selkeä kokonaisuus

monikulttuurisuudesta ja kestävän kehityksen kasvatuksesta. Itä-Suomen yliopiston strategian mukaisesti oppimisen ja opetuksen digitaalisuus ja opiskelijalähtöisyys ovat läpäisevinä aiheina opinnoissa. Erityispedagogisia sisältöjä on integroitu pedagogisiin opintoihin ja peruskoulussa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien opintoihin. Opettajan pedagogissa opinnoissa opintojaksoja toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä (mm. luokanopettajankoulutus, erityisopettajan koulutus).

Jyväskylän yliopistossa kasvatustieteiden sekä muiden tiedekuntien välistä yhteistyötä on jo pitkään tehty tiiviisti. Musiikin, matemaattis-luonnontieteellisten alojen ja kielten opettajien koulutuksessa yhteistyö on pisimmällä. Humanistisen alan aineenopettajien koulutusvolyymien pienentämisestä on keskusteltu ja pieniä vähennyksiä on tehty muilla aloilla paitsi englannin ja suomen kielen opettajien koulutuksessa. Samalla on kuitenkin nähty lisääntyvää tarvetta kaksoiskelpoisten opettajien koulutukselle, jonka kehittämistä on tehty systemaattisesti. Vuonna 2019 alkaa pilotointi, jossa on mukana 20 opiskelijaa.

Lapin yliopistossa kuvataidekasvatuksen aineenopettajakoulutukseen on taiteiden tiedekunnassa oma valintaprosessinsa. Kasvatustieteiden tiedekunta vastaa aineenopettajakoulutuksen pedagogisista opinnoista, joiden järjestämisessä tehdään opetusyhteistyötä. Erikseen järjestetään valintakoe erillisiin pedagogisiin opintoihin, joihin valitaan vuosittain opiskelijoita eri tiedekuntien perustutkinto-opiskelijoista sekä ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneista. Erilliset pedagogiset opinnot painottuvat aikuiskoulutukseen. Opettajana toimimisen valmiuksia kehitetään erityisesti verkkopedagogiikan sekä tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön näkökulmista.

Oulun yliopistossa pedagogiset opinnot sijoittuvat 3. vuoden keväälle (30 op) ja 4. vuoden syksyille (30 op), mikä aiheuttaa hieman haasteita pääaineopinnoissa: esimerkiksi kandidaatin tutkinto voi hieman viivästyä, jos kandidaatin tutkielmaa ei aloiteta hyvissä ajoin. On aloitettu keskustelu siitä, voitaisiinko pedagogiset opinnot sijoittaa kokonaisuudessaan maisterivaiheeseen. Humanististen alojen opettajankoulutukseen hakeudutaan ensimmäisen tai toisen opiskeluvuoden aikana. Rakennetta on kehitetty siten, että valintaan ja soveltuvuushaastatteluun voi hakeutua kaksi kertaa. Syksystä 2017 aloitti yhteinen matemaattisten ja fysikaalisten tieteiden kandidaattiohjelma, jossa yhtenä hakukohteena on matemaattisten aineiden opettaja. Pääaine tässä koulutuksessa valitaan vasta ensimmäisen vuoden jälkeen. Tämä yhtenäisti matematiikka/fysiikka pääaineena aineenopettajaksi opiskelevien tutkinnon rakennetta. Kemian koulutus on siirtynyt Teknilliseen tiedekuntaan, joka aiheuttaa omat haasteensa matematiikka-fysiikka-kemia-kombinaation opintojen sujuvalle etenemiselle. Kolme opetettavaa ainetta ei mahdu tutkintojen minimilaajuuteen, mutta matemaattisten aineiden opettajille tarjotaan mahdollisuus suorittaa kolmannen opetettavan aineen opinnot täydentävinä opintoina myös kesäisin. Luonnontieteellisissä aineissa tutkitaan mahdollisuutta keventää liian syvällisiksi koettuja aineenhallinnan taitoja. Aineenopettaja-koulutuksessa pohditaan tiiviimmän yhteistyön rakentamista fysiikka/matematiikka + pedagogiset opinnot välille.

Tampereen yliopistossa aineenopettajakoulutus on sisällöllisesti integroituna tutkinto-ohjelmaan. Aineenopettajakoulutuksen organisointi: Aineenopettajakoulutus toteutetaan tiiviinä kolmikantayhteistyönä Tampereen yliopiston normaalikoulun, kasvatustieteiden tiedekunnan ja muiden tiedekuntien kanssa. Aineenopettajakoulutuksen koordinaattorin tehtävänä on tukea kolmikannan yhteistyörakenteita, luoda vaihtoehtoisia opettajan kel- poisuuden mahdollisuuksia ja varmistaa opintojen sujuvuutta.

Yliopiston sisäiset ainedidaktiset työryhmät (oppiaineen vastuuopettaja, opintopäällikkö, normaalikoulun ohjaava opettaja, didaktiikan yliopistonlehtori sekä koordinaattori) var- mistavat tiedonkulun kolmikannassa ja vastaavat opetuksen kehittämistä siten, että opiskelijan opintopolusta muodostuu mahdollisimman koherentti kokonaisuus. Opettajan pedagogisten opintojen sijoittumiseen muiden tiedekuntien tutkinto-ohjelmiin on kiinni- tetty huomiota sekä pyritty välttämään ylisuurien tutkintojen syntymistä. Aineenopettaja- opiskelijoille on kehitetty mahdollisuuksia suorittaa monialaiset opinnot ennen aineen- opettajan pedagogisia opintoja.

Opettajan pedagogiset opinnot (60 op) jakautuvat kandidaatti- ja maisterivaiheeseen seu- raavasti: luokanopettaja 30 op + 30 op, aikuiskoulutus (elinikäisen oppimisen ja kasvatuk- sen koulutus) 35 op + 25 op sekä aikuiskoulutus (varhaiskasvatuksen koulutus) 30 op + 30 op. Vastaavasti aineenopettajan pedagogiset opinnot (60 op) jakaantuvat joko 25 op + 35 op tai 0 + 60 op.

Turun yliopistossa on käyty keskustelua pedagogisten opintojen sijoittamisvaihtoeht- doista, mutta tällä hetkellä ne ovat osin kandidaatti- ja osin maisterivaiheessa. Turun yli- opisto järjestää tutkinto-opiskelijoille:

1. Perusopetuksen ja lukion aineenopetukseen painottuneita opetta- jan pedagogisia opintoja tiettyjen humanististen, matemaattisten ja luonnontieteellisten pääaineiden opiskelijoille sekä
2. Aikuisopetuksen suuntautuneita opettajan pedagogisia opintoja kasvatus- ja aikuiskasvatus- tieteen pääaineopiskelijoille, yhteiskun- tatieteellisen tiedekunnan opiskelijoille sekä vuorovuosina tietojen- käsittelytieteiden pääaineopiskelijoille ja taidehistorian, mediatutki- muksen ja musiikkitieteen pääopiskelijoille.

Åbo Akademiassa aineenopettajan pedagogiset opinnot (60 op) kuuluvat kaikkiin opetta- jakategorioihin.

2.7.3 Tilastoja suoritetuista opettajankelpoisuuksista

Opettajien ja kelpoisuuksien määristä on julkaistu melko tuoretta tietoa¹⁶, ja myös opettajankoulutuksen tarvetta on ennakoitu.¹⁷ Tätä taustaa vasten on tärkeää saada luotettavaa numeerista tietoa opettajankoulutuksesta myös jatkossa. Luonnollinen tiedon lähde on VIRTA-opintotietopalvelu¹⁸: ”VIRTA-opintotietopalvelu sisältää 38 suomalaisen korkeakoulun, eli yhteensä 1,3 miljoonan tutkinto-opiskelijan tiedot. Tietovaranto sisältää mm. tiedot opiskelijan suorittamista korkeakoulututkinnoista, opintosuorituksista, niiden arvosanoista, henkilön opiskeluoikeuksista korkeakoulututkintoon sekä tiedot opiskelupaikan vastaanottamisesta ja ilmoittautumisesta näihin tutkintoihin johtavaan koulutukseen”. Tämän raportin tutkintoja ja kelpoisuuksia koskevat tiedot perustuvat VIRTA-opintotietopalveluun. Jos esimerkiksi taulukoissa mainitaan yliopistoja tietolähteinä, kyse on siitä, että taulukkojen lukuja on muutettu yliopistoilta saadun palautteen perusteella. Joissakin taulukoissa suurin osa lukuarvoista on korjattuja.

Taulukossa 2.7.2. tarkastellaan opettajan kelpoisuuden antaneita maisterin tutkintoja vuosina 2013–17 eri aloilla. Vuosittain opettajankelpoisuuden sisältäviä maisterintutkintoja valmistuu noin 2 000, missä on lievää laskua havaittavissa. Hiukan yli puolet näistä on valmistunut kasvatusaloilta ja loput ainetiedekunnista. Kasvatusalojen maisterin tutkintojen määrä on pysynyt sangen vakaana, mutta humanistisilla ja luonnontieteellisillä aloilla sekä taide- ja kulttuurialoilla tutkintojen määrät ovat olleet laskusuunnassa.

Taulukossa 2.7.2. ”opettajankelpoisuuden antava maisterintutkinto” tarkoittanee aineenopettajilla opettajan pedagogisten opintojen suorittamista osana maisterin opintoja. Siten näiltä aloilta valmistuneiden kaikkien maisterien kokonaismäärä voi olla paljonkin suurempi kuin taulukoissa esitettyjen opettajan kelpoisuuden antaneiden tutkintojen määrä.

Tilastointiin sisältyy monia avoimia kysymyksiä, jotka osittain liittyvät siihen, mistä tunnistetaan opettajankelpoisuuden saanut henkilö. Tilanne on yksinkertainen esimerkiksi luokanopettajilla, jotka valitaan suoraan opettajankoulutukseen, johon kuuluvat myös opettajan pedagogiset opinnot. Valmistuessaan maisteriksi heidät on helppo luokitella opettajiksi ja koko opiskeluajan he ovat olleet selkeästi opettajaksi opiskelevia.

Aineenopettajilla tai esimerkiksi yleisen kasvatustieteen opiskelijoilla tilanne on toinen. Heitä ei välttämättä ole valittu opettajankoulutukseen, vaan valinta tapahtuu joko kandidaatti- tai maisterivaiheessa, jolloin käytännössä opettajan pedagogisten opintojen myötä heille syntyy maisterin tutkinnoissa ilmenevä opettajankelpoisuus. Se, missä aineissa

16 Kumpulainen, Timo (toim.), Opettajat ja rehtorit Suomessa 2016, Opetushallitus, raportit ja selvitykset 2017:2

17 Nissinen, K. ja Välijärvi, J., Opettaja- ja opettajankoulutustarpeiden ennakoinnin tuloksia, Koulutuksen tutkimuslaitos, Tutkimusselesteita 43, 2011.

18 <https://confluence.csc.fi/display/VIRTA/VIRTA-opintotietopalvelu>

opettajankelpoisuus toteutuu, riippuu tutkintoon kuuluneista pää- (120 op) ja sivuaineista (60 op). Näitä on tarkasteltu Taulukossa 3.5.8.

Kuviossa 2.7.1. on hahmoteltu erilaisia opettajankoulutuspolkuja. Täsmällisen tilastotiedon kerääminen näistä eri poluista tärkeää: miten voidaan tarkastella ja johtaa opettajankoulutusta, jos ei ole luotettavaa tietoa siitä, minkä verran opettajankelpoisuuksia sisältyy yliopistoissa valmistuviin tutkintoihin tai minkä verran kussakin oppiaineessa valmistuu kelpoisuuden saaneita opettajia?

Taulukko 2.7.2. Opettajankelpoisuuden antavat maisterintutkinnot koulutusaloittain vuosina 2013–17 (Lähde: VIRTIA-opintotietopalvelu). Näitä lukuja ei ole korjattu yliopistoilta saadun palautteen perusteella.

Koulutusala	2013	2014	2015	2016	2017	Yhteensä
Kasvatusalat	1 109	1 103	1 163	1 097	1 102	5 574
Taiteet ja kulttuurialat	117	66	124	76	63	446
Humanistiset alat	673	603	548	437	456	2 717
Yhteiskunnalliset alat	17	24	21	16	26	104
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	0	0	1	0	3	4
Luonnontieteet	266	252	235	192	218	1 163
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne	10	7	7	4	9	37
Tekniikan alat	16	21	0	0	0	37
Terveys- ja hyvinvointialat	69	68	73	52	85	347
Palvelualat	71	72	55	1	59	258
Yhteensä	2 348	2 216	2 227	1 875	2 021	10 687

Kandidaatti	Maisteri	Erilliset opinnot
Varhaiskasvatus: suoravalinta tai erillisrahoitteiset lisäkoulutukset		Yleinen opettajankelpoisuus: Opettajan pedagogiset opinnot, ammattilliset opettajan pedagogiset opinnot, yliopistopedagogiset opinnot
Luokanopettaja: suoravalinta		
Erytisopettaja: suoravalinta kandidaatti- ja/tai maisteriohjelmaan		
	Opettajan pedagogiset opinnot: ajoitus riippuu hakukohteesta ja yliopistosta	Kaksoiskelpoisuudet: Luokanopettajalle opetettava aine, aineenopettajalle monialaiset, varhaiskasvatuksen opettajalle monialaiset ja opettajan pedagogiset opinnot ja luokanopettajalle varhaiskasvatuksen ammatilliset opinnot
	Maisteriohjelmat: koskee kaikkia opettajankoulutuksia	
Aineenopettajat: suoravalinta, valinta (pedagogisiin opintoihin) kandidaattivaiheessa tai maisterivaiheessa. Osa tekee pedagogiset opinnot vasta maisterin tutkinnon valmistuttua. Pääaine ja toinen opetettava aine.		Opetettavan aineen kelpoisuus: Kolmas opetettava aine

Kuvio 2.7.1. Opettajankelpoisuuden antavat kansalliset koulutukset yliopistoissa.

Tavoitetilana on pidettävä, että vuosittain pystyttäisiin kertomaan

1. Kuinka monta opettajankelpoisuuden antanutta tutkintoa on valmistunut (pääaine)
2. Kuinka monta kelpoisuutta on valmistunut tutkintoihin kuuluvina sivuaineina
3. Kuinka monta opetettavan aineen kelpoisuutta on valmistunut erillisinä opintoina
4. Kuinka monta kelpoisuutta on valmistunut erillisten pedagogisten opintojen kautta
5. Mitä kouluastetta kelpoisuudet koskevat

Kuviossa 2.7.1. tarkastellaan vain opettajia varhaiskasvatuksesta lukioon. Tarkastelun ulkopuolelle jäävät ammatillisten oppilaitosten, ammattikorkeakoulujen ja yliopistojen opettajat. Heidän koulutuspolkunsu ovat osittain erilaisia, mutta kuuluvat valtaosin yliopistojen koulutustehtävän piiriin.

Maisterin tutkinto tehdään pääaineessa, mutta myös opetettavat sivuaineet kirjautuvat VIRT-Opintotietopalveluun. Osa ilman opettajankelpoisuutta valmistuneista maistereista suorittaa opettajan pedagogiset opinnot myöhemmin, jolloin tarjolla on kolme vaihtoehtoa: 1) opettajan pedagogiset opinnot, 2) ammatilliset pedagogiset opinnot ja 3)

yliopistopedagogiset opinnot. Lisäksi ylimääräisiä opetettavia aineita voi opiskella erillisinä opintoina maisterin tutkinnon jälkeen ja sama pätee kaksoiskelpoisuuksiin.

Lähes jokaisen yliopiston kohdalla löytyi VIRTAn opintotietopalveluun perustuvia opettajankelpoisuuslukuja, jotka yliopistot ilmoittivat virheellisiksi. Kyseessä ovat ilmeisesti monenlaiset luokitteluongelmat. Yliopistot näyttävät kirjaavan opintosuorituksia eri tavoilla, mikä saattaa liittyä yliopistojen käyttämiin erilaisiin opintotietojärjestelmiin, mutta myös mahdolliset ohjeistuksen tulkinnanvaraisuudet voivat aiheuttaa epäjohtamukaisuutta. Lisäksi, koska esimerkiksi aineenopettajan ammatilliset pedagogiset opinnot kirjautuvat ammattikorkeakoulujen kautta, kyse ei ole pelkästään yliopistojen käytännöistä. Kelpoisuuksia koskevat puutteet ovat olleet pahimmillaan suuria ja yliopistoja on pyydetty tarkistamaan tämän raportin luvut. Silti tämän raportin kelpoisuuksia koskeviin taulukoihin on voinut jäädä virheitä, mutta taulukoiden on kuitenkin tulkittu antavan kokonaiskuvan tilanteesta mahdollisista puutteista huolimatta. Kokonaisuutena VIRTAn tapahtuva tietojen keruu antaa uuden hienon työkalun seurata opettajankoulutuksen tilaa, kunhan alkuvaiheen ongelmat saadaan hallintaan.

Taulukossa 2.7.3. tarkastellaan VIRTAn opintotietopalveluun kertynyttä tietoa opettajan pedagogisista opinnoista. Kun Taulukko 2.7.2. kokoaa yhteen 919 aineenopettajatutkintoa (mukana myös opettajankelpoisuuden antaneita kasvatustieteen maisterintutkintoja) vuonna 2017, on samana vuonna aineenopettajan pedagogisten opintojen suorittajia pääaineeseen kuuluvina 637 ja sivuaineena 1 531, mikä kertoo uusien kelpoisuuksien määrän laajemmin kuin pelkät tutkinnot. Erilliset opettajan pedagogiset opinnot (284) vielä kasvattavat tätä summaa. Erilliset opettajan pedagogiset opinnot on tarkoitettu ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneille, jotka haluavat suorittaa opettajankelpoisuuden. Heillä tulee olla vähintään 60 opintopisteen laajuiset perus- ja aineopinnot tai vastaavat opinnot sellaisessa aineessa, jota opetetaan peruskouluissa, lukioissa tai muissa oppilaitoksissa. Lukujen luokittelua hankaloittaa se, että moni luokanopettaja on suorittanut aineenopettajan pedagogiset opinnot ja pedagogisten opintojen suorittaneissa on niitä, jotka eivät ole ko. vuonna suorittaneet maisterin tutkintoa. Se, miten aineenopettajan pedagogiset opinnot, aineenopettajan ammatilliset pedagogiset opinnot ja yliopistopedagogiset opinnot näkyvät näissä luvuissa, ei ole tiedossa. Taulukossa 3.5.8. on eritelty 708 aineenopettajan pää- (120 op) ja 748 sivuainekelpoisuutta (60 op) tarkemmin.

Taulukko 2.7.3. Opettajan pedagogiset opinnot vuonna 2017 (Lähde: VIRT)

	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅÅ	Kaikki
Aineenopettajan pedagogiset opinnot pääaineessa	168	41	293	26	109	0	0	4	637
Aineenopettajan pedagogiset opinnot sivuaineena	466	158	246	0	132	247	282	28	1 531
Erilliset opettajan pedagogiset opinnot	115	0	30	33	13	42	51	16	284

Sivuainekelpoisuuksien tilastointi on tärkeää, koska on tarpeen tietää, miten monella opettajalla on kelpoisuus mihinkin oppiaineeseen ja millaisella kelpoisuudella mitään oppiainetta opetetaan. Ensimmäinen näkökulma kertoo se, kuinka paljon päteviä opettajia on tarjolla ja jälkimmäinen sen, millaisella osaamisella opettaminen tapahtuu. Opetustyön laatu voi olla paljonkin riippuvainen opettajan osaamistasosta, joka liittyy siihen, onko opetettavan aineenkelpoisuus syntynyt pääaineesta (120 op) vai sivuaineesta (60 op). Näillä tiedoilla on myös laajempi hallinnollinen merkitys, kun profiloidaan yliopistojen opettajankoulutustarjontaa, aloituspaikkojen määriä ja ennakoidaan ikäluokkien muutoksia. Luvussa 3.5. (Taulukko 3.5.8.) tarkastellaan esimerkkejä opettajankelpoisuuksista opetettavien pää- ja sivuaineiden kannalta. Tyypilliset pää- ja sivuaineet tulevat hyvin esille, mutta niistäkin tiedoista ei ilmene se, millaisia opetettavien aineiden yhdistelmiä kelpoisuudet koskevat kullakin valmistuneella opettajalla. Kokonaiskuvan kannalta sekin olisi hyödyllistä tietoa.

Taulukossa 2.7.4. tarkastellaan opettajan kelpoisuuden antaneita yliopistotutkintoja kasvatustalouksilla. Kasvatustalouksien edustavat noin puolta opettajankoulutuksen kokonaisvolyymistä. Yliopistot ovat tässä kasvatustalouksien vertailussa melko samankokoisia, mutta koulutusvas-
tuiltaan toki sangen erilaisia. Varhaiskasvatuksessa varsinainen opettajankelpoisuuden antava tutkinto on alempi korkeakoulututkinto, minkä vuoksi ne tutkinnot on nostettu omalle rivilleen.

Taulukko 2.7.4. Opettajan kelpoisuuden antaneet tutkinnot kasvatusalalla vuonna 2017

(Lähteet: VIRT, yliopistot 2019). Luvuissa saattaa olla yliopistokohtaisia puutteita.

Koulutusnimike	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅÅ	Yhteensä
Kandidaatit									
KK, Varhaiskasvatus	150	44	80		19	51	63	35	442
Maisterit									
KM, erityisopettaja		25	26					19	70
KM, erityispedagogiikka	27		40				15		82
KM, yleinen ja aikuis- kasvatustiede		6	10		11	17	8		52
KM, kotitalousopettaja	32	20						3	55
KM, käsityöopettaja	29	15					25	1	70
KM, luokanopettaja	107	99	117	47	109	68	133	54	734
KM, musiikkikasvatus ^{a)}			9		7				16
KM, peruskoulun ja lukion opinto-ohjaaja		19	9						28
KM, varhaiskasvatus	35		26		24	19	3		107
Yhteensä (maisterit)	230	184	237	47	151	104	184	77	1 214

a) Lisäksi Taideyliopistosta valmistui 20 MuM

Tutkintomäärien vertailu opettajankoulutuksen aloituspaikka- tai aloittajamääriin on informatiivista. Nämä luvut ovat helposti saatavilla silloin, kun tarkasteltavaan opettajankoulutukseen on käytössä suoravalinta, esimerkkinä luokanopettajakoulutus. Soveltuvien aloituspaikkojen esittelyssä tässäkin raportissa. Aineenopettajakoulutuksessa suoravalintaa käytetään kuitenkin melko vähän, joten aloituspaikkojen tarkastelu on ongelmallisempaa.

Joskus yliopisto-opintojen kuvaamiseen käytetään läpäisyn käsitettä. Kun kyse on suoravalinnasta, läpäisyn voi laskea joko aloituspaikkojen tai opiskelupaikan vastaanottaneiden opiskelijoiden perusteella, jolloin lopputulos voi olla erilainen. Myös valmistuneiden lukumäärän kohdalla voi olla epävarmuuksia. Varsinkin aineenopettajakoulutuksessa sekä aloittajien että valmistujien määrä on niin perustavanlaatuisesti epämääräinen, ettei läpäisyn käsitettä pitäisi käyttää muutoin kuin kertomalla täsmällisesti mitä lukua on verrattu mihin.

3 Koulutusohjelmakohtaista tarkastelua

3.1 Varhaiskasvatuksen opettaja (lastentarhanopettajakoulutus)

Varhaiskasvatuksessa käytettävä terminologia on muuttunut: kun vielä Koulutusvastuuasetuksessa 2014 puhuttiin lastentarhanopettajista, 1.9.2018 alkaen termi on **varhaiskasvatuksen opettaja**. Tämä saattaa vaikuttaa joiltakin osin myös alan opintotietojen tilastointiin. Samalla myös yliopistossa suoritettujen varhaiskasvatuksen opettajan asema työmarkkinoilla on muuttunut suhteessa ammattikorkeakouluista saatavaan sosionomin tutkintoon. Muutosta kuvataan opettajien ammattijärjestö OAJ:n sivuilla¹⁹ seuraavasti:

”Varhaiskasvatuksen opettajan, kasvatustieteen kandidaatin tutkinnon voi suorittaa yliopistossa. Varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuusvaatimuksena on vähintään kasvatustieteen kandidaatin tutkinto, johon sisältyy varhaiskasvatuksen tehtäviin ja esiopetukseen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot, tai jota on täydennetty mainituilla opinnoilla. Tutkinto tuottaa samalla kelpoisuuden opettajaksi esiopetukseen. Monet myös suorittavat em. opintojen lisäksi varhaiskasvatukseen suuntautuneen ylemmän, kasvatustieteen maisterin tutkinnon. Se tuottaa kelpoisuuden myös päiväkodin johtajan tehtävään sitten, kun maisterin tutkinnon edellyttävä kelpoisuusvaatimus tulee voimaan vuonna 2030. Kelpoisuuden varhaiskasvatuksen opettajaksi voi saada myös sosionomi AMK -tutkinnolla, jos on hyväksytty opintoihin 1.9.2019 mennessä ja valmistuu viimeistään 31.7.2023. Tämän jälkeen sosionomin AMK-tutkinnolla voi saada kelpoisuuden varhaiskasvatuksen sosionomin tehtäviin. Kaikki lastentarhanopettajaksi 1.9.2018 varhaiskasvatuslain voimaan tullessa kelpoiset henkilöt ovat kelpoisia varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin riippumatta koulutustaustasta. Suurin osa esiopetuksen opettajista on varhaiskasvatuksen opettajia, mutta myös luokanopettajat antavat esiopetusta. Sosionomin AMK -tutkinnolla ei saa kelpoisuutta esiopetusta antavaksi opettajaksi. Varhaiskasvatuksen opettajat voivat erikoistua varhaiskasvatuksen erityisopettajaksi suorittamalla yliopistossa erityisopettajan

19 OAJ (2019). Opettajana varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. Miten varhaiskasvatuksen tai esiopetuksen opettajaksi koulutaudutaan? <https://www.oaj.fi/arjessa/mita-opettajan-tyo-on/opettajana-varhaiskasvatuksessa-ja-esiopetuksessa/>. Viitattu 13.2.2019.

opinnot. Kelpoisuuden saa myös maisteritasoisen varhaiserityiskasvatuksen koulutuksen (KM) suorittamalla, siinä pääaineena on erityispedagogiikka. Maisterin tutkinnon suorittanut erityisopettaja voi toimia varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen lisäksi ns. laaja-alaisena erityisopettajana perusopetuksessa.”

Varhaiskasvatuksen tutkintoja valmistuu Lapin yliopistoa lukuun ottamatta kaikissa kasvatustieteen yksiköissä ja Lapin yliopistossakin järjestetään koulutusta erillisrahoituksella Oulun yliopiston koulutusvastuulla. Aloituspaikkamääriä on kasvatettu OKM:n lisärahoituksen turvin (Taulukko 3.1.1.). Varhaiskasvatuksen opettajat saavat kelpoisuuden kasvatustieteen kandidaatin tutkinnolla (Taulukko 2.7.4.), mutta myös opettajankelpoisuuden antavilla maisterintutkinnoilla (Taulukko 3.1.2.) on merkitystä.

Helsingin yliopisto on varhaiskasvatuksessa suurin kouluttaja. Varhaiskasvatuksen opettajan opintosuuntien (suomen- ja ruotsinkielinen) vuosittainen sisäänottomäärä on yhteensä 204 vuosina 2018–2021. Suhteessa vuoden 2017 sisäänottoon tässä on kasvua 40 opiskelijaa/vuosi.

Varhaiskasvatuksen opettajan opintosuunnassa (suomen- ja ruotsinkielinen) suoritettu kasvatustieteen kandidaatin tutkinto antaa kelpoisuuden varhaiskasvatuksen opettajan tehtäviin varhaiskasvatuksessa ja siihen kuuluvassa esiopetuksessa. Varhaiskasvatuksen opettajan opintosuuntaan (kasvatustieteen kandidaatti) sisältyy myös 35 opintopistettä 60 opintopisteen laajuisista opettajan pedagogisista opinnoista. Maisteriohjelmaan sisältyvän varhaiskasvatuksen opintosuunnan opinnoissa laajennetaan varhaiskasvatuksen teoreettista tietämystä ja perehdytään varhaiskasvatuksen tutkimukseen. Opintoihin sisältyy 25 op opettajan pedagogisia opintoja, jotka täydentävät kasvatustieteiden kandidaatin varhaiskasvatuksen opintosuuntaan sisältyneen 35 op:n kokonaisuuden 60 op:n opettajan pedagogisiksi opinnoiksi. Varhaiskasvatuksen opintosuunnan maisterit työllistyvät varhaiskasvatuksen erityisasiantuntijan, kehittäjän sekä varhaiskasvatuslain muutoksen myötä tulevaisuudessa enenevässä määrin myös päiväkodinjohtajan tehtäviin. Varhaiskasvatuksen opintosuunnasta (aiemmin varhaiskasvatuksen maisteriohjelma) on valmistunut vuosittain noin 25–35 opiskelijaa. Varhaiskasvatukseen suuntautuva opintopolku on tarjolla syksystä 2020 alkaen myös kasvatustieteiden maisteriohjelman ruotsinkielisessä opintosuunnassa allmän pedagogik och vuxen pedagogik.

Vuonna 2017 **Itä-Suomen yliopiston** 88 aloituspaikkaan valittiin 59 ja valmistujien määrä oli 44.

Jyväskylän yliopistossa aloittajamäärä kasvaa 2018–2021 on 100:sta 140:een. Varhaiskasvatuksen koulutuksessa on yksi opiskelijaryhmä (20 opiskelijaa), joka suorittaa opintonsa kielitietoisuutta ja monikielisyyttä (KiMo) läpäisevällä otteella. On myös pyritty mahdollistamaan nopeampi valmistuminen aiempia opintoja suorittaneille ("Visioryhmä", 20

opiskelijaa, jotka hakeutuvat avoimen väylän kautta suorittamaan varhaiskasvatuksen opettajan kelpoisuuden). Jyväskylässä noin puolet varhaiskasvatuksen kandidaattitutkinnon suorittaneista jatkaa suoraan varhaiskasvatuksen maisterin tutkintoon. Maisteritutkinnon sisältöihin opiskelijat voivat valita mm. johtajuusopintoja.

Oulun yliopistossa puolestaan 90 aloituspaikkaa ei vielä ole ehtinyt nostaa valmistujien määriä. Lapin yliopistossa Oulun yliopiston koulutusvastuulla koulutettuja varhaiskasvatuksen opettajia valmistui 25 vuonna 2017, mutta nämä eivät ole jostain syystä kirjautuneet VIRTAAan (Taulukko 2.7.4). Lisäksi Oulun yliopistossa varhaiskasvatuksen maisteriohjelmasta on valmistunut vuosittain 24–32 opiskelijaa (Taulukko 3.1.3.). Oulun yliopistossa KM-tutkinnon varhaiskasvatuksessa suorittaneita vuosina 2013-2017 on yliopiston ilmoituksen mukaan yhteensä 131. Oulussa on lisäksi Maisterihaku (Taulukko 3.1.2. ja 3.4.3.): Kasvatustieteiden laaja-alainen maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2 v), johon otetaan sekä varhaiskasvatus-, että yleinen kasvatustiede -taustaisia kandidaatin tutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

Taulukko 3.1.1. Varhaiskasvatuksen aloituspaikat yliopistoittain 2017 (OPH, Opintopolku.fi²⁰).

	Aloitus- paikat	Paikan vastaanotaneet
Helsingin yliopisto	180	172
Huvudansökan, kandidatprogrammet i pedagogik: lärare inom småbarnspedagogik (undervisning på svenska), pedagogie kandidat (3 år)	20	10
Päähaku, kasvatustieteiden kandiohjelma: lastentarhanopettaja (opetus suomeksi), kasvatustieteen kandidaatti (3 v)	140	140
Maisterihaku, varhaiskasvatus, kasvatustieteen maisteri (2 v)	20	22
Itä-Suomen yliopisto	88	59
Lastentarhanopettaja, Savonlinna, kasvatustieteen kandidaatti (3 v)	88	59
Jyväskylän yliopisto	110	98
Avoimen väylä, varhaiskasvatuksen (lastentarhanopettaja) kandidaatti- ja maisteriohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	20	8
Maisterihaku, varhaiskasvatuksen maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2 v)	10	10
Varhaiskasvatuksen (lastentarhanopettaja) kandidaatti- ja maisteriohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	80	80
Lapin yliopisto	0	0
Oulun yliopisto	105	99
Varhaiskasvatus, Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3v + 2v)	90	90
Kasvatustieteiden laaja-alainen maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2v)	15	9
Tampereen yliopisto	95	99
Maisterihaku, Varhaiskasvatus, Kasvatuksen ja yhteiskunnan tutkimuksen maisterikoulutus, kasvatustieteen maisteri (2 v)	15	19
Varhaiskasvatus, Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen kandidaatti (3 v)	80	80
Turun yliopisto	90	91
Kasvatustieteen (varhaiskasvatus) maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2 v)	10	10
Lastentarhanopettajan koulutus, Rauma, kasvatustieteen kandidaatti (3 v)	80	81
Åbo Akademi	65	30
Kielikylpy: Lastentarhanopettajan koulutusohjelma, kielikylpy (Vaasa), kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3+2 vuotta)	20	2
Lastentarhanopettajan koulutusohjelma (Pietarsaari/Vaasa), kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3+2 vuotta)	40	25
Maisterivalinta: Kasvatustiede (varhaiskasvatus) (Pietarsaari/Vaasa), kasvatustieteen maisteri (2 vuotta)	5	3
Yhteensä	733	648

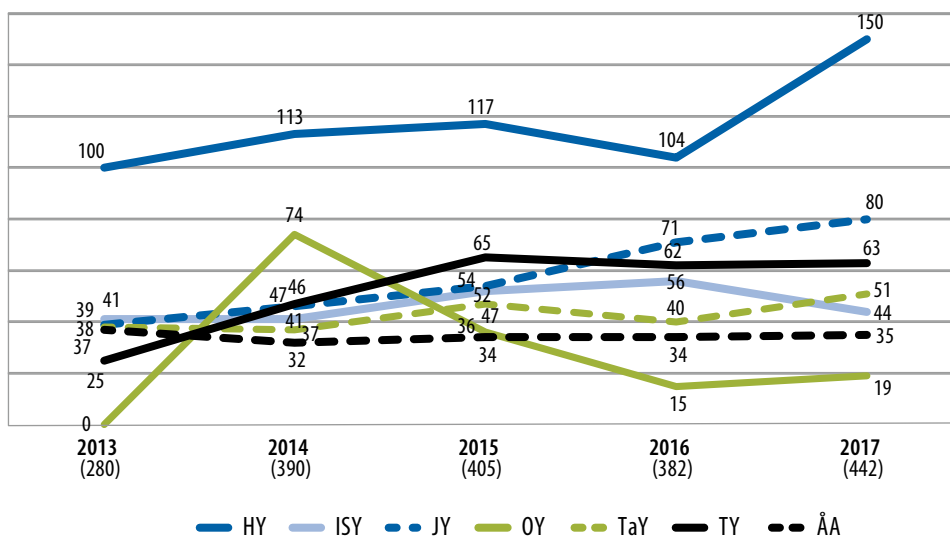
Tampereen yliopistossa varhaiskasvatuksen koulutuksen aloituspaikkamäärä kasvaa 140:een vuosina 2018 ja 2019 ja 150:een vuosina 2020–2021. Osana opetussuunnitelmatyötä on perustettu varhaiskasvatuksen opintosuuntaan koulutuksen englanninkielinen toteutus (ensimmäinen haku tammikuussa 2019), joka vastaa sisällöltään suomenkielistä toteutusta. Englanninkieliset opinnot avaavat väylän myös kelpoisuus- ja pätevöittämissopintoja suorittaville hakijoille (OPH:n rinnastuspäätökset), joille akateemisten opintojen

20 Opetushallitus. Opintopolku, <https://opintopolku.fi/>

suorittaminen suomenkielellä voisi muodostua kynnyskysymykseksi. Toinen uusi (2018) avaus on varhaiskasvatuksen koulutuksen toteuttaminen monimuotoisesti jo aiempia korkeakouluopintoja suorittaneille.

Turun yliopistossa varhaiskasvatuksen kandidaattivaiheen aloituspaikkamäärä on noussut 80:sta (2017) 120:een (2018 ja 2019) kasvaa edelleen 140:een vuonna 2020. Turussa myös varhaiskasvatuksen opettajille suunnattujen erityisopettajan opiskelijamäärää on kasvatettu 35:een opiskelijaan. Valmistuneiden varhaiskasvatuksen kandidaattien määrä oli vuosina 2015–17 runsaat 60 (Kuvio 15.).

Åbo Akademin varhaiskasvatus (65 aloituspaikkaa 2017) tapahtuu Vaasassa ja vuosittain valmistuu noin 35 opettajaa. Aloituspaikkamäärä kasvaa 80:een vuonna 2019. Vuoden 2015 suosituksia mukailleen Pietarsaaren kampuksen varhaiskasvatuksen koulutus on siirtynyt Vaasaan. Varhaiskasvatukseen on avattu erityisopettajan erillinen opintokokonaisuus (20 opiskelijaa).

Kuvio 3.1.1. Varhaiskasvatuksen kandidaattitutkinnot 2013–2017 (suluissa yhteismäärä) (Vipunen)

Vain murto-osa varhaiskasvatuksen opettajankelpoisuuden antaneista maisteritutkinnoista löytyi alun perin VIRTAtietopalvelusta. Se, että varhaiskasvatuksen kelpoisuus suoritetaan pääsääntöisesti kandidaatin tutkinnon yhteydessä johtaa siihen, että heille ei kirjaudu pätevyyttä maisteritutkinnon yhteydessä, paitsi jos he ovat suorittaneet samana vuonna jonkin muun kelpoisuuden (kuten aineenopettajan pedagogiset opinnot). Taulukon 3.1.2. lukuja on jouduttu kaikkien opintoja antaneiden yliopistojen kohdalla täydentämään suoraan yliopistoilta saaduilla tiedoilla, jolloin summa kasvoi moninkertaiseksi.

Taulukko 3.1.2. Varhaiskasvatuksen maisterintutkinnot 2013 – 17. (Lähde: VIRT ja yliopistot 2019)

Vuosi	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yhteensä
2013	22		22		24	10	1	5	84
2014	30		24		25	7	5	1	92
2015	33		16		26	22	3	3	103
2016	26		25		32	13	10	3	108
2017	35		26		24	19	3	0	107
Yhteensä	146	0	113	0	131	71	22	12	494

3.2 Luokanopettajakoulutus

Vuoden 2015 raportissa todettiin, että ”luokanopettajakoulutus näyttää tehokkaalta ja toimivalta, tarkoin mietityltä ja se perustuu vankkaan tutkimustietoon ja uusimpien tutkimustulosten mukaisiin suosituksiin. Eri yliopistoissa on luokanopettajakoulutuksessa omat painotuksensa ja omat profiilinsa”. Merkittäviä muutoksia ei näytä tapahtuneen ja mm. valmistuvien luokanopettajien määrät ovat säilyneet melko vakaina sekä vuosittain 2013–17 että yliopistoittain (Taulukko 3.2.1. sekä Kuvio 3.2.1). VIRT ja Vipunen²¹ antavat jossain määrin erilaisia tietoja: Esimerkiksi valmistuneiden määrä 2017 on VIRTAssa 734 ja Vipusessa 804. Eron taustalla on ilmeisesti kansainvälisen koulutusluokitus, joka määrittelee luokanopettajat -luokkaan myös erityisopettajat²².

Taulukko 3.2.1. Luokanopettajaksi valmistuneet 2013–17 (Lähde: VIRT)

Vuosi	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yhteensä
2013	104	100	123	50	125	47	123	66	738
2014	114	125	127	63	125	49	150	44	797
2015	114	103	133	58	144	80	146	62	840
2016	109	123	120	42	157	33	144	71	799
2017	107	99	117	47	109	68	133	54	734

Luokanopettajankoulutukseen liittyy nykyisellään kova hakupaine, mutta haastatteluissa suosion jatkuvuutta ei pidetty itsestään selvänä. Jo vuosien ajan on selvitysten kautta tullut viestiä, että opettajankoulutuksen suosio on laskusuunnassa.²³ Osa opettajista jopa harkitsee

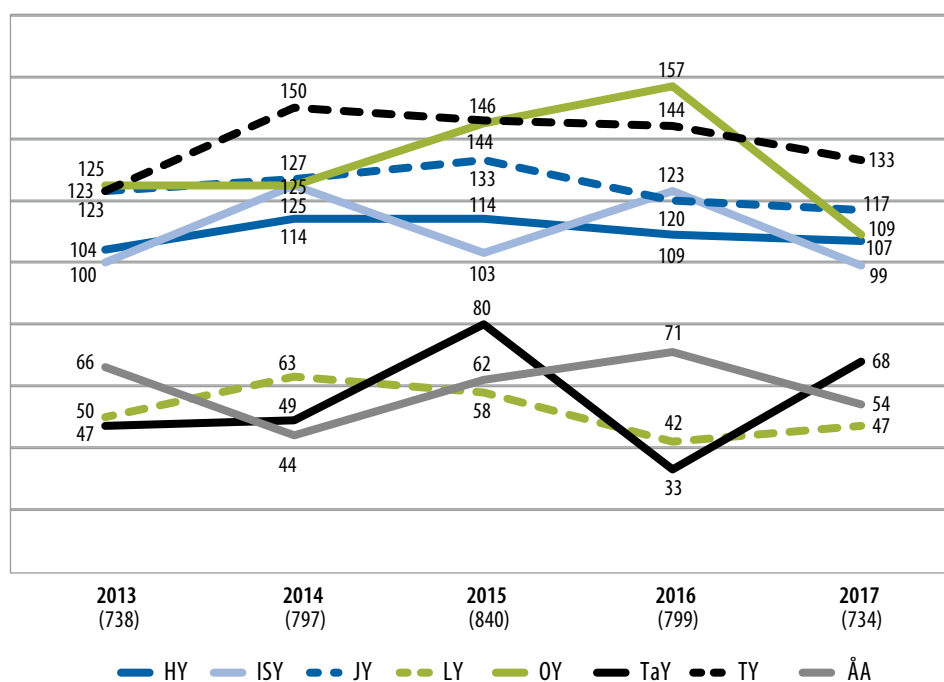
21 Vipunen. Opetushallinnon tilastopalvelu. <https://vipunen.fi/fi-fi>. Viitattu 13.2.2019.

22 Henkilökohtainen tiedonanto, Jukka Haapamäki 27.3.2019.

23 <https://www.savonsanomat.fi/kotimaa/Yh%C3%A4-harvempi-haki-luokanopettajaksi-Julkisuudella-voi-olla-merkityst%C3%A4/999156>

(tai on jo toteuttanut) alanvaihtoa, koska koulu on työympäristönä muuttunut haastavammaksi. Aineenopettajakoulutuksessa valmistujien määrät ovat osin jo nyt laskussa.

Helsingin yliopiston luokanopettajan opintosuunnassa (suomen- ja ruotsinkielinen) suoritettujen kasvatustieteen kandidaatin ja maisterin tutkinnot antavat yhdessä asetuksen 986/1998 mukaisen kelpoisuuden toimia luokanopettajana perusopetuksen luokilla 1–6. Liittämällä tutkintoon vähintään 60 opintopisteen laajuiset perus- ja aineopinnot jostakin koulussa opetettavasta aineesta, voi pätevytyä opettamaan myös vuosiluokkien 7–9 perusopetuksessa (vrt. kaksoiskelpoisuudet). Voimavaroja on keskitetty monikielisyyteen ja monikulttuuriseen osaamiseen ja luokanopettajan koulutusta on tarjolla myös ruotsin kielellä. Helsingin yliopistossa on tarjolla myös erilliset perusopetuksessa opetettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot suomen ja ruotsin kielellä.

Kuvio 3.2.1. Luokanopettajat 2013–17 (suluissa yhteensä) (Lähde: VIRTÄ).

Taulukko 3.2.2. Luokanopettajakoulutuksen aloituspaikat vuonna 2017 (OPH, Opintopolku.fi)

	Aloitus- paikat	Paikan vastaanotaneet
Helsingin yliopisto	160	161
Huvudansökan, kandidatprogrammet i pedagogik: klasslärare (undervisning på svenska), pedagogie kandidat och magister (3 år + 2 år)	40	40
Päähaku, kasvatustieteiden kandidiohjelma: luokanopettaja (opetus suomeksi), kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	120	121
Itä-Suomen yliopisto	150	142
Luokanopettaja, Joensuu, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	80	80
Luokanopettaja, Savonlinna, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	60	60
Maisterihaku, Luokanopettaja, Joensuu, kasvatustieteen maisteri (2 v)	5	2
Maisterihaku, Luokanopettaja, Savonlinna, kasvatustieteen maisteri (2 v)	5	
Jyväskylän yliopisto	155	155
Luokanopettajan kandidaatti- ja maisteriohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v) (vuonna 2018 102 + 45)	90	90
Luokanopettaja aikuiskoulutuksen kandidaatti- ja maisteriohjelma (Kokkola)	45	45
Maisterihaku, luokanopettajan maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2 v)	20	20
Lapin yliopisto	90	90
Luokanopettajakoulutus, kasvatustieteen kandidaatti ja kasvatustieteen maisteri (3 v + 2 v), Rovaniemi	90	90
Oulun yliopisto	160	161
Intercultural Teacher Education, Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	20	21
Luokanopettaja, Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	120	120
Maisterihaku, Luokanopettajaksi pätevöittävä maisterikoulutus, Luokanopettajan maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2 v)	20	20
Tampereen yliopisto	95	87
Luokanopettaja, Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	80	80
Maisterihaku, Luokanopettaja, Kasvatuksen ja yhteiskunnan tutkimuksen maisterikoulutus, kasvatustieteen maisteri (2 v)	15	7
Turun yliopisto	175	175
Luokanopettajan koulutus, Rauma, kasvatustieteen kandidaatti ja kasvatustieteen maisteri (3 v + 2 v)	60	60
Luokanopettajan koulutus, Turku, kasvatustieteen kandidaatti ja kasvatustieteen maisteri (3 v + 2 v)	85	85
Maisterihaku, luokanopettajan koulutus, Rauma, kasvatustieteen maisteri (2 v)	20	20
Maisterihaku, luokanopettajan koulutus, Turku, kasvatustieteen maisteri (2 v)	10	10
Åbo Akademi	77	77
Luokanopettajan koulutusohjelma (Vaasa), kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	72	73
Maisterivalinta: Kasvatustiede (luokanopettaja) (Vaasa), kasvatustieteen maisteri (2 v)	5	4
Yhteensä	1 062	1 048

Itä-Suomen yliopistossa Savonlinnan kampuksen siirtyminen Joensuuhun tarkoitti käytännössä mm. luokanopettajaopiskelijoiden siirtymistä. Vuonna 2018 kasvatustieteellisen alan opettajankoulutusten opetus suunnitelmityössä laadittiin kaikille kasvatusalan

opettajan-koulutuksille yhtenäisempi kandidaatin tutkinto (yhteiset kasvatustieteellisen alan perusopinnot ja yhteiset opettajan pedagogiset opinnot).

Jyväskylän yliopiston luokanopettajakoulutuksessa Jyväskylässä aloittaa vuosittain 102 opiskelijaa (sisältäen KiMo suuntautumisvaihtoehdon 12 opiskelijaa) +20 maisterikoulutuksen opiskelijaa. Vuonna 2020 aloituspaikkamäärä tulee olemaan 90. Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksessa aloittaa vuosittain 45 opiskelijaa. KiMo (kielitietoisuutta ja monikielisyttä tukeva pedagogiikka) -opintosuunta alkoi syksystä 2018 alkaen ja siinä on 12 aloituspaikan lisäys luokanopettajakoulutukseen. Luokanopettajakoulutuksessa on mahdollisuus sisällölliin painotuksiin ensimmäisen vuoden kotiryhmien kautta (mm. teknologiapainotteisuus, hyvinvointi, integraatiokoulutus) sekä sivuaineiden kautta (vuosittaisesta tarjonnasta riippuen mm. esi- ja alkuopetus, liikunta, kuvataide, teknologiakasvatus/käsityö, musiikki).

Lapin yliopistossa luokanopettajakoulutuksen aloituspaikkoja on kahteen otteeseen, vuonna 2013 (64 -> 72) ja vuonna 2015 (90:een). Lisäysten vaikutus näkyy valmistuneiden määrässä vuonna 2018 (75 luokanopettajaa). Syksyllä 2018 tehtiin päätös inklusiivisen kasvatuksen ja luonto- ja kestävyyskasvatuksen maisteriohjelmien erillisistä sisäänotoista. Maisteriohjelmissa on hakuväylät sekä opettajiksi opiskeleville että erilliset pelkästään asiantuntijuuteen johtavat opintoväylät. Luokanopettajakoulutuksen kestävyys- ja luontokasvatuksen suuntautumisvaihtoehdon koulutuksellisia sisältöjä on kehitetty edelleen. Lapin yliopiston opiskelijoilla on mahdollista suorittaa JOO-opintoja Oulun yliopistossa ja päinvastoin. Tiedekunta kannustaa saamenkielisiä luokanopettajaopiskelijoita suorittamaan koltan-, inarin- ja pohjoissaamen perus- ja/tai aineopintoja Giellagas-instituutin kautta. Yhteistyötä on tehty erillisten erityisopettajaopintojen osalta (ERKO) sekä opiskelijavalinnan että opetuksen järjestämisen suhteen.

Oulun yliopistossa kasvatustieteen aloituspaikkoja on vähennetty (35 vuonna 2017) ja vastaavasti luokanopettajakoulutuksen aloituspaikkoja lisätty (yhteensä 160 vuonna 2017). Lisäksi on tehty tutkinto-ohjelmien sisäistä rakenteellista kehittämistä (laaja-alainen opetus- ja kasvatusalan kandiohjelma) sekä opetus suunnitelmatyötä tutkinto-ohjelmissa, jotka liittyvät opettajankoulutukseen (aineenopettajakoulutus, luokanopettajat, erityisopettajat, varhaiskasvatus ja erityisvarhaiskasvatus sekä kasvatustiede). Aiemmin toteutunut rakenteellinen muutos eli Kajaanin luokanopettajakoulutuksen päättyminen (pätös tehty vuonna 2010) ei juuri näy enää toiminnassa, viimeiset Kajaanissa opintonsa aloittaneet ovat valmistumassa. Oulussa toimivat kansainväliset maisteriohjelmat Education and Globalisation (EdGlo), Learning, Education and Technology (LET) ja Intercultural Teacher Education (ITE), joista ITE tuottaa Suomessa vaaditun luokanopettajan kelpoisuuden.

Tampereen yliopiston opettajankoulutuksessa on toteutettu kehitystoimia vuosina 2015–18. Vuonna 2017 aloittajia oli 87 ja valmistuneita 68. Opettajankoulutusten toteutukset ovat vakiintuneet osaksi kasvatustieteiden laaja-alaista tutkinto-ohjelmaa (2015–18). Tämä

laaja-alainen tutkinto-ohjelma koostuu kasvatustieteiden kandidaattiohjelmasta sekä kasvatuksen ja yhteiskunnan tutkimuksen maisteriopinnoista. Tutkinto-ohjelmassa on kolme opettajan-koulutuksen opintosuuntaa (hakukohdetta): 1) varhaiskasvatus, 2) luokanopettaja ja 3) aikuiskoulutuksen pedagogiset opinnot. Ja lisäksi aineenopettajakoulutus, joka on sisällöllisesti integroituna tutkinto-ohjelmaan. Maisteriopinnoissa on kolme opintosuuntaa: 1) koulutuksen hallinnan ja koulutuspolitiikan opintosuunta, 2) kasvatuksen, opetuksen ja oppimisympäristöjen opintosuunta ja 3) aikuis- ja ammattikasvatuksen opintosuunta. Lisäksi tutkinto-ohjelmaan on integroituna kaksi kansainvälistä maisteriohjelmaa: 1) Master's Degree Programme in Teacher Education ja 2) Master's Degree Programme in Media Education (yhteistyössä Viestintätieteiden tiedekunnan kanssa).

Laaja-alaisuus tarkoittaa, että opintokokonaisuuksissa otetaan huomioon 1) koko elinkaar- aikaiset oppimisprosessit ja -ympäristöt varhaiskasvatuksesta yliopisto-opetukseen ja aikuiskasvatukseen; 2) koulu- ja oppilaitosmuotojen sekä formaalien ja informaalien oppimiskontekstien rajojen ylittäminen. Opettajaopiskelijoiden kannalta laaja-alaisuus vahvistaa monitoimijuuteen ja -ammattillisuuteen perustuvaa työtettä. Kelpoisuuksia tuottavat opintomoduulit sisältyvät tutkinto-ohjelman kokonaisuuteen.

Turun yliopistossa sekä aloittajia (175) että valmistujia (133) oli runsaasti vuonna 2017.

Åbo Akademiassa toteutettiin 2016–17 luokanopettajakoulutuksen ulkoinen arviointi, joka tukee nykyisiä kehittämislinjauksia. Aloituspaiikkoja oli 77 vuonna 2017 ja luokanopettajia valmistui 54.

3.3 Erityispedagogiikka ja erityisopettajakoulutus

Vuoden 2015 raportissa tunnistettiin erityisopettajakoulutuksen ja erillisen erityisopettajakoulutuksen tarve, johon on vastattu sisäänottoja kasvattamalla. Erityispedagogiikka ja erityisopettajakoulutus kuuluvat koulutusvastuun mielessä yhteen. Vuonna 2017 aloitti 238 uutta opiskelijaa (Taulukko 3.3.1.) ja valmistuneita oli 152 (Taulukko 3.3.2).

Helsingin yliopiston Erityispedagogiikan opintosuunnassa opiskelija voi suorittaa kasvatustieteen kandidaatin ja maisterin tutkinnon siten, että tutkintoihin sisältyvät erityisopettajan kelpoisuuteen vaadittavat opinnot. Näitä opintoja ovat erityisopetuksen ammatillisia valmiuksia antavat opinnot (erityisopettajan opinnot) ja opettajan pedagogiset opinnot. Erityispedagogiikan opintosuunnassa asiantuntijuuteen painottuvassa suuntautumisessa suoritettavat kasvatustieteen kandidaatin ja maisterin tutkinnot antavat monipuoliset valmiudet erityispedagogiikan asiantuntija- ja kehittämistehtäviin. Helsingin yliopistossa monet opiskelijat suorittavat erityispedagogiikan perus- ja aineopintoja myös valinnaisina

opintoina. Lisäksi Helsingin yliopistossa järjestetään vuosittain erilliset erityisopettajan opinnot. Vuonna 2017 erilliset erityisopettajan opinnot (60 op) suoritti 100 opiskelijaa.

Vuosittain kahdeksan luokanopettajaksi opiskelevaa opiskelijaa on voinut suorittaa osana tutkintoaan myös erityisopettajan kelpoisuuden ja varhaiskasvatuksen maisteriohjelman opiskelijoista vuosittain 10 opiskelijaa on voinut suorittaa varhaiskasvatuksen erityisopettajan opinnot.

Itä-Suomen yliopistossa erityislastentarhanopettajien opiskelijamäärä vaihtelee melko paljon vuodesta riippuen ja luku oli esimerkiksi 8 vuonna 2015, 7 vuonna 2016, 13 vuonna 2017 ja 22 vuonna 2018.

Taulukko 3.3.1. Erityisopettajakoulutuksen aloituspaikat vuonna 2017 (OPH, opintopolku).

	Aloituspaikat	Paikan vastaanottaneet
Helsingin yliopisto	25	24
Maisterihaku, erityispedagogiikka, kasvatustieteen maisteri (2 v)	5	4
Päähaku, kasvatustieteiden kandidiohjelma: erityispedagogiikka, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	20	20
Itä-Suomen yliopisto	50	64
Erityisopettaja, Joensuu, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	40	57
Maisterihaku, Erityislastentarhanopettaja, Joensuu, kasvatustieteen maisteri (2 v)	5	1
Maisterihaku, Erityisopettaja, Joensuu, kasvatustieteen maisteri (2 v)	5	6
Jyväskylän yliopisto	90	80
Avoimen väylä, erityispedagogiikan kandidaatti- ja maisteriohjelma, kasvatustieteiden kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	5	5
Avoimen väylä, erityispedagogiikan kandidaattiohjelma, kasvatustieteen kandidaatti (3 v)	10	0
Erityispedagogiikan kandidaatti- ja maisteriohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	45	45
Maisterihaku, erityispedagogiikan maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2 v)	10	10
Varhais erityisopetuksen kandidaatti- ja maisteriohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	20	20
Lapin yliopisto	0	0
Oulun yliopisto	50	34
Erityispedagogiikka, Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	20	20
Maisterihaku, Erityislastentarhanopettaja, Erityispedagogiikan maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2 v)	30	14
Tampereen yliopisto	0	0
Turun yliopisto	0	0
Åbo Akademi	25	24
Erityisopettajan koulutusohjelma (Vaasa), kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 + 2 v)	22	22
Maisterivalinta: Erityispedagogiikka (erityisopettajan koulutus) (Vaasa), kasvatustieteen maisteri (2 v)	3	2
Yhteensä	252	238

Jyväskylän yliopistossa oli vuonna 2017 oli erityisopettajankoulutuksessa 90 aloituspaikkaa ja valmistuneita 66. Lisäksi erillisiä erityisopettajan opintoja on valmistunut vuosittain noin 100. Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnassa on tullut vuodesta 2017 alkaen uutena hakukohteena erityispedagogiikan maisteriohjelma (10 opiskelijan kiintiö).

Taulukko 3.3.2. Erityisopettajan ja erityispedagogiikan opettajan koulutuksissa suoritettujen opettajan kelpoisuuden antaneet tutkinnot 2013–17 (Lähteet: VIRT, HY ja JY).

Vuosi	Koulutusnimike	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
2013	KM, erityisopettaja		21	52					16	89
	KM, erityispedagogiikka	9						9		18
2014	KM, erityisopettaja		23	34					18	75
	KM, erityispedagogiikka	11						4		15
2015	KM, erityisopettaja		24	23					14	61
	KM, erityispedagogiikka	19		13				12		44
2016	KM, erityisopettaja		42	28					19	89
	KM, erityispedagogiikka	10		41				7		58
2017	KM, erityisopettaja		25	26					19	70
	KM, erityispedagogiikka	27		40				15		82
Yht.		76	135	257	0	0	0	47	86	601

Lapin yliopisto: Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan kanssa tehdään yhteistyötä erillisten erityisopettajaksi ammatillisia valmiuksia antavien opintojen järjestämisessä. Aloituspaikkoja ei Lapin yliopistossa ole.

Oulun yliopistossa vastataan erityisopettajapulaan syksyllä 2015 alkaneella erityisopettajakoulutuksella. Vuonna 2017 aloituspaikkoja on kandidaattivaiheessa 20 ja erityislastentarhanopettajan maisteriohjelmassa 30 (14 aloittajaa). Valmistuneita ei vielä ole.

Tampereen yliopistolla ei ole koulutusvastuuta erityisopettajankoulutuksessa, mutta intressi laajentaa tälle alueelle on olemassa.

Turun yliopistossa ei ole aloituspaikkoja suoraan erityisopettajankoulutukseen (Taulukko 3.3.1.), mutta erityisopettajan kelpoisuuden voi suorittaa useammalla tavalla (Taulukko 3.3.2.). Kasvatustieteen tutkinto-ohjelmaan valituista opiskelijoista 15 voi valita vuosittain pää-aineekseen erityispedagogiikan ja heidän on mahdollista hakeutua opintojen aikana erityisopettajan kelpoisuuden antaviin opintoihin. Samoin luokanopettajan tutkinto-ohjelmasta ja käsityön aineenopettajan tutkinto-ohjelmasta yhteensä 30 voi hakeutua erityisopettajan kelpoisuuden antaviin opintoihin.

Turun yliopistossa järjestetään myös erityispedagogiikan pääaineopiskelijoille opettajan pedagogisia opintoja. Opiskelijat voivat hakea samaan aikaan opettajan pedagogisiin

opintoihin ja erityisopettajan opintoihin tai halutessaan vain opettajan pedagogisiin opintoihin tai vain erityisopettajan opintoihin, mikäli opettajan pedagogiset opinnot on suoritettu aiemmin. Turussa on myös maisterihaku (Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, pääaineena kasvatustiede, aikuiskasvatustiede tai erityispedagogiikka, Taulukko 3.4.2.). Vuonna 2018 Turun yliopistossa valmistui yhteensä 111 erityisopettajaa, joista 75 oli suorittanut opinnot erillisinä. Lisäksi kasvatustieteiden tutkinto-ohjelmasta, erityispedagogiikka pääaineena valmistui 21, joista 12 on suorittanut erityisopettajan kelpoisuuden. Luokanopettajan tutkinto-ohjelmasta (Turku) vuonna 2018 tutkinnon suorittaneista (yhteensä 75) opetettavan aineen opintoja suorittaneista kaksoiskelpoisuuden erityisopettajan opinnoissa suoritti 13 henkilöä. Luokanopettajan tutkinto-ohjelmasta (Rauma) vuonna 2018 KM-tutkinnon suorittaneista (yhteensä 74), opetettavan aineen opintoja suorittaneista kaksoiskelpoisuuden erityisopettajan opinnoissa suoritti 10 henkilöä.

Åbo Akademiassa on vakaa erityisopettajakoulutus: 14–19 valmistujaa 25 opiskelijan sisäänotolla vuosina 2013–17.

3.4 Yleinen kasvatustiede ja aikuiskasvatus

Koulutusvastuuasetuksen mukaan (yleisen) kasvatustieteen opetus koskee kaikkia tässä tarkasteltavia yliopistoja, useimmiten kytkettynä aikuiskasvatustieteeseen. Vuotuisesta noin 400 opintotuntia aloittavasta vain osa tekee tutkinnon, johon kuuluu opettajan kelpoisuus. Siten tällainen kasvatustieteen opintojen kautta hankittu opettajan kelpoisuus muistuttaa aineenopettajakoulutusta. Nämä maisterit sijoittuvat mm. ammatilliseen koulutukseen, ammattikorkeakouluihin, erilaisiin järjestöihin ja vapaan sivistystyön piiriin. Taulukossa 3.4.1. yleinen ja aikuiskasvatustiede on yhdistetty toisiinsa, koska osassa yliopistoista ne kulkevat yhdessä jo hakuvaiheessa (Taulukko 3.4.2).

Taulukko 3.4.1. Yleisessä ja aikuiskasvatustieteessä suoritettujen opettajan kelpoisuuden antaneiden tutkinnot 2013–17 (Lähde: VIRT, HY ja JY). Lukuihin saattaa sisältyä puutteita.

Vuosi	HY ^{a)}	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
2013	11	14	8			24	9		66
2014	10	17	7			11	10		55
2015	10	11	8		4	14	10		57
2016	4	4			6	19	8		41
2017	6	2	10		11	17	8		54
Yhteensä	41	48	33	0	21	85	45	0	273

a) Lukuihin sisältyy myös ruotsinkielinen koulutus, allmän och vuxenpedagogik

Helsingin yliopistossa yleisen ja aikuiskasvatustieteen opintosuunnassa (suomen- ja ruotsinkielinen) opiskelija valmistuu kasvatustieteellisen alan asiantuntijaksi. Jos opiskelija täydentää tutkintoaan aikuisopetukseen suuntautuvilla opettajan pedagogisilla opinnoilla, saa hän myös laaja-alaisen opettajan kelpoisuuden.

Taulukko 3.4.2. Kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen aloituspaikat 2017 (Lähde: OPH).

	Aloitus- paikat	Paikan vastaanottaneet
Helsingin yliopisto	86	87
Huvudansökan, kandidatprogrammet i pedagogik: allmän och vuxenpedagogik (undervisning på svenska), pedagogie kandidat och magister (3 år + 2 år)	15	15
Magisteransökan, pedagogik (allmän och vuxenpedagogik) (undervisning på svenska), pedagogie magister (2 år)	1	2
Maisterihaku, yleinen ja aikuiskasvatustiede (opetus suomeksi), kasvatust. maisteri (2 v)	10	10
Päähaku, kasvatustieteiden kandidiohjelma: yleinen ja aikuiskasvatustiede (opetus suomeksi), kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	60	60
Itä-Suomen yliopisto	68	48
Kasvatustiede ja aikuiskasvatustiede, Joensuu, kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	62	42
Maisterihaku, Kasvatustiede ja aikuiskasvatustiede, Joensuu, kasvatust. maisteri (2 v)	6	6
Jyväskylän yliopisto	60	53
Avoimen väylä, kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen kandidaatti- ja maisteriohjelma, kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	5	5
Avoimen väylä, kasvatust. ja aikuiskasvatustieteen kandidaattiohjelma, kasvatust. kandidaatti (3 v)	10	5
Kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen kandidaatti- ja maisteriohjelma	35	35
Maisterihaku, kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen maisteriohjelma, kasvatustieteen maisteri (2 v)	10	8
Lapin yliopisto	75	49
Avoimen väylä, aikuiskasvatustiede, kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	5	
Avoimen väylä, kasvatustiede, kasvatust. kandidaatti ja kasvatustieteen maisteri (3 v + 2 v)	5	
Avoimen väylä, mediakasvatus, kasvatust. kandidaatin ja kasvatust. maisteri (3 v + 2 v)	5	
Kasvatusalan koulutus, kasvatust. kandidaatti ja kasvatust. maisteri (3 v + 2 v)	40	42
Maisterihaku, aikuiskasvatustiede, kasvatust. maisteri (2 v)	10	1
Maisterihaku, kasvatustiede, kasvatust. maisteri (2 v)	10	6
Oulun yliopisto	35	29
Kasvatustieteet, Opetus- ja kasvatusalan tutkinto-ohjelma, kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3v + 2v)	20	20
Maisterihaku, Kasvatustieteet, Kasvatustieteiden laaja-alainen maisteriohjelma, kasvatust. maisteri (2 v)	15	9
Tampereen yliopisto	60	75
Elinikäinen oppiminen ja kasvatus, Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	30	47
Avoimen väylä, elinikäinen oppiminen ja kasvatus, kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma.	10	6
Maisterihaku, Elinikäinen oppiminen ja kasvatus, Kasvatuksen ja yhteiskunnan tutkimuksen maisterikoulutus, kasvatust. maisteri (2 v)	20	22
Turun yliopisto	75	75
Kasvatustieteiden koulutus, kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	45	45
Avoimen väylä, kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	18	18
Maisterihaku, kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma, kasvatust. maisteri (2 v)	12	12
Åbo Akademi	21	11
Maisterivalinta: Aikuiskasvatustiede (Vaasa), kasvatust. maisteri (2 vuotta)	3	1
Maisterivalinta: Yleinen kasvatustiede (Vaasa), kasvatust. maisteri (2 vuotta)	3	1
Yleisen kasvatustieteen ja aikuiskasvatustieteen koulutusohjelma (Vaasa), kasvatust. kandidaatti ja maisteri (3+2 v)	15	9
Yhteensä	480	427

Jyväskylän yliopistossa sekä kasvatustieteen että aikuiskoulutuksen maisterit suorittavat usein myös opettajan kelpoisuuden (pedagogiset opinnot). Tämä monipuolistaa heidän mahdollisuuksiaan sijoittua työmarkkinoille, esimerkiksi vapaan sivistystyön piirissä.

Lapin yliopistossa on aloitettu yhteinen laaja-alainen kandidaattiohjelma vuonna 2012. Kasvatustieteen, aikuiskasvatuksen ja mediakasvatuksen opiskelijat voivat hakeutua erillisiin opettajan pedagogisiin opintoihin ja suorittaa ne osana tutkintoaan. Taulukkoon 3.4.1 ei ole kirjautunut tutkintoja, mutta seitsemän valmistui kasvatustiede pääaineena ja yksi mediakasvatus pääaineena. Vastaavasti vuonna 2017 kasvatustiede pääaineena valmistui kolme maisteria, aikuiskasvatustiede pääaineena yksi maisteri ja mediakasvatus pääaineena yksi maisteri. Molempina vuosina kolme opiskelijaa suoritti pedagogiset opinnot loppuun valmistumisensa jälkeen..

Oulun yliopistossa on kaksi englanninkielistä maisteriohjelmaa muiden painotusten ja suuntautumisvaihtoehtojen lisäksi. Myös kasvatustieteen pääaineopiskelijoille on kaksi pääainetta: kasvatustiede ja kasvatopsykologia.

Tampereen yliopistossa ei ole nykyään aikuiskasvatusta erillisenä pääaineena: viimeinen valmistui vuonna 2015. Tampereen osalta Taulukon 3.4.1. sisältää tiedot opettajanpätevyyden elinikäisen oppimisen ja kasvatuksen koulutuksessa suorittaneista.

Turussa yliopistossa valitaan kasvatustieteen, että aikuiskasvatustieteen pääaineopiskelijoita pedagogisiin opintoihin vuosittain 9, mitä vasten Taulukon 3.4.1. valmistujamääriä pitää tulkita.

Myös **Åbo Akademiassa** on aloittajia vuonna 2017 (Taulukko 3.4.3), mutta koska tutkintoihin ei tarvitse sisältyä opettajankelpoisuutta, ne eivät välttämättä näy Taulukoissa 3.4.1. ja 3.4.2.

3.5 Aineenopettajakoulutus

3.5.1 Yleistä

Aineenopettajakoulutus on rakenteellisesti monimuotoista. Hakuprosessit ovat erilaisia ja käytännöt poikkeavat toisistaan yliopistojen ja jopa eri koulutusohjelmien välillä. Erilaisia opintopolkuja aineenopettajaksi on ainakin viisi:

1. Suoravalinta aineenopettajan koulutusohjelmaan.
2. Valinta aineenopettajakoulutukseen kandidaattivaiheessa (osa pedagogisista opinnoista jo kandidaatintutkinnossa).

3. Valinta opettajakoulutukseen maisterivaiheessa (pedagogiset opinnot maisterivaiheessa).
4. Pedagogisten opintojen suorittaminen maisterintutkinnon jälkeen, joko opettajan pedagogisina opintoina, yliopistopedagogisina opintoina tai ammatillisina pedagogisina opintoina.
5. Kelpoisuuden suorittaminen opetettavassa aineessa erillisinä opintoina.

Kukin erilainen polku aineenopettajaksi sisältää opiskelijan näkökulmasta sekä etuja että haittoja, joten koulutuspolkujen mahdollinen yhdenmukaistaminen voi aiheuttaa myös ongelmia. Esimerkiksi pedagogiset opinnot maisterivaiheessa saattavat selkiyttää opintojen rakennetta, mutta jättävät kovin vähän tilaa opetettavan aineen syventäville opinnoille ja jopa gradun aiheen valinta voi ajoittua ennen ainedidaktisia opintoja. Johtamisen kannalta rakenteellisenä ongelmana voi pitää sitä, että aineenopettajiksi koulutettavien opiskelijoiden määrää ei ole helppo tunnistaa tai ennakoita. Opintosuoritustietojen systemaattinen kerääminen VIRTIA-opintotietopalveluun antaa kuitenkin hienon mahdollisuuden nykyisen tietotason parantamiseen.

Eri alojen opettajien tarve yhteiskunnassa ei välttämättä korreloi hakupaineen kanssa. Aineenopettajakoulutuksen kiintiöillä voi säädellä ylikoulutusta ja esimerkiksi humanistisen alan aineenopettajakoulutuksen opiskelijamääriä onkin vähennetty. Toisaalta joissakin oppiaineissa kiintiöt saattavat jopa jäädä täyttymättä. Esimerkiksi LUMA-aineissa lukioista tulevat osaajat hädin tuskin riittävät yliopistojen aloituspaikkoihin muutenkaan.

Aineenopettajakoulutuksessa pää- ja sivuaineisiin liittyy se ongelma, että sivuaineena saatu kelpoisuus ei takaa samaa perehtyneisyyttä kuin pääaine. Jotkin opetettavat aineet ovat muita useammin pääaineita ja toiset sivuaineita. Syitä voi olla monia, mutta lopputuloksena joitakin aineita opetetaan kouluissa lähes pelkästään sivuainekelpoisuudella.

Opettajankoulutuksen sisällöllinen moninaisuus näkyy mm. siinä, että opettajan pedagogisia opintoja saatetaan opettaa useilla eri sisällöillä saman yliopiston sisälläkin. Jopa toistakymmentä erilaista versiota pedagogisista opinnoista voi löytyä yhdestä yliopistosta. Tämä ei välttämättä ole ongelma, koska yhdet pedagogiset opinnot eivät ehkä pysty vastaamaan erilaisten opettajan tutkintojen haasteisiin. Sisällöllinen kokonaisarviointi pedagogisista opinnoista voisi kuitenkin olla paikallaan.

Helsingin yliopistoon on perustettu aineenopettajakoulutuksen kehittämisryhmä, joka pyrkii tarkastelemaan kriittisesti koulutuksen järjestämisen toimintamalleja ja esittää tarpeen mukaan uusia, tarkoituksenmukaisempia toimintatapoja <https://blogs.helsinki.fi/aok-kehittamisryhma/>. Aineenopettajan pedagogisten opintojen sijoittaminen maisterivaiheeseen tuo selkeyttä ja muutoksen käytännön vaikutusten seuranta tuo rakenteellista

tietoa opettajankoulutuksesta. Vuonna 2018 aineenopettajankoulutuksen pedagogisten opintojen (60 op) aloituspaikkoja oli 523.

Vuonna 2019 aloittaa toimintansa **Itä-Suomen yliopiston** opettajankoulutusten yhteistyöelin, jossa ovat mukana kaikki opettajankoulutukset, ainelaitokset ja opiskelijajärjestöt. Filosofinen tiedekunta järjestää opettajan pedagogisia opintoja sivuaineena opiskelijoille, joilla on pääaineenaan perusopetuksessa opetettava aine sekä aikuisopettajan pedagogisia opintoja. Opettajan pedagogiset opinnot on yhtenäistetty eri koulutusohjelmissa. Pedagogisten opintojen rakenne uudistettiin 2014 ja vuoden 2018 opetussuunnitelmauudistuksessa ydinrakenne pääosin säilytettiin.

Pedagogisissa opinnoissa on selkeä kokonaisuus monikulttuurisuudesta ja kestävän kehityksen kasvatuksesta. Itä-Suomen yliopiston strategian mukaisesti oppimisen ja opetuksen digitaalisuus ja opiskelijälähtöisyys ovat läpäisevinä aiheina opinnoissa. Erityispedagogisia sisältöjä on integroitu pedagogisiin opintoihin ja peruskoulussa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien opintoihin. Opettajan pedagogisissa opinnoissa opintopaketteja toteutetaan moniammatillisena yhteistyönä (mm. luokanopettajankoulutus, erityisopettajan koulutus).

Jyväskylän yliopistossa on suoravalinta käytössä lähes kaikkiin aineenopettajakoulutuksiin. Jyväskylän yliopistossa aineenopettajan pedagogiset opinnot on jaettu pedagogisiin perusopintoihin ja pedagogisiin aineopintoihin. Pedagogiset aineopinnot aloittaneiden määrät (vaihtelua välillä 203–257) ovat pysyneet melko vakaina vuosina 2013–17.

Matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa (MLTK) lakkautettiin biologian aineenopettajankoulutus. Tämä toteutuu siten, että viimeinen sisäänotto oli 2016 ja tutkinnon suoritusoikeus jatkuu 07/2023 saakka. Biotieteiden opiskelijat voivat hakea aineenopettajan pedagogisiin opintoihin vielä lukuvuonna 2019-2020. Aiemmin käsitelty KiMo-koulutus on kielten aineenopettajien koulutuksessa erillinen hakukohde.

Lapin yliopistossa on kuvataidekasvatuksen aineenopettajakoulutus taiteiden tiedekunnassa. Kasvatustieteiden tiedekunta vastaa kuvataidekasvatuksen aineenopettajakoulutuksen pedagogisista opinnoista. Tiedekunta tarjoaa myös erillisiä pedagogisia opintoja eri tiedekuntien opiskelijoille ja aiemmin tutkinnon suorittaneille. Pienimuotoista aineenopettajaksi pätevöittävää koulutusta järjestetään yhteistyössä muiden yliopistojen kanssa. Esimerkiksi historian ja yhteiskuntaopin aineenopettajan kelpoisuus on mahdollista suorittaa yhteiskuntatieteiden tiedekunnan ja kasvatustieteiden tiedekunnan opintoja yhdistämällä, jolloin opinnoista voi anoa todistuksen Turun yliopistosta.

Oulun yliopiston humanististen alojen aineenopettajakoulutukseen hakeudutaan ensimmäisen tai toisen opiskeluvuoden aikana. Rakennetta on kehitetty siten, että valintaan ja

soveltuvuushaastatteluun voi hakeutua kaksi kertaa. Pedagogiset opinnot sijoittuvat 3. vuoden keväälle (30 op) ja 4. vuoden syksylle (30 op), mikä aiheuttaa haasteita pääaineopinnoissa: mm. kandidaatintutkinto usein viivästyy, jos tutkielmaa ei aloiteta hyvissä ajoin. On myös aloitettu keskustelu siitä, voitaisiinko pedagogiset opinnot sijoittaa kokonaisuudessaan maisterivaiheeseen, mutta ongelmana tässä vaihtoehdossa on mm. opetettävien aineiden määrän supistuminen syventävissä opinnoissa. Kaikki tiedekunnissa aineenopettajakoulutukseen valitut eivät koskaan tule pedagogisiin opintoihin, mutta ne, jotka tulevat, valmistuvat suurella varmuudella. Aineenopettajakoulutuksessa aloittaneiden määrät olivat 101 vuonna 2016 ja 118 vuonna 2017.

Luonnontieteissä voi hakeutua suoravalinnalla matemaattisten aineiden opettajakoulutukseen. Oulussa aloitti syksystä 2017 yhteinen matemaattisten ja fysikaalisten tieteiden kandidaattiohjelma, jossa yhtenä hakukohtena on matemaattisten aineiden opettaja. Pääaine tässä koulutuksessa valitaan vasta ensimmäisen vuoden jälkeen, mikä osaltaan vaikuttaa myös Kasvatustieteiden tiedekunnassa suoritettavien pedagogisten opintojen ajoittumiseen. Kemian koulutus on siirtynyt Teknilliseen tiedekuntaan, mikä voi aiheuttaa omat haasteensa matematiikka-fysiikka-kemia-kombinaation opintojen sujuvalle etenemiselle.

Tampereen yliopiston aineenopettajakoulutus toteutetaan tiiviinä kolmikantayhteistyönä Tampereen yliopiston normaalikoulun, kasvatustieteiden tiedekunnan ja muiden tiedekuntien kanssa. Aineenopettajakoulutuksen koordinaattorin tehtävänä on tukea kolmikannan yhteistyörakenteita, luoda vaihtoehtoisia opettajan kelpoisuuden mahdollisuuksia ja varmistaa opintojen sujuvuutta. Yliopiston sisäiset ainedidaktiset työryhmät (oppiaineen vastuuopettaja, opintopäällikkö, normaalikoulun ohjaava opettaja, didaktiikan yliopistonlehtori sekä koordinaattori) varmistavat tiedonkulun kolmikannassa ja vastaavat opetuksen kehittämisestä siten, että opiskelijan opintopolusta muodostuu mahdollisimman koherentti kokonaisuus. Opettajan pedagogisten opintojen sijoittumiseen muiden tiedekuntien tutkinto-ohjelmiin on kiinnitetty huomiota sekä pyritty välttämään ylisuurien tutkintojen syntymistä.

Yhteistyömuodot yliopiston sisällä: Tiivis ja pitkäkestoinen yhteistyö tiedekuntien kanssa aineenopettajakoulutuksen järjestämisessä, myös teknillisen yliopiston kanssa. Yhteistoiminta kaikkien matemaattisia aineita tarjoavien tiedekuntien kanssa ulottuu yhteistyöhön myös varhaiskasvatuksen ja luokanopettajakoulutuksen kanssa. Korkeakoulupedagogiikan osaamiskeskittymän toiminta ulottuu osaksi kaikkien tiedekuntien opetuksen kehittämistä ja opetussuunnitelmatyötä.

Tiedekunnan opetussuunnitelmatyössä on viimeisillä suunnittelukierroksilla yhtenäistetty luokan- ja aineenopettajan sekä aikuiskoulutuksen pedagogisten opintojen rakenteita seuraavasti: opettajan pedagogisten opintojen pohjana ovat yhteiset kasvatustieteellisten perusopinnot ja aineopinnot koostuvat kaikille yhteisestä pedagogista ja

kasvatustieteellistä asiantuntijuutta tukevista opinnoista. Opintojaksojen toteutuksessa on eriytyvyyttä koulutuksittain. Opetusharjoittelut on nivottu koulutuskohtaisiin opintojaksoihin, jolloin toteutuu käytännön ja teorian integraatio.

Kaikissa opettajan pedagogisissa hyödynnetään asiantuntijaksi kasvun portfolioita, joka toteutetaan koko opintopolun jatkuvana juonteena, jossa opettajaopiskelijat refleктоivat ja rakentavat omaa ammatillista identiteettiään ja sanoittavat osaamisensa karttumista. Samalla vahvistetaan sidettä opettavien aineiden, kasvatustieteellisten sisältöopintojen, opetusharjoitteluiden ja ympäröivän yhteiskunnan välillä. Oppimisen ja kasvun tuen ja ohjauksen moniammatillista osaamista on vahvistettu avaamalla erityispedagogiikan opintokokonaisuus myös muiden tiedekuntien opiskelijoille sekä lisäämällä moninaisuuden ja yhdenvertaisuuden teemoja aineenopettajakoulutukseen, jotta koulutus vastaa entistä paremmin kentän muuttuviin osaamistarpeisiin. Osa opettajan pedagogisista opinnoista toteutetaan yhdessä Tampereen ammatillisen opettajakoulutuksen kanssa, mikä kannustaa opiskelijoita monitoimijaiseen dialogiin opettajuudesta ja opettajan osaamisesta monimutkaistuvien koulutusten kentillä.

Kiintiöt aineenopettajan pedagogisissa opinnoissa olivat vuonna 2017 (yhteensä enintään 125): Vieraat kielet (englanti, saksa, venäjä, ranska) ja ruotsi 40, Äidinkieli ja kirjallisuus 15, Matemaattiset aineet (TaY) + matemaattiset aineet (TTY) 20+25 sekä Yhteiskunnalliset aineet (historia, yhteiskuntaoppi, filosofia, psykologia, yhteiskunta- ja hallintotieteet, terveystieto) 25. Seuraavat opintokokonaisuudet tuottavat opettajan kelpoisuuden: 1) pääaineeseen kuuluvat aineen opettajan pedagogiset opinnot, 2) sivuaineena aineen opettajan pedagogiset opinnot tai 3) erilliset opettajan pedagogiset opinnot. Yhteensä näitä on koostettu seuraavasti 2013: 174, 2014: 173, 2015: 264, 2016: 199 ja 2017: 164.

Turun yliopiston aineenopettajakoulutuksessa tehdään yhteistyötä ainetiedekuntien kanssa. Tiedekunnassa toimii opettajan pedagogisten opintojen valmisteluryhmä, jossa ainetiedekuntien edustajat toimivat asiantuntijajäseninä. Työryhmä valmistelee opettajan pedagogisten opintojen valintaperusteet ja opetussuunnitelman. Turun yliopistossa ei ole suoravalintaa opettajakoulutukseen (kasvatustieteiden tiedekunnan käsityönaineenopettajan tutkinto-ohjelmaa lukuun ottamatta). Valinta opintoihin järjestetään keväisin opettajakoulutuslaitoksen, Turun normaalikoulun ja ainetiedekuntien yhteistyönä. Opinnot järjestetään hakukevättä seuraavana lukuvuonna. Edellä mainittuihin opintoihin voivat hakea myös maisteriksi valmistuneet. Valinta järjestetään samoin kuin tutkinto-opiskelijoille keväisin ja opinnot suoritetaan hakukevättä seuraavana lukuvuonna. Tutkimuspainotteisuuden mainitaan vaikuttavan opiskelijoihin: potentiaali tohtoriopiskelijaksi ei välttämättä edistä opettajaksi suuntautumista.

Matematiikan ja luonnontieteiden alan opettajakoulutusta varten on laadittu kehittämissuunnitelma, jonka keskeiset ehdotukset ovat:

1. Luodaan ainetiedekuntaan MALU-opettajuuteen kasvamisen polku
2. Vahvistetaan yhteistyötä käytännön toimenpiteillä: gradujen yhteisohjaus, didaktinen gradu-seminaari, yhteistyöryhmä ja toimintatiimi
3. Tehostetaan opettajankoulutuksen markkinointia (opettajan ura, opettajien hyvät työllistymismahdollisuudet, lukioyhteistyö, LUMA-keskus)
4. Kehitetään opettajankoulutuksen valintaa: kaksivaiheinen valinta ja uudet valintakoemuodot
5. Kannustetaan opiskelijoita kaksoiskelpoisuuteen tähtääviin opintoihin
6. Tuetaan työssä olevien opettajien mahdollisuuksia täydentää opetettavan aineen opintoja.

Lisäksi järjestetään erillisiä opettajan pedagogisia opintoja maahanmuuttajataustaisille. Turun yliopiston opetus- tai ohjaustyössä toimivalle henkilökunnalle järjestetään yliopistopedagogiikan opintoja, jotka voi suorittaa työn ohessa. Opinnot jakaantuvat kolmeen osaan (10, 15 ja 35 opintopistettä), jotka yhdessä muodostavat opettajan pedagogiset opinnot yliopiston opettajille. Valintaperusteet ovat luettavissa tiedekunnan verkkosivulla <https://www.utu.fi/fi/yliopisto/kasvatustieteiden-tiedekunta/opiskelu/muu-koulutustarjonta>.

Åbo Akademiassa aineenopettajakoulutusta organisoidaan Kasvatustieteen ja hyvinvoinnin tiedekunnassa dekaanin nimeämän johtoryhmän toimesta. Sen tehtävä on suunnitella, koordinoita ja organisoida aineenopettajakoulutusta. Tehtävänä on myös toimia aloitteentekijänä ja neuvoa antavana, sekä tukena valmistelussa ja asioissa, joilla on strategista merkitystä aineenopettajakoulutuksessa. Johtoryhmä kokoontuu 4–5 kertaa luku-kaudessa. Aineenopettajakoulutuksen johtoryhmä arvioi jatkuvasti pedagogisia opintoja pää- ja sivuaineissa teettämällä palautekyselyn, johon jokainen opiskelija vastaa. Vastaukset käsitellään johtoryhmässä ja aineenopettajakoulutuksen työryhmässä. Palautteen perusteella keskustellaan muutosehdotuksista vuosittaisessa yhteistyökokouksessa tiedekunnan ja harjoittelukoulun välillä. Vaasan yliopistossa järjestetään kielikylpyopettajakoulutusta yhteistyössä Åbo Akademin kanssa. Aineenopettajakoulutuksessa (kaikki alat) aloittaneiden opiskelijoiden määrät vaihtelivat vuosina 2013–2017 seuraavasti: 2017/65, 2016/79, 2015/72, 2014/62 ja 2013/91.

3.5.2 Humanistinen ja yhteiskunnallinen ala

Humanistisen alan Koulutusvastuita on kuvattu Taulukossa 3.5.1. ja alalla opettajankelpoisuuden antaneita maisterin tutkintoja Taulukossa 3.5.2. Humanististen alojen opettajankoulutuksesta on vähennetty aloituspaikkoja, mikä vähitellen vaikuttaa myös tutkimääriin. Laskusuunta onkin nähtävissä esimerkiksi englannin ja ruotsin kielissä (Kuvio 3.5.1) sekä historiassa (Kuvio 3.5.2.). Äidinkielen luvut ovat olleet vakaampia. Äidinkielen ja englannin trendi on erilainen, vaikka molempien opettajia tarvittaneen kouluissa paljon.

Jos selitys ei löydy aloituspaikkojen vähentämisestä, herää kysymys opettajankoulutuksen vetovoima suhteessa muihin tehtäviin yhteiskunnassa.

Taulukko 3.5.1. Koulutusvastuuasetus 2014: humanistinen ala

Koulutusnimike	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	VY	ÅA
Filosofia	X					X			X
Kirjallisuus	X	X	X		X	X	X		X
Historia	X	X	X		X	X	X		X
Musiikkikasvatus			X						
Uskontotieteet	X						X		X
Suomen kieli ja sen sukukielet	X	X	X		X	X	X	X	X
Pohjoismaiset kielet	X	X	X		X	X	X	X	X
Englannin kieli	X	X	X		X	X	X	X	X
Saksan kieli	X	X	X		X	X	X	X	X
Ranskan kieli ja muut romaaniset kielet	X		X			X	X		X
Espanjan kieli	X						X		
Italian kieli	X						X		
Slaavilaiset kielet	X	X	X			X	X		X
Balttilaiset kielet	X								
Klassiset kielet	X		X				X		
Euroopan ulkopuoliset kielet	X								
Saamen kieli					X				
Viittomakieli			X						
Logopedia	X				X	X	X		X

Taulukoiden 3.5.2., 3.5.3., 3.5.4. ja 3.5.8. vertailu antaa käsitystä mm. maisterintutkintojen ja pääainekelpoisuuksien suhteellisista määristä. Opetettavia pääaineita (120 op) voi olla yhdellä opettajalla useampia, mutta tutkintoja yleensä vain yksi. Monia oppiaineita opetetaan pääsääntöisesti sivuaineen (60 op) antamalla kelpoisuudella.

Yhteiskunnallisilla aloilla valmistuneiden pääaineopettajien määrät ovat pieniä (Taulukko 3.5.4.). Yhteiskuntaoppi ensimmäisenä opetettavana aineena vaatii syventäviä opintoja jostakin yhteiskuntatieteellisestä tai hallintotieteellisestä alasta, joten monilla Taulukon 3.5.3. maistereista yhteiskuntaoppi lienee pääaine (120 op). Yhteiskuntaoppia opetetaan kuitenkin kouluissa enimmäkseen sivuainekelpoisuudella (Taulukko 3.5.7) ja yhteiskuntaopin sivuainekokonaisuus (60 op) koostuu erilaisista palasista, jotka vaihtelevat yliopistoittain. Opintoihin voi kuulua esim. valtio-oppia, hallintotieteitä, sosiologiaa, taloustieteitä, politiikatieteitä, oikeustieteitä, sosiaalitieteitä, kulttuurintutkimusta tai sukupuolentutkimusta. Yhteiskuntaoppia ei rekisteröidä tutkintoon omna aineenaan tai opintokokonaisuutena, vaan kelpoisuudesta annetaan erillinen todistus. Esimerkiksi Turun yliopistossa luokanopettajaopiskelijalle, joka on tehnyt yhteiskuntaopin opetettavan aineen opinnot, on kirjattu opintorekisteriin ”opetettava aine: yhteiskuntaoppi 60 op” ja kelpoisuus on

merkitty KM-todistukseen. Yhteiskuntaoppi näkyy tällöin omana opintokokonaisuutenaan ”yhteiskuntaopin opetettavan aineen opinnot”. Yhteiskuntaoppi on eniten kirjoitettuja lukion reaaliaineita yliopistoihin valituilla opiskelijoilla esimerkiksi hallinto-, kauppa-, oikeus-, valtio- ja yhteiskuntatieteissä²⁴. Siten yhteiskuntaopin sisällöllä opettajankoulutuksessa on väliä, kun ajatellaan yliopistokoulutusta laajemminkin.

Taulukko 3.5.2. Opettajan kelpoisuuden antaneet tutkinnot humanistisella alalla 2017 (Lähde: VIRTJA ja ÅA).

Koulutusnimike	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
FM, englannin kielen kääntäminen ja tulkkaus	1								1
FM, englannin kieli	23	6	16		17	16	7	3	88
FM, espanjan kieli	3						2		5
FM, filosofia (hum. ala)	3					1			4
FM, historia	13	9	15		5	8	6	4	60
FM, italian kieli	1						1		2
FM, kielentutkimus			1				1		2
FM, kirjallisuuden tutkimus	12	7	2		5	6	6		38
FM, kulttuurien tutkimus	2		1				4		7
FM, puhetieteet			1						1
FM, ranskan kieli	8		1			2	1	1	13
FM, ruotsin kieli	19	5	9		6	6		3	48
FM, saamen kieli					2				2
FM, saksan kielen kääntäminen ja tulkkaus	1					1	3		5
FM, saksan kieli	9	3	6		6	3	5	1	33
FM, suomen kieli	39	6	23		11	9	14	2	104
FM, venäjän kielen kääntäminen ja tulkkaus	3								3
FM, venäjän kieli	2	3	4			1			10
FM, viittomakieli			1						1
TM	28	11						1	40
VTM, filosofia	1								1
YTM, filosofia		1	2						3
Yhteensä	168	51	82	0	52	53	50	15	471

24 Pursiainen, J. et. al, <https://www.oulu.fi/avain/node/46223> , luettu 22.2.2019

Taulukko 3.5.3. Aineenopettajan kelpoisuuksia kielissä vuonna 2017, jaoteltuna pää- (120 op) ja sivuaineisiin (60 op). Luokitteluperusteena ”pääaineeseen kuuluvat aineen opettajan pedagogiset opinnot” ja ”sivuaineena aineen opettajan pedagogiset opinnot”. (Lähde: VIRTA)

Oppiaine	120 op	60 op	Yhteensä
Englannin kieli	69	48	117
Espanjan kieli	5	7	12
Italian kieli	2	1	3
Japanin kieli	0	2	2
Latina	0	1	1
Ranskan kieli	11	9	20
Ruotsin kieli	9	14	23
Ruotsin kieli, äidinkieli ja kirjallisuus	3	2	5
Saamen kieli, äidinkieli ja kirjallisuus	1	2	3
Saksan kieli	31	28	59
Suomen kieli	12	3	15
Suomen kieli, äidinkieli ja kirjallisuus	90	11	101
Toinen kotimainen kieli (ruotsi)	28	34	62
Toinen kotimainen kieli (suomi)	2	4	6
Venäjän kieli	9	3	12
Yhteensä	272	169	441

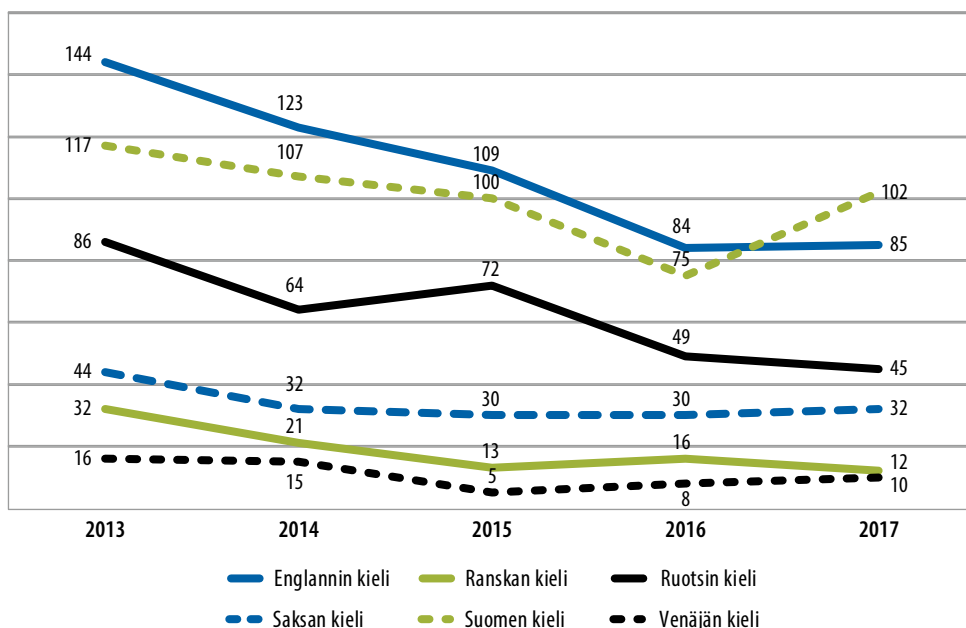
Taulukko 3.5.4. Opettajankelpoisuuden antaneet tutkinnot 2017: yhteiskunnallinen ala (Lähde: VIRTA).

Koulutusnimike	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
HTM, hallintotieteet		2				1			3
Psykologian maisteri	4	2	2			1	1		10
VTM, politiikkatieteet	1						2		3
VTM, sosiaalitieteet							6		6
VTM, taloustieteet	1								1
YTM, politiikkatieteet						1			1
YTM, viestintätieteet						2			2
Yhteensä	6	4	2			5	9		26

3.5.3 Luonnontieteellinen ala

Luonnontieteellisissä aineissa tutkintomäärät ovat pysyneet vakaina biologiassa, kemiassa ja maantieteessä (Kuvio 3.5.2.). Sen sijaan matematiikan ja fysiikan pääaineaineenopettajien kokonaistutkintomäärät ovat pienentyneet noin kolmasosalla viidessä vuodessa. Matemaattisten opettajankoulutuksissa edes aloituspaikkojen täyttyminen ei ole itsestään selvää. Taustalla voi olla työmarkkinatilanne, jossa matemaattiselle osaamiselle on ollut tarvetta muuallakin kuin opettajan tehtävissä. Lukion pitkää matematiikkaa, fysiikkaa ja kemiaa tarvitaan yliopistoissa monilla aloilla. Myös opettajan työn vetovoiman

vähentäminen nousi haastattelussa esille muihin tehtäviin hakeutumista edistävänä tekijänä. Opettajan työssä kasvatustehtävän sanotaan painottuvan aiempaa enemmän suhteessa opettamiseen, mikä ei välttämättä vastaa opettajaopiskelijoiden odotuksia.

Kuvio 3.5.1. Opettajankelpoisuuden antaneet tutkinnot 2013–17, kielet (Lähde: VIRTA).

Taulukko 3.5.5. Koulutusvastuuasetus, luonnontieteellinen ala.

Koulutusnimike	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA
Biotieteet	X	X	X		X	X ^{a)}	X	X
Kemialliset ja fysikaaliset tieteet	X	X	X		X	b)	X	X
Geotieteet	X	X			X		X	X
Matemaattiset ja tilastotieteet	X	X	X		X	X	X	X
Tietojenkäsittelytieteet	X	X	X		X	X	X	X

a) TaY:lla ei ole 3 S:ssä tarkoitettua opetettavan aineen järjestämisvastuuta biotieteissä

b) TaY:ssä entinen Teknillinen yliopisto tuottaa tähän opiskelijoita

Taulukko 3.5.6. Opettajankelpoisuuden antaneita maisterin tutkintoja matematiikassa ja luonnontieteissä vuonna 2017 (Lähde: VIRT)

Koulutusnimike	HY	ISY	JY	LY	OY	TTY	TaY	TY	ÅA	Yht.
FM, biologia	18	7	9		11			4		49
FM, biotieteet, biokemia	1									1
FM, fysiikka	7	5	5		7			2		26
FM, kemia	3	1	9		7			3		23
FM, maantiede	3	6			9			3		21
FM, matematiikka	36	16	12		16		8	7		95
FM, ympäristötiede	2		1							3
Yhteensä	70	35	36		50		8	19		218

Tampereen yliopistossa (TaY) ei ole voinut voi suorittaa FM-tutkintoa pääaineena fysiikka, kemia tai maantiede (Taulukko 3.5.5.). Matematiikan tutkinto-opiskelijat ovat voineet suorittaa fysiikan ja kemian opetettavan aineen opinnot Tampereen teknillisessä yliopistossa (TTY), jossa opiskelijoilla on ollut matemaattisissa aineissa oma kiintiö aineenopettajan pedagogisiin opintoihin. TTY:n opiskelijat ovat suorittaneet aineenopettajan pedagogiset opinnot Tampereen yliopistossa ja liittäneet opinnot osaksi DI-tutkintoa (Taulukko 3.5.7).

Taulukko 3.5.7. Opettajakelpoisuuksia Tampereen teknillisen yliopiston (TTY) opiskelijoilla (Lähde: Tampereen yliopisto).

	Aineenopettajan pedagogiset opinnot	DI-tutkinnot: opettajan kelpoisuus
2013	0	17
2014	3	21
2015	23	16
2016	11	15
2017	9	17

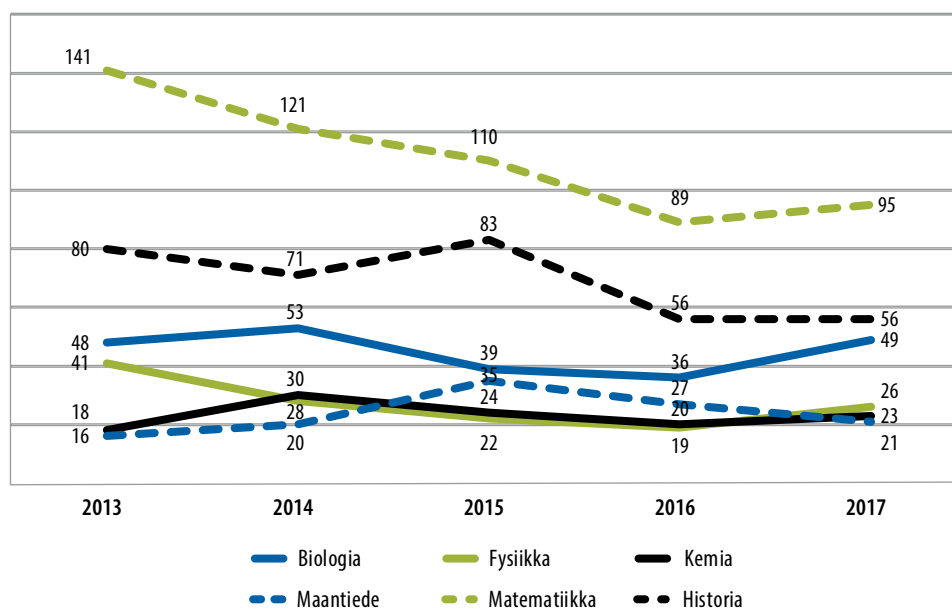
Taulukossa 3.5.8. tarkastellaan vuonna 2017 valmistuneita opetettavan aineen kelpoisuuksia (120 op, 60 op) käyttäen luokitteluperusteena ”pääaineeseen kuuluvia aineenopettajan pedagogisia opintoja” ja ”sivuaineena aineen opettajan pedagogisia opintoja”. Tämä on eri asia kuin pääaineessa suoritettavat maisterin tutkinnot esimerkiksi Taulukoissa 3.5.6. Useimmat matematiikkaa ja luonnontieteitä kuvaavat pääaineluvut (120 op) ovat vähintään yhtä suuria kuin vastaavat FM-tutkintojen määrät Taulukossa 3.5.6., koska 120 op opetettavien aineiden määrä ei ole tutkintoon sidottu.

Biologia ja maantiede muodostavat yhden tyypillisen opettajan aineyhdistelmän. Taulukon 3.5.7. mukaan biologiassa opettajia valmistuu pääaineopettajia maantiedettä enemmän, kun taas maantieteessä paino on sivuainekelpoisuuksissa. Biologian pääaineopettajat

ilmeisesti vastaavat suuremmalta osin myös maantieteen opetuksesta. Tämä on esimerkki laajemmasta ongelmasta, jota tarkasteltiin jo luvussa 2.4.2. Osa oppiaineista on opettajan tutkinnoissa tyypillisiä pääaineita ja toisia taas opetetaan suuremmissa määrin sivuaineen antamalla kelpoisuudella. Opetustyön laatu voi riippua paljonkin siitä, vastaako opettajan osaamistaso pää- vai sivuainetta. Taulukossa 3.5.8. on pelkästään sivuainekelpoisuuksia yhteiskuntaopin lisäksi myös terveystiedossa, filosofiassa ja elämäntutkimustiedossa.

Taulukko 3.5.8. Aineenopettajan kelpoisuuksia pää- (120 op) ja sivuaineissa (60 op) vuonna 2017. Luokitteluperusteena ”pääaineeseen kuuluvat aineen opettajan pedagogiset opinnot” ja ”sivuaineena aineen opettajan pedagogiset opinnot”. (Lähde: VIRTIA)

Oppiaine	120 op	60 op	Yhteensä
Biologia	44	22	66
Elämäntutkimustieto	0	32	32
Filosofia	4	9	13
Fysiikka	19	53	72
Historia	28	29	57
Kemia	16	42	58
Kotitalous	71	2	73
Kuvataide	50	14	64
Käsityö	51	12	63
Käsityö (tekninen työ)	0	12	12
Käsityö (tekstiilityö)	32	9	41
Liikunta	0	16	16
Maantiede / Maantieto	13	51	64
Matematiikka	75	90	165
Musiikki	7	26	33
Psykologia	5	22	27
Terveystieto	0	62	62
Tietotekniikka	1	15	16
Uskonto, evankelis-luterilainen	17	13	30
Uskonto, ortodoksinen	0	1	1
Yhteiskuntaoppi	3	47	50
Yhteensä	436	579	1 015

Kuvio 3.5.2. Opettajankelpoisuuden antaneet tutkinnot 2013–17, matematiikka ja reaaliaineet (Lähde: VIRTIA)

3.5.4 Kotitalouden ja käsityön aineenopettajakoulutus

Kotitalousopettajakoulutus keskittyy kolmeen yliopistoon ja valmistuneiden määrät ovat säilyneet melko vakaina. Yliopistoilla on erilaisia sopimuksia opettajapätevyyden saamiseksi tiedekuntiensa opiskelijoille. Sivukampusten opettajakoulutus on profiloitunutta. Rauma on keskittynyt käsityöhön ja kotitalouteen ja Kokkolan yliopistokeskus Chydenius aikuisopiskelijoille (luokanopettajakoulutuksessa tarjottavaan opetukseen).

Käsityön aineenopettajakoulutus keskittyy neljään yliopistoon (Taulukko 3.5.10.) ja valmistuneiden määrät ovat säilyneet melko vakaina. Vuoden 2017 125 aloituspaikkaa (Taulukko 3.5.12) vastaa vuosina 2013–17 yhteensä 61–83 valmistunutta käsityönopettajaa.

Helsingin yliopiston kotitalousopettajan opintosuunnassa suoritettut kasvatustieteen kandidaatin ja kasvatustieteen maisterin tutkinnot antavat yhdessä kelpoisuuden kotitalouden aineenopettajan tehtäviin.

Itä-Suomen yliopistossa kotitalousopettajankoulutus ja käsityönopettajankoulutus siirtyvät Savonlinnasta Joensuuhun.

Taulukko 3.5.9. Valmistuneet kotitalousopettajat 2013–17 (Lähde: VIRTA).

Vuosi	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
2013	33	23							56
2014	37	16						3	56
2015	34	17						2	53
2016	23	19						6	48
2017	32	20						3	55
Kaikki	159	95	0	0	0	0	0	14	268

Åbo Akademiassa kaikki maisterikoulutukset, mukaan lukien käsityön- ja kotitalousopettajakoulutukset nimettiin ja rakennettiin maisteriohjelmiksi 2018.

Taulukko 3.5.10. Valmistuneet käsityöopettajat 2013–17 (Lähde: VIRTA).

Vuosi	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
2013	25	13					32	2	72
2014	21	10					36	4	71
2015	23	14					38	8	83
2016	21	15					20	5	61
2017	29	15					25	1	70
Yhteensä	119	67					151	20	357

Taulukko 3.5.11. Kotitalousopettajakoulutuksen aloituspaikat 2017 (Lähde: OPH).

	Aloituspaikat	Paikan vastaanottaneet
Helsingin yliopisto	34	33
Maisterihaku, kotitalousopettaja, kasvatustieteen maisteri (2 v)	2	1
Päähaku, kasvatustieteiden kandiohjelma: kotitalousopettaja, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	32	32
Itä-Suomen yliopisto	32	34
Kotitalousopettaja, Savonlinna, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	32	34
Åbo Akademi	1	0
Maisterivalinta: Kotitaloustiede (kotitalousopettaja) (Vaasa), kasvatustieteen maisteri (2 v)	1	
Yhteensä	67	67

Taulukko 3.5.12. Käsityöopettajakoulutuksen aloituspaikat 2017 (Lähde: OPH).

	Aloitus- paikat	Paikan vastaanottaneet
Helsingin yliopisto	34	32
Maisterihaku, käsityöopettaja, kasvatustieteen maisteri (2 v)	2	
Päähaku, kasvatustieteiden kandiohjelma: käsityöopettaja, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	32	32
Itä-Suomen yliopisto	20	16
Käsityöopettaja, Savonlinna, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	20	16
Turun yliopisto	39	40
Käsityöopettajan tutkinto-ohjelma, Rauma, kasvatustieteen kandidaatti ja kasvatustieteen maisteri (3 v + 2 v)	39	40
Åbo Akademi	32	12
Käsityöopettajan koulutusohjelma (Vaasa), kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	10	3
Käsityöopettajan tai kotitalousopettajan koulutusohjelma (Vaasa), kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	18	9
Maisterivalinta: Käsityötiede (käsityöopettaja - tekninen työ), kasvatustieteen maisteri	2	
Maisterivalinta: Käsityötiede (käsityöopettaja) (Vaasa), kasvatustieteen maisteri (2 v)	2	
Yhteensä	125	100

3.5.5 Musiikin ja taiteiden aineenopettajakoulutus

Taidealoilla on valmistunut vuosina 2013–17 yhteensä 446 aineenopettajaa (Taulukko 3.5.14.), joista noin puolet edustaa musiikkikasvatusta (Taulukko 3.5.13.). Musiikkikasvatuksen koulutus kuuluu Oulussa Kasvatustieteiden tiedekuntaan, Jyväskylässä Humanistis-yhteiskuntatieteelliseen tiedekuntaan, minkä lisäksi alan opettajia koulutetaan Taideyliopistossa. Kelpoisuuden musiikkikasvatukseen opettajaksi voi saada myös Esimerkiksi Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuslaitoksella viisi opiskelijaa saa vuosittain mahdollisuuden opiskella musiikin pitkän sivuaineen (musiikin aineenopettajan kelpoisuus). Vastaavasti viisi opiskelijaa musiikin laitokselta (humanistis-yhteiskuntatieteellinen tdk) saa oikeuden opiskella peruskoulussa opettavien aineiden 60 opintopisteen kokonaisuuden ja pedagogiset opinnot, 60 op. (luokanopettajan kelpoisuus). Musiikin lyhyt sivuaine (30 op.) on kaikille luokanopettajaopiskelijoille vapaasti haettavissa. Ruotsinkieliselle musiikinopetukselle on ilmaistu olevan tarvetta ja sitä toteuttaa Sibelius-Akatemia.

Taulukko 3.5.13. Musiikkikasvatuksen maisterintutkinnot 2013–17 (Jyväskylässä FM, Oulussa KM ja Taideyliopistossa MuM) (Lähde: VIRTÄ).

Vuosi	HY	ISY	JY	LY	OY	TaiY	TaY	TY	ÅÅ	Yht.
2013			22		11	21				54
2014			14		17	?				31
2015			13		12	29				54
2016			3		12	26				41
2017			9		7	20				36
Kaikki			61		59	96				216

Taulukko 3.5.14. Opettajankelpoisuudet 2013–17: Taiteet ja kulttuurialat, mukaan lukien musiikkikasvatus (Lähde: VIRTÄ, LY).

Vuosi	Aalto	HY	ISY	JY	LY	OY	TaiY	TaY	TY	ÅÅ	Yht.
2013	38			22	21		33	1	2		117
2014	25			14	27						66
2015	68			13	28		42		1		124
2016	26	1		3	27		44		2		76
2017	25			9	26		28		1		63
Kaikki	182	1		61	129		147	1	6		446

3.6 Kaksoiskelpoisuudet

Kaksoiskelpoisuudet ovat tärkeä opettajankoulutuksen kehittämisaikana. Erityisesti harvaan asutuilla alueilla ja ruotsinkielisillä alueilla voidaan joutua tarjoamaan opetusta laaja-alaisesti pienellä opettajamäärällä. Myös oppiaineissa, joissa oppilaita on vähän, opettaja voi tarvita kaksoiskelpoisuutta saadakseen riittävästi opetustunteja. Tämä velvoittaa kiinnittämään huomioita sekä luokanopettajien mahdollisuuksiin pätevöityä aineenopettajiksi, että aineenopettajien mahdollisuuksiin pätevöityä luokanopettajiksi. Kaksoiskelpoisuuteen liittyy yhteiskunnallinen tarve, mutta yliopistojen rahoitusmalli ei juuri palkitse niiden tuottamisesta, koska ”ylimääräinen” kelpoisuus tehdään usein erillisinä opintoina. Toisaalta, ongelmallisena koetaan myös se, että kaksoiskelpoisuus hankitaan sivuaineena. Sivuaikana hankittu (kaksois)kelpoisuus ei välttämättä takaa pääaineopettajan perehtyneisyyttä, ei aineenopettajalla eikä luokanopettajalla.

Kaksoiskelpoisuuteen verrattavia rahoitusongelmia liittyy myös maisterintutkintoihin, joissa on kolme opetettavaa ainetta. Voisiko kaksoiskelpoisuuden tai kolme opetettavaa ainetta sisältävä tutkinto olla rahoitusmallissa arvokkaampi? Täydennyskoulutuksena 60 op monialaiset opinnot ovat noin 10 000 € arvoiset, jos yhden opintopisteen hinnaksi

arvioidaan 165 €. Kaksoiskelpoisuuden suorittamisen todellista hintaa ei tässä ole kuitenkaan arvioitu.

Itä-Suomen yliopiston Filosofinen tiedekunta tarjoaa aineenopettajaopiskelijoille luokanopettajan kelpoisuuden antavia monialaisia opintoja (vuosittain 20 paikkaa). Vastavasti tarjotaan erityis-pedagogiikkaa ja ohjauksen koulutusta sivuaineena aineenopettajille (ja myös muille opettajankoulutuksessa oleville).

Helsingin yliopistossa on tarjolla vuosittain erilliset perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot aineenopettajataustaisille hakijoille. Vastavasti ainetiedekunnissa on tarjolla mahdollisuuksia suorittaa opettavan aineen opinnot (60 op).

Taulukko 3.6.1. Helsingin yliopiston perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaisten valintatilasto, eriteltyinä tutkinto-opiskelijoihin ja erillisiin opiskelijoihin, (Lähde: Helsingin yliopisto, 2019).

	2013	2014	2015	2016	2017
Monialaiset (Tutkinto)	10	8	10	a)	12
Monialaiset (Erilliset)	10	12	10	a)	8
Yhteensä	20	20	20		20

a) tietoa ei ole saatavilla.

Kaksoiskelpoisuuden tuottavien opintojen osalta tehdään Jyväskylän yliopistossa yhteistyötä opettajankoulutuslaitoksen ja liikuntatieteellisen tiedekunnan sekä opettajankoulutuslaitoksen ja humanistis-yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan (Musiikin, taiteen ja kulttuurin tutkimuksen laitos) kanssa. Lisäksi jo aiemman opettajankelpoisuuden (luokan- tai aineenopettaja) omaavia (täydennys)koulutetaan tietotekniikan aineenopettajiksi Informaatioteknologian tiedekunnassa. Vuonna 2019 toteutetaan 20 opiskelijan pilotointi kaksoiskelpoisuudesta humanistis-yhteiskunnallisilla sekä matemaattis-luonnontieteellisillä aloilla.

1. Luokanopettajakoulutuksen opiskelijoille on vuosittain viiden opiskelijan kiintiö tehdä liikuntapedagogiikan perus- ja aineopinnot ja vastaavasti liikuntapedagogiikan opiskelijoille vuosittain viiden opiskelijan kiintiö tehdä ns. POM -opinnot (Perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot). Kummassakin on valintakoe.
2. Luokanopettajakoulutuksen opiskelijoille on vuosittain viiden opiskelijan kiintiö tehdä musiikkikasvatuksen perus- ja aineopinnot

(valintakoe) ja vastaavasti musiikkikasvatuksen opiskelijoille vuosittain viiden opiskelijan kiintiö tehdä POM -opinnot.

3. Lisäksi Kokkolan yliopistokeskus Chydeniuksen aikuisopiskelijoista vuosittain noin puolet (esim. vuoden 2017 opiskelijoista 23/43 aloittaneista) on hakeutuessaan aineenopettajapätevyyden omaavia, joten he saavat valmistuessaan kaksoispätevyyden. Yliopistokeskuksessa ei ole aineenopettajakoulutusta.
4. Lisäksi erityispedagogiikan opiskelijoilla on mahdollisuus luokanopettajakelpoisuuden antaviin POM-opintoihin (vuodesta riippuen osalla tai kaikilla aloittavista)

Humanististen alojen ja matemaattis-luonnontieteellisen aineenopettajakoulutuksen kehittämiskohteeksi mainitaan kaksoiskelpoisten opettajien koulutus. Toistaiseksi aineenopettajataustalla hankittu luokanopettajan kelpoisuus on ollut mahdollista vain yhtenä vuonna.

Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen opiskelijoilla on mahdollisuus hakeutua perusopetuksessa opettavien monialaisten opintojen opintokokonaisuuteen kasvatustieteiden tiedekuntaan. Vastavuoroisesti luokanopettajaopiskelijat voivat suorittaa kuvataidekasvatuksen perusopinnot sivuaineeksi ja hakeutua suorittamaan kuvataidekasvatuksen aineenopettajaksi kelpoisuuden tuottavia aineopintoja. Tiedekunnilla on yhteistyösopimus, jonka mukaan vuosittain kyseisiä opintoja suorittamaan otetaan viisi toisen tiedekunnan opiskelijaa. Historian ja yhteiskuntaopin aineenopettajan kelpoisuus on mahdollista suorittaa yhteiskuntatieteiden tiedekunnan ja kasvatustieteiden tiedekunnan opintoja yhdistämällä, jolloin opinnoista voi anoa todistuksen Turun yliopistosta. Erityisopettajaksi pätevöittävää koulutusta järjestetään yhteistyössä Oulun yliopiston kanssa, jolloin Lapin luokanopettajaopiskelijat voivat suorittaa opinnot tutkintoonsa kuuluvina.

Oulun yliopisto. Vastaisuudessaakin kehitetään kaksoiskelpoisten peruskoulunopettajien (luokanopettaja- ja aineenopettajakelpoisuus) koulutusta. Pohjois-Suomen pienissä kouluissa on tarvetta kaksoiskelpoisille opettajille, joten näiden kouluttaminen sopii hyvin Oulun yliopiston strategiaan. Samalla tutkitaan mahdollisuutta tukea epätyypillisiä aineyhdistelmiä. Oulussa otetaan vuosittain 20 aineenopettajataustaista maisterin tutkinnon suorittanutta tai varhaiskasvatuksen kandidaatin tutkinnon suorittanutta opiskelijaa suorittamaan kasvatustieteen maisterin tutkinnon. Tutkintoon sisältyvät monialaiset opinnot ja harjoittelua ja opiskelijat saavat näin kaksoiskelpoisuuden. Yhteistyötä kaksoiskelpoisuuden tuottavissa opinnoissa Lapin yliopiston kanssa on alkanut 1990-luvulla ja jatkunut siitä alkaen. Lapin yliopiston kuvataiteeseen otetaan enintään kolme Oulun yliopiston luokanopettajaopiskelijaa ja Oulun yliopiston luokanopettajan monialaisiin opintoihin samoin enintään kolme Lapin yliopiston kuvataiteen opiskelijaa. Esimerkiksi musiikinopettajille mahdollisuus tehdä kaksoiskelpoisuus Lapin yliopistossa on tärkeä.

Tampereen yliopiston opetussuunnitelma on luotu opettajien kaksoiskelpoisuuksia edistäväksi. Aineenopettajaopiskelijoille on kehitetty mahdollisuuksia suorittaa monialaiset opinnot. Vuoden 2018 syksystä lähtien on ollut 20 opiskelijan kiintiö monialaisiin opintoihin aineenopettajille. Aalto-yliopiston kanssa on tehty sopimus kuvataiteista.

Turun yliopiston pääkampuksella on hyvät mahdollisuudet kaksoiskelpoisuuden suorittamiseen ja vuonna 2018 luokanopettajan tutkinto-ohjelmasta (75) suoritettiin peräti 44 kaksoiskelpoisuutta jossakin opetettavassa aineessa ja 5 kolmoiskelpoisuutta. Rauman luokanopettajan tutkinto-ohjelmasta (74) suoritettiin yhteensä 38 kaksoiskelpoisuutta ja 1 kolmoiskelpoisuus jossakin opetettavassa aineessa. Rauman käsityönopettajan tutkinnossa on mahdollisuus suorittaa luokanopettajan (kaksois)kelpoisuus. Mahdollisuus on tarjolla noin puolelle käsityökasvatuksen opiskelijoista, vaikka kysyntää olisi enemmän. Kaksoiskelpoisuuden suorittaminen aineenopettajataustalta on kokonaisuutena haastavampaa: noin kymmenelle tarjolla vuosittain mahdollisuus, minkä voi suhteuttaa aineenopettajakoulutuksen 250 opiskelijan sisäänottoon.

Åbo Akademin luokanopettajat voivat suorittaa kaksoiskelpoisuuteen vaadittavia opintoja, mutta käytännössä opiskelijoiden pitää muuttaa tällöin Turkuun. Aineenopettajille monialaisten suorittamiseen tähtäävää hakua ei ole ja hakeutumista pidetään vähäisenä. Opintojen pidentymistä (jopa 100–200 ylimääräistä opistopistettä) kaksoiskelpoisuuden takia pidetään ongelmana.

3.7 Opinto-ohjaajakoulutus

Ajankohtainen keskustelu mm. opintopolkuihin liittyvistä valinnoista, työelämän tarpeista ja syrjäytymisestä näyttäisi korostavan tarvetta opinto-ohjaukselle sekä yläkouluissa että lukioissa. Opinto-ohjaajakoulutuksen vastuu jakautuu yliopistoille ja ammattikorkeakouluille. Oppilaanohjauksen ja opinto-ohjauksen yliopistokoulutusta järjestetään Itä-Suomen ja Jyväskylän yliopistoissa sekä Åbo Akademiassa. Monin paikoin opinto-ohjaajakoulutusta on joko yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa, mutta esimerkiksi Lapissa ei valmistu opinto-ohjaajia yliopistossa eikä ammattikorkeakoulussa, kun taas Jyväskylässä valmistuu molemmissa. Koordinointia ilmeisesti tarvitaan koulutuksen maantieteellisen kattavuuden saavuttamiseksi.

Vuosina 2013–17 yliopistoista valmistui keskimäärin 35 peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajaa vuodessa (Taulukko 3.7.1.). Lukuihin eivät sisälly erillisiä opinto-ohjaajan opintoja suorittaneet. Ammattikorkeakouluissa tapahtuvan opinto-ohjaajakoulutuksen luvut eivät kuuluneet tämän selvityksen piiriin.

Taulukko 3.7.1. Peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajan Opinto-ohjaajakoulutuksesta valmistuneet tutkinnot (KM) 2013–17 (Lähde: VIRTA. JY ja ÅA).

Vuosi	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
2013		25	14					35	74
2014		25	7						32
2015		28	16						44
2016		18	16						34
2017		19	9						28
Yhteensä		115	62						212

Itä-Suomen yliopistossa ohjauksen tutkimus kohdentuu etenkin opinto-ohjauksen, ura-ohjauksen ja työelämäohjauksen alueelle. Aloituspaiikkoja on 30 ja taulukon luvuissa on sekä maisterin tutkintoja että 60 op sivuaineita. Tutkimuksessa painotetaan elämänkulun siirtymien, ohjauksen vaikuttavuuden ja metodikehityksen, ohjausvuorovaikutuksen sekä laaja-alaisen ohjauksen professionaalisuuden tutkimusta. Ohjauksen tutkijat perustavat vertaisarvioitun kotimaisen ohjauksen journalin yhdessä muiden kotimaisten ohjausalan akateemisten toimijoiden kanssa.

Jyväskylän yliopistossa opinto-ohjaajakoulutus näyttäytyy osana laajaa opettajankoulutuksen profiilia. Opinto-ohjaajakoulutusta on sekä yliopistossa että ammattikorkeakoulussa. Kasvatustieteiden tiedekunnan ohjausalan ja JAMKin välisenä yhteistyönä alkoi uraohjauksen erikoistumiskoulutus syksyllä 2018. Yliopiston ohjausalalla tehdään mm. opinto-ohjauksen ja uravalintojen tutkimusta. Jyväskylän yliopistossa järjestetään opinto-ohjaajakoulutusta sekä erillisinä opinto-ohjaajan opintoina että ohjausalan maisteriohjelmalla. Opiskelijoita valitaan joka toinen vuosi (vuonna 2017 hakuaika oli syksyllä). Vuonna 2019 haku sekä erillisiin opinto-ohjaajan opintoihin että ohjausalan maisteriohjelmaan on keväällä (maisteriohjelma yhteishaun yhteydessä).

Taulukko 3.7.1. Peruskoulun ja lukion opinto-ohjaajan aloituspaikat 2017 (Lähde: OPH).

	Aloituspaiikat	Paikan vastaanottaneet
Itä-Suomen yliopisto	30	30
Maisterihaku, Opinto-ohjaaja, Joensuu, kasvatustieteen maisteri (2 v)	10	10
Opinto-ohjaaja, Joensuu, kasvatustieteen kandidaatti ja maisteri (3 v + 2 v)	20	20
Jyväskylän yliopisto	25	25
Ohjausalan maisteriohjelma (hakuaika syksyllä 2017, opintojen aloitus 1/2018)	25	25
Yhteensä	55	55

Åbo Akademiassa on koulutusvastuu ja ruotsinkielisistä pätevistä opinto-ohjaajista koetaan olevan kova pula, joten koulutukselle olisi tilaa. Haastattelun mukaan

opinto-ohjaajakoulutus tuotti 35 valmistunutta opinto-ohjaajaa vuonna 2013 (erillisinä opintoina, Taulukko 3.7.1.).

3.8 Ohjattu opetusharjoittelu ja harjoittelukoulut

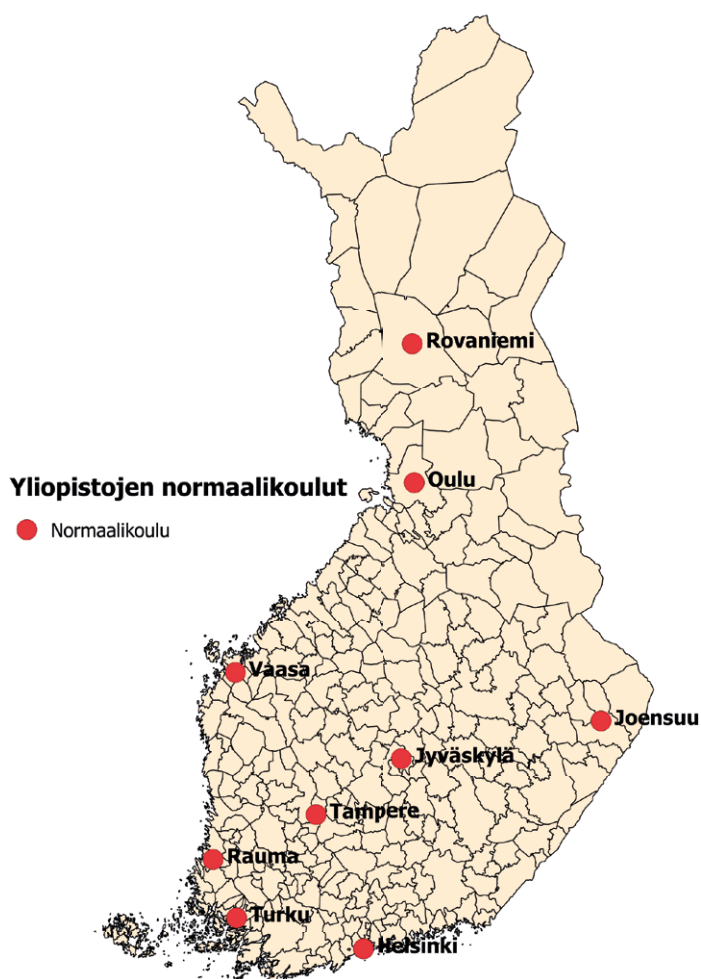
Yliopistojen harjoittelukoulut ovat yliopistojen oppilaitoksia, joista käytetään usein arkikieleen vakiintuneempaa nimitystä normaalikoulu. Puhekielessä harjoittelukoulusta käytetään usein nimitystä ”norssi”. Yliopistojen hallintokielessä näkee käytettävän sekä normaalikoulu- että harjoittelukoulunimityksiä. Harjoittelukoulu on virallinen, säädöksissä käytetty nimitys, jota käytetään jatkossa myös tässä selvityksessä. Harjoittelukoulu muodostaa yhden hallinnollisen yksikön, jolla voi olla yksi tai useampia toimipisteitä.

Harjoittelukoulut eli normaalikoulut toimivat opettajien kouluttajina. Suomessa lähes kaikki muut peruskoulut ja lukiot ovat kuntien tai yksityisten (esimerkiksi steinerkoulut) omistamia. Harjoittelukouluista tuli osa yliopistojen toimintaa 1.1.2010 alkaen yliopistolainsäädännön uudistumisen yhteydessä.

Suomessa on yhteensä 10 hallinnollisena yksikkönä toimivaa harjoittelukoulua, jotka toimivat yhdeksällä eri paikkakunnalla: Rovaniemellä, Oulussa, Joensuussa, Jyväskylässä, Vaasassa, Tampereella, Raumalla, Turussa ja Helsingissä. Helsingissä toimii kaksi Helsingin yliopiston hallinnollisena yksikkönä toimivaa harjoittelukoulua. Savonlinnan harjoittelukoulun lakkautuspäätös tehtiin vuonna 2016 ja opetus siirrettiin Itä-Suomen yliopiston Joensuun kampukselle uuteen Rantakylän kouluun. Turun yliopistolla on kaksi harjoittelukoulua, jotka toimivat Raumalla ja Turussa. Yleensä harjoittelukoulut sijaitsevat yliopistokampuksesta erillään sijoittuneissa koulukiinteistöissä. Yliopistojen harjoittelukoulut ovat yliopistojen muiden erillisyyksikön tapaan toimivia hallinnollisia kokonaisuuksia, jotka toimivat kasvatustieteellisten tiedekuntien yhteydessä. Harjoittelukoulujen päätehtävä on järjestää opettajankoulutukseen kuuluva ohjattu opetusharjoittelu. Ohjattu opetusharjoittelu arvioidaan ja dokumentoidaan. Lisäksi harjoittelukoulut toimivat alueellisina tutkimus-, kokeilu- ja kehittämiskouluina.²⁵

²⁵ Harjoittelukoulujen strategia 2020.

http://www.enorssi.fi/enorssi-verkosto/suho-harre/Harjoittelukoulujen_strategia_2020.pdf

Kuvio 3.8.1. Yliopistojen harjoittelukoulujen sijaintipaikkakunnat.

Ohjattu opetusharjoittelu on keskeinen osa opettajankoulutusta ja opettajan pedagogisia opintoja. Ohjatun opetusharjoittelun määrä vaihtelee yliopistoittain opettajankoulutuksesta riippuen. Ohjattua opetusharjoittelua voidaan suorittaa kenttäkoulujen lisäksi myös muissa oppilaitoksissa ja yhteistyöorganisaatioissa opettajankoulutuksesta ja yliopistosta riippuen. Muualla kuin harjoittelukouluissa toteutettavat harjoittelujaksot ovat tiedekuntien vastuulla. Usealla yliopistolla on kirjallinen sopimus kuntien kanssa kenttäkouluissa toteutettavaan ohjattuun harjoitteluun ja yhteistyöhön liittyen. Tiedekunnat solmivat opetusharjoittelua koskevat kirjalliset sopimukset kuntien ja/tai muiden yhteistyökumppaneiden kanssa. Sopimuksissa sovitaan yleensä kustannuksista, kenttäkoulun opettajalle maksettavista ohjaus-palkkioista sekä kentän ohjaavien opettajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja/tai täydennyskoulutusmahdollisuuksista. Yleensä sopimus tehdään kuntatasolla, mutta yhteistyö perustuu yhteistyökoulun ja sen opettajien suostumukseen toimia kenttäharjoittelukouluna. Pääsääntöisesti ohjattu opetusharjoittelu toteutetaan

harjoittelukouluissa. Myös muunlaisia harjoittelujaksoja (esimerkiksi teemaharjoittelu) voi sisältyä opettajankoulutukseen. Opettajankoulutukseen liittyvää ohjattua opetusharjoittelua on tarkasteltu aiemmin laajemmin erillisessä selvityksessä²⁶.

Taulukoissa 3.8.1. ja 3.8.2. on kuvattu harjoitteluiden osuutta opettajan pedagogisissa opinnoissa (60op) harjoittelukouluissa, kenttäkouluissa ja muualla suoritettavien harjoitteluiden opintopistemäärinä. Muualla suoritettu harjoittelu on yleensä teemaharjoittelu, jonka voi suorittaa esimerkiksi hallinnossa, ulkomailla tai järjestötoiminnassa. Joissakin tapauksissa opintopistemäärä voi vaihdella riippuen siitä, miten opetussuunnitelmassa on määritelty harjoittelun suorittamispaikka tai mikä on esimerkiksi opiskelijan valitsema suuntautumisvaihtoehto. Tietyn harjoittelujakson voi joko suorittaa harjoittelukouluissa tai kenttäkouluissa tai molemmissa. Opettajan pedagogisiin opintoihin kuuluvien harjoitteluiden toteutusmuodot, suorituspaikat ja opintopistemäärät vaihtelevat yliopistoittain.

Muualla kuin yliopistojen harjoittelukouluissa suoritettujen harjoittelujaksojen osuus opettajankoulutuksen opetussuunnitelmaan sisältyvistä harjoittelujaksoista vaihtelee tutkinto-ohjelmittain. Luokanopettaja- ja aineenopettajakoulutuksessa ohjattua opetusharjoittelua kentällä on vähiten kaikista opettajankoulutuksista eli arviolta noin 20–25 % kaikesta ohjatusta opetusharjoittelusta tapahtuu kenttäkouluilla. Harjoittelua voi tehdä myös muualla, esimerkiksi ulkomailla. Sen sijaan erityisopettajakoulutuksessa painottuu kenttäkouluissa toteutettava harjoittelu, jonka osuus yliopistojen arvioiden mukaan on noin 80 % kaikesta ohjatusta opetusharjoittelusta.

Varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksessa lähes kaikki harjoittelut toteutetaan kuntien yhteistyöpäiväkodeissa, koska yliopistoilla ei ole oikeutta järjestää varhaiskasvatuksen palveluita. Opinto-ohjaajakoulutuksessa, aikuiskoulutuksessa ja ammatillisessa opettajakoulutuksessa kentällä tapahtuvan harjoittelun osuus on noin 85–95 % yliopiston järjestämässä ohjatusta opetusharjoittelusta. Myös käsityönopettajan, kotitalousopettajan, liikunnan aineenopettajan, musiikin aineenopettajan ja kuvataiteen aineenopettajan harjoittelut painottuvat myös kenttäkouluihin, koska ne eivät yleensä mahdu harjoittelukouluihin.

Vaikka yliopistojen harjoittelukoulut sijoittuvat hallinnollisesti kasvatustalouden ja opettajakoulutuksen yliopistokoulutuksen järjestämisestä vastaavan tiedekunnan yhteyteen, niillä on erityistehtävänsä mukaisesti oma budjetti ja oma yliopiston työehtosopimuksesta poikkeava työehtosopimus. Taulukossa 3.8.5. on yhteenveto harjoittelukoulujen henkilöstörakenteen mukaisista henkilötyövuosista vuonna 2017. Harjoittelukoulujen opiskelijamäärät on kuvattu taulukossa 3.8.6.

26 Kansanen, P, Pohjolainen, T. & Ropo, T. Opettajankoulutukseen liittyvän ohjatun harjoittelun selvitysraportti, Opetusministeriön julkaisuja 2007:19.

Taulukko 3.8.1. Harjoitteluiden osuus opintopisteinä opettajan pedagogisissa opinnoissa (60op) luokanopettajakoulutuksessa eri yliopistoissa. (Lähde: yliopistot, 2019).

Luokanopettajan koulutus	HY	HY ^{a)}	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	TY ^{c)}	ÅÅ	Vaihtelu
Harjoittelukouluissa	10	0	17	21–27	18	20	20–25	23–33	20–26	16	0–33
Kenttäkouluissa	10	20	0	6 ^{b)}	5	0–5	0–2	0–10	0	6	0–20
Muualla	0	0	5	0	0	5	0–5	0–10	0–6	(5) ^{d)}	0–10
Harjoittelun määrä yhteensä	20	20	22	27	23	25	27	33	26	22–(27)	20–33

a) Helsingin yliopiston ruotsinkielinen luokanopettajakoulutus, huom. kaikissa (suomen- ja ruotsinkieliset luokanopettajat) harjoittelujen laajuus on yhteensä 20 op (10 op + 10 op), luokanopettajat suomenkieliset: 10 op harjoittelukoulussa + 10 op kenttäkoulussa (pääsääntöisesti) ja luokanopettajat ruotsinkieliset: 10 op + 10 op kenttäkoulussa

b) Jyväskylän luokanopettajakoulutuksessa jakso 3 (6 op): vuosina 2017–18 1/3 opiskelijoista suorittaa tämän harjoittelun Normaalikoulussa ja 2/3 harjoittelijoista kenttäkouluissa.

c) Turun yliopiston Rauman luokanopettajakoulutus

d) Åbo Akademin luokanopettajan koulutuksessa muualla suoritettava harjoittelu on vapaavalintainen

Harjoittelukoulujen budjetti muodostuu kahdesta rahoitusmuodosta. Opetus- ja kulttuuriministeriö kohdentaa yliopistojen harjoittelukouluille opettajankoulutus- ja lukiokoulutustehtävän perusteella määrärahaa (Taulukko 3.8.3). Tämän lisäksi Valtiovarainministeriö kohdentaa harjoittelukoululle perusasteen oppilasmäärän mukaisesti ns. kotikuntakorvauksen kunnan palvelutehtävän eli perusasteen koulutuspalveluiden järjestämisestä (Taulukko 3.8.4). Kotikuntakorvaus määräytyy kotikuntakorvauslain mukaan.

Harjoittelukouluille rahoitus tulee siis kahdesta suunnasta; rahoituksesta noin puolet määräytyy toteutuneen esi- ja perusopetuksen mukaan (Valtiovarainministeriö) ja toinen puoli lukiokoulutuksen ja opettajankoulutustehtävän perusteella (Opetus- ja kulttuuriministeriö). Vuonna 2019 harjoittelukoulujen kokonaisrahoitus on yhteensä 95,1 miljoonaa euroa. Yliopistojen toimintamomentilla harjoittelukoulujen määräraha sisältyy opettajankoulutukseen kuuluvan ohjatun harjoittelun toteutukseen tarkoitettuun määrärahaan, joka on ns. korvamerkitty harjoittelukouluille. Opetus- ja kulttuuriministeriö ei tilastoi toimipaikkakohtaisia tietoja harjoittelukoulujen rahoituksen jakautumisesta. Kukin opettajankoulutusta järjestävä yliopisto kohdentaa rahoituksen harjoittelukoulujensa kesken, mikäli yliopiston harjoittelukoulun hallinnollinen yksikkö muodostuu useammasta kuin yhdestä koulusta. Harjoittelukoulujen taloutta on tarkasteltu aiemmin laajemmin erillisessä selvityksessä ennen yliopistolain uudistusta²⁷.

27 Liimatainen, S. Selvitys harjoittelukoulujen taloudesta ja harjoittelukoulujen toiminnan kustannuksista. Opetusministeriön julkaisuja 2003:16.

Taulukko 3.8.2. Harjoitteluiden osuus opintopisteinä opettajan pedagogisissa opinnoissa (60op) aineenopettajakoulutuksessa eri yliopistoissa. (Lähde: yliopistot 2019).

Aineenopettajakoulutus	HY	HY ^{a)}	ISY	JY	LY ^{e)}	OY	TaY ^{d)}	TY ^{b)}	TY ^{c)}	ÅÅ	Vaihtelu
Harjoittelukouluissa	0–20	0 ^{a)}	17	17	0	17	18–20	20	-	15	0–20
Kenttäkouluissa	0–20	20 ^{a)}	0	3	15–23	0	0	0–10	-	5	0–23
Muualla	0	0	5	0	0	0	0–2	0–10	-	0	0–10
Harjoittelun määrä yht.	20	20	22	20	15–23	17	20	30	-	20	15–30

a) Helsingin yliopiston ruotsinkielinen aineenopettajakoulutus; aineenopettajat suomenkieliset: 10 op + 10 op harjoittelukoulussa tai kenttäkouluissa ja aineenopettajat ruotsinkieliset: 10 op + 10 op kenttäkouluissa

b) Turun yliopiston aineenopettajien sarakeeseen merkitty luku koskee matemaattisia aineita, luonnontieteitä ja humanististen aineiden opettajan pedagogisia opintoja (aikuisopetukseen suuntautuneiden opettajan pedagogisten opintojen harjoittelun laajuus 12 op)

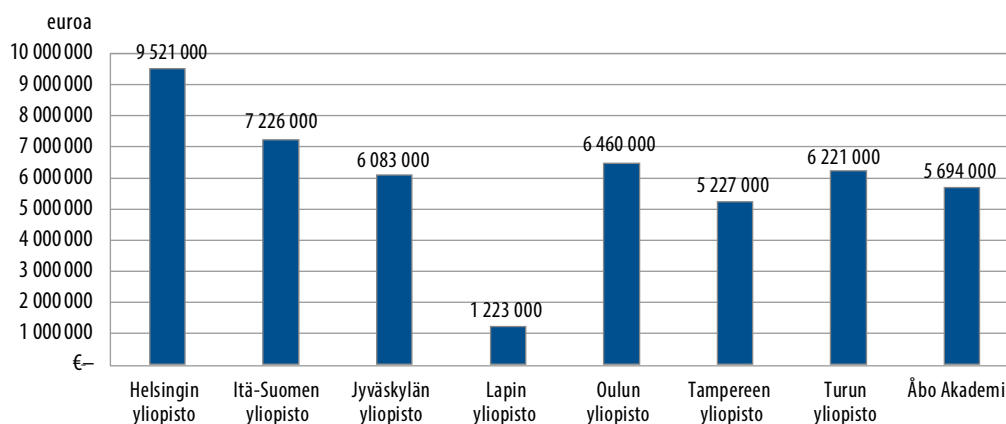
c) Turun yliopiston Rauman harjoittelukoulussa ei toteuteta opettajan pedagogisia opintoja aineenopettajille, Raumalla ainoastaan käsityön aineenopettajan tutkinto-opetusta

d) Tampereen yliopiston muualla 0-2 op tarkennus: 2 op osuus määräytyy opiskelijan opettajuutta laajentavan valinnan mukaan.

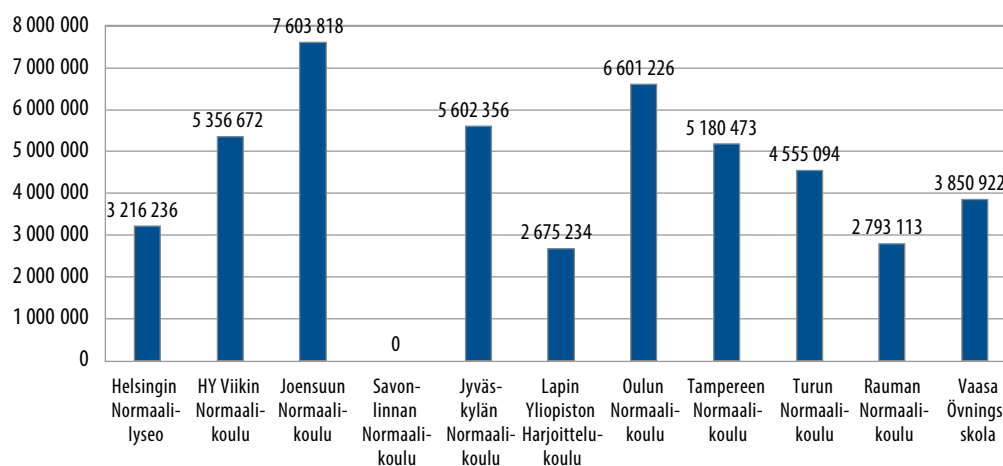
e) Lapin yliopiston luvut ovat kuvataidekasvatuksen aineenopettajakoulutuksen ja erillisten pedagogisten opintojen harjoittelumääriä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksen perusteella tarkasteltuna volyymitään kolme suurinta harjoittelukoulua ovat Helsingin, Itä-Suomen ja Oulun yliopistojen harjoittelukoulukokonaisuudet (Taulukko 3.8.3). Sen sijaan pelkästään kotikuntakorvausten perusteella arvioituna kolme suurinta harjoittelukoulukokonaisuutta ovat Helsingin (Normaalilyseo ja Viikki), Turun (Turku ja Rauma) ja Itä-Suomen (Joensuu) yliopistojen harjoittelukoulukokonaisuudet (Taulukko 3.8.4).

Henkilötyövuosien perusteella arvioituna kolme suurinta harjoittelukoulua ovat Turun (Turku ja Rauma), Helsingin (Normaalilyseo ja Viikki) ja Itä-Suomen yliopiston harjoittelukoulukokonaisuudet (Taulukko 3.8.5).

Kuvio 3.8.2. Opettajankoulutus- ja lukiokoulutustehtävän perusteella harjoittelukouluille maksettava valtionosuus 2019. (Lähde: OKM)

Kuvio 3.8.3. Yliopistojen harjoittelukoulujen kotikuntakorvaustulot 2019, (Lähde: Valtiovarainministeriö)

Taulukko 3.8.3. Harjoittelukoulujen henkilövuoedet 2017 (Lähde: Vipunen).

Henkilöstöryhmä	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
Johtava rehtori ja kouluasteen rehtori	6	6	4	1	5	1	6	3	32
Lehtori	99	95	73	28	84	57	57	45	537
Päätoiminen opettaja	27	12	11	2	8	17	67	27	170
Sivutoiminen tuntiopetus	3	3	6			10	20	11	53
Muu henkilökunta	11	16	13	6	13	11	23	13	105
2017 Yhteensä	145	132	107	37	109	96	173	98	898

3.8.1 Helsingin yliopiston kaksi harjoittelukoulua

Opetusharjoittelusta vastaa kasvatustieteellinen tiedekunta ja sitä järjestävät kaksi harjoittelukoulua: Helsingin normaalilyseo ja Viikin normaalikoulu sekä laaja kenttäkouluverkosto, johon kuuluu runsaasti päiväkoteja, kouluja ja muita oppilaitoksia. Kummallakin harjoittelukoululla on kiintiöpaikka tiedekunnan tiedekuntaneuvostossa. Ruotsinkielinen opetusharjoittelu tapahtuu kenttäkouluissa.

Helsingin yliopiston pääkaupunkiseudun (Helsinki, Espoo ja Vantaa) kenttäkouluverkostoa koordinoidaan yhteistyössä kuntien sosiaali- ja opetustoimien kanssa. Yhteistyö perustuu yhteistyösopimukseen. Kenttäkouluverkoston tärkein tehtävä on mahdollistaa opetusharjoittelujen laadukas onnistuminen osana opettajankoulutusta. Kenttäkouluverkoston ohjaavat opettajat saavat koulutuksen ohjaustyöhön. Ruotsinkielisiin koulutuksiin liittyvä opetusharjoittelu järjestetään partnerikouluissa. Pääkaupunkiseudun kuntien sekä Helsingin yliopiston välillä on paljon tiivistä yhteistyötä, jossa ajankohtaisia teemoja ovat mm. ilmiöpohjainen opetussuunnitelmatyö ja digitalisaatio-ohjelma, jossa mukana perusasteen peruskoulut ja toisen asteen lukiot. Harjoittelukoulujen rooli kenttäohjaajien kouluttamisessa on kasvanut viime vuosina. Helsingin yliopisto ja pääkaupunkiseudun kunnat ovat vasta uusineet kenttäharjoitteluun liittyvän yhteistyösopimuksen seuraavaksi 4-vuotiskaudeksi.

3.8.2 Itä-Suomen yliopiston harjoittelukoulu Joensuussa

Savonlinnan kampuksen siirtyminen Joensuuhun aiheutti luonnollisesti muutoksia opettajankoulutuksessa. Itä-Suomen yliopiston uudessa rakenteessa opettajankoulutuksen kannalta keskeinen on Filosofinen tiedekunta, johon kuuluu neljä osastoa: Humanistinen osasto, Kasvatustieteiden ja psykologian osasto (KAPSY), Soveltavan kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto (SKOPE) sekä Teologian osasto. Näistä KAPSY ja SKOPE antavat kasvatustieteellisten alojen koulutusta. Tiedekuntaan kuuluu myös Joensuun yliopiston harjoittelukoulu. Aineenopettajakoulutukseen osallistuvat lisäksi Luonnontieteiden ja metsätieteiden tiedekunta sekä Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta.

Taulukko 3.8.4. Harjoittelukoulujen opiskelijamäärät (Lähde: Vipunen).

	Vuosi	Oppilas- määrä: esiopetus	Oppilas- määrä: 1–6 luokat	Oppilas- määrä: 7–9 luokat	Oppilas- määrä: lukio	Oppilas- määrä: yhteensä	Opettajan- koulutus- tehtävien kokonais- viikkotunnit	Kokonais- tunti- määrä
HY	2011	4	419	549	489	1 461	443	2 655
	2012	4	414	566	495	1 448	471	2 354
	2013	9	408	578	500	1 495	435	2 573
	2014	5	409	573	512	1 499	390	2 683
	2015		405	581	504	1 490	416	2 892
	2016		418	566	512	1 496	412	2 865
	2017		415	610	501	1 526	410	2 785
	Yht.	22	2 888	4 023	3 513	10 415	2 977	18 807
ISY	2011	6	633	326	345	1 310	294	2 113
	2012	4	608	321	356	1 289	302	2 137
	2013	3	606	322	363	1 294	307	2 170
	2014	7	633	319	366	1 325	299	2 150
	2015	10	660	338	352	1 360	347	1 701
	2016		645	349	349	1 343	353	2 442
	2017		628	332	342	1 302	322	2 421
	Yht.	30	4 413	2 307	2 473	9 223	2 224	15 134
JY	2011		386	310	309	1 005	333	2 044
	2012		391	315	311	1 017	321	1 979
	2013		400	313	307	1 020	343	2 078
	2014		404	307	305	1 016	341	2 054
	2015		404	306	306	1 016	355	2 092
	2016		407	308	307	1 022	316	2 067
	2017		408	308	303	1 019	360	2 144
	Yht.	0	2 800	2 167	2 148	7 115	2 369	14 458
LY	2011		346			346	92	661
	2012		339			339	105	696
	2013		341			341	84	706
	2014		355			355	88	716
	2015		363			363	98	727
	2016		366			366	98	730
	2017		370	56		426	96	836
	Yht.	0	2 480	56	0	2 536	661	5 072
OY	2011	5	539	218	244	1 006	310	2 030
	2012	5	528	217	245	995	289	1 988
	2013	3	551	217	244	1 015	308	2 124
	2014	3	584	238	246	1 071	288	2 081
	2015	2	594	235	246	1 077	296	2 130
	2016		623	261	251	1 135	316	2 293
	2017		631	268	253	1 152	300	2 322
	Yht.	18	4 050	1 654	1 729	7 451	2 107	14 968

TaY	2011		372	291	249	912	203	1 454
	2012		350	292	258	900	210	1 729
	2013		335	289	263	887	212	1 719
	2014		353	287	247	887	218	1 721
	2015		382	287	253	922	211	1 719
	2016		389	286	259	934	200	1 806
	2017		391	279	261	931	192	1 825
	Yht.	0	2 572	2 011	1 790	6 373	1 446	11 973
TY	2011		551	301	256	1 108	346	2 395
	2012		566	334	253	1 152	367	2 742
	2013		566	367	247	1 180	354	2 735
	2014		555	404	241	1 200	358	2 712
	2015		560	398	243	1 201	387	2 761
	2016		568	388	242	1 198	341	2 608
	2017		577	384	253	1 214	338	3 227
	Yht.	0	3 943	2 576	1 735	8 253	2 491	19 180
ÄÄ	2011	12	230	193	339	774	147	1 598
	2012	15	238	186	343	781	136	1 605
	2013	17	249	182	344	792	149	1 620
	2014	16	266	170	354	806	149	1 521
	2015	15	287	159	358	818	165	1 556
	2016	14	293	153	364	823	151	1 511
	2017	12	308	164	375	859	202	1 456
	Yht.	101	1 871	1 207	2 477	5 653	1 099	10 867
Kaikki	171	25 017	16 001	15 865	57 019	15 374	110 459	

Joensuun yliopiston harjoittelukouluna 1.8.2018 toimintansa aloittanut Rantakylän koulu on kaupungin rakennuttamassa kiinteistössä vuokralla ja henkilöstö on yliopiston harjoittelukoulun henkilöstöä. Noin neljäsosa Savonlinnan harjoittelukoulun henkilöstöstä siirtyi Joensuuhun. Joensuun yliopiston harjoittelukoulu on yksi hallinnollinen yksikkö, jonka muodostavat kaksi normaalikoulua: Tulliportin koulu ja lukio sekä Rantakylän koulu. Ohjattua opetusharjoittelua järjestetään kaupungin kouluissa ja sen määrä tulee laajentumaan entisestään. Joensuun yliopiston harjoittelukoululla on erillinen lukioyksikkö. Jatkossa Joensuun kaupungin lukioiden ja normaalikoulun lukion välinen yhteistyö tiivistyy. Rantakylän normaalikoululla toimii esiopetuksen ryhmä, joka mahdollistaa varhaiskasvatuksen opettajien osittaisen harjoittelun. Rantakylän koulussa on myös 4 pienryhmää sekä valmistavan opetuksen ryhmä alemmilla luokilla integroituna.

Opetusharjoittelun ohjaustoimintaan liittyviä asioita käsitellään yliopiston opettajakoulutuksen kehittämisyöryryhmässä sekä erillisessä harjoittelun kehittämisyöryryhmässä, johon kuuluvat aineenopettajakoulutuksen, luokanopettajakoulutuksen, varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen sekä harjoittelukoulujen edustajia.

Yliopistolla on kirjallinen sopimus kaupungin ja lähikuntien toimijoiden kanssa. Kenttäkouluverkosto on muotoutumassa ja ohjaavien opettajien koulutus aloitettu keväällä

2018. Yhteistyö kattaa myös tutkimus- ja koulutusvientiyhteistyöverkostot, jota koordinoi erikseen kaupungin kehittämispäällikkö. Harjoittelukoulussa kehittämiskohteina nähdään mm. virtuaalitodellisuuden haasteet ja hyödyntämismahdollisuudet.

3.8.3 Jyväskylän yliopiston harjoittelukoulu

Jyväskylän yliopiston harjoittelukoulu (alakoulu, yläkoulu ja lukio) kuuluu Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekuntaan ja sijaitsee yliopistolle Suomen yliopistokiinteistöiltä vuokratusta kiinteistössä. Tällä hetkellä harjoittelukoulun lisäksi ohjattua opetusharjoittelua toteutetaan muutamassa Jyväskylän kaupungin koulussa, Gradian oppilaitoksissa ja Jyväskylän ammattikorkeakoulussa. Harjoittelukoulu on osa tiedekuntaa ja sillä on tiedekuntaneuvostossa edustaja. Johtava rehtori on mukana yliopiston toiminta- ja talousneuvotteluissa, mutta koululla on oma erillinen budjetti. Kaikki opiskelijat eivät mahdu ”norsiin”. Esimerkiksi luokanopettajakoulutuksen ohjatuista harjoitteluista noin 20 % tapahtuu kenttäkouluissa ja määrä kasvaa. Erityisopettajakoulutuksen harjoittelusta noin 80 % toteutetaan kenttäkouluissa. Myös varhaiskasvatuksen opettajiksi opiskelevien harjoittelut järjestetään pääosin kaupungin oppilaitoksissa. Aineenopettajakoulutuksessa ja luokanopettajakoulutuksessa suoritetaan yksi neljästä harjoittelusta kentän kouluissa, minkä nähdään monipuolistavan opiskelijoiden harjoittelua ja osaamista.

Yliopisto on laatinut kirjallisen sopimuksen opetusharjoitteluun liittyen sekä Jyväskylän kaupungin että aineenopettajakoulutuksen osalta Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa. Kenttäkouluille opetusharjoittelu avaa uudenlaisia täydennyskoulutusmahdollisuuksia, kun harjoittelijat tuovat viimeisintä tietoa koululle. Opetusharjoitteluun ja opettajankoulutukseen liittyvä yhteistyö on kehittynyt tiedekunnan, ainelaitosten ja harjoittelukoulujen välisessä kolmikantayhteistyössä, jossa ainelaitokset ovat mm. suunnanneet opintojaksoja opettajiksi opiskeleville. Yhteistyö perustuu kiertävään vetovastuuseen.

3.8.4 Lapin yliopiston harjoittelukoulu Rovaniemellä

Vuonna 2017 Lapin yliopiston harjoittelukoulu laajeni yhtenäiskouluksi (perusasteen 1–9 luokat). Laajenemisen myötä alakoululaisten lisäksi kouluun otettiin jatkossa myös yläkoululaisia ja koululaisten määrä nousi 400:sta oppilaasta 600:n oppilaaseen. Laajeneminen käynnisti lisärakentamishankkeen, joka käynnistyi 1.6.2018.

Lapin yliopiston harjoittelukoulu on itsenäinen tulosyksikkö, jolla on oma budjetti ja johto. Tiedekunnan ja harjoittelukoulun väliseen yhteistyöhön on pyritty panostamaan. Tiedekuntaneuvostossa on harjoittelukoulun edustaja. Tärkeänä toimielimenä on harjoitteluiden ohjausryhmä, johon jäsenet on nimetty sekä tiedekunnasta että harjoittelukoulusta. Ohjausryhmän tehtävänä on suunnitella ja koordinoida opetusharjoitteluita sekä niihin kytkeytyviä opintoja ja toimia viestintäkanavana tiedekunnan ja harjoittelukoulun välillä.

Opettajankoulutuksen harjoitteluista suurin osa toteutetaan yhteistyössä harjoittelukoulun kanssa.

Rantavitikan yhtenäinen peruskoulu on yliopiston sopimuskoulu, jossa harjoittelee vuosittain muutama opiskelija harjoittelukoulun rajallisten harjoittelupaikkojen vuoksi. Tämän lisäksi kenttäharjoittelua toteutetaan myös muissa kenttäkouluissa, joista noin puolet on Rovaniemellä ja puolet muualla Suomessa tai ulkomailla. Viidestä luokanopettajakoulutuksen ohjatun opetusharjoittelun jaksosta yksi kenttäharjoittelu järjestetään kenttäkouluissa. Kuvataideopiskelijoiden harjoittelu toteutetaan pääasiassa kenttäkouluissa, joissa järjestetään arviolta 4/5 ohjatun opetusharjoittelun jaksoista. Harjoittelukoulun laajennuttua yhteisnäiskouluksi mahdollistuu myös aineenopettajien harjoittelu harjoittelukoulussa. Harjoittelukoulua on kehitetty jo usean vuoden ajan maakunnalliseksi koordinoituyksiköksi, joka organisoii yhteistä suunnittelutoimintaa, verkostojen rakentamista ja dialogista keskustelua alueellisesti ja Lapin maakunnassa. Kehittämistyötä vauhdittaa useampi hanke mm. ARkTop, #ParasPeruskoulu. Vakiintuessaan maakunnalliseksi koordinaatioyksiköksi harjoittelukoulu tukee Lapin alueen koulujen yhteistä kehittämistyötä ja innovatiivisia, pitkät välimatkat ylittäviä koulutuksellisia ratkaisuja ja tarjoaa uusia mahdollisuuksia opettajien täydennyskoulutuksen järjestämiseen ja jatkuvan ammatillisen kehittymisen tukemiseen.

3.8.5 Oulun yliopiston harjoittelukoulu

Oulun yliopiston harjoittelukoulu on yksi hallinnollinen yksikkö, joka toimii tällä hetkellä kolmessa eri koulurakennuksessa. Yksi kouluista on Koskelan 1–6-luokkien perusaste, joka sijaitsee kaupungilta vuokratusta kiinteistössä. Kaksi koulua sijaitsevat kampusalueella Suomen yliopistokiinteistöiltä vuokratuissa koulurakennuksissa. Toinen näistä on perusaste 1–6 ja toinen perusaste 7–9 sekä lukio. Parhailaan Oulun yliopiston harjoittelukoulujen tilannetta tarkastellaan osana Oulun kaupungin palveluverkkouudistusta ja Oulun yliopiston kampuskehittämistä.

Perus- ja lukioasteen opettajiksi valmistuvien opetusharjoittelu tapahtuu pääosin harjoittelukoulun yksiköissä ja kansainvälinen ohjattu opetusharjoittelu (opetuskieli englanti) Oulun kaupungin Oulun kansainvälisellä koululla. Varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen ohjattu opetusharjoittelu järjestään kokonaan Oulun kaupungin sopimuspäiväkodissa. Oulussa ensimmäinen ”pikkunorssi” perustettiin jo vuonna 2013, nimeltään Lastu, joka toimii kasvatustieteiden tiedekunnan tiloissa ja jonka jälkeen harjoittelupäiväkotitoiminta laajeni Sampolan päiväkotiin. Sampola ja Avoin päiväkotitoiminta Lastu ovat varhaiskasvatuksen tutkimuksen ja opettajakoulutuksen kehittämissyksiköitä. Harjoittelukoulu(t) kuuluvat Kasvatustieteiden tiedekuntaan ja niillä edustajia tiedekunnan johtoryhmässä, koulutus-toimikunnassa ja tiedekuntahallituksessa sekä erillinen budjetti. Yhteistyö opetuksessa, tutkimuksessa ja yhteiskunnallisessa vaikuttavuudessa kasvatustieteellisen tiedekunnan, harjoittelukoulujen ja substanssiedekunnan välillä toimii saumattomasti.

Yliopistolla ei ole sopimusta Oulun alueen kuntien kanssa ohjattuun opetusharjoitteluun liittyen muun kuin varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen osalta, koska pääosa harjoittelusta tapahtuu harjoittelukoulun tiloissa. Perusopetukseen valmistavaa opetusta järjestetään Koskelan koululla, mistä on sovittu opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Koskelan koulussa toteutettava valmistava opetus perustuu harjoittelukoulun ja Oulun kaupungin väliseen sopimukseen, jonka pohjalta normaalikoulu laskuttaa Oulun kaupunkia. Harjoittelukoulu näkee kehittämiskohteena opettajan kyvyn ja valmiudet erilaisten oppijoiden tukemiseen.

3.8.6 Tampereen yliopiston harjoittelukoulu

Tampereen yliopiston harjoittelukoulu on osa kasvatustieteiden tiedekuntaa. Harjoittelukoulu muodostuu perusasteesta (alakoulun luokat 1–6 luokat ja yläkoulun luokat 7–9 luokat) sekä lukiosta. Harjoittelukoulu itsenäinen tuloksikkönsä tiedekunnan budjetin sisällä. Harjoittelukoulun edustajia on mukana tiedekuntaneuvostossa (2) sekä tiedekunnan johtoryhmässä (johtava rehtori). Harjoittelukoulun opettajat osallistuvat aktiivisesti opettajakoulutuksen opetuksen kehittämiseen ja opetussuunnitelmatyöhön erilaisissa työryhmissä sekä tiedekunnan opetuksen kehittämisen työryhmässä. Erityisesti opetusharjoitteluiden käytännön toimintaa koordinoi ns. harjoitteluryhmä, jossa on mukana sekä harjoittelukoulun että tiedekunnan henkilöstöä.

Tampereen yliopisto on toteuttanut merkittävän rakenteellisen uudistuksen siinä, että harjoittelukoulun lukio on muuttanut yliopiston keskustakampukselle. Lukiolaiset toimivat osin yliopisto-opiskelijoiden kanssa samoissa tiloissa. Tästä on hyötyä muun muassa yliopiston lukioyhteistyön näkökulmasta ja synergiaetuja syntyy erityisesti opetusharjoittelussa. Esimerkiksi graduvaiheen opinnoissa harjoittelukoulu tarjoaa oivallisen mahdollisuuden tutkimusaineiston keräämiseen sekä erilaisille opetuskokeiluille.

Valtaosa luokan- ja aineenopettajakoulutuksen ohjatusta opetusharjoittelusta järjestetään harjoittelukoulussa, ja vain pieni osa toteutetaan ns. kenttäkouluilla. Yliopistolla on Tampereen kaupungin kanssa yhteistyösopimus, jossa sovitaan ohjatun opetusharjoittelun ohjauspalkkioista siltä osin, kun harjoittelu ei toteudu normaalikoululla, esim. erillisissä opettajakoulutuksissa kaikki harjoittelut suoritetaan kentällä. Varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen harjoittelut tehdään kaikki kumppanuusyksiköissä. Opiskelijoilla on yhä enemmän kiinnostusta opetusharjoittelumahdollisuuksiin ulkomailla. Harjoitteluun liittyviä kumppanuussuhteita (esim. syventävissä projektiopinnoissa) on rakennettu mm. Brasiliaan, Indonesiaan ja Tansaniaan yhdessä normaalikoulun kanssa. Kansainvälisen koulutus-toiminnan parissa on viime vuosina tehty tiivistä yhteistyötä harjoittelukoulun ja tiedekunnan muiden toimijoiden kanssa.

Meneillään olevassa pedagogisten opintojen opetussuunnitelmatyössä pyritään entistä paremmin yhdistämään harjoitteluiden ja muiden opintojen sisällöt opiskelijan kannalta mielekkäiksi kokonaisuuksiksi. Yhteiskunnallisesti on merkityksellistä, että kouluysteys on luontevasti tiedekunnan arjessa ja opettajakuntaa voidaan hyödyntää laaja-alaisesti monimissa konteksteissa osaamistensa puitteissa.

3.8.7 Turun yliopiston kaksi harjoittelukoulua

Turun yliopistolla on kaksi harjoittelukoulua, joista toinen toimii Turussa ja toinen Raumalla. Turussa toimiva Turun yliopiston harjoittelukoulu (perusaste 1–9 luokat, lukio ja kansainvälinen koulu) vastaa Turun kaupungin kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti Turun Varissuolla koulutuspalveluista ja opetuksen järjestämisestä. Harjoittelukoulun vastuulla olevan alueen piiriin kuuluu noin 850 oppilasta. Harjoittelukoulu on sijoittuneena yliopiston vuokrakiinteistöön (Suomen yliopistokiinteistöt), joka on vasta remontoitu. Harjoittelukoulussa ei ole valmistavan opetuksen ryhmiä, mutta kansainvälisen koulun toiminta on alueellisesti vahvaa.

Raumalla toimivan Turun yliopiston harjoittelukoulun perusaste (1–9-luokat) on vuokralla kiinteistöyhtiön tiloissa. Harjoittelukoululla on vahva yhteistyö kenttäkoulujen kanssa, erityisesti käsitöissä yläkoulun luokilla 7–9. Yläkoululaajennuksen jälkeen Raumalla on kiinnostusta laajentaa harjoittelukoulun toimintaa varhaiskasvatuksen puolelle. Tämän ”pikkunorssiprojektin” suunnittelu etenee vauhdikkaasti. Raumalla toimivassa harjoittelukoulussa ei ole lukiota.

Tieteen ja käytännön vuoropuheluun tukeutuva ohjattu harjoittelu on tärkeä osa eri opettajankoulutusten pedagogisia opintoja. Ohjattu harjoittelu tukee opiskelijoiden kasvua opettajaksi ja antaa valmiuksia toimia pedagogisena asiantuntijana moniammatillisissa yhteisöissä. Harjoittelukoulut (Turun ja Rauman normaalikoulut) koordinoivat ohjattua harjoittelua sekä suunnittelevat ja kehittävät sitä yhteistyössä laitosten kanssa.

Tiedekunnan normaalikoulut ovat koulutustehtävän kannalta keskeisiä: niissä toteutettava opetusharjoittelu ja sen tutkimusperustainen kehittäminen ovat olennainen osa opettajankoulutusta. Turussa sijaitsevassa harjoittelukoulussa tehdään lähes kaikki opetusharjoitteluun kuuluvat harjoittelut. Harjoittelukoulussa pidetään tärkeänä yhteisopettajuutta tukevia taitoja.

3.8.8 Åbo Akademin harjoittelukoulu Vaasassa

Vaasan harjoittelukoulu on ainoa ruotsinkielinen harjoittelukoulu. Vasa övningskola muodostuu 1–9 perusasteesta, lukiosta sekä englanninkielisestä IB-lukiosta, jota harjoittelukoulu hallinnoi.

Kaikki opetusharjoittelu tapahtuu Vaasan harjoittelukoululla (aineen-, luokan-, käsityön-, koti-talouden- ja erityisopettajat). Toiminnan vaikuttavuutta lisää yhteistyöverkosto (40 luokiota, 60 yläkoulua), jonka kautta ruotsinkielinen Suomi on hyvin laajalti yhteistyökumppani. Helsingin yliopiston järjestämä ruotsinkielinen opetusharjoittelu tapahtuu kenttäkouluissa ja Turun yliopiston järjestämä harjoittelu on suomenkielistä.

Käytännössä aineenopettajat opiskelevat Turussa, mutta tulevat harjoitteluun Vaasaan. Pietarsaareissa ollut varhaiskasvatuksen koulutus siirtyi kokonaan Vaasaan. Åbo Akademin luokanopettajakoulutusta johdetaan ja koordinoidaan yhteistyössä Vaasassa sijaitsevan harjoittelukoulun eli Vasa övningsskolanin kanssa. Lisäksi Vaasan harjoittelukoululla on kaksi edustajaa yliopiston luokanopettajakoulutuksen johtoryhmässä.

Kielikylpyopettajan koulutus luokanopettajille ja varhaiskasvatuksen opettajille järjestetään Vaasan kaupungin Keskuskoululla, joka on yliopiston yhteistyökoulu. Jos opiskelijat haluavat tehdä harjoittelun kenttäkoulussa, he hankkivat harjoittelupaikan itse, samoin varhaiskasvatuksen kielikylpyharjoittelijat. Kielikylpyopettajan koulutus on vain niille, joiden koulusivistyskieli on suomi. He saavat samalla aineenopettajapätevyyden ruotsin kielessä yläasteelle. Ammatillisessa opettajankoulutuksessa on tiivis yhteistyöverkosto.

Harjoittelukoulussa pidetään tärkeänä intohimoa opettamiseen ja ohjaukseen sekä halua kokeilla eri opetusmuotoja. Kaksoiskelpoisuus ja digitaidot nähtiin tärkeinä opettajuuteen liittyvinä asioina.

3.9 Yhteistyö ammatillisen opettajakoulutuksen kanssa

Åbo Akademi antaa ainoana yliopistona ammatillista opettajankoulutusta, ruotsin kielellä Vaasassa. Muiden yliopistojen osalta tässä käsitellään yhteistyötä ammatillisen opettajankoulutuksen kanssa. Lapissa, Oulussa ja Tampereella konkreettiset kampusmuutokset avaavat uusia yhteistyömahdollisuuksia jatkossa.

Yliopistoissa opettajan pedagogisia opintoja tarjoavat kasvatustieteellisissä tiedekunnissa sijaitsevat opettajankoulutusyksiköt. Yliopistojen puolelta yhteistyötä ammatillisen opettajankoulutuksen suuntaan näyttää rajoittavan se, että ammatillisiin pedagogisiin opintoihin koetaan sisältyvän puutteita kasvatustieteiden osalta. Asetuksen (viite) mukaan ammatilliset opettajan pedagogiset opinnot (60 op) kuitenkin sisältävät kasvatustieteen opintoja, joten yhteistyötä edistävälle keskusteluille voisi olla tilaa. Ammatilliset aineenopettajan pedagogiset opinnot ovat tarjonneet yliopistojen opettajaopiskelijoille joustavan vaihtoehdon, jota ovat hyödyntäneet varsinkin ne aineenopettajat, jotka haluavat suorittaa pedagogiset opinnot maisterin tutkinnon jälkeen.

Hyvänä esimerkkinä valtakunnallisesta yhteistyöstä on Osaava Verme -hanke, sittemmin Verme2, joka on yhdistänyt kaikki opettajankoulutusta antavat yliopistot ja ammatilliset opettajakorkeakoulut kehittämään vertaisryhmämentorointia. Verme-mentorointia on kehitetty vuodesta 2007 lähtien yhteistyössä tutkijoiden, opettajien ja opettajankouluttajien kanssa. Suomeen on koulutettu noin 800 Verme-mentoria, joilla on valmius vetää verme-ryhmiä omissa kotikunnissaan ja oppilaitoksissaan.

Helsingin yliopisto on tehnyt yhteistyötä ammatillisten erityisopettajien pätevyyskoulutuksessa perusopetukseen, mutta resurssien puutteen vuoksi yhteistyö on loppunut vuonna 2017. Kaikkiaan vastaavuuslausunnolla/todistuksella opiskeli noin 100 ammatillista erityisopettajaa, jotka saivat kelpoisuuden perusopetuksen erityisopettajiksi. Henkilötasolla on tehty yhteistyötä liittyen erilaisiin tutkimushankkeisiin tai kehittämishankkeisiin.

Tampereen yliopistossa opettajankoulutus on vahvasti mukana erityisesti Kasvatus ja opetus -koulutusalojen uudistamistyössä. Tavoitteena on ollut yhteisen opettajankoulutuskokonaisuuden kehittäminen samalla tunnustaen ja tunnistaen koulutusten ja organisaatioiden erityisyys, mutta tähdäten konkreettisiin toimintamalleihin ja kokeiluihin. Keskeistä on ollut tiedostaa se, mitkä rakenteet rajoittavat tai poissulkevat yhteistyötä ja toisaalta tunnistaa ne rakenteet ja käytänteet, joihin voidaan ja joihin tulisi vaikuttaa. Sisällöllistä yhteistyötä eivät rakenteelliset ratkaisut ole suuremmin estäneet, ehkä enemmän antavat toiminnalle reunaehdot (pääosin liittyvät koulutusvastuisiin). Työ on käynnissä seitsemässä alatyöryhmässä ja suunnitteilla on esimerkiksi seuraavia yhteishankkeita: 1) varhaiskasvatus, 2) erityispedagogiikka, 3) aineenopettajan pedagogiset opinnot sekä DI- että FM-opiskelijoille (erityisesti LUMATE-aineet), 4) aikuiskoulutuksen pedagogiset opinnot, 5) henkilöstökoulutus/korkeakoulupedagogiikka, 6) kulttuurien väliset valmiudet opetuksessa ja ohjauksessa sekä 7) kasvatustieteiden opinnot.

Tampereen yliopistossa voi tunnistaa viidet erilaiset pedagogiset opinnot. Ammatillinen opettajakoulutus uudessa Tampereen yliopistossa velvoittaa käsittelemään näitä asioita. Tampereen ammattikorkeakoulun opettajankoulutus vahvistaa yhteistyötä muiden opettajankoulutusta tuottavien kanssa. Koulutuskontekstin tarpeet ovat merkityksellisiä. Pääasiallinen tarkoitus on jäsentää sitä, mitkä ovat kaikkien kasvatusalojen yhteisiä ja mitkä alakohtaisia erityisiä tarpeita.

Jyväskylän yliopistossa yhteistyötä on opinto-ohjauksen, urahjauksen erikoistumiskoulutuksessa, digitaalisessa pedagogiikassa, musiikin oppiaineessa ja EduFutura -yhteistyössä Jyväskylän ammattikorkeakoulun kanssa.

Oulun ammattikorkeakoulu, jossa toimii ammatillinen opettajankoulutus, muuttaa samalle kampukselle **Oulun yliopiston** kanssa syksyllä 2020. Tällöin voidaan tarkastella kriittisesti, kuinka monta erilaista opettajankoulutusta kampuksella toteutetaan. Tätä varten

selvitetään mahdollisuuksia opettajankoulutuksen ja ammatillisen opettajankoulutuksen kanssa tehtävään yhteistyöhön. Pedagogisissa opinnoissa on suunnitteilla yhteistyötä, musiikkikasvatuksen osalta kartoitetaan mahdollisuuksia.

Lapin yliopiston erilliset opettajan pedagogiset opinnot ovat suuntautuneet erityisesti aikuiskoulutukseen ja kontribuoivat siten myös ammatillista opettajankoulutusta. Näiden opintojen osalta on mahdollista tehdä yhteistyötä Oulun ammattikorkeakoulun Rovaniemellä järjestämän ammatillisen opettajankoulutuksen kanssa.

Itä-Suomen ja Turun yliopistoissa yhteistyö on vasta alussa, mutta sitä viritellään ja vahvistetaan. Sekä Haaga-Helia ammattikorkeakoulu että Hämeen ammattikorkeakoulu HAMK järjestävät Turussa alueryhmän ammatillista opettajankoulutusta säännöllisesti vuosittain.

Ammatillinen opettajakoulutus on olennainen osa **Åbo Akademin** toimintaa Vaasassa. Siihen kuuluu ammattikorkeakoulun, toisen asteen ja vapaan sivistystyön opettajakoulutus. Henkilöstön osaamista käytetään joustavasti kaikissa opettajakoulutuksissa. Ammatillisen opettajan koulutukseen kuuluu 25 op yleistä/aikuis-/erityispedagogiikkaa, joka antaa opiskelijoille vahvan pedagogisen taustan. Tällä hetkellä ”Yrkesakademi” (toisen asteen ammattikoulu Vaasassa) tekee yhteistyötä useissa toisen asteen uudistushankkeissa. Opettajankoulutus on säännöllisesti yhteyksissä muihin suomenruotsalaisiin ammatillisen koulutuksen järjestäjiin.

4 Henkilöstörakenne ja tutkimus

Henkilöstörakennetta käsitellään tässä raportissa sekä kyselyn että Vipusesta saatujen tietojen kautta. Henkilöstörakenne kertoo sekä opettajankoulutuksesta että opettajankoulutukseen liittyvästä tutkimuksesta. Bibliometrisesti (luku 5) on saatu myös numeerisia mittareita tutkimuksen laadulle ja volyymille. Lisäksi täydentävän rahoituksen ja tohtorikoulu-tettavien määrä kertovat tutkimuksen volyymista ja laadusta.

Henkilöstörakenteen tarkastelu koskee tässä vain kasvatustieteellisiä opettajankoulutus-yksiköitä ja niidenkin kohdalla rajanveto kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen välillä on tekemättä. Jo luvussa 2.1. todetulla tavalla käytettävissä ei ollut tietoa aineenopettaja-koulutukseen osallistuvasta henkilökunnasta. Taulukot 4.2.1.–4.3.4. sisältävät myös aineen-opettajankoulutuksen näkökulmia, mutta niiden painotus ei näytä kaikkialla vastaavan sitä kokonaistilannetta, joka esimerkiksi Taulukosta 2.7.1 välittyy: lähes puolet opettajankou-lutuksen kokonaisvolyyminä on aineenopettajankoulutusta. Ilmeinen ratkaisu tähän olisi kunkin yliopiston opettajankoulutuksen tarkastelu kokonaisuutena. Niiden professoreiden ja lehtoreiden toimenkuvia, jotka ovat vastuussa opettajankoulutuksen sisällöistä, olisi hyvä tarkastella yli tiedekuntarajojen.

4.1 Henkilöstörakenne

Eri toimenkuvilla työskentelevän henkilöstön määrä on yhteydessä sekä tutkimuksen että koulutuksen tuloksellisuuteen. Kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen yksiköiden henki-löstörakennetta kartoitettiin kyselyssä ja tässä raportissa tarkastellaan vain opettajankou-lutusyksikköjen henkilöstöä (Taulukko 4.1.1.), ei ainetiedekuntia. Harjoittelukoulujen henkilöstö rajattiin tämän selvityksen ulkopuolelle. Tarkasteltavana on kaikkiaan 122 professo-rinimikettä ja 193 lehtorinimikettä.

Taulukko 4.1.1. Kasvatustieteen ja opettajakoulutuksen yksiköiden henkilöstörakenne
(Lähde: Kysely yliopistoille).

	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
Professorit	25	14	13	6	11	8	10	11	98
Apulaisprofessorit	6	0	3	2	0	5	8	0	24
Lehtori, yliopistonlehtori	32	25	47	23	21	30	28	5	211
Yliopisto-opettaja	5	11	46	6	27	19	47	^a	161

a) tietoa ei ole käytettävissä

Ainetiedekunnissa olevan opettajakoulutukseen sitoutuneen henkilöstön määrää on huomattavasti vaikeampi arvioida, eikä sitä tarkastella tässä raportissa. Kyse on määrittelyongelmasta, jota käsiteltiin jo aiemmin. Vain yhden yliopiston osalta saatiin tietoja aineenopettajakoulutukseen sitoutuneen henkilöstön määrästä käyttäen mittarina sitä, onko henkilöiden toimenkuvassa mainittu opettajakoulutukseen liittyviä tehtäviä. Opettajakoulutusyksiköiden ja ainetiedekuntien opettajakoulutukseen osallistuvaa henkilöstöä tulisi voida tarkastella yhteisellä määrittelyllä, joka pitäisi sisällään sekä pedagogisen että opetettaviin aineisiin liittyvän näkökulman.

4.2 Professuurit ja apulaisprofessuurit

Professuurien ja apulaisprofessuurien aloja on tiivistetty Taulukoihin 4.4.1.–4.4.4., joista löytyy yhteensä 122 määriteltyä professuuria tai apulaisprofessuuria.

Taulukko 4.2.1. Opettajankoulutuksen yksöiden professuurien alat Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

HY	ISY
Professorit	SKOPE
1 Biologian didaktiikka	1 Kasvatuspsykologia
2 Erityispedagogiikka	2 Kasvatustiede, erityisesti alkukasvatus
3 Erityispedagogiikka	3 Kielipedagogiikka
4 Erityispedagogiikka (erityisesti erityisopetuksen tutkimus)	4 Kotitaloustiede
5 Fysiikan ja kemian didaktiikka	5 Käsityötiede (erityisesti tekstiilityö)
6 Historiallis-yhteiskuntatiedollinen kasvatus	6 Matematiikan opetus ja oppiminen
7 Kasvatuspsykologia	7 Oppiminen ja opetuksen tutkimus
8 Kasvatustiede	8 Perusopetuksen ja opettajankoulutuksen tutkimus
9 Kasvatustiede (erityisesti esi- ja alkuopetus)	9 Uskonnon pedagogiikka
10 Kasvatustiede (erityisesti käsityön didaktiikka)	10 Varhaiskasvatus, luovuuskasvatus
11 Kasvatustiede (erityisesti opettajankoulutus)	11 Yleissivistävän opetuksen tutkimus
12 Kasvatustiede (erityisesti varhaiskasvatus)	KAPSY
13 Kasvatustiede (didaktiikka),	1 Erityispedagogiikka
14 Kasvatustiede (ruotsinkielinen luokanopettajakoulutus)	2 Kielelliset vaikeudet
15 Kotitalouspedagogiikka	3 Pedagoginen tuki
16 Kotitaloustiede ja kotitalousopetus	
17 Käsityötiede	
18 Maantiede ja ympäristökasvatus	
19 Matematiikan didaktiikka	
20 Monikulttuurisuuskasvatus	
21 Ruokakulttuuri	
22 Småbarnspedagogik	
23 Taito- ja taideaineiden didaktiikka	
24 Uskonnon didaktiikka	
25 Äidinkielen ja kirjallisuuden didaktiikka	
Apulaisprofessorit (tenure track)	
1 Big Data learning analytics	
2 Digital learning at schools	
3 Digital learning at work	
4 Kielididaktiikka	
5 Pedagogik (ruotsinkielinen luokanopettajakoulutus)	
6 Teknologiakasvatus	

Pelkkä nimike ei kerro kaikkea tutkimuksen täsmällisistä painotuksista, mutta professuurien määrittelyt viestivät toki siitä, mille alueille yksiköiden tutkimusresurssit on haluttu kohdentaa. Informatiivisia ovat omalla tavallaan sekä usein esiintyvät, että harvoin esiintyvät määrittelyt.

Kun opettajankoulutusyksiköt ovat kasvatusalan yksiköitä, on vaikea vetää rajaa kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen välille. Tätä taustaa vasten on luonnollista, että runsaimpia avainsanoja professuureissa olivat (yhdyssanat mukaan lukien) ”kasvatus” (71 kertaa) ja ”kasvatustiede” (36 kertaa). Suosituimpia määrittelyitä, jotka löytyvät useimmista

yliopistoista ovat "varhaiskasvatus(tiede)" (11), "erityispedagogiikka" (9) ja "kasvatuspsykologia" (8). "Didaktiikka" esiintyy määrittelyissä 15 kertaa (Helsingin yliopistossa 9), mutta "pedagogiikka" on eri muodoissaan hiukan runsaampi (21).

Harvoin esiintyviin määrittelyihin kuuluu luonnollisesti erikoisuuksia, jotka profiloivat tutkimusta paikallisesti. Sama tulkinta tuskin kuitenkaan sopii siihen, että lähes kaikkien yliopistojen opettajakoulutuksen piiriin kuuluvat oppiaineet esiintyvät määrittelyissä harvoin. Esimerkiksi "äidinkieli" ja "matematiikka" esiintyvät kumpikin kolmesti, "vieras kieli" kahdesti ja "biologia" kerran. Toki kieliin liittyviä määrittelyitä on useita erilaisia. Opettajankoulutukseen liittyvän tutkimuksen profiili ainetiedekunnissa varmaankin toisi tähän täydennystä.

Määrittelyitä, jotka löytyvät vain **Helsingin yliopistosta** ovat "biologian didaktiikka", "fyysiikan ja kemian didaktiikka" (tämä on ainoa määrittely, jossa fysiikka tai kemia ylipäättään esiintyvät), "historiallis-yhteiskuntatiedollinen kasvatus", "maantiede" (johon kytketty ympäristökasvatus oli myös Tampereella) ja "Learning analytics" (oppimisanalytiikka). Täsmennyksenä Big data" on myös omintakeinen. "Teknologiakasvatus" on vain HY:ssa, mutta TaY:n "Tekniikan pedagogiikka" on lähellä sitä. Kolmesta yliopistosta löytyy matematiikan sisältävä määrittely (HY, ISY, TY). Kahdessa yliopistossa ovat edustettuna myös "monikulttuurisuuskasvatus" (HY, TaY), "taide" (HY, TY), "uskonnon" (HY, ISY) ja "äidinkielen didaktiikka" (HY, ÅA). Digitaalinen löytyy Helsingin yliopiston (2) ohella myös Turun yliopistosta, mutta täsmennykset "at school" ja "at work" toki tekevät niistä uniikkeja.

Itä-Suomen yliopistolle uniikkeja olivat "yleissivistävän opetuksen tutkimus", "luovuuksikasvatus", "kielipedagogiikka", "kielelliset vaikeudet". Tosin monella eri otsikolla kieleen liittyviä määrittelyitä on useammassa yliopistossa. Myös "pedagoginen tuki" on uniikki, mutta pedagoginen eri muodoissaan on kuitenkin laajalti käytössä. Täsmennyksenä oleva "tekstiilityö" ei sekään löydy muualta. "Alkukasvatus" löytyy täsmennyksenä vain kahdesta yliopistosta (ISY, JY).

Jyväskylän yliopistolle uniikki määrittely oli vain "koulutusjohtaminen". "Luonnontieteet" löytyi sanana kahdesta yliopistosta (JY, ÅA), mutta yksittäisiä luonnontieteitä toki on useammilla.

Lapin yliopistolle (Taulukko 4.4.2.) ominaisia avainsanoja olivat "mediakasvatus", "nais-tutkimus" ja "yhteisöllinen oppiminen" ja "kulttuuriympäristö". "Oppimisympäristö" löytyy myös Turun yliopistosta.

Taulukko 4.2.2. Opettajankoulutuksen yksiköiden professuurien alat Jyväskylän ja Lapin yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

JY	LY
Professorit	Professorit
KPTK Opettajankoulutuslaitos	1 Kasvatuspsykologia
1 Erityispedagogiikka	2 Kasvatustiede, erityisesti aikuiskasvatuksen sosiologia
2 Kasvatustiede	3 Kasvatustiede, erityisesti kasvatuspsykologia
3 Kielikasvatus (suomen kieli ja kirjallisuus)	4 Kasvatustiede, erityisesti mediakasvatus
4 Kielipedagogiikka (vieraat kielet)	5 Kasvatustiede, opettajankoulutus
5 Luonnontieteiden pedagogiikka	6 Naistutkimus
6 Varhais- ja alkukasvatus	Apulaisprofessorit
Kasvatustieteiden laitos	1 Kasvatustiede, luonto- ja kulttuuriympäristökasvatus
1 Aikuiskasvatustiede	2 Kasvatustiede, yhteisöllinen oppiminen ja erilaiset oppimisympäristöt
2 Erityispedagogiikka	
3 Erityispedagogiikka	
4 Kasvatuspsykologia	
5 Kasvatustiede	
6 Kasvatustiede	
7 Kasvatustiede	
8 Koulutusjohtaminen	
9 Varhaiskasvatustiede	
10 Varhaiskasvatustiede	
Apulaisprofessorit	
KPTK	
1 Kasvatustiede, tehtävä kohdentuu erityisesti opettajankoulutukseen	
2 Kasvatustiede, tehtävä kohdentuu erityisesti opettajankoulutukseen	
Kasvatustieteiden laitos	
3 Varhaiskasvatustiede	

Oulun yliopistossa globaalikasvatus on uniikki täsmennys, minkä lisäksi ”varhainen oppiminen ja opettaminen” erottuu varhaiskasvatuksen muista määritelmistä. ”Oppimisen tutkimus” ja ”kasvatusfilosofia” löytyvät tässä muodossa vain Tampereen yliopistosta ja ”sosiologia” Lapin yliopistosta.

Tampereen yliopistolle ominaisia avainsanoja olivat ”elinikäinen”, ”koulutuspolitiikka” ja ”korkea-koulupedagogiikka”, ”pelillinen oppiminen” ja ”opetussuunnitelmatutkimus”. ”Aikuiskasvatus löytyy myös Åbo Akademista. Ympäristökasvatus on teemana myös Lapin ja Helsingin yliopistoissa.

”New Social Research” on täsmennyksenä uniikki.

Taulukko 4.2.3. Opettajankoulutuksen yksöiden professuurien alat Oulun ja Tampereen yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

OY	TaY
Professorit	Professorit
1 Erityispedagogiikka	1 Aikuiskasvatus (sijoitettuna Yhteiskuntatiet. tiedekuntaan)
2 Kasvatuspsykologia	2 Elinikäinen oppiminen ja kasvatus
3 Kasvatustiede, erityisesti oppimisen ja opetuksen tutkimus	3 Kasvatusfilosofia ja opettajankoulutus
4 Kasvatustiede, erityisesti opettajankoulutuksen ja opetuksen tutkimus	4 Kasvatustiede
5 Kasvatustiede, erityisesti opettajankoulutuksen tutkimus ja kehittäminen	5 Koulutuspolitiikka ja monikulttuurisuuskasvatus
6 Kasvatustiede, erityisesti varhainen oppiminen ja opettaminen	6 Opettajankoulutus
7 Kasvatustiede, globaalikasvatus	7 Oppimisen tutkimus ja opettajankoulutus
8 Kasvatustiede (painottuu kasvatusfilosofiaan)	8 Varhaiskasvatus
9 Psykologia	Apulaisprofessorit
10 Sosiologia	1 Aikuiskasvatus
11 Varhaiskasvatus	2 Kasvatustiede
	3 Kasvatustiede (New Social Research -ohjelma)
	4 Opetus ja oppiminen
	5 Varhaiskasvatus

Turun yliopiston "käsityökasvatus" ja "liikuntakasvatus" ovat uniikkeja ja "varhainen matemaattinen ajattelu ja sitä tukevat digitaaliset oppimisympäristöt" on täsmällisyydessään omaperäinen. Tosin "käsityö" löytyy neljästä muustakin kohteesta. "Korkeakoulupedagogiikka" kuuluu myös Tampereen yliopiston valikoimaan. "Käsityökasvatus" sekä "historia ja yhteiskuntaoppi" esiintyvät myös Helsingin yliopistossa.

Åbo Akademin ruotsinkielisyys on jo sinänsä kokonaisuus, jota Helsingin kaksi ruotsinkielistä tehtävää täydentävät. "Kielikylpy" on määrittelynä uniikki. "Vieras kieli" löytyy vain Turun yliopistosta ja Åbo Akademiasta. "Luonnontieteet" puolestaan mainitaan vain Jyväskylän yliopiston ja Åbo Akademin määrittelyissä. Ruotsin kieli mainitaan vain Helsingin yliopistossa ja Åbo Akademiassa (oletuksella että "äidinkieli" tarkoittaa siellä lähinnä ruotsia). Suomen kieli mainitaan erikseen vain Åbo Akademiassa.

Taulukko 4.2.4. Opettajankoulutuksen yksöiden professuurien alat Turun yliopistossa ja Åbo Akademiassa (Lähde: Kysely yliopistoille).

TY	ÅA
Professorit	Professorit
1 Käsityökasvatus	1 Aikuis- ja ammattipedagogiikka
2 Liikuntakasvatus	2 Erityispedagogiikka
3 Opettajankoulutus (50 %)	3 Kasvatustiede
4 Opettajankoulutus	4 Kielikylpy
5 Opettajuus ja opettajankoulutus	5 Käsityötiede
6 Oppiminen ja opetus	6 Luonnontieteellisten aineiden didaktiikka
7 Taidekasvatus	7 Soveltava pedagogiikka
8 Varhaiskasvatuksen pedagogiikka (5 vuotta, täyttöprosessi kesken)	8 Suomen kielen didaktiikka
9 Varhaiskasvatus	9 Varhaiskasvatuspedagogiikka
10 Vieraiden kielten didaktiikka	10 Vieraan kielen didaktiikka
Apulaisprofessorit	11 Äidinkielen didaktiikka
1 Didaktiikka	
2 Historiallis-yhteiskunnallinen kasvatus (täyttöprosessi kesken)	
3 Kasvatuspsykologia	
4 Kasvatuspsykologia	
5 Korkeakoulupedagogiikka	
6 Oppiminen ja opetus	
7 Varhainen matemaattinen ajattelu ja sitä tukevat digitaaliset oppimisympäristöt	
8 Äidinkielen opetus	

4.3 Lehtorit ja yliopistonlehtorit

Professuurit kertovat lähinnä opettajankoulutusyksiköiden tutkimuspainotuksista. Lehtorien ja yliopistonlehtorien (yhteensä 200) tehtävämäärittelyt ovat sen sijaan lähempänä käytännön (opettajan)koulutusta. Määrittelyistä yleisimpiä ovat mm. sellaiset avainsanat kuin ”didaktiikka” (35) ja ”pedagogiikka” (51). Tehtävämäärittelyissä kiinnittää huomiota, että ”didaktiikka” on käytössä vain Helsingin (22 kertaa) Turun (7) ja Tampereen (3) yliopistoissa. ”Pedagogiikka” esiintyy kaikkialla, mutta painottuu Jyväskylän yliopistoon (30). ”Didaktiikka” oli professuurien osalta käytössä myös Åbo Akademiassa. Se, onko kyseessä vain terminologinen ero, vai liittyykö siihen muutakin painotusta, ei kuulu tämän selvityksen piiriin.

Kuten professuureissa kasvatustiede yleisterminä (yksinään tai tarkemman määrittelyn kanssa) oli esillä usein (31 kertaa). Täsmällisemmistä kuvauksista erityispedagogiikka (18) ja varhaiskasvatus(tiede) (19) olivat runsaimpia.

Merkitykseltään toisiaan lähellä olevia määrittelyitä esiintyi jonkin verran, esimerkkinä kielididaktiikka, kielipedagogiikka ja kielikasvatus tai käsityö, käsityökasvatus ja käsityötiede. Nämä tulkittiin yleensä samanlaisiksi määrittelyiksi.

Taulukko 4.3.1. Opettajankoulutuksen yksiköiden lehtorien ja yliopistonlehtorien alat Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

HY	ISY
1 Didaktiikka	SKOPE
2 Didaktiikka (erityisesti monikulttuurisuuskasvatus)	1 Alkukasvatus
3 Draamakasvatus	2 Historian ja yhteiskuntaopin pedagogiikka
4 Elämäntutkimustiedon ja filosofian didaktiikka	3 Kasvatuspsykologia
5 Erityispedagogiikka	4 Kasvatustiede
6 Fysiikan ja tietotekniikan didaktiikka	5 Katsomusaineet ja historia (lehtori)
7 Historian ja yhteiskunnallisten aineiden didaktiikka	6 Kielipedagogiikka
8 Kasvatuspsykologia	7 Kotitaloustiede
9 Kasvatustiede	8 Kuvataide
10 Katsomusaineiden didaktiikka	9 Kuvataide (lehtori)
11 Kemian ja fysiikan didaktiikka	10 Käsiyö
12 Kielen ja kirjallisuuden didaktiikka	11 Käsiyökasvatus
13 Kielididaktiikka	12 Käsiyötiede
14 Kotitaloustiede	13 Liikuntakasvatus
15 Kuvataiteen didaktiikka	14 Musiikkikasvatus
16 Käsiyötiede	15 Luonnontieteiden pedagogiikka
17 Liikunnan didaktiikka	16 Opetusteknologia ja tietotekniikan pedagogiikka
18 Maantieteen didaktiikka	17 Ortodoksisen uskonnon pedagogiikka (lehtori)
19 Matematiikan didaktiikka	18 Soitto
20 Matemaattisten aineiden didaktiikka	19 Soitto (lehtori)
21 Mediakasvatus	20 Uskonnon pedagogiikka
22 Musiikin didaktiikka	KAPSY
23 Poikien liikunnan didaktiikka	1 Autismin kirjo ja puheen vaikeudet
24 Ravitsemuskasvatus ja ruokakulttuuri	2 Kehitysvammaisuus ja osallisuus
25 Suomi toisena kielenä	3 Matematiikan oppimisvaikeudet
26 Suullisen esitystaidon didaktiikka	4 Sosioemotionaaliset vaikeudet ja tuki
27 Teknisen työn didaktiikka	5 Varhaiserityiskasvatus
28 Tekstiilityön didaktiikka	
29 Varhaiskasvatus	
30 Vieraiden kielten didaktiikka	
31 Ympäristötieteiden didaktiikka	
32 Äidinkielen didaktiikka	
33 Äidinkielen ja kirjallisuuden didaktiikka	

Kunakin yliopiston kohdalla nostetaan esille sellaisia määrittelyitä, jotka ovat ainutkertaisia tai esiintyvät maksimissaan yhdessä toisessa yliopistossa. Pohdinta näiden erikoisuuksien taustoista jää lukijalle. Myös lehtorinimikkeissä (vrt. professorit) monet yksittäisiin opetustaviin aineisiin liittyvät määrittelyt ovat vähälukuisia.

Helsingin yliopiston uniikkeja määrittelyitä olivat ”draamakasvatus”, ”elämäntutkimustiedon ja filosofia didaktiikka” (OYssa ”kasvatusfilosofia”), ”maantieteen didaktiikka”, ”liikunnan didaktiikka”, ”ravitsemuskasvatus ja ruokakulttuuri”, ”suomi toisena kielenä”, ”suullisen esitystaidon didaktiikka”, ”teknisen työn didaktiikka”, ”tekstiilityön didaktiikka” ja

”ympäristötieteiden didaktiikka”. Helsingin lisäksi vain yhdessä muussa yliopistossa esiintyivät ”monikulttuurisuuskasvatus” (TaY), ”kemian ja fysiikan didaktiikka” (OY), ”(fysiikan ja) tietotekniikan didaktiikka” (ISY), ”vieraiden kielten didaktiikka” (JY) ja ”äidinkielen didaktiikka” (TaY).

Itä-Suomen yliopistossa ainutkertaisia olivat ”autismin kirjo ja puheen vaikeudet”, ”kehitysvammaisuus ja osallisuus”, ”matematiikan oppimisvaikeudet”, ”ortodoksisen uskonnon pedagogiikka”, ”uskonnon pedagogiikka”, ”soitto”, ”socioemotionaaliset vaikeudet ja tuki”, ja ”varhaiserityiskasvatus”. Vain yhdessä muussa yliopistossa esiintyivät ”alkukasvatus” (TY), ”luonnontieteiden pedagogiikka” (JY), ”opetusteknologia” (OY:ssa teknologia oppimis- ja opetusikäikässä) sekä ”opetusteknologian ja tietotekniikan pedagogiikka” (HY).

Taulukko 4.3.2. Opettajankoulutuksen yksiköiden lehtorien ja yliopistonlehtorien alat Jyväskylän ja Lapin yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

JY	LY
KPTK, Opettajankoulutuslaitos: luokanopettajakoulutus, aineenopettajakoulutus ja ohjausala	Opettajankoulutuksen yliopistonlehtorit
Historian ja yhteiskuntaopin pedagogiikka (1)	1 Kasvatustiede, erityisesti opettajakoulutus
Kasvatustiede (6; esi- ja alkuopetus erityispedagogiikka ja ohjausala)	2 Kasvatustieteen, erityisesti inklusiivinen kasvatus
Kuvataiteen pedagogiikka (2)	3 Opettajankoulutuksen, erityisesti saamen kieli ja kulttuuri
Käsityön pedagogiikka (1)	4 Erityispedagogiikka
Liikunnan pedagogiikka (3)	5 Globaalikasvatus
Luonnontieteiden pedagogiikka (2)	6 Musiikkikasvatus
Matematiikan pedagogiikka (2)	7 Musiikkikasvatus
Musiikin pedagogiikka (3)	8 Kirjallisuus ja suomen kielen didaktiikka
Suomen kielen ja kirjallisuuden pedagogiikka (4)	9 Äidinkielen didaktiikka
Terveystiedon pedagogiikka (1)	10 Kuvataidekasvatus
Vieraiden kielten pedagogiikka (3)	11 Käsityökasvatus
Viestintä (1)	12 Biologian ja maantiedon didaktiikka
Kasvatustieteiden laitos	13 Englannin kielen didaktiikka
Aikuiskasvatustiede (1)	14 Liikunnan didaktiikka
Erityispedagogiikka (8)	15 Opettajankoulutus, erityisesti uskonnon ja historian opetus
Kasvatustiede ja aikuiskasvatustiede (2)	16 Matematiikan didaktiikka
Musiikki (1)	Kasvatustieteen yliopistonlehtorit
Varhaiskasvatustiede (6)	1 Sukupuolentutkimus
	2 Media- ja kasvatussosioologia
	3 Aikuiskasvatus ja pedagoginen koulutus
	4 Aikuiskoulutuksen pedagogiikka
	5 Mediakasvatus
	6 Mediakasvatus
	7 Kasvatustiede

Jyväskylän yliopistossa ainutkertaisia olivat ”esi- ja alkuopetus”, ”ohjausala”, ja ”viestintä”. Vain yhdessä muussa yliopistossa esiintyivät ”luonnontieteiden” (ISY) ja ”vieraiden kielten” (HY) ja ”terveystieto” (TY).

Jyväskylän yliopisto kuvasi myös ainetiedekuntien henkilöstörakennetta. Mukaan otettiin vain ne tehtävät, joiden nimikkeen täsmennyksessä tai tehtäväkuvassa on erikseen mainittu opettajankoulutus tai kielen opetus ja oppiminen. Näille ei ole vertailukohtaa tässä raportissa.

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunnan kieliaineissa on kolme yliopistonlehtoria (kielen oppiminen ja opetus, kielikylpykoulutus, äidinkielen opetus ja oppiminen) ja erikseen Musiikin-, taiteen ja kulttuurintutkimuksen laitoksella seitsemän lehtoria musiikkikasvatuksessa.

Informaatioteknologian tiedekunnassa (koulutusteknologia) on yksi yliopistonlehtori, jonka tehtävinä ovat mm. alan opetusta tarkasteleva tutkimus ja aineopintotasoinen ja syventävä opetus.

Liikuntatieteellisessä tiedekunnassa opettajankoulutukseen osallistuu kahdeksan lehtoria ja neljä yliopistonlehtoria, joista terveystieteiden kasvatuksessa viisi lehtoria ja terveystieteiden opettajankoulutuksessa (fysioterapia) kaksi lehtoria.

Matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa aineenopettajakoulutuksella on laitokohtaiset vastuuhenkilöt. Tehtävänkuva ja nimikkeet vaihtelevat laitoksittain. Biologiassa yhden lehtorin tehtävänä on aineenopettajakoulutuksesta vastaaminen ja opettajien gradujen ohjaus. Fysiikan HOPS- ja graduohjaukseen osallistuu yliopistonlehtori. Matematiikassa koulutukseen osallistuvat myös lehtorit.

Taulukko 4.3.3. Opettajankoulutuksen yksiköiden lehtorien ja yliopistonlehtorien alat Oulun ja Tampereen yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

OY	TaY
Yliopistonlehtorit (17)	Kasvatustieteiden tiedekunta, yliopistonlehtorit (30)
Erytispedagogiikka (3)	Avoim yliopisto-opetus (1)
Kansainvälisyyskasvatus (1)	Erytispedagogiikka (1)
Kasvatusfilosofia (2)	Historian, yhteiskuntaopin ja katsomusaineiden didaktiikka (1)
Kasvatustiede (2)	Kasvatustiede (9)
Liikunta (1)	Kielikasvatus (1)
Matematiikka /fysiikka /kemia (1)	Kuvataide (1)
Musiikkikasvatus (1)	Liikuntakasvatus (1)
Oppimis- ja opetusprosessit (=teknologia oppimis- ja opetuskäytössä) (1)	Matemaattisten aineiden didaktiikka (2)
Suomen kieli ja kirjallisuus (1)	Mediakasvatus (1)
Varhaiskasvatus (3)	Monikulttuurisuuskasvatus (1)
Lehtorit (5, ei tohtorin tutkintoa)	Musiikkikasvatus (1)
Musiikkikasvatus (3)	Yliopisto-/korkeakoulupedagogiikka (4)
Taito- ja taideaineet (1)	Varhaiskasvatus (4)
Varhaiskasvatus (1)	Äidinkielen ja kirjallisuuden didaktiikka (2)

Lapin yliopiston uniikkeja määrittelyjä olivat ”inklusiivinen kasvatus”, ”saamen kieli ja kulttuuri”, sekä ”globaalikasvatus”.

Oulun yliopistossa ainutkertaisia olivat ”taito- ja taideaineet”, ”kansainvälisyyskasvatus”, ”kasvatusfilosofia” (HY:ssa filosofia) sekä ”opetus- ja oppimisprosessit”. Vain yhdessä muussa yliopistossa esiintyivät ”fysiikka” (HY) ja ”kemia” (HY) ja ”opetusteknologia” (HY).

Taulukko 4.3.4. Opettajankoulutuksen yksiköiden lehtorien ja yliopistonlehtorien alat Turun yliopistossa ja Åbo Akademiassa (Lähde: Kysely yliopistoille).

TY	ÅA
Opettajankoulutuslaitos	Kasvatustieteen ja hyvinvointialojen tiedekunta, akatemianlehtorit
<i>Turun kampus:</i>	1 Erityispedagogiikka
1 Biologian ja maantieteen didaktiikka	2 Yleinen kasvatustiede ja korkeakoulupedagogiikka
2 Erityispedagogiikka	3 Käsiyö(tiede)
3 Kasvatustiede (ei erityisalaa)	4 Kotitalous(tiede)
4 Liikuntakasvatus	5 Soveltava pedagogiikka
5 Maantieteen ja biologian didaktiikka	
6 Musiikkikasvatus	
7 Opettajankoulutus	
8 Terveystieto	
9 Vieraiden kielten didaktiikka	
10 Äidinkielen ja kirjallisuuden opetus	
11 Äidinkieli	
<i>Rauman kampus:</i>	
1 Alkukasvatus	
2 Erityisopettajakoulutus	
3 Kehityspsykologia	
4 Kasvatustiede (ei erityisalaa)	
5 Kasvatustiede (ei erityisalaa)	
6 Käsiyökasvatuksen didaktiikka	
7 Käsiyötiede	
8 Matemaattisten aineiden didaktiikka	
9 Matematiikan didaktiikka	
10 Musiikkikasvatus	
11 Varhaiskasvatus	
12 Varhaiskasvatus	
13 Varhaiskasvatus	
14 Äidinkielen ja kirjallisuuden didaktiikka	
Kasvatustieteiden laitos	
1 Kasvatustiede (3)	
2 Kasvatustieteen (aikuiskoulutus ja -pedagogiikka)	
3 Erityispedagogiikka	

Tampereen yliopistossa ainutkertaisia olivat ”yliopistopedagogiikka/korkeakoulupedagogiikka” ja ”avoin yliopisto-opetus”. Vain yhdessä muussa yliopistossa esiintyivät ”monikulttuurisuuskasvatus” (HY) ja ”äidinkielen ja kirjallisuuden didaktiikka” (HY).

Turun yliopistossa ”biologian ja maantieteen (tai käänteisessä järjestyksessä) didaktiikka” ei esiinny muualla biologiaan koskevana, maantieteen osalta kylläkin. ”Kehityspsykologia” on myös uniikki. ”Terveystieto” (JY) ja ”alkukasvatus” (ISY) löytyvät Turun yliopiston lisäksi vain kerran.

Åbo Akademin määrittelyistä ”korkeakoulupedagogiikka” löytyy vain Tampereen yliopistosta.

4.4 Tutkimuksen profiili

Tutkimustoiminnan painoituksia tarkasteltiin kyselyn kautta. Kysely tuotti vastauksia sekä tutkimuksen painoaloista suoraan että professorien ja lehtorien tehtävämäärittelyiden kautta. Bibliometrinen analyysi täydentää kokonaiskuvaa julkaisutoiminnan pohjalta.

Taulukko 4.4.1. Tutkimuksen profiili Helsingin ja Itä-Suomen yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

HY	ISY
Painoalat ja teemat	Painoalat
1) Kasvatus, yhteiskunta ja kulttuuri	1) Koulutuksen ja kasvatuksen muutokset
- koulujärjestelmä ja koulutuspolitiikka	2) Teknologia oppimisessa ja opetuksessa.
- työn ja organisaatioiden kehittäminen	"Vahvaa osaamista"
- osallisuus eri koulutusjärjestelmissä ja yhteiskunnassa	- elinikäinen oppiminen
- tasa-arvo, sukupuoli ja globaali vastuu	- opettajankoulutuksen tutkimus
- taidot ja taide muuttuvina muotoina	- tukea tarvitsevien pedagogiikka ja toimintaympäristö
2) Oppiminen ja vuorovaikutus	- luonnontieteiden pedagogiikka,
- opetussuunnitelma	- vuorovaikutteiset oppimisympäristöt
- oppimisen tutkimus	- digitaalinen oppiminen
- erilaiset oppimisympäristöt	
- oppimaan oppimisen taidot	
- oppimisvaikeudet	
- kehittyminen ja vuorovaikutus,	
- innovatiiviset oppimismenetelmät	
- tiedonalalähtöinen oppiminen	
- yhteisöjen oppiminen	
- asiantuntijuuden kehittämisen tutkiminen	

Helsingin yliopistossa toteutetaan vuosina 2018–2019 tutkimuksen arviointi, joka pohjustaa tutkimuksen painoalojen kehittämistä edelleen. Kasvatustieteellisen tiedekunnan tutkimuksella on kaksi painoalaa: 1) Kasvatus, yhteiskunta ja kulttuuri sekä 2) Oppiminen ja vuorovaikutus (Taulukko 4.2.1.) Tutkimus Helsingin yliopiston kasvatustieteellisessä tiedekunnassa on organisoitunut kahdeksaksi tutkimusyhteisöksi <https://www.helsinki.fi/fi/kasvatustieteellinen-tiedekunta/tutkimus/tutkimus-yhteisot-tutkimusryhmat-ja-tutkijat>, joiden yhteydessä myös tutkimusryhmät toimivat:

1. Humanistis-yhteiskuntatieteellisten aineiden tutkimusyhteisö
2. Kasvatus, opetus ja opettajankoulutus
3. Moninaisuus, monikielisyys ja oikeudenmukaisuutta koulutuksessa

4. Koulutuksen arviointikeskus
5. Koulutus ja yhteiskunta
6. Oppiminen, kulttuuri ja interventiot
7. Oppimistutkimus ja kasvatustieteologia
8. Taitokulttuuri, suunnittelu, oppiminen ja teknologia

Itä-Suomen yliopiston tutkimuksen painoalat ovat 1) koulutuksen ja kasvatuksen muutokset sekä 2) teknologia oppimisessa ja opetuksessa (Taulukko 4.2.1.).

KAPSYssa erityispedagogiikan tutkimuksen painoalat ovat: 1) oppimisvaikeudet ja syrjäytyminen, 2) pedagogisen tuen ja erityisopetuksen kehittäminen ja 3) inklusiivisten toimintaympäristöjen kehittäminen esiopetusikäisistä aikuisiin. Tutkimus kohdistuu esimerkiksi hyvinvointiin, teknologisiin ratkaisuihin oppimisessa, arviointiin ja erityisen tuen oppimisympäristöihin. Tutkimuksen erityispiirteinä ja vahvuutena ovat pitkäikäistutkimus-asetelmat, interventiot ja tapaustutkimukset.

Ohjauksen tutkimus kohdentuu etenkin 1) opinto-ohjauksen, 2) uraohjauksen ja 3) työelämäohjauksen alueelle. Tutkimuksessa painotetaan elämäntien siirtymien, ohjauksen vaikuttavuuden ja metodekehityksen, ohjauksenvuorovaikutuksen sekä laaja-alaisen ohjauksen professionalisuuden tutkimusta. Ohjauksen tutkijat perustavat vertaisarvioitun kotimaisen ohjauksen joulukuun yhdessä muiden kotimaisten ohjauksen akateemisten toimijoiden kanssa.

Psykologian alalla kehitetään elämäntien ja koulutettavuuden psykologista tutkimusperinnettä sekä vakiinnutetaan terveystieteologian tutkimusta.

SKOPEssa tutkimus kohdentuu koulun kestävään kehittämiseen, digitaaliseen oppimiseen ja luonnontieteiden pedagogiikkaan kaikilla koulutusasteilla. Lisäksi käsityötieteiden alalla tutkimus painottuu design-based pedagogy -aihealueeseen sekä hyvinvointiin. Kotitaloustieteessä painotus on kestävässä ruokataloudessa ja varhaiskasvatuksessa varhaiskasvatuksen johtajuudessa sekä sosio-emotionaalisissa kysymyksissä ja inklusiivisessa kasvatuksessa. Eheyttävän opetuksen tutkimus on kasvava ala yhdistäen useita eri oppiaineita. Tutkimuksissa painottuvat eri oppiaineiden yhteistyö, pitkäikäistutkimukset, laajojen aineistojen käyttö samalla kuin interventiot sekä tapaustutkimuksetkin.

Jyväskylän yliopiston opettajankoulutuksen tutkimuksen painoalat: Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta on kansainvälisesti tunnettu kansallinen kärkitoimija, etenkin monitieteisen oppimisen ja opetuksen tutkimuksen alueella. Tiedekunnan tutkimuksen painopisteiksi oli määritelty vuosina 2017–2018 seuraavat: oppiminen, vuorovaikutus, perhe ja lapsuus, työelämä sekä opetus, ohjaus ja koulutus. Tiedekunnan uudessa strategiatyössä vuonna 2019 tunnistamat tutkimuksen vahvuudet ovat: Oppiminen, vuorovaikutus ja hyvinvointi. Niiden suuntaisesti tiedekunnan missiona on Oppiminen ja hyvinvointi

kestävän tulevaisuuden yhteiskunnan rakentajana. Tiedekunnan tutkimuksen viisi painopistettä ovat seuraavat:

1. Koulutus, opetus ja interventiot
2. Oppimisen psykologinen ja neurokognitiivinen perusta
3. Vuorovaikutteiset ja teknologiset oppimisympäristöt
4. Lapsuus, perhe, vuorovaikutus ja hyvinvointi
5. Hyvinvointi, oppiminen ja vuorovaikutus työssä

Opettajankoulutuksen tutkimus kohdentuu mm. seuraaville alueille:

1. *Oppiminen, oppimisen vaikeudet ja niihin vaikuttavat tekijät.* Oppimisprosessit, oppimisvaikeudet ja interventiot, oppimismotivaatio, kouluun kiinnittyminen, oppimisen ja koulusuoriutumisen seuranta tutkimukset, lukutaidon ja matematiikan kehitys, kouluhyvinvointi sekä yhteistyössä psykologian tutkijoiden kanssa oppimisen kognitiivisen perustan tutkimus.
2. *Koulutus, opetus ja interventiot.* Opetusvuorovaikutus, koulutuksellisten siirtymien tutkimus, demokratiakasvatus ja osallisuus, ainepedagoginen tutkimus (mm. äidinkieli, matematiikka, luonnontieteet, musiikki, liikunta, vieraat kielet, CLIL), opetusmenetelmiin liittyvä tutkimus (mm. lukemaan opettaminen), ohjauksen ja uravalintojen tutkimus, kielellinen tietoisuus ja monikielinen pedagogiikka, koulutuspolitiikat, opetuksen, kasvatuksen ja koulutuksen käytäntöjen tutkimusperustaiseen kehittämiseen sekä kokeiluihin perustuva opetuksen ja oppimisen tutkimus.
3. *Vuorovaikutteiset ja teknologiset oppimisympäristöt. Miten teknologia vaikuttaa oppimiseen, osaamistarpeisiin ja asiantuntijuuteen ja millaisia mahdollisuuksia teknologia voi tarjota näiden teemojen kehittämiseksi.* Vuorovaikutus oppimisessa, opetuksessa ja kasvatuksessa, opettaja-oppilassuhteen laatu, luokkahuonevuorovaikutuksen havainnointitutkimus, silmänliiketutkimus autenttisisissa oppimisympäristöissä ja oppimistilanteissa, opetusdialogi, argumentointi
4. *Lapsuus ja perhe.* Monitieteinen perhe- ja lapsuustutkimus, vanhemmuus, osallisuus, kasvu- ja oppimisympäristöt, koti oppimisympäristönä, kasvatuskumppanuus, lasten ja perheiden hyvinvointi, kodin ja koulun yhteistyö.
5. *Työssä oppiminen ja hyvinvointi.* Työssä oppiminen, ammatillinen kehitys, hyvinvointia ja stressiä koskeva tutkimus liittyen opettajiin, johtajuuden ja rehtorien tutkimus, opettaja-opiskelijoiden identiteetti ja toimijuus

Muita opettajankoulutusta tukevia keskuksia ja tutkimusverkostoja ovat mm. Oppimisen ja opetuksen tutkimuksen keskus (CLT, liittyen Monitieteisen oppimisen ja opetuksen tutkimuksen profiloitihankkeisiin), Oppimisvaikeuksien tutkimusverkosto (ForLearning), Ihmistieteiden metodikeskus (IHME), Monitieteinen aivotutkimuskeskus (CIBR).

Lapin yliopiston tutkimuksen painoalat konkretisoituvat seuraavina tiedekunnan tutkimusalueina:

1. *Oppiminen ja opetus sosiaalisesti kestävä kehityksen edistäjänä painoalalla tutkimusalueita ovat:* mediapedagogiikka, saamelaispedagogiikka, inklusiivinen pedagogiikka, tutkiva pedagogi ja feministinen pedagogiikka.
2. *Koulutus, työ ja yhdenvertaisuus arktisissa yhteisöissä painoalalla profiloidutaan seuraaviin teemoihin:* lasten ja nuorten hyvinvointi, hyvinvointi ja osallisuus mediayhteiskunnassa sekä toimijuus työelämässä ja koulutuksessa.

Taulukko 4.4.2. Tutkimuksen profiili Jyväskylän ja Lapin yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

JY	LY
Opettajankoulutuksen tutkimuksen kärki	Teemat
Monitieteinen oppiminen ja opetuksen tutkimus	1 Oppiminen ja opetus sosiaalisesti kestävä kehityksen edistäjänä.
Opettajankoulutuksen tutkimuksen alueet	2 Koulutus, työ ja yhdenvertaisuus arktisissa yhteisöissä.
1 Oppiminen, oppimisen vaikeudet ja niihin vaikuttavat tekijät	Painoalat
2 Koulutus, opetus ja interventiot	1 Inklusiivinen kasvatus ja erityispedagogiikka
3 Vuorovaikutteiset ja teknologiset oppimisympäristöt	2 Kestävyys- ja luontokasvatus
4 Lapsuus ja perhe	3 Saamelaisuus, arktisuus ja alkuperäistutkimus
5 Työssä oppiminen ja hyvinvointi	4 Mediakasvatus ja teknologia

Taulukko 4.4.3. Tutkimuksen profiili Oulun ja Tampereen yliopistoissa (Lähde: Kysely yliopistoille).

OY	TaY
Pääteema	Painoalat
Kasvatus muuttuvassa maailmassa	1 Kansainvälistyvät oppimis- ja toimintaympäristö
Painoalat	2 Kasvatuksen ja koulutuksen politiikat, kulttuurit ja rakenteet
1 Oppiminen ja oppimisprosessit	3 Asiantuntijuus, työ ja oppiminen
2 Opettajat, opettaminen ja kasvatusyhteisöt	4 Opetussuunnitelmatutkimus
3 Kasvatuksen arvot, aatteet ja yhteiskunnalliset kontekstit	

Oulun yliopistossa Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimus sijoittuu erityisesti yliopiston tutkimuksen fokalalueisiin *Ihmiset muuttuvassa maailmassa ja Digitaaliset ratkaisut*

havainnoinnissa ja vuorovaikutuksessa. Tutkimuksen pääteema on kasvatusta muuttuvassa maailmassa. Tiedekunnan tutkimus hakee ratkaisuja siihen, miten ihminen voi aktiivisesti vaikuttaa muutokseen eikä vain reagoida niihin. Tutkimuksesta vastaavat kolme tutkimusyksikköä, 1) Oppiminen ja oppimisprosessit, 2) Opettajat, opettaminen ja kasvatusyhteisöt sekä 3) Kasvatuksen arvot, aatteet ja yhteiskunnalliset kontekstit.

1. *Oppiminen ja oppimisprosessit yksikkö:* Yksikössä tehtävä tutkimus tuottaa ymmärrystä ja ratkaisuja siihen, miten ihminen selviää muutoksessa, jossa jatkuvalla oppimisella on yhä keskeisempi rooli. Selviytymisstrategia muutoksessa on oppiminen ja sitä kautta uusiutuminen. Tuntemalla oppimisen ja vuorovaikutuksen prosesseja yksilöillä ja ryhmillä, voimme antaa heille uudenlaisia ratkaisuja teknologisoituvaan tulevaisuuteen. Tällöin yksiköt ja ryhmät voivat hyödyntää teknologiaa älykkään toiminnan ja oppimisen tueksi sekä opiskelussa, että arjessa. Yksikössä tehtävän tutkimuksen tuottamalla tiedolla vaikutetaan myös ihmisläheisen teknologian kehittämiseen.
2. *Opettajat, opettaminen ja kasvatusyhteisöt yksikkö:* Tutkimusyksikössä ”Opettajat, opettaminen ja kasvatusyhteisöt” tehtävä tutkimus tuottaa lisää ymmärrystä opettajankoulutuksesta ja erilaisista kasvatusyhteisöistä muuttuvan maailman keskellä. Yksikössä tehtävä tutkimus tuottaa ratkaisuja, joita voidaan hyödyntää opettajankoulutuksen ja kasvatusyhteisöjen ja -ympäristöjen monipuolisessa uudistamisessa ja muuttuvan maailman aiheuttamien haasteiden ennakoinnissa. Tavoitteena on löytää uudenlaisia ratkaisuja tutkimalla opettajan identiteetin kehittymistä, kasvua erilaisissa lapsuuden ja nuoruuden ympäristöissä, suhteissa olemista sekä osallisuuden, tunteiden ja kokemusten rakentumista.
3. *Kasvatuksen arvot, aatteet ja yhteiskunnalliset kontekstit yksikkö:* Yksikössä tehdään monitieteistä tutkimusta kasvatustieteiden, kasvatustieteiden filosofian, globaalikasvatuksen, kasvatustieteiden, psykologian, sosiologian ja naistutkimuksen aloilla. Tutkimuskohteita ovat kasvatuksen, koulutuksen ja kasvatustieteellisen tutkimuksen teoreettiset ja filosofiset perusteet, arvolähtökohdat ja yhteiskunnalliset kontekstit, ihmisen persoonallisuus, käyttäytyminen ja psyykkiset toiminnot. Kasvatusta ja kasvatuksen tutkimusta tarkastellaan historiallisesti rakentuneina ilmiöinä ja ajattelutapoina. Yksikön tutkimus tuottaa tietoa siitä, miten ihminen sopeutuu ja voi vastata muuttuvan maailman haasteisiin ja kuinka muuttuva maailma vaikuttaa ihmiseen.

Tampereen yliopistossa opettajankoulutuksen tutkimuksen perustana on koko kasvatustieteiden tiedekunnan monitieteinen orientaatio kasvatuksen ja koulutuksen ilmiöihin erilaisissa yhteiskunnallisissa ja kulttuurissa konteksteissa. Tutkimus on jäsentynyt neljäksi painoalaksi:

1. *Kansainvälistyvät oppimis- ja toimintaympäristöt:* Koulutuksen ja työmarkkinoiden kansainvälistymisen ja ihmisten ylirajaisen liikkuamisen seurauksena syntyy uudenlaisia oppimis- ja toimintaympäristöjä. Tutkimuksessa tarkastellaan kulttuurien välistä vuorovaikutusta ja oppimisen kysymyksiä erilaisissa ylirajaisissa konteksteissa. Tutkimuksen kohteina ovat formaali ja informaali oppiminen sekä kansainvälistymisen mukanaan tuomat yhteiskunnalliset, pedagogiset ja didaktiset haasteet.
2. *Kasvatuksen ja koulutuksen politiikat, kulttuurit ja rakenteet:* Tutkimuksessa tarkastellaan kasvatuksen ja koulutuksen diskursseja, toimijoita ja instituutioita sekä niiden vuorovaikutusta. Tutkimuksen kohteina ovat toiminnan tasot paikallisesta globaaliin, mm. kasvatuksen ja koulutuksen institutionaaliset käytännöt, kansallisen tason päätöksenteko ja globaalisti hahmottuvat koulutuspoliittiset diskurssit. Tutkimuskohteet sijoittuvat koulutuksen koko kentälle varhaiskasvatuksesta aikuiskasvatukseen.
3. *Asiantuntijuus, työ ja oppiminen:* Tutkimuksessa tarkastellaan elinikäiseen, ammatilliseen oppimiseen ja moniammatilliseen toimintaan liittyviä yksilöllisiä, kollektiivisia ja organisatorisia muutosprosesseja sekä kansalaistoiminnan muuttuvaa kenttää. Tutkimusteemoina ovat mm. tasa-arvon, osallisuuden ja toimijuuden muuttuvat merkitykset sekä hyvinvoinnin kysymykset.
4. *Opetussuunnitelmatutkimus:* Opetussuunnitelmatutkimuksessa tarkastellaan yhteiskunnan poliittisia, kulttuurisia ja pedagogisia muutossuuntia eri koulutuksen tasoilla. Tutkimusteemoja ovat mm. oppimisen, opetuksen ja opetussuunnitelmakulttuureiden sekä näiden muutokset osana kasvatusyhteisöjen pedagogista ja didaktista toimintaa.

Turun yliopiston Opettajankoulutuksen tutkimus nivoutuu erityisesti Turun yliopiston kahteen temaattiseen kokonaisuuteen: Lapset, nuoret ja oppiminen sekä Digitaaliset tulevaisuudet. Opettajankoulutus näkyy siten vahvasti yliopiston strategiassa. Tiedekunnan tutkimuksen tuloksia hyödynnetään koulutuksessa sekä opetuksen sisällöissä että pedagogisissa toteutustavoissa (mm. digitaaliset oppimisympäristöt) niin tiedekunnan sisällä kuin yliopiston tasollakin.

Opettajankoulutuksen tutkimuksen painoalat ovat:

1. Tieteellinen ja matemaattinen ajattelu tulevaisuuden digitaalisessa yhteiskunnassa
2. Taiteen, käsityön ja suunnittelun integroitu ja teknologiaa hyödyntävä opetus
3. Monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja yhteiskunnallinen muutos
4. Kouluhyvinvointi, osallistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen

Opettajankoulutusyksikköön kiinteästi liittyvässä tutkimuskeskuksessa Center for Research on Learning and Instruction (CeRLI) pääpaino on oppimisen, opetuksen ja oppimisympäristöjen kasvatuspsykologisessa ja ainedidaktisessa tutkimuksessa, mihin vahvasti liittyy edistyneiden opetuskäytäntöjen sekä digitaalisen ja muun opetusteknologian kehittäminen ja tutkimus.

Keskeisiä tutkimusteemoja ovat

1. kognitiivisten taitojen ja osaamisen (mm. matematiikka, lukeminen, luonnontieteet, historia, musiikki) ja tieteellisten käsitteiden ymmärtämisen pitkän aikavälin kehittyminen sekä niihin liittyvät kognitiiviset, motivationaaliset, emotionaaliset ja sosiaaliset säätelyprosessit.
2. opettajuuden, opetuksen ja oppimisympäristöjen kehittävä tutkimus.
3. taiteen, käsityön ja suunnittelun integroidun, teknologiaa hyödyntävän opetuksen tutkimus.
4. korkeatasoisen taidon ja asiantuntijuuden kehittyminen ja siihen liittyvät sosiaaliset prosessit.

Lisäksi tiedekunnassa on kuusi yleistä, laitosrajat ylittävää tutkimusteemaa:

1. lasten ja nuorten koulutuspolut ja sosiaalinen hyvinvointi koulutuksen poluilla,
2. maahanmuuttajien koulutus- ja työpolut, monikulttuurisuus ja kansainvälisyys opetuksessa ja koulutuksessa,
3. oppimisvaikeuksien, erityisopetuksen ja koulutuksellisen syrjäytymisen tutkimus
4. koulutuksen ja oppimisen haasteet yhteiskunnan ja työelämän digitaalisessa murroksessa sekä
5. korkeakoulututkimus ja yliopistopedagogiikan tutkimus
6. asiantuntijuuden, työelämän sekä jatkuvan oppimisen ja koulutuksen tutkimus.

Taulukko 4.4.4. Tutkimuksen profiili Turun yliopistossa ja Åbo Akademiassa.

TY	ÅA
Painoalat	Tutkimusryhmät
1 Tieteellinen ja matemaattinen ajattelu tulevaisuuden digitaalisessa yhteiskunnassa	1 Soveltava pedagogiikka
2 Taiteen, käsityön ja suunnittelun integroitu ja teknologiaa hyödyntävä opetus	2 Äidinkielen didaktiikka mukaan lukien kulttuuriaineiden didaktiikka
3 Monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja yhteiskunnallinen muutos	3 Kieliaineiden didaktiikka mukaan lukien monikielisyys
4 Kouluhyvinvointi, osallistaminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen	4 Matematiikan ja luonnontieteiden didaktiikka mukaan lukien liikunnan didaktiikka
Center for Research on Learning and Instruction (CeRLI): oppimisen, opetuksen ja oppimisympäristöjen kasvatuspsykologinen ja ainedidaktinen tutkimus	5 Käsityö- ja kotitaloustieteiden didaktiikka

Tutkimuksessa keskeistä Opettajankoulutuslaitoksella on uuden CeRLI-tutkimuskeskuksen toiminnan vakiinnuttaminen. Tavoitteena on, että CeRLI-tutkimuskeskuksesta muodostuu kansainvälisesti korkeatasoinen, kansallisessa ja kansainvälisessä yhteistyössä toimiva tutkimuskeskus, joka tarjoaa monipuolisen, innostavan ja lahjakkaiden tutkijoiden ja opettajien urakehitystä tukevan akateemisen ympäristön. Tutkimuskeskuksen yhteyteen perustetaan Opettajankoulutuslaitoksen ja harjoittelukoulujen (Turun ja Rauman normaalikoulut) henkilöstölle dynaamiset tutkimus- ja kehittämissryhmät.

Åbo Akademin tutkimushankkeista: opinnäytetöitä ohjataan vuonna 2018–2019 seuraavissa aiheissa.

1. Soveltuva pedagogiikka.
2. Äidinkielen didaktiikka mukaan lukien kulttuuriaineiden didaktiikka.
3. Kieliaineiden didaktiikka mukaan lukien monikielisyys.
4. Matematiikan ja luonnontieteiden didaktiikka mukaan lukien liikunnan didaktiikka.
5. Käsityö- ja kotitaloustieteiden didaktiikka.

Erytispedagogiikassa tutkimus on poikkitieteellistä ja suunnattu aiheisiin kuten hyvinvointi koulussa, erityispedagoginen toiminta eri kouluasteilla sekä suomenruotsalaisten luku- ja kirjoitusvaikeudet. Nämä aiheet ovat laajoja ja sisältävät monia osahankkeita. Nämä tutkimusaiheet tukevat koulutusta monipuolisesti.

4.5 Tohtorikoulutus

Tohtoreita valmistuu sangen tasaisesti eri opettajankoulutusyksiköiden välillä ja myös vuositasolla (Kuvio 4.5.1.). Vuonna 2016 valmistui poikkeuksellisen paljon tohtoreita, mikä on

yhteydessä Helsingin yliopiston poikkeusvuoteen. Alakohtaisesti yleinen kasvatustiede on yleisin tohtorikoulutuksen pääaine (Taulukko 4.5.1).

Täsmällisempää tietoa siitä, missä määrin väitöskirjojen tutkimus kohdistui nimenomaan opettajankoulutukseen ja minkä verran ainetiedekunnissa tehtiin opettajankoulutusaiheisia väitöskirjoja, ei ole ollut käytettävissä.

Taulukko 4.5.1. Kasvatusalan tohtorintutkintoja aloittain 2013–17 (Lähde: Vipunen).

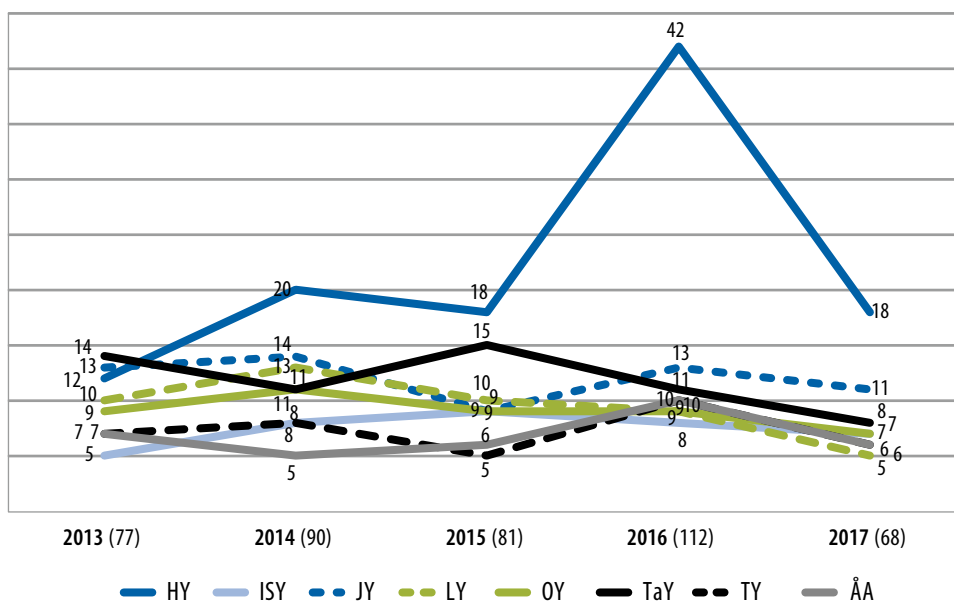
Koulutusnimike	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
FT, kasvatustiede	65	7	12	10	10	25	3	15	147
KT, aikuiskasvatus	1	2	9	4	0	4	0	0	20
KT, erityispedagogiikka	7	6	8	0	0	0	0	4	25
KT, kasvatustiede	34	18	31	33	35	30	32	12	225
KT, tekstiilityö, tekninen työ ja kotitalous	3	4	0	0	0	0	1	3	11
Yhteensä	110	37	60	47	45	59	36	34	428

Helsingin yliopiston Kasvatustieteellinen tiedekunta koordinoi kahta tohtoriohjelmaa: Koulun, kasvatuksen, yhteiskunnan ja kulttuurin koulutusohjelma SEDUCE ja Psykologian, oppimisen ja kommunikaation tohtoriohjelma PsyCo <https://www.helsinki.fi/fi/kasvatustieteellinen-tiedekunta/tutkimus/tohtorikoulutus/tohtorikoulutus-kasvatustieteellisessa-tiedekunnassa>.

Itä-Suomen yliopiston Kasvatustieteiden tohtoriohjelmassa mukana ovat aikuiskasvatustiede, erityispedagogiikka, kasvatustiede, kotitaloustiede, käsityötiede ja varhaiskasvatus.

Oulun yliopistossa on Kasvatustieteiden tohtorikoulutuksen tutkinto-ohjelma (4 v). <https://-opintopolku.fi/app/#!/korkeakoulu/1.2.246.562.17.58125869287>.

Turun yliopistossa vastaavia tohtoriohjelmiä on kaksi: OPPI ja KEVEKO ks. <https://www.utu.fi/fi/-yliopisto/kasvatustieteiden-tiedekunta/tohtorikoulutus>.

Kuvio 4.5.1. Kasvatusalan tohtorintutkinnot yliopistoittain 2013–17 (suluissa kokonaismäärä)
(Lähde: OKM, Vipunen).

4.6 Tutkimusrahoitus

Tutkimusrahoituksen osalta esitellään tässä vain kasvatustieteellisen alan ulkopuolista rahoitusta 2015 (Taulukko 4.6.1.) sekä opettajankoulutusfoorumin erityisavustuksia korkeakouluille opettajankoulutuksen kehittämishankkeisiin 2017–18 (Taulukko 4.6.2.). Taulukon 4.6.1. täydentävä rahoitus ("kaikki") koostuu kaikkiaan 15 eri kategoriasta, joista taulukkoon on valittu muutamia kokonaisrahoituksen lisäksi. Koska rahoitus koskee koko kasvatusalaa, se liittyy opettajankoulutukseen vain osittain. Toisaalta myös bibliometrinen tarkastelu (luku 5) on tehty vastaavalla rajauksella, joten tältä osin vertailuja on mahdollista tehdä.

Ainetiedekuntien täydentävää rahoitusta ei tässä tarkastella mitenkään.

Taulukko 4.6.1. Täydentävä rahoitus kasvatustieteissä yliopistoittain vuonna 2015 (k€)

(Lähde: OKM, Vipunen).

	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA
Kaikki yhteensä	11 247	1 656	8 419	745	2 917	2 254	2 537	1 950
Suomen Akatemia	2 242	114	1 174	0	988	358	1 002	40
Ministeriöt	1 088	599	1 618	2	207	123	44	115
Puiteohjelmat, kilpailtu EU	132	47	203	215	12	282	48	0

Taulukko 4.6.2. kertoo miten aktiivisia yliopistot ovat olleet Opettajankoulutusfoorumin kehittämis-rahoituksen hankinnassa, sekä hankkeiden lukumäärässä että euroissa. Kyse ei ole varsinaisesta tutkimusrahoituksesta.

Opetus- ja kulttuuriministeriö on myöntänyt korkeakouluille erityisavustusta opettajakoulutuksen kehittämiseen yhteensä 27,7 M€, josta summasta vuonna 2017 yhteensä 12 250 M€ ja vuonna 2018 yhteensä 11,5 M€ kohdennettiin opettajakoulutuksesta vastaaville yliopistoille. Yliopistojen harjoittelukoulut ovat aktiivisesti mukana useassa valtakunnallisissa opettajakoulutuksen kehittämishankkeissa. Hankehakemusten mukaan hankkeissa on mukana hieman yli 40 % Suomen kunnista. Opettajankoulutuksen kehittämishankkeiden euromääräinen jakauma yliopistoittain on kuvattu taulukossa 4.6.2. On syytä huomata, että taulukkoon on listattu yliopistojen koordinoimat hankkeet ja monissa hankkeissa osa summasta siirtyy partneriyliopistoille (koko summa ei ko. yliopistolle).

Taulukko 4.6.2. Opettajankoulutusfoorumin erityisavustukset korkeakouluille opettajakoulutuksen kehittämishankkeisiin 2017–18 (k€) (Lähde: OKM).

	HY	ISY	JY	LY	OY	TaiY	TaY	TY	ÅA
2017	2 300	200	2 300	400	550	400	150	3 750	400
Hankkeita	2	1	2	1	1	1	1	5	1
2018	2 080	1 200	2 820	1 000	1 200	0	1 050	1 100	1 050
Hankkeita	5	3	6	2	2	0	2	2	1
Yhteensä	4 380	1 400	5 120	1 400	1 750	400	1 200	4 850	1 450
Yhteensä	7	4	8	3	3	1	3	7	2

5 Bibliometrinen tarkastelu

5.1 Kokonaiskuva aineistosta

Bibliometrinen tarkastelu perustuu tutkimusaineistoon, johon koottiin Helsingin, Itä-Suomen, Jyväskylän, Lapin, Oulun, Tampereen ja Turun yliopistojen sekä Åbo Akademin kasvatustieteellisten tiedekuntien professorien julkaisut vuosilta 2015–2018. Professorien julkaisujen avulla tavoitteena on kuvata yksiköiden tutkimuksen suuntautumista ja määrää. Aineistoon on otettu mukaan professorit, jotka olivat virassa kasvatustieteellisissä tiedekunnissa vuonna 2018. Aineistossa ei ole professoreja, jotka tarkastelujaksolla ovat jääneet eläkkeelle. Sen sijaan mukana ovat professorit, jotka on valittu virkaan vuosina 2015–2018. Otanta on siis erilainen kuin kyselyaineistossa, jossa tarkasteltiin opettajankoulutukseen liittyvän henkilöstön määrää, minkä vuoksi aineistojen professorien määrät poikkeavat toisistaan. Professorien lisäksi otannassa ovat mukana apulaisprofessorit. Se, missä määrin tarkasteluun mukaan otetut professorit edustavat kunkin yliopiston opettajankoulutuksen kokonaisuutta, on vaikea tarkasti rajata. Bibliometrisen tarkastelun tavoitteena on kuvata kasvatustieteellisen alan tutkimuksen suuntia.

Taulukko 5.1.1. Yliopistojen julkiset tutkimustietoportaalit ja aineistoon valitut yliopistojen yksiköt.

Yliopisto	Tiedekunta	Tutkimustietoportaaali
Helsinki	Kasvatustieteellinen tiedekunta	Tuhat-tutkimustietojärjestelmä ¹⁾
Itä-Suomi	Filosofinen tiedekunta ²⁾	Itä-Suomen yliopiston tutkimustietoportaaali (SoleCRIS)
Jyväskylä	Kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta & koulutuksen tutkimuslaitos	TUTKA-tutkimustietokanta ³⁾
Lappi	Kasvatustieteiden tiedekunta	Lapin yliopiston tutkimustietoportaaali (LaCRIS)
Oulu	Kasvatustieteiden tiedekunta	Oulun yliopiston tutkimusportaali (SoleCRIS)
Tampere	Kasvatustieteiden tiedekunta	Tampereen yliopiston tutkimusportaali (SoleCRIS)
Turku	Kasvatustieteiden tiedekunta	Turun yliopiston tutkimusportaali (Converis)
Åbo	Fakulteten för pedagogik och välfärdsstudier (Kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunta)	Forskningsdatabasen Artur (Converis)

1) Helsingin yliopisto siirtyy uuteen Helsingin yliopiston tutkimusportaaliin keväällä 2019.

2) Itä-Suomen yliopiston filosofisesta tiedekunnasta mukana on kasvatustieteiden ja psykologian osasto & sovelletun kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen osasto

3) Jyväskylän yliopisto on korvaamassa TUTKA:n vaiheittain Converis-tietokannalla. Aineistonkeruun hetkellä julkaisut eivät olleet siirtyneet uuteen tietokantaan. Jyväskylän yliopiston kohdalla kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunnan ohella Kasvatustieteiden tutkimuslaitokset (tiedekunnasta erillinen erillislaitos)

Professorien julkaisuista ovat mukana ne julkaisut, jotka edustavat samaa kasvatustieteellistä tiedekuntaa, jossa he toimivat professorina. Jos henkilö on tarkastelujaksolla toiminut kahden eri yliopiston professorina, julkaisut on jaettu affiliaation perusteella. Kesken tarkastelukauden tapahtuneet affiliaatiomuutokset vaikuttavat julkaisumääriin. Julkaisut koottiin kunkin yliopiston julkisista tutkimustietoportaaaleista, jotka on esitetty taulukossa 5.1.1. Julkaisuista kerättiin seuraavat tiedot: tekijät; tekijöiden määrä; otsikko; journalin, konferenssin tai kokoomateoksen nimi; julkaisuvuosi; julkaisukieli; OKM:n julkaisutyyppi; kustantaja; journalin tai kustantajan JUFO-taso ja julkaisumaa sekä asiasanat. Julkaisutiedot on kerätty joulukuussa 2018 paitsi Helsingin yliopistosta tammikuussa 2019. Tarkasteltaessa julkaisujen määrää vuosina 2015 – 2018 julkaisuja on lähes saman verran kaikkina neljänä vuotena. Enimmillään julkaisuja on ollut vuonna 2016 (906) ja vähimmillään vuonna 2018 (821). JUFO-tasot edustavat helmikuun 2019 tilannetta.

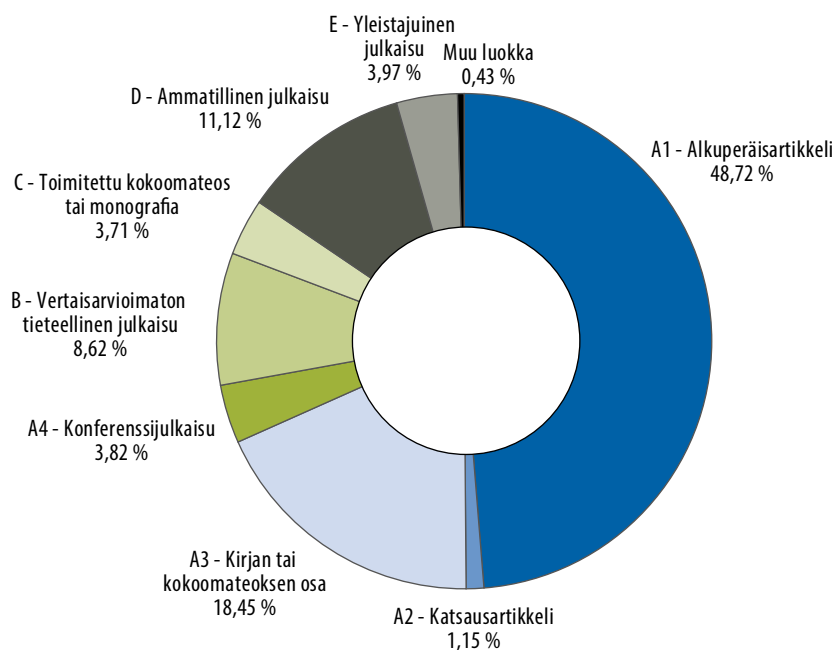
Taulukko 5.1.2. Kasvatustieteellisten tiedekuntien professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisut vuosina 2015–2018 julkaisutyypeittäin. (Lähde: Bibliometrinen aineisto)

Julkaisutyyppi		HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
A1 - Alkuperäisartikkeli	%	43,2 %	55,0 %	61,3 %	40,3 %	62,3 %	39,8 %	39,9 %	43,8 %	48,7 %
	n	530	149	438	79	182	105	141	71	1 695
A2 - Katsausartikkeli	%	1,3 %	0,7 %	1,3 %	2,0 %	0,3 %	0,8 %	1,7 %	0,0 %	1,2 %
	n	16	2	9	4	1	2	6	0	40
A3 - Kirjan tai kokoomateoksen osa	%	21,4 %	12,2 %	9,5 %	30,1 %	9,6 %	29,2 %	22,4 %	21,6 %	18,5 %
	n	263	33	68	59	28	77	79	35	642
A4 - Konferenssijulkaisu	%	2,5 %	8,9 %	2,4 %	3,6 %	7,2 %	3,4 %	4,5 %	4,9 %	3,8 %
	n	31	24	17	7	21	9	16	8	133
A - Vertaisarvioitu tieteellinen julkaisu	%	68,5 %	76,8 %	74,5 %	76,0 %	79,5 %	73,1 %	68,6 %	70,4 %	72,2 %
	n	840	208	532	149	232	193	242	114	2 510
B - Vertaisarvioimaton tieteellinen julkaisu	%	9,0 %	5,5 %	6,4 %	6,6 %	7,9 %	9,1 %	17,9 %	3,7 %	8,6 %
	n	110	15	46	13	23	24	63	6	300
C - Toimitettu kokoomateos tai monografia	%	5,0 %	1,9 %	1,0 %	3,6 %	3,1 %	5,3 %	5,4 %	4,3 %	3,7 %
	n	61	5	7	7	9	14	19	7	129
D - Ammatillinen julkaisu	%	13,9 %	10,7 %	12,3 %	8,2 %	7,5 %	9,5 %	5,7 %	10,5 %	11,1 %
	n	170	29	88	16	22	25	20	17	387
E - Yleistajuinen julkaisu	%	2,8 %	4,4 %	5,7 %	5,6 %	2,1 %	3,0 %	2,6 %	10,5 %	4,0 %
	n	34	12	41	11	6	8	9	17	138
Muu luokka	%	1,0 %	0,7 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	0,6 %	0,4 %
	n	12	2	0	0	0	0	0	1	15

Julkaisuja koskevissa taulukoissa tarkastellaan sekä koko aineistoa että yliopistoja erikseen. Taulukossa 5.1.2 julkaisut esitetään julkaisutyypeittäin Opetus- ja kulttuuriministeriön luokituksen mukaan. Taulukossa on erikseen esitetty julkaisutyyppi A:n eli vertaisarvioitujen tieteellisten julkaisujen alaluokat. Kasvatustieteellisten tiedekuntien professorit julkaisivat vuosina 2015–2018 yhteensä 3479 tutkimustietoportaaleihin tallennettua julkaisua, joista 2 509 eli 72 prosenttia oli vertaisarvioituja (OKM:n luokka A). Yliopistoittain tarkasteltuna vertaisarvioituja julkaisuja oli vähintään 68 prosenttia ja enimmillään 79 prosenttia kaikista kasvatustieteen julkaisuista. Kokonaisaineistosta lähes puolet oli vertaisarvioituja alkuperäisartikkeleita (OKM: A1), yliopistoittain 39–62 prosenttia. Toinen suuri vertaisarvioitujen julkaisujen ryhmä oli kirjan tai kokoomateoksen osat (OKM: A3), joita aineistosta oli 18 prosenttia, yliopistoittain 9–30 prosenttia. Konferenssijulkaisujen (OKM: A4) osuus vaihteli yliopistoittain 2–9 prosentin välillä. Todennäköisesti osa konferenssiesitelmistä on ilmestynyt artikkeleina vertaisarvioituissa lehdissä. Katsausartikkelien (OKM: A2) osuus julkaisuista oli vähäinen eli yliopistoittain korkeintaan 2 prosenttia.

Kuviossa 5.1.1 esitetään julkaisutyyppijakauma kokonaisaineiston osalta ympyräkuviona. Toimitettujen tieteellisten teosten (OKM: C) osuus aineistosta oli vajaa 4 prosenttia ja vaihteli yliopistoittain 1–5 prosentin välillä. Samansuuruinen osuus oli yleistajuisilla julkaisuilla (OKM: E). Ammatillisten julkaisujen (OKM: D) osuus kokonaisaineistosta oli 11 prosenttia ja

se vaihteli yliopistoittain 5–14 prosentin välillä. Vertaisarvioimattomien julkaisujen (OKM: B) osuus vaihteli 3–18 prosentin välillä. Suuri vertaisarvioimattomien julkaisujen osuus esiintyi yleensä yhdessä suuren toimitettujen teosten osuuden kanssa eli kyse on osaksi vertaisarvioimattomista johdantoteksteistä toimitetuissa teoksissa.

Kuvio 5.1.1. Kasvatustieteellisten tiedekuntien professoreiden ja apulaisprofessoreiden 2015–2018 julkaisujen jakautuminen julkaisutyypeittäin.

Suurin osa tutkimusaineiston julkaisuista (53–79 prosenttia) on ilmestynyt englanniksi (Taulukko 5.1.3). Kotimaisten kielten osuus julkaisuista vaihtelee 20–44 prosentin välillä. Toisen kotimaisen kielen osuus oli pieni: 0–5 prosentin välillä. Muista kielistä yleisimpiä olivat saksa, espanja ja ranska. Muiden kuin kotimaisten kielten ja englannin osuus jäi kaikissa yliopistoissa alle kahden prosentin.

Taulukossa 5.1.4 tarkastellaan julkaisujen määrää yliopistoittain professoria kohden. Professorien ja julkaisujen määrän perusteella tarkasteltuna suurimmat kasvatustieteelliset tiedekunnat ovat Helsingin ja Jyväskylän yliopistoissa. Edellisessä on joulukuussa 2018 ollut 37 professoria ja apulaisprofessoria (tarkastelujaksolla myös muutos käyttäytymistieteellisestä tiedekunnasta kasvatustieteelliseksi tiedekunnaksi), jälkimmäisessä 33 ja julkaisujen määrät ovat vastaavasti 1 227 ja 714. Keskimukoa julkaisumääriltään edustivat Itä-Suomen, Oulu, Tampereen ja Turun yliopistot, kun taas Åbo Akademi ja Lapin yliopisto olivat pienemmät yksiköt.

Taulukko 5.1.3. Kasvatustieteellisten tiedekuntien professoreiden ja apulaisprofessoreiden 2015–2018 julkaisujen kielijakauma (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Kieli	HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
Englanti	68,8 %	67,5 %	67,8 %	78,6 %	77,4 %	67,4 %	53,3 %	64,8 %	67,9 %
Suomi	26,7 %	30,6 %	31,2 %	20,4 %	20,6 %	31,1 %	44,5 %	4,9 %	28,2 %
Ruotsi	3,0 %	0,4 %	0,0 %	0,0 %	1,7 %	0,0 %	0,6 %	30,3 %	2,7 %
Muu kieli	1,5 %	1,5 %	1,0 %	1,0 %	0,3 %	1,5 %	1,7 %	0,0 %	1,2 %

Taulukko 5.1.4. Julkaisujen määrä vuosina 2015–2018 professoria kohden yliopistoittain. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Julkaismäärät 2015–2018		HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
Professoreita	n	43	18	33	8	14	13	24	14	167
Julkaisuja	n	1 227	271	714	196	292	264	353	162	3 479
Julkaisuja / Professori (4 vuodessa)		28,5	15,1	21,6	24,5	20,9	20,3	14,7	11,6	20,8
Vertaisarvioituja julkaisuja (72 %)	n	840	206	533	149	232	193	242	114	2 509
Vertaisarvioituja julkaisuja / professori (4 vuodessa)		19,5	11,4	16,2	18,6	16,6	14,8	10,1	8,1	15

Taulukkoon 5.1.4. on koottu vain OKM:n luokkaan A kuuluvat vertaisarvioitut julkaisut. Vertaisarvioituista artikkeleista (A1) suurin osa ilmestyi brittiläisissä (633 kpl), yhdysvaltalaisissa (347), suomalaisissa (193) ja alankomaalaisissa (158) jurnaaleissa. Seuraavaksi yleisimmät julkaisumaat olivat Norja (38), Australia (35), Kanada (32), Ruotsi (32), Sveitsi (22) ja Saksa (21). Yleisimmät jurnaalien kustantajat olivat Taylor & Francis Group ja siihen kuuluva Routledge (293) sekä Elsevier ml. Pergamon Press ja Academic Press (209). Seuraavaksi yleisimmät olivat Sage (96), Springer ml. Palgrave ja Kluwer Academic (91), Wiley-Blackwell (67), Emerald ml. JAI Press (59). Suomalaisista yleisimmät olivat Kasvatuslehteä julkaiseva Kasvatustieteiden tutkimuslaitos (29) ja NMI-bulletin-lehteä julkaiseva Niilo Mäki Instituutti (18).

Vertaisarvioituille tieteellisen kirjan tai kokoomateoksen osille (A3) yleisimmät kustantajat olivat Springer ml. Palgrave Macmillan (110), Taylor & Francis ml. Routledge (74), Suomen kasvatustieteellinen seura (53), Brill ml. Sense Publishers (43), Peter Lang (36) ja Suomen aineidaktinen tutkimusseura (21). Yleisimmät kirjan tai kokoomateoksen kustantajan kotimaat olivat Suomi (210), Iso-Britannia (144), Alankomaat (61), Yhdysvallat (44) ja Singapore (26).

Taulukko 5.1.5. Kasvatustieteiden tiedekuntien professoreiden ja apulaisprofessoreiden 2015–2018 vertaisarvioitujen alkuperäisartikkelien jouluaalien JUFO-tasot. (Lähde: Bibliometrinen aineisto / Julkaisufoorumi).

		HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅA	Yht.
JUFO 3	n	38	3	45	2	18	11	16	2	135
	%	7,2 %	2,0 %	10,3 %	2,5 %	9,9 %	10,5 %	11,4 %	2,8 %	8,0 %
JUFO 2	n	129	28	129	9	52	38	37	21	443
	%	24,3 %	18,8 %	29,5 %	11,4 %	28,6 %	36,2 %	26,2 %	29,6 %	26,1 %
JUFO 1	n	332	115	253	64	108	51	85	45	1 053
	%	62,6 %	77,2 %	57,8 %	81,0 %	59,3 %	48,6 %	60,3 %	63,4 %	62,1 %
JUFO 0	n	26	3	9	4	4	2	1	1	50
	%	4,9 %	2,0 %	2,1 %	5,1 %	2,2 %	1,9 %	0,7 %	1,4 %	3,0 %
JUFO N/A	n	5	0	2	0	0	3	2	2	14
	%	0,9 %	0,0 %	0,5 %	0,0 %	0,0 %	2,9 %	1,4 %	2,8 %	0,8 %
Yhteensä	n	530	149	438	79	182	105	141	71	1 695
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukossa 5.1.5. on kuvattu vertaisarvioitujen artikkelien (A1) Julkaisufoorumi-tasot jouluaalin tason perusteella. Koko aineiston artikkelijulkaisuista noin kahdeksan prosenttia saavutti kolmannen tason. Toisen tason saavutti 26 prosenttia ja ensimmäisen tason julkaisuja oli 62 prosenttia. Vajaa kolme prosenttia artikkeleista julkaistiin jouluaaleissa, jotka eivät täyttäneet JUFO 1-tason standardeja ja vajaa prosentti jouluaaleissa, joita ei oltu arvioitu.

Kolmannen ja toisen tason artikkelijulkaisuja yleiseen jakaumaan (34,1%) nähden tuottivat suhteellisesti eniten Tampereen (46,7 %), Jyväskylän (39,7 %), Oulun (38,5 %) ja Turun yliopistot (37,6 %). Helsingin yliopisto (31,5 %) ja Åbo Akademi (32,4%) jäivät hivenen yleisen tason alle. Itä-Suomen yliopisto (20,8 %) ja Lapin yliopisto (13,9 %) tuottivat suhteellisesti vähiten korkeampien tasojen artikkelijulkaisuja. Absoluuttisissa määrissä kolmannen ja toisen tason julkaisuja tuottivat eniten Jyväskylän (174 kpl) ja Helsingin yliopistot (167). Keskikokoa edustivat Oulun (70), Turun (53) ja Tampereen yliopistot (49). Pienemmät julkaisumäärät olivat Itä-Suomen yliopistolla (31), Åbo Akademilla (23) ja Lapin yliopistolla (11).

Taulukko 5.1.6. Taulukko 5.1.6. Kasvatustieteiden tiedekuntien professoreiden ja apulaisprofessoreiden 2015–2018 vertaisarvioitujen kirjojen tai kokoomateosten osien kustantajien JUFO-tasot. (Lähde: Bibliometrinen aineisto / Julkaisufoorumi).

		HY	ISY	JY	LY	OY	TaY	TY	ÅÅ	Yht.
JUFO 3	n	70	2	11	5	4	23	8	8	131
	%	26,6 %	6,1 %	16,2 %	8,5 %	14,3 %	29,9 %	10,1 %	22,9 %	20,4 %
JUFO 2	n	55	3	31	2	13	11	20	7	142
	%	20,9 %	9,1 %	45,6 %	3,4 %	46,4 %	14,3 %	25,3 %	20,0 %	22,1 %
JUFO 1	n	64	12	12	36	7	23	18	10	182
	%	24,3 %	36,4 %	17,7 %	61,0 %	25,0 %	29,9 %	22,8 %	28,6 %	28,4 %
JUFO 0	n	40	12	6	12	3	8	10	9	100
	%	15,2 %	36,4 %	8,8 %	20,3 %	10,7 %	10,4 %	12,7 %	25,7 %	15,6 %
JUFO N/A	n	34	4	8	4	1	12	23	1	87
	%	12,9 %	12,1 %	11,8 %	6,8 %	3,6 %	15,6 %	29,1 %	2,9 %	13,6 %
Yhteensä	n	263	33	68	59	28	77	79	35	642
	%	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Taulukossa 5.1.6. on kuvattu kirjojen ja kokoomateosten osien (A3) Julkaisufoorumi-tasot kustantajan luokituksen perusteella. Kokoomateosjulkaisuista koko aineistossa 20 prosenttia saavutti kolmannen JUFO-tason ja 22 prosenttia toisen tason. Perustason merkinän sai 28 prosenttia. Kokoomateosjulkaisuista 15,6 prosenttia julkaisi kustantaja, joka ei täyttänyt JUFO-1 tason standardeja ja 13,6 prosenttia julkaisija, jota ei oltu arvioitu.

Kokoomateosjulkaisuista korkeampien tasojen (JUFO 2&3) julkaisuja oli suhteellisesti eniten Jyväskylän (61,8 %) ja Oulun yliopistoilla (60,7 %). Keskikokoa edustivat Helsingin (47,5 %), Tampereen (44,2 %) ja Turun yliopistot (35,4 %) sekä Åbo Akademi (42,9 %). Suhteellisesti vähiten korkeampien tasojen kokoomateosjulkaisuja oli Itä-Suomen (15,2 %) ja Lapin (11,9 %) yliopistoilla. Absoluuttisesti eniten korkeampien tasojen julkaisuja oli Helsingin yliopistolla (125). Keskikokoa edustivat Jyväskylän (42), Tampereen (34), Turun (28) ja Oulun yliopistot (17). Vähiten kokoomateosjulkaisuja korkeammilla tasoilla oli Lapin (7) ja Itä-Suomen (5) yliopistoilla.

Julkaisuissa esiintyy yhteensä noin 2 400 asiasanaa. Asiasanojen avulla kartoitettiin julkaisutoiminnan jakautumista kasvatustieteiden eri osa-alueille. Mukaan otettiin ensisijaisesti julkaisuissa mainitut asiasanat, mutta jos ne puuttuivat, aineistoon poimittiin kustantajan antamat asiasanat, jotka mainittiin kustantajan verkkosivulla julkaisun kohdalla. Jos julkaisulle ei ollut asiasanoja kuten yleensä yleistajuisissa julkaisuissa, sisältöä kuvaavat termit poimittiin julkaisun otsikosta ja merkittiin asiasanakenttään. Näin kaikille julkaisuille tuli vähintään yksi sisältöä kuvaava asiasana. Ellei näin olisi toimittu, useat julkaisut olisivat jääneet kokonaan huomioon ottamatta. Esiintymisfrekvenssien tarkastelussa on yhdistetty asiasanan suomen- ja englanninkielisten versioiden esiintymisluvut. Muita asiasanoja ei ole yhdistetty. Yhdistämällä samaan aiheeseen liittyviä asiasanoja voisi päästä suurempiin

esiintymisfrekvensseihin ja laajempiin tutkimuskokonaisuuksiin, mutta tämä edellyttäisi kasvatustieteellistä asiantuntijuutta analyysivaiheessa. Tässä raportissa esitetyt tulokset ovat suuntaa-antavia.

Taulukko 5.1.7. Kasvatustieteiden tiedekuntien professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen 2015–2018 asiasanat, joiden esiintymisfrekvenssi oli suurin. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–20	F	Asiasanat 21–40	F
Suomi / Finland	163	Pitkittäistutkimus / longitudinal (study, research)	50
Opettajankoulutus / teacher education	136	Yliopisto(t) / university(ies) / universitet	50
Koulutus / education	134	Arviointi / assessment	47
Oppiminen / learning	133	Perusopetus / basic education	46
Oppikirjat / textbook	95	Koulutuspolitiikka / education politics	45
Lapset / children	90	Uskonnonopetus / religious education	45
Varhaiskasvatus / early childhood education and care	90	Uupumus / burnout, exhaustion	43
Opettajat / teachers	87	Lukeminen / reading	42
Opetus, opettaminen / teaching	73	Osaaminen / competence	41
Nuoret / youth, young people	69	Opetusharjoittelijat / student teachers	39
Hyvinvointi / well-being	67	Yhteistoiminnallinen oppiminen / collaborative learning	37
Koulu(t) / school(s)	63	Historia / history	37
Tutkimus / research	65	Oppimisympäristö(t) / Learning environments	37
Korkeakoulutus / higher education	61	Sukupuoli / gender	37
Matematiikka / mathematics	57	Pedagogiikka / pedagogics / pedagogik	36
Peruskoulu / primary school, comprehensive school	56	Tasa-arvo / equality	34
Oppilaat, opiskelijat / students	54	Lukutaito / literacy	34
Erityisopetus / special education	51	Kouluvalinta / school choice	33
Motivaatio / motivation	51	Yhteistyö, yhteistoiminta / collaboration	33
Opetussuunnitelma / curriculum	51	Tunteet / emotions	32

Suurimmat esiintymisfrekvenssit olivat asiasanoilla Suomi (163), *opettajankoulutus / teacher education* (136), *koulutus / education* (134) ja *oppiminen / learning* (133). Taulukossa 5.1.7 esitetään neljäkymmentä useimmin mainittua asiasanaa. Suomen esiintyminen yleisimpänä asiasanana viittaa siihen, että julkaisu on suunnattu kansainväliselle lukijakunnalle, mutta tutkimuksen kohde on Suomessa. Osassa tapauksia Suomi esiintyy vertailvan tutkimuksen toisena maana, kun toisena on esimerkiksi Chile tai Kiina. Taulukossa korostuvat yleisimmällä tasolla kasvatustieteelliset aiheet kuten lapset ja nuoret. Lisäksi korostuvat opetukseen liittyvät termit kuten *opettajankoulutus*, *oppiminen*, *oppikirjat*, *opettajat*, *opetus*, *oppilaat*. Erityistieteenoista esiin nousee *erityispedagogiikka* ja *varhaiskasvatus*. Kasvatustieteiden yhteiskuntapainotteista suuntausta edustavat asiasanat kuten *koulu*, *peruskoulu*, *opetussuunnitelma*, *perusopetus*, *koulutuspolitiikka*, *sukupuoli*, *tasa-arvo* ja *kouluvalinta*. Psykologinen tutkimus nousee esiin termeissä hyvinvointi, motivaatio, uupumus ja tunteet.

Kuvio 5.1.2. Kasvatustieteellisten alojen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen asiasanoista laadittu sanapilvi. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Yleisimpien asiasanojen joukossa esiintyy kolme ainedidaktista termiä: *matematiikka*, *historia* ja *uskonnonopetus*. Tämä ei kuitenkaan välttämättä tarkoita niiden suurta osuutta ainedidaktiikan tutkimuksessa. Aineisto ei nimittäin kata muissa kuin kasvatustieteen tiedekunnissa tehtävää ainedidaktista tutkimusta. Toisekseen asiasanojen suuri hajonta voi vaikuttaa listaan. Uskonnonopetuksen tutkimus keskittyi pääasiassa Itä-Suomen ja Helsingin yliopistoihin. Uskonnonopetus asiasanana esiintyi suurimmassa osassa aihetta käsittelevissä julkaisuissa toisin kuin muilla ainedidaktisilla aloilla, joissa yleistä ainedidaktista asiasanaa ei välttämättä esiintynyt. Esimerkiksi kielten opetusta käsitteleviä julkaisuja oli aineistossa paljon, mutta näillä ei ollut yhtenäisiä asiasanoja. Historia-termi nousi pääasiassa oppikirjajulkaisuista. Matemaattisten aiheiden tutkimus tosin oli aineistossa yleistä.

Julkaisujen sisältöjakaumaa kuvataan myös sanapilvellä (kuvio 5.1.2). Sanapilvessä ovat mukana kaikki muut asiasanat paitsi Suomi/Finland, jonka esiintymisfrekvenssi on suurin. Jättämällä Suomi/Finland pois saatiin paremmin esille kasvatustieteiden eri aloja kuvaavat sanat. Sanapilvessä sanan koko kuvaa sen esiintymisfrekvenssiä: suurimmalla kirjoitetujen sanojen esiintymisfrekvenssi on suurin. Termin erikielisiä asiasanoja tai synonyymejä ei ole yhdistetty sanapilveä varten

5.2 Yliopistokohtainen tarkastelu

Yliopistokohtaisilla asiasanalistoilla tulevat näkyviin jossakin määrin toisistaan poikkeavat tutkimusprofiilit toisin kuin kokonaisaineistossa, jossa frekvenssiltään suurimmat asiasanat olivat kasvatustieteen yleisiä aiheita. Asiasanojen suuri hajonta tulee näkyviin siinä, että yliopistokohtaisille top-20-listoille valikoituu termejä, jotka ovat esiintyneet tietyn yliopiston julkaisuissa vain viisi kertaa ja top-40-listoilla neljä kertaa. Ainoastaan Helsingin ja Jyväskylän yliopistojen listoissa pieninkin esiintymisfrekvenssi top-20 ja top-40-listalla on yli kymmenen.

Helsingin yliopisto

Helsingin yliopisto kattoi kokonaisaineiston julkaisuista yli kolmasosan 1 227 julkaisullaan ja 43 professorilla. Myös julkaisumäärät professoria kohden olivat suurimmat vertailtavista yliopistoista. Julkaisujen kielijakauma noudatti yleistä linjaa. Vertaisarvioitujen julkaisujen määrä oli suhteellisesti pienempi kuin muilla yliopistoilla (68,5 %), mikä johtui runsaasta ammatillisesta julkaisemisesta (13,8 %). Ammatillisten julkaisujen joukossa oli huomattava määrä historiaa, yhteiskuntaoppia, fysiikkaa ja kemiaa sekä ympäristöoppia käsitteleviä oppikirjoja. Toinen suuri joukko ammatillisista julkaisuista oli opettajille suunnatut oppaat. Yleistajuisia julkaisuja oli vähän (2,8 %) yleiseen jakaumaan nähden. Muut julkaisuluokat noudattivat kokonaisaineiston jakaumaa. Vertaisarvioituissa julkaisuissa oli hivenen enemmän kirjojen tai kokoomateoksen osia ja vastaavasti vähemmän alkuperäisartikkeleita kuin yleisessä jakaumassa.

Asiasanoiltaan Helsingin yliopistossa korostuivat hyvin paljolti samat termit kuin kaikkien julkaisujen asiasanoissa. Näitä olivat esim. *Suomi, opettajankoulutus, oppiminen, koulutus ja nuoret*. Asiasanat heijastivat myös paljon opetusmateriaalia; *oppikirjat, ympäristöoppi ja historia* olivat yleisiä asiasanoja. Yliopiston erityistieteenaloja kuvaavia yleisiä asiasanoja olivat *varhaiskasvatus, erityisopetus, uskonnonopetus* sekä *ruokakulttuuri ja kotitalousopetus*, jotka edustivat kotitaloustiedettä. Muita yliopiston profiilille erityisiä asiasanoja olivat *monikulttuurisuus, oppimisympäristöt, osaaminen, diversiteetti, kulttuuri ja kouluvalinta*. Alueellisena kuriositeettina yleisimpien asiasanojen listalla on Kiina. Asiasanojen perusteella Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen tutkimuksen painoaloja olivat *oppiminen ja osaaminen, oppimisympäristöt ja -tavat, opetusmateriaali, diversiteetti ja kulttuurit, opettajankoulutus* sekä *varhaiskasvatus, erityisopetus, uskontopedagogiikka ja kotitaloustiede*.

Taulukko 5.2.1. Helsingin yliopiston kasvatustieteellisen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen yleisimmät asiasanat. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–19	F	Asiasanat 20–39	F
Oppikirjat / textbooks	70	Ruokakulttuuri / food culture	20
Suomi / Finland	67	Lapset / children	20
Opettajankoulutus / teacher education	64	Osaaminen / competence	20
Oppiminen / learning	63	Matematiikka / mathematics	19
Koulutus / education	53	Yliopisto(t) / university	19
Nuoret / youth / young people	32	Arviointi / assessment	18
Historia / history	30	Erytisopetus / special education	18
Opetus, opettaminen / teaching	29	Kiina / China	17
Koulu(t) / school(s)	29	Opiskelijat, oppilaat / students	17
Uskonnonopetus / religious education	28	Peruskoulu / primary school, comprehensive school	17
Opettajat / teachers	25	Tiedeopetus / science education	16
Monikulttuurisuus / interculturality	24	Oppimisympäristö / learning environment	16
Korkeakoulutus / higher education	24	Diversiteetti / diversity	16
Varhaiskasvatus / early childhood education	23	Kulttuuri / culture	16
Perusopetus / basic education	22	Motivaatio / motivation	15
Ympäristöoppi / environmental education	22	Kotitalousopetus / home economics education	15
Opetusharjoittelijat / student teachers	21	Murrosikäiset / adolescents	14
Oppimisympäristöt / learning environments	21	Tapaustutkimus / case study	14
Tutkimus / research	21	Yhteistyö, yhteistoiminta / collaboration	14
		Kouluvalinta / school choice	14

Asiasanat noudattavat Helsingin yliopiston ilmoittamia tutkimuksen painoaloja, joita olivat 1) kasvatusta, yhteiskunta ja kulttuuri (johon kuuluu esim. globaali vastuu, tasa-arvo ja koulutuspolitiikka) ja 2) oppiminen ja vuorovaikutus (mukaan lukien esim. oppimisympäristöt). Ensimmäinen painoala näkyi yleisimmässä asiasanoissa varsinkin kulttuurin osalta. Erilaiset kouluasteet termeissä ja *kouluvalinta* viittaavat koulutuspolitiikkaan. Tasa-arvoa kuvaavia termien frekvenssi oli yli kaksikymmentä. Toinen painoala oli myös näkyvissä asiasanoissa, joskin vuorovaikutuksen osalta vähemmän. Erilaiset vuorovaikutusta kuvaavat termit olivat hajautuneet, mutta yhteensä niiden frekvenssi oli yli kolmekymmentä. Yliopiston koulutusvastuissa oleva käsityön aineenopettajakoulutus ei yleisimmässä asiasanoissa näy. Erilaisten käsityötermien yhteenlaskettu frekvenssi jää noin viiteentoista. Myös lastentarhaopettajakoulutusta on vaikea asiasanoista eritellä. Muut koulutusvastuut eli kotitaloustiede, luokanopettaja ja erityispedagogiikka näkyvät asiasanoissa.

Itä-Suomen yliopisto

Itä-Suomen yliopisto oli julkaisumääriltään keskikokoa. Professoreja kohden julkaisumäärät olivat hivenen matalammat kuin kokonaisaineistossa. Sen sijaan vertaisarvioitujen julkaisujen määrä (76,8 %) oli suurempi kuin keskimäärin ja vertaisarvioimattomien julkaisujen määrä (5,5 %) keskimääräistä pienempi. Toimitettujen teosten osuus (1,9 %) oli

yleistä jakaumaa pienempi. Muut julkaisujen päätyypit noudattivat yleistä jakaumaa. Vertaisarvioituista julkaisuista keskimääräistä huomattavasti suurempi osuus oli alkuperäisar-tikkeleita (55 %) ja vastaavasti kokoomateoksen osia oli vähemmän (12,2 %). Itä-Suomen yliopisto julkaisi yliopistoista suhteellisesti eniten vertaisarvioituja konferenssijulkaisuja (8,9 %). Kielijakaumaltaan yliopiston julkaisut noudattivat yleistä linjaa.

Taulukko 5.2.2. Itä-Suomen yliopiston kasvatustieteellisten alojen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen yleisimmät asiasanat. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–23	F	Asiasanat 24–39	F
Uskonnonopetus / religious education	17	Kestävä käsityö / sustainable craft	4
Lapset / children	12	Tieto- ja viestintäteknologia / Information and communication technology (ICT)	4
Opettajankoulutus / teacher education	12	Ruokavalio / diet	4
Autismi / autism, autism spectrum disorder	11	Lukeminen / reading	4
Hyvinvointi / well-being	9	Tapaustutkimus / case study	4
Opettajien kouluttajat / teacher educators	8	Ortodoksinen uskonto / Greek catholic religion	4
Oppiminen / learning	8	Opetusharjoittelijat / student teachers	4
Arviointi / assessment	8	Lukutaito / literacy	4
Käsityöt / crafts	7	Etiikka / ethics	4
Teknologia / technology	6	Opetussuunnitelma / curriculum	4
Motivaatio / motivation	6	Erytysopetus / special education	4
Suomi / Finland	6	Perusopetus / basic education	4
Uskonto / religion	6	Päiväkoti / kindergarten	4
Opettajat / teachers	6	Osaaminen / competence	4
Tiedekasvatus / science education	6	Koulutus / education	4
Keskusteluanalyysi / conversation analysis	5	Tutkimus / research	4
Työtyytyväisyys / job satisfaction	5		
Kestävyys / sustainability	5		
Käsitykset / perceptions	5		
Masennus / depression	5		
Koulu / school	5		
Matematiikka / Mathematics	5		
Peruskoulu / primary school, comprehensive school	5		

Itä-Suomen yliopistossa korostui Helsingin yliopiston tavoin uskontopedagogiikka yleisissä asiasanoissa kuten *uskonto*, *ortodoksinen uskonto* ja *uskonnonopetus*. Myös opettajan ammattiin ja koulutukseen viittaavat asiasanat kuten *opettajien kouluttajat*, *opettajankoulutus*, *oppiminen*, *arviointi*, *opettajat*, *motivaatio*, *opetusharjoittelijat* ja *koulu* olivat yleisiä. Yleisen kokonaisuuden muodosti psykologiseen tutkimukseen liittyvät asiasanat, jotka liittyivät paljolti opettajan ammattiin, koulutukseen ja työhyvinvointiin: *autismi*, *hyvinvointi*, *työtyytyväisyys*, *masennus*. Yleisimpien asiasanojen joukossa oli kolme tutkimusmenetelmiin viittaavaa termiä: *keskusteluanalyysi*, *tapaustutkimus* ja *käsitykset*. Helsingin yliopiston tavoin myös käsityötiede, kotitaloustiede ja ympäristö- ja luonnontieteet olivat edustettuna yleisimmissä asiasanoissa: *käsityöt*, *kestävyys*, *kestävä käsityö*, *ruokavalio* ja

tiedekasvatus. Myös *teknologia* ja *ICT* olivat yleisten asiasanojen joukossa, kuten myös *erityisopetus*. Varhaiskasvatukseen viittaa *lapset*, *peruskoulu*, *perusopetus* ja *päiväkoti*. Asiasanojen perusteella Itä-Suomen yliopiston kasvatustieteiden ja psykologian tutkimuksen painoaloja olivat *uskontopedagogiikka*, *opettajankoulutus*, *opettajan ammatillinen toiminta ja työhyvinvointi*, *tiedekasvatus ja teknologia opetuksessa* sekä *käsityötiede* ja *varhaiskasvatus* ja pienemmällä profiililla *erityisopetus* ja *kotitaloustiede*.

Itä-Suomen yliopiston kyselyssä ilmoittamista kahdesta tutkimuksen painoaloista asiasanat selkeästi painoutuivat "koulutuksen ja kasvatuksen muutokset" -painoalaan. Toinen painoala "teknologia oppimisessa ja opetuksessa" oli pienemmällä painotuksella yleisimmissä asiasanoissa. Lähinnä vain teknologia ja ICT olivat yleisiä alaan liittyviä sanoja. Koulutusvastuuasetuksen mukaiset painoalat kuten lastentarha-, luokan- ja käsityöopettajan koulutus näkyvät asiasanoissa, joskin erityispedagogiikka ja kotitaloustiede pienemmällä profiililla. Opinto-ohjaajakoulutus ei kuitenkaan asiasanoissa juuri näy.

Jyväskylän yliopisto

Jyväskylä oli Helsingin jälkeen suurin kasvatustieteellinen tiedekunta (714 julkaisua, 33 professoria) ja erityisesti opettajankoulutukseen painottuva (tiedekunta on vuodesta 2017 ollut nimellä kasvatustieteiden ja psykologian tiedekunta sisältäen kolme laitosta, joista yksi on psykologian laitos). Yliopiston julkaisujen määrä professoria kohden asetui suunnilleen samaan kuin kokonaisaineistossa. Myös kielijakauma noudatti yleistä jakaumaa. Julkaisut painoutuivat vertaisarvioituihin tieteellisiin julkaisuihin (74,5 %) ja ammatillisiin julkaisuihin (12,3 %), joiden suhteellinen osuus oli molemmissa yleistä jakaumaa hieman korkeampi. Sen sijaan toimitettujen teosten osuus oli vertailtavista yliopistoista pienin eli alle prosentin. Ammatilliset julkaisut sisälsivät suuren määrän oppikirjoja, jotka painoutuivat äidinkieleen, fysiikkaan ja kemiaan. Toisen suuren osuuden muodosti samoin opettajille suunnatut ammatilliset artikkelit. Vertaisarvioituissa julkaisuissa oli huomattavan suuri painotus alkuperäisartikkeleihin (61,3 %) ja yliopistoista suhteellisesti vähiten kokoomateoksiin (9,5 %).

Asiasanoiltaan tutkimus keskittyi vahvasti opettajankoulutukseen ja nuoriin. Yleisimmät asiasanat olivat *opettajat*, *oppiminen*, *lukeminen*, *lapset* ja *varhaiskasvatus*. Näiden lisäksi yleisiä opettamiseen liittyviä asiasanoja olivat *koulutus*, *opiskelijat*, *oppikirjat*, *kirjoittaminen*, *opetus*. Myös psykologisen tutkimuksen aiheet liittyivät opettajan ammattiin, sillä yleisimpiä asiasanoja olivat *uupumus*, *ammatti-identiteetti*, *työelämä*, *tunteet*, *toimijuus*, *hyvinvointi* ja *työn imu*. Erityispedagogiikka nousi esiin asiasanoissa *lukihäiriö*, *erityisopetus*, *interventio* ja *inklusiivinen opetus* ja opinto-ohjauksen koulutus termeissä *motivaatio*, *opintomenestys*, *ohjaus*. Lisäksi yleisimmät asiasanat sisälsivät myös perheet, *vanhemmat* ja *vanhemmuus*-termit. Ainedidaktisista asiasanoista korostuivat matematiikka ja äidinkieleen liittyvät *lukeminen*, *lukemisen taito*, *lukutaito* ja *kirjoittaminen*. Huomattavan suuri toistuvuus oli

myös asiasanalla *pitkittäistutkimus*. Asiasanojen perusteella Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden painoaloja olivat *opettajankoulutus, opetuksen ja oppimisen tutkimus, työhyvinvointi* ja *työidentiteetti, perhetutkimus, erityispedagogiikka, varhaiskasvatus* ja *opinto-ohjaus* sekä *äidinkielen ja matematiikan didaktiikka*.

Taulukko 5.2.3. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteellisten alojen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen yleisimmät asiasanat. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–20	F	Asiasanat 21–42	F
Opettajat / teachers	40	Työn imu / work engagement	16
Oppiminen / learning	35	Ohjaus, mentorointi / mentoring	15
Lukeminen / reading	35	Opintomenestys / academic performance	15
Lapset / children	32	Lukutaito / literacy	15
Uupumus / burnout, exhaustion	28	Koulu(t) / school(s)	15
Varhaiskasvatus / early childhood education and care	26	Lukihäiriö / dyslexia	13
Koulutus / education	26	Hyväksymis- ja sitoutumisterapia / acceptance and commitment therapy	13
Opiskelijat, oppilaat / students	23	Sukupuoli / gender	13
Oppikirjat / textbooks	22	Erityisopetus / special education	13
Työelämä / working life	22	Toimijuus / agency	13
Pitkittäistutkimus / longitudinal study	22	Inklusiivinen opetus / inclusive education	13
Suomi / Finland	21	Peruskoulu / primary school, comprehensive school	13
Kirjoittaminen / writing	20	Interventio / intervention	12
Matematiikka / mathematics	20	Tunteet / emotions	12
Motivaatio / motivation	20	Vanhemmat / parents	12
Opetus / teaching	19	Ammatti-identiteetti / professional identity	12
Hyvinvointi / well-being	18	Perheet / families	11
Opettajankoulutus / teacher education	18	Arviointi / assessment	11
Työn imu / work engagement	17	Opetussuunnitelmat / curriculum	11
Lukemisen taito / reading skills, reading fluency	17	Vuorovaikutus / interaction	11
		Osaaminen / competence	11
		Vanhemmuus / parenting	11

Jyväskylä yliopisto ilmoitti kyselyssä tutkimuksen painoaloiksi 1) oppimisen tutkimus, 2) opetuksen, ohjauksen ja koulutuksen tutkimus, 3) vuorovaikutuksen tutkimus, 4) perhe ja lapsuus ja 5) opettajuuden ja johtajuuden tutkimus. Näistä kaikki paitsi kolmas on selkeästi nähtävissä yleisimmistä asiasanoista. Vuorovaikutuksen asiasanoissa on liian suuri hajonta, jotta se nousisi yleisissä asiasanoissa esiin. Erilaisten vuorovaikutusta kuvaavien asiasanojen frekvenssi nousee kuitenkin yli kahteenkymmeneen. Jyväskylän koulutusvas-
tuut näkyvät hyvin asiasanoissa, sillä sieltä on erotettavissa erityispedagogiikka, varhais-
kasvatus ja opinto-ohjaus. Varhaiskasvatukseen kuuluva lastentarhaopettajan koulutus
tosin jää pimentoon yleisimmistä asiasanoista, mutta asiasanoissa esiintyvät myös lasten-
tarha, lastenhoito ja lastentarhaopettaja yhteensä noin 15 kertaa.

Lapin yliopisto

Lapin yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta oli tiedekunnista pienin kahdeksalla professorilla ja 196 julkaisulla. Julkaisujen ja vertaisarvioitujen julkaisujen määrät professoria kohden olivat kuitenkin toiseksi suurimmat Helsingin yliopiston jälkeen. Lapin yliopiston julkaisut olivat vahvasti englannin kieleen painottuneet (78,6 %), kun vastaavasti suomenkielisten julkaisujen määrä oli viidennes julkaisuista (20,4 %). Mukana oli yksi saamenkielinen julkaisu.

Yliopiston julkaisuista kolme neljäsosaa (76 %) oli vertaisarvioituja. Vertaisarvioitujen julkaisut keskittyivät huomattavissa määrin kokoomateosten ja kirjojen osiin (30,1 %) alkupe-
räisartikkelien sijaan (40,3 %) yleiseen jakaumaan verrattuna. Katsausartikkeleita (2 %) oli suhteellisesti enemmän kuin muilla yliopistoilla. Ammatillisten julkaisujen osuus (8,2 %) oli yleistä jakaumaa matalampi, kun taas yleistajuisten kirjoitusten osuus (5,6 %) oli hieman korkeampi. Yleistajuiset julkaisut olivat pääasiassa kirjoituksia yliopiston tiedelehdessä tai vuosikertomuksissa.

Taulukko 5.2.4. Lapin yliopiston kasvatustieteellisten alojen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen yleisimmät asiasanat. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–17	F	Asiasanat 17–30	F
Positiivinen psykologia / positive psychology	18	Sitoutuminen / engagement	5
Hyvinvointi / well-being	17	Ikääntyneet / elderly	5
Rakkaus / love	14	Arktinen / arctic	5
Työmenestys / success at work	11	Opettajankoulutus / teacher education	5
Narratiivinen tutkimus / narrative research	10	Korkeakoulutus / higher education	5
Suomi / Finland	9	Oppimisprosessi / study process	5
Erityisopetus / special education	9	Tuottavuus / productivity	4
Koulutus / education	8	Toivo / hope	4
Ohjaus / supervision	7	Medianlukutaito / media literacy	4
Johtaminen / leadership	7	Oppiminen / learning	4
Kehitysvamma / intellectual disability	6	Koulu / school	4
Hoivatyön tutkimus / caring research	6	Simulaatiopohjaiset oppimisympäristöt / simulation-based learning environments	4
Opettaminen / teaching	6	Perhe / families	4
Mediakasvatus / media education	6		
Opiskelijat / students	6		
Inklusio / inclusion	6		
Yliopisto / universities	6		

Asiasanat määräytyivät alhaisen professorimäärän vuoksi jokseenkin yksittäisten professorien tuotannon mukaan. Tutkituimpia aiheita asiasanoissa olivat *positiivinen psykologia*, *hyvinvointi*, *rakkaus*, *työmenestys* ja *narratiivinen tutkimus*. Tutkimus keskittyi siis hyvinvointiin ja psykologiaan. Työelämän tutkimukseen ja hyvinvointiin liittyivät myös *johtaminen* ja *tuottavuus* sekä *ikäntyneet*, *perhe* ja *toivo*. Koulutukseen viittaavat yleisimmät asiasanat olivat *koulutus*, *opettaminen*, *opiskelijat*, *opettajankoulutus* ja *oppimisprosessi*.

Opettajankoulutus painottui pääasiassa erityisopetukseen (*erityisopetus, inklusio, kehitysvamma*) ja mediakasvatukseen (*mediakasvatus, medianlukutaito, simulaatioympäristöt*). Alueellisesti kuvaavat *arktinen* ja *Suomi* olivat yleisimpien asiasanojen joukossa. Asiasanojen perusteella Lapin yliopiston kasvatustieteiden tutkimuksen painoaloja olivat **työelämä ja johtaminen, positiivinen psykologia, hyvinvointi ja arktisuus** sekä **erityispedagogiikka ja mediakasvatus**.

Lapin yliopisto ilmoitti kyselyssä painoaloikseen 1) inklusiivinen kasvatus ja erityispedagogiikka, 2) kestävyys- ja luontokasvatus, 3) saamelaisuus, arktisuus ja alkuperäistutkimus, 4) mediakasvatus ja teknologia. Ensimmäinen ja neljäs painoala näkyivät asiasanoissa selkeästi. Toinen painoala ei näkynyt yleisimmissä asiasanoissa, mutta aineiston yleisen matalan frekvenssitason huomioiden jokseenkin yleisiä asiasanoja olivat kestävyys ja ympäristökasvatus (F: 3). Kolmas painoala näkyi arktisuuden puolesta, mutta saamelaisuus näkyi vähäisesti asiasanoissa (F: 2). Viides painoala näkyi pääasiassa työelämän, työhyvinvoinnin ja johtamisen kautta, mutta ei niinkään yrittäjyyden kautta. Lapin vähäiset koulutusvastuut (luokanopettajakoulutus) näkyvät asiasanoissa. Lisäksi on huomattavissa vastuun ulkopuolinen painotus erityispedagogiikkaan ja mediakasvatukseen.

Oulun yliopisto

Oulun yliopisto edusti julkaisu- ja professorimääriltään sekä julkaisumääriltä professoria kohden keskikokoisia yksiköjä. Kielellisesti Oulun yliopiston julkaisut painottuivat Lapin yliopiston tapaan englannin kieleen (77,4 %) suomen kielen sijaan (20,6 %). Vertaisarvioitujen julkaisujen määrä oli suhteellisesti korkein yliopistoista (79,5 %). Ammatillisten (7,5 %) ja yleistajuisten julkaisujen (2 %) määrät olivat vastaavasti suhteellisesti pienempiä kuin aineiston kokonaisjakaumassa. Vertaisarvioituista julkaisuista alkuperäisartikkeleita oli yliopistoista suhteellisesti suurin osuus (62,3 %). Kuten Jyväskylän yliopistossa, oli vastaavasti kokoomateoksien osuus alhainen (9,6 %). Oulun yliopisto oli Itä-Suomen yliopiston tapaan yksi suurimmista konferenssijulkaisujen (7,2 %) tekijöistä.

Oulun yliopiston julkaisut keskittivät asiasanoiltaan oppimisen tutkimukseen ja opettajankoulutukseen. Yleisimpiä asiasanoja olivat *yhteistoiminnallinen oppiminen, oppimisen itsesäätely, opettajankoulutus ja opetusharjoittelijat*. Myös *itsesäätely, yhteistoiminnallinen ja sosiaalinen säätely ja tietokoneavusteinen oppiminen* olivat yleisiä asiasanoja. Toinen painotus oli korkeakoulutukseen liittyvissä asiasanoissa *tohtorikoulutus, tohtoriopiskelijat, sosiaalinen tuki ja ohjaus*. Varhaiskasvatus tuli esiin asiasanoissa: *lapset, arvokasvatus, nuoret, varhaiskasvatus, esikoulu* kuten myös sosiologiset suuntaukset: *politiikka, asenteet, vähemmistöt, poliittinen osallistuminen, oikeistopopulismi*. Erityispedagogiikka näkyi asiasanoissa *inklusio ja kuulovamma*. Psykologian tutkimukseen liittyivät asiasanat *masennus, uupumus, temperamentti, hyvinvointi*. Tutkimusasetelmia kuvaavia yleisiä asiasanoja olivat *pitkittäistutkimus ja narratiivisuus*. Viimeisenä huomattavana asiasanojen ryhmänä oli opettajien

ammattilliseen identiteettiin asiasanat: *opettajat, ammatillinen toimijuus, opettajan kehittyminen*. Asiasanojen perusteella Oulun yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan painoaloja olivat *oppimisen säätelyn tutkimus, opettajankoulutus, tohtorikoulutus ja -ohjaus, varhaiskasvatus ja arvokasvatus, poliittiset kasvuympäristöt, erityispedagogiikka, opettajan ammatillinen identiteetti* sekä *jaksaminen ja hyvinvointi*.

Taulukko 5.2.5. Oulun yliopiston kasvatustieteellisten alojen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen yleisimmät asiasanat. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–20	F	Asiasanat 21–37	F
Yhteistoiminnallinen oppiminen / collaborative learning	21	Tietokoneavusteinen yhteistoim. oppiminen / Computer-supported collaborative learning	6
Itsesäädely oppiminen / self-regulated learning	15	Poliittinen osallistuminen / political participation	6
Opettajankoulutus / teacher education	15	Oikeistopopulismi / Right wing populism	6
Lapset / children	12	Vähemmistöt / minorities	6
Opetusharjoittelijat / student teachers	10	Videoaineisto /video data	6
Ohjaus / supervision	10	Opettajat / teachers	6
Kuulovamma / hearing impairment	10	Tunteet / emotions	6
Hyvinvointi / well-being	10	Oppiminen / learning	6
Arvokasvatus / values education	9	Narratiivisuus, narratiivi / narrative, narrativity	6
Ammatillinen toimijuus / professional agency	9	Opettajan kehittyminen / teacher learning	6
Oppimisen sosiaalinen säätely / socially shared regulation of learning	8	Varhaiskasvatus / early childhood education	6
Nuoret / youth	8	Esikoulu / preschool	5
Itsesäätely / self-regulation	8	Masennus / depression	5
Asenteet / attitudes	8	Temperamentti / temperament	5
Inklusio / inclusion	8	Tohtoriopiskelijat / doctoral students	5
Tohtorikoulutus / doctoral education	7	Opetussuunnitelmaudistus / curriculum reform	5
Yhteistoiminnallinen säätely / co-regulation	7	Sosiaalinen tuki / social support	5
Politiikka / politics	7		
Uupumus / burnout	7		
Pitkittäistutkimus / longitudinal study	7		

Oulun yliopiston painoaloiksi kyselyssä määräytyivät 1) oppiminen ja oppimisprosessit, 2) opettajat, opettaminen ja kasvatusyhteisöt ja 3) kasvatuksen arvot, aatteet ja yhteiskunnalliset kontekstit. Kaikki kolme painoalaa olivat esillä yleisimpien asiasanojen joukossa. Jokseenkin yleisiä (F: 4) painoaloihin ja vastuisiin liittyviä asiasanoja olivat myös lastensuojelu ja päiväkotit. Oulun yliopistolle asetetut koulutusvastuut erityispedagogiikasta ja varhaiskasvatuksen luokan- ja lastentarhaopettajasta näkyivät. Musiikin aineenopettajan koulutusvastuu ei yleisimmissä asiasanoissa näkynyt, mutta jokseenkin yleisiä asiasanoja olivat musiikkikasvatus ja musiikin tutkimus (F:4).

Tampereen yliopisto

Tampereen yliopiston kasvatustieteellinen tiedekunta oli Oulun ja Itä-Suomen yliopiston tapaan keskikokoinen ja julkaisumäärät professoria kohden edustivat kokonaisjakautumaa. Tampereen tutkimus noudatti myös kieli- ja julkaisutyypiltään hyvin pitkälle aineiston kokonaisjakautumaa. Suurin poikkeama on toimitettujen kokoomateosten ja monografioiden määrässä (5,3 %), joissa Tampereen yliopisto sijoittuu toiseksi suurimmaksi Turun yliopiston jälkeen. Toimitettujen kokoomateosten suuri määrä näkyy myös vertaisarvioitujen julkaisujen jakaumassa, jossa alkuperäisartikkelien suhteellinen määrä on yliopistoista pienin (39,8 %), mutta kirjojen ja kokoomateosten osuus (29,2 %) toiseksi suurin Lapin yliopiston jälkeen.

Taulukko 5.2.6. Tampereen yliopiston kasvatustieteellisten alojen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen yleisimmät asiasanat. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–21	F	Asiasanat 22–40	F
Varhaiskasvatus / early childhood education	25	Eksansiivinen oppiminen / expansive learning	5
Lapsuus / childhood	12	Aikuiskasvatus / adult education	5
Koulutus / education	12	Lastenhoito / childcare	5
Suomi / Finland	11	Yhteistyö, yhteistoiminta / collaboration	5
Higher education / korkeakoulutus	10	Ajattelutaidot / thinking skills	5
Peruskoulu / primary school, comprehensive school	9	Työ / work	5
Oppiminen / learning	9	Ongelmanratkaisu / problem solving	5
Postsosialistinen / post-socialist	8	Opettajankoulutus / teacher education	5
Ammatillinen koulutus / vocational education	7	Identiteetti / identity	4
Venäjä / Russia	7	Kouluttaminen / schooling	4
Koulutuspolitiikka / education politics	7	Brasilia / Brazil	4
Transnationaalisuus / transnationalism	6	Arkielämä / everyday life	4
Muistot / memories	6	PISA-tutkimus / PISA-research	4
Historia / history	6	Kasvatusfilosofia / education philosophy	4
Tutkimus / research	6	Muuttoliike / migration	4
Sosiaali- ja terveydenhuolto / social and health care	6	Eläytymismenetelmä / method of empathy-based stories	4
Putkeen ääntäminen / tube phonation, phonation into tubes	6	Monikulttuurisuus / multiculturality, interculturality	4
Ääniterapia / voice therapy	6	Pitkittäistutkimus / longitudinal study	4
Opetussuunnitelma / curriculum	6	Vertaileva tutkimus / comparative study	4
Valta / power	6		
Ympäristökasvatus / environmental education	6		

Tampereen yliopiston asiasanojen kärjessä oli ylivoimaisesti *varhaiskasvatuksen tutkimus*. Yleisimpiä asiasanoja olivat *varhaiskasvatus* ja *lapsuus*. Myös *lastenhoito*, *ajattelutaidot* ja *kasvatusfilosofia* olivat yleisiä termejä. Toisekseen Tampereen yliopiston profiili oli asiasanojen perusteella hyvin sosiologisesti suuntautunut. Koulutuspolitiikkaan liittyviä yleisiä asiasanoja olivat *koulutus*, *korkeakoulutus*, *peruskoulu*, *ammatillinen koulutus*, *koulutuspolitiikka*, *opetussuunnitelma*, *aikuiskasvatus*, *opettajankoulutus* ja *PISA-tutkimus*. Muita sosiologiaan liittyviä yleisiä termejä olivat *sosiaali- ja terveydenhuolto*, *transnationaalisuus*,

post-sosialistinen, valta, monikulttuurisuus ja muuttoliike. Tutkimuksellisiin metodeihin ja asetelmiin liittyivät asiasanat *pitkittäistutkimus* ja *vertaileva tutkimus*. Alueellinen painotus asiasanoissa oli Suomen lisäksi *Venäjään* ja *Brasiliaan*. Ainedidaktisesti esiin nousivat *historia* ja *ympäristökasvatus*. Asiasanojen perusteella Tampereen yliopiston kasvatustieteen painoaloja olivat ***varhaiskasvatus; koulutuspolitiikan, opetussuunnitelmien ja koulujärjestelmän tutkimus*** sekä ***yhteiskunnan, kulttuurien ja valta-asetelmien tutkimus***.

Kyselyssä Tampereen yliopisto ilmoitti lukuisia erillisiä painoaloja ja tutkimusryhmiä, joista asiasanojen perusteella näkyvimpiä olivat 1) varhaiskasvatuksen instituutiot, politiikat ja käytännöt, 2) korkeakoulutus muutoksessa, 3) koulutuksen arvioinnin tutkimusryhmä, 4) ammatillinen huippuosaaminen ja oppiminen, 5) knowledge, power and politics in education, 6) transnationaalisuuden tutkimusryhmä, 7) muuttoliike, muutos ja yllirajaisuus ja 8) oppiminen ja kehitys peruskouluissa. Myös painoalat ”luonto, kulttuuri ja taiteet” ja ”tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus aikuis-, ammatti- ja akateemisessa kasvatuksessa” olivat yleisissä asiasanoissa jokseenkin näkyviä. Pari kertaa toistuva asiasana oli monilukutaito. Tampereen yliopiston koulutusvastuut näkyvät asiasanoissa hyvin, etenkin varhaiskasvatuksen osalta.

Turun yliopisto

Turun yliopiston kohdalla tarkasteluun on otettu mukaan kasvatustieteiden tiedekunnan opettajankoulutuslaitoksen ja kasvatustieteiden laitoksen professorit ja apulaisprofessorit. Turun yliopistossa oli poikkeamia yleisestä jakaumasta lähes kaikkien kategorioiden suhteen. Turun yliopisto oli keskimäärin hivenen suurempi tiedekunta 353 julkaisullaan ja 24 professorilla. Julkaisumäärät professoria kohden olivat kuitenkin matalammat kuin kokonaisaineistossa. Kielellisesti julkaisuissa oli huomattava poikkeama yleiseen jakaumaan, sillä 53,3 prosenttia oli englanniksi ja 44,5 prosenttia suomeksi, kun vastaavat luvut kokonaisaineistossa olivat 67,9 prosenttia englanniksi ja 28,2 prosenttia suomeksi. Turun yliopiston tekemä julkaisumäärien tarkastelu osoitti, että eri lähteistä koottuina bibliometrisessä aineistossa on aina jonkin verran eroavaisuuksia. Julkaisujen avulla tässä raportissa kuvataan ensijaisesti yksiköiden tutkimuksen suuntautumista.

Julkaisutyyppejä tarkastellessa huomataan, että vertaisarvioitujen julkaisujen osuus (68,6 %) on yliopistoista pienin, kun taas vertaisarvioimattomien osuus (17,9 %) on suurin. Näiden poikkeamien selittämiseksi voidaan tarkastella julkaisulistoja, joista huomataan, että Turun yliopistossa on kirjoitettu huomattava määrä pääkirjoituksia kahteen lehteen: Aikuiskasvatus- ja Kasvatus-lehteen. Etenkin Aikuiskasvatuksen toimittajakunta on paljolti liitoksissa Turun yliopistoon. Tämän vuoksi vertaisarvioimattomien suomenkielisten tekstien osuus on korostunut. Myös toimitettujen teosten osuus on tavanomaista suurempi (5,4 %), mikä puolestaan näkyy vertaisarvioitujen julkaisujen jakaumassa, jossa kokoomateoksien tai kirjojen osat ovat keskimääräistä suuremmat (22,4 %). Alkuperäisartikkelien

osuus julkaisuista on pienin yliopistoista (39,9 %). Ammatillisten (5,7 %) ja yleistajuisten julkaisujen määrät (2,6 %) ovat yleistä jakaumaa pienempiä.

Taulukko 5.2.7. Turun yliopiston kasvatustieteellisten alojen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen yleisimmät asiasanat. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–20	F	Asiasanat 21–43	F
Koulutuspolitiikka / education politics	28	Tiede / science	7
Koulutus / education	27	Oppiminen / learning	7
Opettajankoulutus / teacher education	20	Arviointi / assessment	7
Kouluvalinta / school choice	19	Lapset / children	7
Suomi / Finland	18	Käsityöopetus / sloyd education, craft education	7
Tutkimus / research	16	Koulu(t) / school(s)	7
Liikunta, urheilu / sport	15	Matematiikan opetus / mathematics education	6
Tasa-arvo / equality	12	Maahanmuuttajatausta / immigrant background	6
Nuoret / youth / young	12	Rationaaliluvut / rational numbers	6
Spontaani keskittyminen lukumääriin / spontaneous focusing on numerosity	10	Kirja-arvio / book review	6
Korkeakoulutus / higher education	10	Chile	6
Peruskoulu / primary school, comprehensive school	10	Motivaatio / motivation	6
Perusopetus / basic education	9	Hallinta / governance	6
Oppilaat, opiskelijat / students	9	Urheiluseura / sports club(s)	6
Yliopisto / university	9	Perheet / Families	6
Yhteiskuntaluokka / social class (middle, upper)	9	Kaupungit / cities	5
Opetus, opettaminen / teaching	8	Adaptive number knowledge	5
Yksinäisyys / loneliness	8	Tiedepolitiikka / science politics	5
Matematiikka / mathematics	8	Kasvatustiede / educational sciences	5
Sukupuoli / gender	8	Pitkittäistutkimus / longitudinal study	5
		Masennus / depression	5
		Lukutaito / literacy	5
		Opettajat / teachers	5

Asiasanoiltaan Turun yliopisto keskittyy koulutuksen sosiologiseen tarkasteluun. Kaikista yleisimmät asiasanat ovat *koulutuspolitiikka*, *koulutus*, *opettajankoulutus*, *Suomi* ja *kouluvalinta*. Muita yleisiä koulutuspolitiikkaan ja koulujärjestelmään liittyviä asiasanoja ovat *tasa-arvo*, *korkeakoulutus*, *yliopisto*, *perusopetus*, *oppilaat*, *sukupuoli*, *opettaminen*, *peruskoulu*, *tiede*, *yhteiskuntaluokka*, *maahanmuuttajatausta*, *kaupungit* ja *tiedepolitiikka*. Myös matemaattisten taitojen tutkimus korostuu asiasanoissa: *matematiikka*, *lukumääriin keskittyminen*, *matematiikan opetus* ja *rationaaliluvut* olivat yleisiä termejä. Kokonaisuuden muodostivat myös *nuoriin ja hyvinvointiin liittyvät asiasanat* kuten *nuoret*, *lapset*, *yksinäisyys*, *masennus*, *motivaatio*, *urheiluseura* ja *urheilu*. Alueellisesti asiasanoissa nousi esiin *Suomi* ja *Chile*. Asiasanojen puolesta Turun yliopiston kasvatustieteellinen tutkimus painottui *koulutuspolitiikkaan*, *tasa-arvon ja koulujärjestelmän tutkimukseen*, *nuorten hyvinvointiin* ja *matematiikan didaktiikkaan*.

Kyselyaineistossa Turun yliopiston painoaloiksi ilmoitettiin 1) tieteellinen ja matemaattinen ajattelu, 2) taiteen, käsityön ja suunnittelun integroitu ja teknologiaa hyödyntävä opetus, 3) monikulttuurisuus, yhdenvertaisuus ja yhteiskunnallinen muutos, 4) kouluhyvinvointi ja osallistaminen ja 5) oppimisen, opetuksen ja oppimisympäristöjen tutkimus. Näistä kaikki paitsi toinen painoala näkyvät hyvin yleisimmissä asiasanoissa. Toinen painoala ei ilmene kovin hyvin asiasanoista kuin käsityöopetuksen suhteen. Turun yliopiston koulutusvastuista parhaiten erityispedagogiikka koulutuspolitiikkaan liittyvästä terministöä ja käsityötiede siihen liittyvistä asiasanoista. Lastentarhanopettajankoulutus ilmenee heikommin.

Åbo Akademi

Åbo Akademi oli kasvatustieteellisistä yksiköistä pienimpiä Lapin yliopiston kanssa julkaisumäärältään. Myös julkaisumäärät professoria kohden olivat pienimmät vertailtavista yliopistoista ja vain lähes puolet vastaavankokoisista yliopistoista. Kielellisesti Åbo Akademi asettuu kotimaisten kielten osalta käänteiseen asemaan, sillä ruotsin kielen osuus (30,3 %) vastaa suunnilleen muiden yliopistojen suomenkielistä osuutta. Suomen kielen osuus (4,9 %) tosin on suurempi kuin muiden yliopistojen ruotsinkieliset osuudet. Englanninkielen osuus on hivenen keskimääräistä matalampi (64,8 %).

Åbo Akademilla on pienin vertaisarvioimattomien julkaisujen osuus (3,7 %) yliopistoista, kun taas vertaisarvioitujen osuus (70,4 %) noudattaa yleistä jakaumaa. Vertaisarvioitujen julkaisujen alaluokat noudattavat jokseenkin kokonaisaineiston jakaumaa. Sen sijaan kokonaisjakaumaan nähden suuret osuudet ovat ammatillisissa ja yleistajuisissa julkaisuissa (molemmat 10,5 %). Yleistajuisten julkaisujen määrää nostavat lehtikirjoitukset, jotka on julkaistu samaan aikaan useampaan ruotsinkieliseen lehteen. Ammatillisista julkaisuista ei löydy yksittäisiä korostuneita julkaisutyyppisiä.

Asiasanoiltaan Åbo Akademin kasvatustieteiden ja hyvinvointialojen tiedekunnan julkaisut painoutuivat koulutuspolitiikkaan ja koulutuksen teoriaan ja tutkimukseen. Yleisimpiä asiasanoja aiheeseen liittyen ovat *koulutuksellinen johtajuus, koulutuksen teoria, tutkimus, pedagogiikka, didaktiikka, opetussuunnitelma, koulut, opetussuunnitelmateoria, hyvinvointivaltio, koulutus, tiede, digitalisaatio, diskurssit ja koulujen kehitys*. Toinen ryhmä muodostui opettajan ammattiin liittyvistä asiasanoista: *opettajankoulutus, luokanopettaja, opettajat, ammatillinen kehittyminen*. Alueellisesti asiasanoissa painottuu *Suomi ja Ruotsi*. Myös käsityötieteillä ja kielitieteillä on yliopistossa merkittävä osuus, sillä yleisimpiin asiasanoihin kuului *äidinkieli, etniskielelliset ryhmät, vieraan kielen oppiminen, käsityöopetus ja -kasvatus ja käsityöt*. Yleisimpiin asiasanoihin kuuluu myös *kuolleisuus ja avioero*, jotka liittyvät tiedekunnan hyvinvointialoihin. Asiasanojen pohjalta Åbo Akademin tutkimuksen painoaloina oli *koulutuksen teoria, pedagogiikka ja didaktiikka, opetussuunnitelmien tutkimus, kieli-didaktiikka ja käsityötieteet*.

Åbo Akademi ilmoitti kyselyssä painoaloikseen 1) soveltava pedagogiikka, 2) Äidinkielen ja kulttuuriaineiden didaktiikka, 3) kieliaineiden didaktiikka ja monikielisyys, 4) matematiikan ja luonnontieteiden didaktiikka sekä 5) käsityö- ja kotitaloustiede. Näistä ensimmäinen, toinen, kolmas ja viides painoala olivat esillä yleisimmissä asiasanoissa. Niitä tukivat myös jokseenkin yleiset asiasanat tekstiili- ja tekniset käsityöt, kulttuurintutkimus ja opettajan- koulutus (F: 3). Neljäs painoala ilmeni jokseenkin yleisissä asiasanoissa matematiikan ope- tusmateriaali ja matematiikka (F: 2–3). Åbo Akademin koulutusvastuut näkyivät asiasa- noissa käsityöopettajan-, luokanopettajan- ja ruotsinkielisen opettajakoulutuksen osalta. Erityispedagogiikka, kotitaloustiede, lastentarhan opettajan koulutus ja opinto-ohjaaja- koulutus eivät asiasanoissa näkyneet.

Taulukko 5.2.8. Åbo Akademin kasvatustieteellisten alojen professoreiden ja apulaisprofessoreiden julkaisujen yleisimmät asiasanat. (Lähde: Bibliometrinen aineisto).

Asiasanat 1–15	F	Asiasanat 16–28	F
Suomi / Finland	28	Koulutus / education / utbildning	5
Koulutuksellinen johtajuus / educational leadership / ledarskap	13	Tiede / science / vetenskap	5
Non-affirmative education theory	12	Digitalisaatio / digitalization / digitalisering	5
Tutkimus / research / forskning	11	Äidinkieli / mother tongue, language / modersmål	5
Pedagogiikka / pedagogics / pedagogik(en)	10	Diskurssit / discourse / diskurser	5
Didaktiikka / didactics / didaktik	10	Etnis-kielelliset ryhmät / ethno-linguistic groups	5
Käsityöt / sloyd, craft / slöjd	9	Luokanopettaja / class teacher / klasslärare	5
Käsityöopetus / craft teaching, sloyd education / slöjdundervisning	9	Vieraan kielen oppiminen / second language learning / främmande språk lärande	5
Opetussuunnitelma / curriculum / undervisningsplan	8	Koulujen kehitys / school development / skolutveckling	5
Koulut / schools / skolor	8	Opettaja(t) / teacher(s) / lärare	5
Ruotsi / Sweden / Sverige	8	Yhteistyö / collaboration / samarbete	4
Opetussuunnitelmateoria / curriculum theory / undervisningsplan teori	7	Ammatillinen kehittyminen / professional development / professionell utveckling	4
Kuolleisuus / mortality / dödlighet	6	Avioero / divorce / skilsmässa	4
Opettajankoulutus / teacher education / lärarutbildning	6		
Hyvinvointivaltio / welfare state / välfärdsstat	6		

6 Loppupäätelmiä

Tässä selvityksessä on tarkasteltu suomalaista yliopistojen järjestämää opettajankoulutusta, sen rakenteita ja sisältöjä sekä vuoden 2015 jälkeen tapahtuneita muutoksia. Alla on yhteenveto keskeisistä selvitystyössä tehdyistä havainnoista.

1. **Tilastointi.** Selvityksen aikana kävi ilmi, että aineisto, joka koostui opettajankelpoisuuksista ja opettajankelpoisuuden antaneista tutkinnoista (VIRTA), sisälsi puutteita useamman yliopiston kohdalla. Taustalla näyttää olevan opettajankoulutuksen monimutkaisuus, joka näkyy poikkeavuuksina siinä, mitä yliopistot ilmoittavat ja miten tieto luokitellaan. Johtamisen ja seurannan kannalta on tärkeää, että opettajankoulutuksen keskeiset tunnusluvut ovat luotettavia. Myös niistä kelpoisuuden antavista opinnoista (pedagogiset opinnot tai opetetavat aineet), jotka on suoritettu erillisinä opintoina, tarvitaan tarkempaa tilastointia. Kokonaisuutena VIRTAan kertyvä tietovarasto tarjoaa erinomaisen mahdollisuuden opettajankoulutuksen seurantaan, kunhan tiedon luotettavuus saadaan paremmaksi.
2. **Ohjeistus.** Tilastointiongelmien taustalla saattaa osittain olla tulkinnanvarainen ohjeistus ja yliopistojen erilaiset järjestelmät. Näitä olisi hyvä käydä tarkemmin läpi kerättävän tiedon luotettavuuden nostamiseksi.
3. **Opettajankoulutusta antavan henkilökunnan määrittely** on olennainen silloin, kun halutaan ymmärtää opettajakoulutukseen sitoutuneita henkilöresursseja. Vaikka ainetiedekunnat tunnistetaan joka yliopistossa, ei tietoja aineenopettajakoulutusta antavien yksiköiden henkilöstöstä juuri ollut saatavilla. Opettajakoulutukseen osallistuva henkilökunta olisi voitava tunnistaa yhtenäisillä periaatteilla, kuuluvatpa he mihin yliopiston organisaatioon hyvänsä. Määrittely voidaan tehdä joko opettajankelpoisuuteen sidottujen opintojaksojen tai opettajankoulutuksesta vastaavan henkilöstön toimenkuvien kautta.
4. **Opettajankoulutuksen kokonaisvaltainen tarkastelu.** Opettajakoulutuksen tehtävät hajautuvat erilaisiin kokonaisuuksiin opettajankoulutusyksiköistä ainetiedekuntiin, pedagogisista opinnoista

opettavan aineen kelpoisuuksiin sekä henkilökunnan opetus- ja tutkimustehtäviin. Opettajankoulutusta voisi yhtenäistää tarkastelemalla sitä yliopistotason kokonaisuutena, jossa toimijoita ovat opettajankoulutuksen yksiköt, ainetiedekunnat sekä harjoittelukoulut. Yhteistyökäytännöt näiden kolmen toimijatahon välillä vaihtelevat yliopistoittain.

5. **Aineenopettajakoulutuksen opiskelijavalinta** tapahtuu usealla erilaisella mekanismilla. Suoravalinta, valinta opettajan pedagogisiin opintoihin kandidaatti- tai maisterivaiheessa tai maisterintutkinnon valmistumisen jälkeen ovat rinnakkaisia vaihtoehtoja. Kriittinen tarkastelu on paikallaan, mutta muistaen että joustavat mallit toimivat usein opiskelijoiden eduksi.
6. **Useita sisällöltään erilaisia pedagogisia opintoja** on tarjolla. Opettajan kelpoisuuden voi saada opettajan pedagogisten opintojen, yliopistopedagogisten opintojen tai ammatillisten pedagogisten opintojen kautta. Lisäksi opettajan pedagogisissa opinnoissa on koulutusohjelmakohtaista muuntelua, niin että yhdessä yliopistossa voi olla yli 10 erilaista sisältöä. Opetusharjoittelun määrä on yksi muuttuja. Kriittinen tarkastelu siitä, missä määrin kuvattu muuntelu on tarpeellista, on hyvä tehdä. Kampusrakenteen muutokset Lapin, Oulun ja Tampereen yliopistoissa antavat uusia mahdollisuuksia yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen väliselle yhteistyölle. Tosin tässäkin joustavuus näyttää olevan opiskelijan etu.
7. Aineenopettajakoulutuksessa jotkin aineet profiloituvat usein pääaineiksi, kun taas toisia opetetaan enimmäkseen **sivuaineen antamalla opettajankelpoisuudella**. Sivuaineen antama osaamisen ja ymmärryksen taso ei välttämättä vastaa pääainetta. Varsinkin lukioissa opiskelijat voivat joutua tästä syystä eriarvoiseen asemaan.
8. **Läpäisy** on nykyisillä tiedoilla teoreettinen käsite, jonka voi laskea niin monella tavalla, että käsitteen merkitys opettajankoulutuksessa hämärtyy.
9. **Opettajakoulutuksen vetovoima**. Opettajatutkintojen määrät ovat olleet laskussa vuosina 2013–17 muutoinkin kuin humanistisilla aloilla aloituspaikkojen vähenemisen seurauksena. Esimerkkinä matematiikka. Tätä tulkittiin haastatteluissa sekä parantuneiden työmarkkinoiden (muissa kuin opettajan tehtävissä), että opettajakoulutuksen vetovoiman laskun kautta.
10. **Kaksoiskelpoisille opettajille** olisi tarvetta, mutta yliopistojen rahoitusmalli ei juuri palkitse niiden tuottamisesta, koska ”ylimääräinen” kelpoisuus tehdään yleensä erillisiä opintoina. Kaksoiskelpoisuuteen

verrattavia rahoitusongelmia liittyy myös maisterintutkintoihin, joissa on kolme opetettavaa ainetta.

11. **Opinto-ohjaajakoulutusta** järjestetään sekä yliopistoissa, että ammattikorkeakouluissa. Joillakin paikkakunnilla koulutusta on molemmissa, joillakin ei kummassakaan. Uusia luovia ratkaisuja saatetaan tarvita, jotta opinto-ohjaajia koulutettaisiin koko maan tarpeisiin myös jatkossa.
12. **Harjoittelukoulujen ja kasvatustieteiden tiedekuntien** välinen yhteistyö sekä ohjatun opetusharjoittelun että tutkimus- ja kehittämistoiminnan osalta vaihtelee yliopistoittain. Myös kenttäkouluissa suoritettujen opetusharjoitteluiden määrässä sekä kenttäkoulujen kanssa tehtävä yhteistyössä todettiin eroja yliopistojen välillä. Harjoittelukoulujen rooli alueiden tutkimus- ja kehittämiskouluina pidettiin tärkeänä kaikissa yliopistoissa.
13. **Opettajankoulutuksen kehittämisohjelma ja ohjattu opetusharjoittelu.** Ohjatun opetusharjoittelun soisi jatkossa olevan näkyvämmällä opettajankoulutuksen kehittämisohjelmassa, sillä se on merkittävä osa opettajankoulutuksen opintoja.

Liite 1. Ennakkotieto 26.11.2018 sekä kysymykset

Selvitys opettajankoulutuksen rakenteesta yliopistoissa, dnro 53/2410/2018

Jakelu: Opettajankoulutusta järjestävien yliopistojen opetuksesta vastaavat vararehtorit (UNIFI-vararehtorit) sekä opiskelun ja koulutuksen palveluista vastaavat johtajat (OHA-forum)

Opetus- ja kulttuuriministeriö on käynnistänyt opettajakoulutuksen rakenteellisen kehittämisen selvitystyön. Selvitystyön tekijäksi on valittu Oulun yliopisto. Vastuuprofessorina toimii Jouni Pursiainen, arviointitutkimuksen asiantuntijana professori Jarmo Rusanen ja informaattikkona informaatiotutkimuksen yliopistonlehtori Terttu Kortelainen. Opettajankoulutusta järjestävien toimijoiden ja selvitysryhmän välisenä yhteyshenkilönä toimii johtaja Eva Maria Raudasoja ja haastatteluaineiston keräämisestä vastaa koulutuspalvelupäällikkö Mikko Ojala, selvitysryhmän yhteystiedot alla.

Selvityksen taustalla on vuonna 2015 julkaistu Kasvatustieteen ja opettajankoulutuksen rakenteellinen kehittäminen -raportti (http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2014/10/Rake-raportti_valmis191015.pdf), minkä vuoksi käynnistyvässä selvityksessä tarkastellaan vuosia 2015–2018. Ministeriön toimeksianto koskee liitteen 1 mukaisia teemoja ja aihealueita. Selvitys kattaa varhaiskasvatuksen, luokanopettajakoulutuksen, aineenopettajakoulutuksen (ml. kaksoiskelpoisuus) sekä erityisopettajakoulutuksen, joita tarkasteltiin myös 2015 raportissa.

Selvitys tehdään nopealla aikataululla, koska tulokset on raportoitava tammikuussa 2019. Sähköinen kysely on tarkoitus avata 29.11.2018. Kyselyyn pyydetään vastaamaan 7.12.2018 mennessä. Tarkentavat haastattelut pyritään toteuttamaan 20.12.2018 mennessä. Sähköinen kysely lähetetään suoraan yliopiston nimeämille vastaajille. Jokaisesta yliopistosta pyritään haastattelemaan vähintään 1–5 henkilöä.

Liitteessä 2 on alustava ehdotus henkilöistä, jotka yliopistonne puolesta vastaisivat kyselyyn ja osallistuisivat haastatteluun. Yliopistoanne pyydetään tarkistamaan ja tarvittaessa täydentämään nimilistaa 28.11.2018 mennessä suoraan osoitteeseen eva.raudasoja@oulu.fi / 040 508 3366.

Professori Jouni Pursiainen
Selvitysryhmän puheenjohtaja

Lisätietoja

Opetus- ja kulttuuriministeriö, projektipäällikkö Pauliina Kupila, pauliina.kupila@minedu.fi
 Selvitysryhmä, Oulun yliopisto:
 Professori Jouni Pursiainen, jouni.pursiainen@oulu.fi
 Professori Jarmo Rusanen, jarmo.rusanen@oulu.fi
 Yliopistonlehtori Terttu Kortelainen, terttu.kortelainen@oulu.fi
 Johtaja Eva Maria Raudasoja, eva.raudasoja@oulu.fi / 040 508 3366
 Koulutuspalvelupäällikkö Mikko Ojala, mikko.ojala@oulu.fi / 040 180 3051

Yliopistoilta kerättävä tieto ja aihealueet

1. Mitä rakenteellisia opettajankoulutuksen alan kehitystoimia yliopistossanne on tehty vuosina 2015–18? Vertailukohtana UNIFI:n kasvatustalan rakenteellinen selvitys 2015.
2. Millaisia painotuksia opettajankoulutuksen ohjelmissa yliopistonne opettajankoulutusyksiköllä on? a) Mitkä ovat yliopistonne opettajankoulutuksen tutkimuksen painoalat? b) Mitkä ovat yliopistonne opettajankoulutuksen opetuksen painoalat ja suuntautumisvaihtoehdot?
3. Miten opettajankoulutuksen profiili ja painotukset näkyvät yliopistonne strategiassa? Tarkastele opetusta, tutkimusta ja yhteiskunnallista vaikuttamista.
4. Mitkä ovat yliopistonne opettajankoulutuksen kehittämistavoitteet lähitulevaisuudessa? Tarkastele opetusta, tutkimusta ja yhteiskunnallista vaikuttamista.
5. Minkälaisia opettajankoulutukseen liittyviä yhteistyömuotoja yliopistonne opettajankoulutusyksiköllä on muiden tiedekuntien kanssa? Miten aineenopettajakoulutus on organisoitu?
6. Miten professorit ja opettajankoulutuksen henkilöstön tehtävät on määritelty? Luettele tehtävänimikkeet.
7. Millaisia tieteen ja tutkimuksen aloja yliopistonne opettajankoulutus-tehtävissä toimivat professorit, apulaisprofessorit, yliopistonlehtorit, lehtorit, yliopisto-opettajat, tuntiopettajat, tutkijatohtorit ja tohtorikoulutettavat edustavat?
8. Onko tutkimusvaatimuksissa sellaisia opintojaksoja/kursseja, joihin yliopistollanne ei ole opintojakson/kurssin alaa hallitsevia opettajia? Mitkä opintojaksot/kurssit?
9. Mitä modulaarisuus tarkoittaa yliopistonne opettajankoulutuksen tutkimisissa ja niiden opetussuunnitelman rakenteissa?
10. Miten harjoittelukoulujen kanssa tehtävä yhteistyö toimii ja näkyy yliopistonne opettajankoulutusten rakenteissa? Tarkastele opetusta, tutkimusta ja yhteiskunnallista vaikuttamista.

11. Parhaillaan on käynnistymässä myös ammatillisen opettajankoulutuksen rakenteita koskeva selvitys. Miten yliopistonne opettajankoulutuksissa nähdään yhteistyö ammatillisen opettajankoulutuksen kanssa? Onko yliopistonne opettajankoulutuksissa rakenteellisia ratkaisuja, jotka joko edistävät tai estävät sisällöllistä yhteistyötä?
12. Millä tavalla a) opettajankoulutusfoorumien rahoittamat, b) muut opettajankoulutuksen kehittämishankkeet vaikuttavat yliopistonne opettajankoulutuksiin ja mitä uusia osa-alueita on sisällytetty tai on tarkoitus sisällyttää tutkintojen rakenteisiin ja opettajankoulutusten sisältöihin?
13. Millaisia valmistumisen jälkeen tehtäviä täydentäviä opintoja tai erillisiä opinto-kokonaisuuksia yliopistonne tarjoaa opettajankoulutuksissa? Kuinka paljon näihin opintoihin osallistuu opiskelijoita?
14. Millaisia erillisiä opettajan työhön kelpoisuuden antavia opintoja yliopistonne tarjoaa a) maisterin tutkinnon suorittaneille ja b) kv-opiskelijoille? Kuinka paljon näihin opintoihin osallistuu opiskelijoita?
15. Minkä verran maisterintutkinnon suorittaneille tarjottavista yliopistonne järjestämistä opinnoista on monimuoto- tai etäopetusmoduuleja? Kuinka paljon näihin opintoihin osallistuu opiskelijoita?

Kysely- ja haastatteluaineiston lisäksi selvityksessä hyödynnetään Vipusen sekä julkaisulähdeaineistojen tietoja opettajankoulutustoimintaan liittyen. Aineistojen perusteella selvitetään seuraavia kysymyksiä. Millainen on opettajankoulutusta tarjoavien yksiköiden ja ainelaitosten henkilöstörakenne yliopistoissa? Millainen tutkimuksellinen profiili opettajankoulutusta tarjoavilla yksiköillä on (bibliometrinen analyysi).

Liite 2. Förhandsinformation 26.11.2018

Utredning om lärarutbildningens struktur i universiteten, dnro 53/2410/2018

Sändlista: Vice rektorer i universitet som organiserar lärarutbildning, (UNIFI vice rektorer), ledare som ansvarar för studie- och utbildningsservice (OHA-forum)

Undervisnings- och kulturministeriet har startat en utredning om utveckling av lärarutbildningens konstruktion. Utredningen genomförs av Uleåborgs universitet. Den ansvariga professor är Jouni Pursiainen, utvärderingsforskningens expertis är professor Jarmo Rusanen och som informatiker är universitetslektor Terttu Kortelainen från informationsforskningen. Kontaktperson i utredningen är direktör Eva Maria Raudasoja från Täydentävien opintojen keskus i Uleåborgs universitet och utbildningschef Mikko Ojala är ansvarig för insamlingen av intervjumaterialet.

Kontaktuppgifter finns i slutet av dokumentet.

Bakom utredningen finns en rapport om den strukturella utvecklingen av pedagogiken och lärarutbildningen från 2015: (http://www.unifi.fi/wp-content/uploads/2014/10/Rake-raportti_valmis191015.pdf) I den här utredningen granskas åren 2015–2018. Ministeriets uppdrag gäller teman som finns i bilaga nr 1. Utredningen omfattar förskolepedagogiken, klasslärarutbildningen, och ämneslärarutbildningen (dubbel behörighet) samt speciallärarutbildningen som också granskades år 2015.

Utredningen görs i snabb tidtabell eftersom resultat ska rapporteras i januari 2019. Den elektriska enkäten skall vara tillgänglig 29.11.2018 och svar önskas senast 7.12.2018. Enkäten skickas direkt till personer som universiteten namnger. Från varje universitet intervjuas minst 1–5 personer.

I bilaga nr 2 finns ett preliminärt förslag om personer som svarar på enkäten och deltar i intervjun från ert universitet. Vi ber ert universitet att kontrollera listan och komplettera den vid behov senast 28.11.2018. Förändringar och kompletteringar bes vänligen att skicka direkt till eva.raudasoja@oulu.fi / 040 508 3366.

Professor Jouni Pursiainen
Ordförande av utredningsgruppen

Ytterligare information:

Undervisnings- och kulturministeriet, projektansvariga Pauliina Kupila, pauliina.kupila@minedu.fi

Utredningsgruppen, Uleåborgs universitet:

Professor Jouni Pursiainen, jouni.pursiainen@oulu.fi

Professor Jarmo Rusanen, jarmo.rusanen@oulu.fi

Universitetslektor Terttu Kortelainen, terttu.kortelainen@oulu.fi

Direktör Eva Maria Raudasoja, eva.raudasoja@oulu.fi / 040 508 3366

Utbildningschef Mikko Ojala, mikko.ojala@oulu.fi / 040 180 3051

Information och ämnesområden som samlas från universitet

1. Vilka strukturella utvecklingsuppdrag har ni genomfört i ert universitet under åren 2015–2018? Jämför med UNIFI- utredningen från 2015.
2. Vilka prioriteringar har ni i lärarutbildningsprogammen?
 - a) vilka insatsområden har ni inom forskningen?
 - b) vilka insatsområden har ni i undervisningen i lärarprogrammen och vilka är inriktningsmöjligheterna?
3. Hur syns lärarutbildningens profil och insatsområden i universitetet strategi? Granska undervisning, forskning och den samhälleliga verkan.
4. Vilka utvecklingsmål har ni i lärarutbildningen i framtiden? Granska undervisning, forskning och den samhälleliga verkan.
5. Hurdana samarbetsformer finns det mellan lärarutbildningen och andra fakulteter i ert universitet? Hur organiseras ämneslärarutbildningen?
6. Hur definieras professurer och personalens arbetsuppgifter inom lärarutbildningen? Lista befattningarna.
7. Vilka vetenskaps- och forskningsområden representerar professorer, biträdande professorer, universitetslärare, timlärare, forskande professorer och doktorstuderande i ert universitet?
8. Finns det sådana kurser eller studieperioder i examensfordningar där ni inte har tillgång till lärare som behärskar området? Vilka kurser/ studieperioder?
9. Vad betyder studiehelheter (study modules) i lärarutbildningens examen och i läroplaner?
10. Hur fungerar och syns samarbetet mellan universitetet och övningsskolorna i lärarutbildningens strukturer? Granska undervisning, forskning och den samhälleliga verkan.
11. En utredning om yrkesskolornas lärarutbildning håller också på att starta. Hur ser ni på samarbetet mellan lärarutbildningen och

yrkeslärarutbildningen? Har ni strukturella lösningar som främjar eller hindrar samarbetet gällande innehållet?

12. Hur påverkar olika utvecklingsprojekt på lärarutbildningen i ert universitet och vilka nya delområden finns eller ska finnas i examensstrukturer och innehåll i lärarutbildningen? Med utvecklingsprojekt menas a) projekt som lärarutbildningsforum finansierar eller b) andra utvecklingsprojekt.
13. Hurdana kompletterande utbildningar eller fristående studiehelheter finns det till buds efter examen i ert universitet? Hur stort är antalet deltagare i dessa?
14. Vilka separata kurser som ger behörighet till läraryrket finns till buds i ert universitet a) för personer med magisterexamen b) för internationella studenter? Hur stort är antalet deltagare i dessa?
15. Hur mycket erbjuder ni flerformsstudier eller distansstudier till personer som har magisterexamen? Hur stort är antalet deltagare i dessa?

Utöver enkät- och intervjumaterialet utnyttjas information från Vipunen samt publikationskällor om lärarutbildningen. På basis av materialet utreds följande: Hurdan är personalstrukturen i ämnesinstitutioner och enheter som erbjuder lärarutbildning i universiteten? Hurdan forskningsprofil har de? (bibliometrisk analys)

Liite 3. Selvitykseen osallistuneet henkilöt

Selvitykseen osallistuneet henkilöt yliopistoittain/Förslag om personer som deltar i utredningen från ert universitet

Ehdotus yliopiston kyselyyn ja haastatteluun vastaavista henkilöistä on alla. Pyydämme tarkistamaan ja täydentämään alla olevan nimilistan 28.11.2018 mennessä suoraan eva.raudasoja@oulu.fi / 040 508 3366.

Här nedan finns en lista över personer som svarar på enkäten och intervjuas från ert universitet. Vi ber ert universitet att kontrollera listan och komplettera den vid behov gärna senast 28.11.2018. Förändringar och kompletteringar bes vänligen att skicka till eva.raudasoja@oulu.fi / 040 508 3366. Den elektriska frågeformulären öppnas 29.11.2018 och länken skickas till personen som universitet har namngett som svarare. Vi ber om ursäkt för den hastiga tidtabellen!

Helsingin yliopisto

Vararehtori, professori Sari Lindblom, sari.lindblom@helsinki.fi
Kehitysjohtaja Susanna Niinistö-Sivuranta, susanna.niinisto-sivuranta@helsinki.fi
Yliopistonlehtori Riitta Jyrhämä, riitta.jyrhama@helsinki.fi
Opintoasiainpäällikkö Virpi Kiljunen, virpi.kiljunen@helsinki.fi

Helsingin yliopiston harjoittelukoulut Helsingin normaalilyseo ja Viikin normaalikoulu
Johtava rehtori Tapio Lahtero, tapio.lahtero@helsinki.fi

Itä-Suomen yliopisto

Akateeminen rehtori, professori Harri Siiskonen, harri.siiskonen@uef.fi
Opintopalveluiden johtaja Miia Turtiainen, miaa.turtiainen@uef.fi
Professori Pertti Väisänen, pertti.vaisanen@uef.fi
Professori Piia Björn, piia.bjorn@uef.fi
Professori Tuula Keinonen, tuula.keinonen@uef.fi
Opintokoordinaattori Henni Nevalainen, henni.nevalainen@uef.fi

Itä-Suomen yliopiston harjoittelukoulu
Rantakylän normaalikoulun johtava rehtori Mikko Ripatti, mikko.ripatti@uef.fi

Jyväskylän yliopisto

Vararehtori, professori Marja-Leena Laakso, marja-leena.laakso@jyu.fi

Dekaani, professori Anna-Maija Poikkeus, anna-maija.poikkeus@jyu.fi

Koulutuspalvelujohtaja Mari Ikonen, mari.ikonen@jyu.fi

Yliopistonlehtori Ulla Valleala, ulla.valleala@jyu.fi

Yliopistonlehtori Marja-Kristiina Lerkkanen, marja-kristiina.lerkkanen@jyu.fi

Yliopistonlehtori Sirpa Eskelä-Haapanen, sirpa.eskela-haapanen@jyu.fi

Opintopäällikkö Riitta Kesonen, riitta.kesonen@jyu.fi

Jyväskylän yliopiston harjoittelukoulu

Johtava rehtori Pekka Ruuskanen, pekka.ruuskanen@jyu.fi

Alakoulun rehtori Markus Leppiniemi, markus.leppiniemi@jyu.fi

Lukion rehtori Kirsti Koski, kirsti.koski@jyu.fi

Lapin yliopisto

Vararehtori, professori Kaarina Määttä, kaarina.maatta@ulapland.fi

Palvelujohtaja Merija Timonen, merija.timonen@ulapland.fi

Professori Tuija Turunen, tuija.turunen@ulapland.fi

Yliopistonlehtori Outi Kyrö-Ämmälä, outi.kyro-ammala@ulapland.fi

Hallintopäällikkö Pia Satta, pia.satta@ulapland.fi

Suunnittelija Anne-Marie Pekkala, anne-marie.pekkala@ulapland.fi

Lapin yliopiston harjoittelukoulu

Johtava rehtori Heikki Ervast, heikki.ervast@ulapland.fi

Oulun yliopisto

Vararehtori, professori Helka-Liisa Hentilä, helka-liisa.hentila@oulu.fi

Johtaja Vesa-Matti Sarenius, vesa-matti.sarenius@oulu.fi

Professori Ulla Lassi, ulla.lassi@oulu.fi

Johtava koulutusasiantuntija Helena Seppälä, helena.seppala@oulu.fi

Henkilöstöpäällikkö Kimmo Spets, kimmo.spets@oulu.fi

Oulun yliopiston harjoittelukoulu

Johtava rehtori Kari Kumpulainen, kari.kumpulainen@oulu.fi

Tampereen yliopisto

Vararehtori, professori Harri Melin, harri.melin@uta.fi

Johtaja Jukka Mäkinen, jukka.e.makinen@uta.fi

Professori Marita Mäkinen, marita.makinen@uta.fi

Opintopäällikkö Liisa Ikkala-Toiviainen, liisa.ikkala-toiviainen@uta.fi

Tampereen yliopiston harjoittelukoulu

Johtava rehtori Kirsi-Liisa Koskinen-Sinisalo, kirsi-liisa.koskinen-sinisalo@uta.fi

Turun yliopisto

Vararehtori, professori Riitta Pyykkö, riitta.pyykko@utu.fi

Opintoasiainjohtaja Petri Sjöblom, petri.sjoblom@utu.fi

Lehtori Kristiina Heikkilä, kristiina.heikkila@utu.fi

Tiedekuntapäällikkö Anu Warinowski, anu.warinowski@utu.fi

Opintopäällikkö Mari Broberg, mari.broberg@utu.fi

Turun yliopiston Turun harjoittelukoulu

Johtava rehtori Veli-Matti Hakanen, veli-matti.hakanen@utu.fi

Åbo Akademi

Första vicerektor, professor Christina Nygren-Landgårds, christina.nygren-landgards@abo.fi

Direktör Mats Lindfelt, mats.lindfelt@abo.fi

Utbildningskoordinator Anna Buss, anna.buss@abo.fi

Åbo Akademin Vaasan harjoittelukoulu

Ledande rektor Bernt Klockars, bernt.klockars@abo.fi

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Undervisnings- och kulturministeriet

Ministry of Education and Culture

Ministère de l'Éducation et de la Culture

ISBN: 978-952-263-627-0 (PDF)

ISSN: 1799-0351 (PDF)